

ASPEKTY ESG W DZIAŁALNOŚCI BANKÓW W POLSCE – ROZWÓJ, STAN OBECNY, PERSPEKTYWY

SYGN. PAB WIB 1/2024

Raport realizowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego
Fundacji Warszawski Instytut Bankowości

Łódź, 2023

WIB | PROGRAM
ANALITYCZNO
BADAWCZY

O Raporcie

Raport **ESG w sektorze bankowym** został opracowany na zlecenie Programu Analityczno-Badawczego Fundacji Warszawski Instytut Bankowości.

Autorzy:

Raport przygotowany przez zespół w składzie:

Prof. dr hab. Jerzy Gajdka – Katedra Rynku i Inwestycji Kapitałowych na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Autor wielu publikacji z zakresu rynków kapitałowych oraz zarządzania finansami przedsiębiorstw, członek Komitetu Nauk o Finansach PAN, członek Doradczego Komitetu Naukowego przy Rzeczniku Finansowym, członek Komisji Egzaminacyjnej dla Doradców Inwestycyjnych przy KNF, członek zespołu redakcyjnego czasopisma „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica”, Rady Redakcyjnej czasopisma „European Journal of Management Issues”, a także Rady Naukowej czasopisma „Finanse i Prawo Finansowe”.

Prof. dr hab. Janusz Brzeszczyński – profesor w Katedrze Rynku i Inwestycji Kapitałowych na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego, profesor w Business School na Edinburgh Napier University (ENU) w Edynburgu w Wielkiej Brytanii. Był stypendystą Fundacji Fulbrighta (stypendium badawcze Senior Grant na Arizona State University w USA), Fundacji Humboldta (stypendium badawcze Humboldt Fellowship for Experienced Researchers na University of Münster w Niemczech), szwajcarskiej federalnej agencji ESKAS (stypendium badawcze w Swiss Institute of Banking of Finance na University of St.Gallen w Szwajcarii) oraz DAAD (stypendium DAAD na Kiel University w Niemczech). Aktualnie jest członkiem rad redakcyjnych dwóch czasopism naukowych z listy Journal Citation Reports (JCR), gdzie pełni funkcje Senior Editor w „International Journal of Emerging Markets” oraz Associate Editor w „Finance Research Letters”.

Dr Ewa Kulińska-Sadłocha – Katedra Bankowości na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego, posiada ponad 20-letnie doświadczenie dydaktyczne i organizacyjne jako nauczyciel akademicki, a także doświadczenie zdobyte w praktyce gospodarczej: bankowości, rachunkowości oraz controllingu. Autorka i współautorka licznych publikacji naukowych i popularno-naukowych w zakresie finansów, controllingu bankowego, zrównoważonej bankowości oraz społecznej gospodarki rynkowej.

Prof. dr hab. Monika Marcinkowska – kierowniczka Katedry Bankowości na Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Jest autorką wielu publikacji z zakresu bankowości, finansów, zarządzania wartością, *corporate governance*, społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. Ma wieloletnie doświadczenie pracy w bankach oraz w radach nadzorczych instytucji finansowych i organizacji pozarządowych. Jest członkinią Grupy Interesariuszy Bankowych – ciała doradczego przy Europejskim Urzędzie Nadzoru Bankowego (EBA), gdzie m.in. kieruje pracami zespołu roboczego ds. zrównoważonych finansów. Jest członkinią Chapter Zero Poland oraz Rady Programowej Sustainable Investment Forum Poland (POLSIF).

O Programie

Program Analityczno-Badawczy przy Fundacji WIB powstał w 2019 roku jako odpowiedź na potrzeby sektora bankowego w zakresie analizy zjawisk, tworzenia opracowań i porządkowania wiedzy w obszarach cyberbezpieczeństwa i nowych technologii, a także szeroko rozumianego otoczenia sektora bankowego, kształtującego warunki działania banków w Polsce. Prace analityczno-badawcze w ramach programu realizowane są pod kątem możliwości praktycznego wykorzystania ich wyników w celu rozwoju sektora bankowego, podnoszenia poziomu bezpieczeństwa usług oraz kreowania wartości dla klientów bankowości. PAB WIB kładzie duży nacisk na rozwój współpracy ze środowiskami akademickimi i eksperckimi, poszukując synergii w zakresie zainteresowań badawczych autorów oraz potrzeb rozwojowych sektora bankowego.

W ramach programu realizowane są analizy i badania w następujących obszarach:

- Nowe technologie w sektorze bankowym, cyberbezpieczeństwo banków i systemy płatnicze
- Ekonomiczna analiza rozwoju sektora bankowego, stabilności banków, otoczenia makroekonomicznego
- Prawno-regulacyjne i legislacyjne uwarunkowania działalności sektora bankowego oraz wyzwania wynikające z orzecznictwa sądów krajowych i europejskich
- ESG i sustainable finance
- Prace analityczno-badawcze w zakresie poszczególnych obszarów funkcjonowania banków oraz w zakresie funkcjonowania wskaźników referencyjnych

Więcej na temat działalności programu na stronie www.pab.wib.org.pl

Kontakt:

dr Andrzej Banasiak
Koordynator Programu
m: 696 405 104
e: abanasiak@wib.org.pl

Warszawski Instytut Bankowości
00-380 Warszawa, ul. Kruczkowskiego 8
t: (22) 182 31 70
e: pab@wib.org.pl

Agnieszka Nierodka
m: 607 484 391
e: anierodka@wib.org.pl

dr Tomasz Pawlonka
m: 505 917 778
e: tpawlonka@wib.org.pl

Spis treści

⬡	Streszczenie kierownicze	5
⬡	Wprowadzenie	8
I	ROZDZIAŁ I. Początki i rozwój zrównoważonej bankowości w Polsce	9
II	ROZDZIAŁ II. Regulacje w zakresie zrównoważonej bankowości	16
III	ROZDZIAŁ III. Ryzyko ESG	28
IV	ROZDZIAŁ IV. ESG w polityce i strategii działalności banków	40
V	ROZDZIAŁ V. Działania banków w obszarze bezpośredniego wpływu na kwestie ESG	52
VI	ROZDZIAŁ VI. Działania banków w obszarze pośredniego wpływu na kwestie ESG	59
VII	ROZDZIAŁ VII. Komunikacja i raportowanie w zakresie ESG	67
VIII	ROZDZIAŁ VIII. Banki krajowe na tle liderów w zakresie zrównoważonej bankowości w Europie	77
IX	ROZDZIAŁ IX. ESG a stopy zwrotu oraz ryzyko akcji banków	85
	9.1. Ryzyko banków mierzone klasycznym współczynnikiem beta oraz asymetrycznymi współczynnikami beta	86
	9.2. Rentowność inwestycji w akcje banków	91
	9.3. Związek między wybranymi wskaźnikami banków a miarą ESG Risk Rating	95
	9.3.1. Związek pomiędzy wybranymi wskaźnikami fundamentalnymi a oceną banków z punktu widzenia ESG	95
	9.3.2. Związek pomiędzy aktywnością ESG a opłacalnością inwestycji w akcje	98
X	ROZDZIAŁ X. Perspektywy rozwoju zrównoważonej bankowości – wyzwania i szanse	105
⬡	Literatura	110

Streszczenie kierownicze

Aspekty ESG w działalności banków w Polsce – rozwój, stan obecny, perspektywy.

Kwestie środowiskowe, społeczne i związane z łańcem korporacyjnym, określane łącznie mianem zrównoważonego rozwoju (ESG), nabierają w ostatnich latach rosnącego znaczenia dla działalności przedsiębiorstw praktycznie we wszystkich sektorach gospodarki. Wywierają one także coraz większy wpływ na działanie sektora bankowego, który odgrywa bardzo ważną rolę we wdrażaniu tego rodzaju działań. W Europie tempo zmian w tym zakresie zaczęło wzrastać w szczególności od roku 2018, kiedy to Komisja Europejska przedstawiła pierwszą strategię zrównoważonego rozwoju, co zapoczątkowało stopniowe rozszerzanie niefinansowych ujawnień w tym obszarze. Zrównoważony rozwój jest z jednej strony związany z kwestiami etycznymi, jednak także staje się dla banków czynnikiem w istotnym stopniu wpływającym na ich wyniki ekonomiczne. Generuje on bowiem nowe rodzaje ryzyka, potrzebę tworzenia nowych produktów i usług, nowe wymogi oraz sposoby raportowania i komunikacji, czy też formułowania strategii.

Celem badania zaprezentowanego w raporcie jest ocena stopnia zaawansowania banków w Polsce we wdrażaniu wymogów w zakresie ESG, a także działań podejmowanych w kierunku budowy zrównoważonych modeli biznesowych ze wskazaniem na wyzwania i szanse dla dalszego rozwoju. Analizie poddana została także relacja działań z zakresu ESG z wynikami finansowymi, a także ze stopami zwrotu i ryzykiem akcji banków notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

Raport składa się z 10 rozdziałów.

W rozdziale pierwszym omówiono kwestie związane z początkami rozwoju zrównoważonej bankowości w Polsce, wyróżniając cztery etapy tego procesu, obejmujące lata: 1990–2003; 2004–2009; 2010–2018 oraz okres od 2019 roku – będący etapem włączania banków w transformację gospodarki w kierunku modelu zrównoważonego rozwoju spowodowanym koniecznością ich zaangażowania w tworzenie warunków i mobilizowanie środków dla jej finansowania.

Badania opisane w raporcie obejmują głównie ostatni z wymienionych okresów.

Rozdział drugi dotyczy charakterystyki regulacji w zakresie zrównoważonej bankowości. W tej części opracowania, poświęconej przede wszystkim inicjatywom regulacyjnym, wspomniano również o wskazaniach samoregulacyjnych oraz miękkiego prawa (wytycznych, rekomendacji, dobrych praktyk), a także podkreślono znaczenie dobrych praktyk ładu korporacyjnego. W końcowej części rozdziału zaprezentowano ocenę stanu deklarowanego stosowania przez polskie banki Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW w roku 2022.

W rozdziale trzecim omówiono kwestie ryzyka ESG, które – w przeciwieństwie do „tradycyjnego” ryzyka finansowego – nie ma charakteru neutralnego, lecz koncentruje się na ujęciu negatywnym, wskazując na zagrożenie negatywnymi skutkami wynikającymi z wpływu czynników ESG na wyniki finansowe lub wypłacalność jednostki czy też państwa. W tej części opracowania uwagę skoncentrowano przede wszystkim na kwestii zarządzania ryzykiem ESG, omawiając kwestie jego definiowania, a następnie identyfikacji czynników ESG i kanałów transmisji ryzyka ESG, czyli dróg, poprzez które mogą one prowadzić do negatywnych skutków finansowych. Omówiono także zagadnienie włączania tego rodzaju ryzyka do kwestii ostrożnościowych banków oraz problem ujawnień polskich banków giełdowych odnoszących się do tego rodzaju ryzyka.

Rozdział czwarty poświęcono zagadnieniu obecności kwestii ESG w polityce oraz strategii działania banków. Koncepcja zrównoważonego rozwoju wymusza bowiem zmiany w bankowych modelach biznesowych, a także dostosowanie strategii biznesowych do nowych perspektyw związanych ze zrównoważonym rozwojem. W rozdziale tym opisano wymienione kwestie w odniesieniu do polskich banków giełdowych, m.in. charakteryzując ich działania w tym zakresie oraz przedstawiając ocenę banków pod tym względem przez instytucje ratingowe.

W rozdziale piątym omówiono działania banków w obszarze bezpośredniego wpływu na kwestie ESG.

Skuteczne działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego czy przeciwdziałania zmianom klimatu; wymaga od banku włączenia kwestii ESG do wszystkich procesów i podejmowanych decyzji (praktyk biznesowych). Dotyczy to w szczególności odpowiedzialnego zarządzania zasobami ludzkimi z poszanowaniem różnorodności, a także ograniczania bezpośredniego wpływu banku na kwestie środowiskowe i społeczne. W tym rozdziale, na podstawie analizy raportów banków giełdowych, scharakteryzowano w jaki sposób banki identyfikują obszary swojego bezpośredniego wpływu na kwestie ESG, dostosowują się do przyjętych standardów rynkowych, wyznaczają cele, podejmują działania oraz monitorują wskaźniki zgodnie ze stosowanymi standardami, takimi jak: NFRD, GRI, SFRD, TCFD, CDP.

Rozdział szósty poświęcono z kolei zagadnieniu działania banków w obszarze pośredniego wpływu na kwestie ESG. Banki ponoszą bowiem konsekwencje i koszty ryzyka ESG będącego przyczyną zakłóceń w funkcjonowaniu swoich klientów i kontrahentów. Mogą one wzmacniać swoje portfele kredytowe i inwestycyjne poprzez systematyczną ocenę ryzyka ESG i np. koncentrować się na przedsiębiorstwach i projektach, które charakteryzują się nie tylko dobrymi wynikami finansowymi, ale i środowiskowymi oraz społecznymi. W tej części raportu zaprezentowano stosowane przez polskie banki zrównoważone usługi i produkty, zarówno kredytowe, jak i depozytowe oraz inwestycyjne.

W rozdziale siódmym omówiono zagadnienie komunikacji oraz raportowania banków w zakresie ESG przedstawiając proces ewolucji zachodzącej w tym obszarze, ze szczególnym uwzględnieniem ostatnich lat, które były okresem wyjątkowo intensywnego przyrostu liczby i zakresu regulacji dotyczących tych kwestii. Przedmiotem zainteresowania są zarówno standardy obowiązkowe, jak i dobrowolne. W rozdziale tym przedstawiono również ocenę raportowania polskich banków giełdowych na temat zrównoważonego rozwoju. Jakość raportowania polskich banków na temat ryzyka ESG uznano jako bardzo zróżnicowaną, ale dość niską.

W rozdziale ósmym w kontekście odniesienia polskich banków do liderów w zakresie zrównoważonej bankowości zaprezentowano dwa przykładowe banki uznawane za europejskich liderów w tym obszarze, a mianowicie: Societe Generale oraz Triodos. Podmioty te wytypowano uwzględniając ich pozycję w rankingach oraz konkursach w zakresie zrównoważonej bankowości.

Rozdział dziewiąty zawiera rozważania dotyczące oceny banków przez rynek kapitałowy z perspektywy

ich aktywności w obszarze ESG oraz związku pomiędzy wymienioną aktywnością a ich wynikami finansowymi. Aktywność ta mierzona jest na dwa sposoby. Pierwszym z nich jest fakt uwzględnienia lub też nieuwzględnienia danego banku w składzie indeksu giełdowego RESPECT notowanego na GPW do roku 2019. Drugim sposobem pomiaru aktywności ESG zastosowanym w tym badaniu jest miara ESG Risk Rating, opracowana i wyznaczana przez firmę Sustainalytics, która aktywnie bierze udział w konstrukcji indeksu WIG-ESG notowanego na GPW od roku 2019. Z przeprowadzonych badań wynika, że istnieje słaby związek pomiędzy faktem zaliczenia spółki bankowej do indeksu RESPECT a ryzykiem i stopami zwrotu z jej akcji. Natomiast w przypadku ratingu ESG akcje spółek bankowych o lepszym ratingu, w zależności od badanego okresu, uzyskiwały zarówno wyższe, jak i niższe stopy zwrotu od spółek o niższym ratingu. Nie zaobserwowano też silnego związku pomiędzy ratingiem a efektywnością spółek mierzoną wskaźnikami ROE lub też ROA. Badanie to umieszczono w szerszym kontekście omawiając wyniki innych badań dotyczących związku pomiędzy aktywnością ESG a wynikami finansowymi spółek lub też inwestycji w ich akcje, ukazując zróżnicowanie rezultatów istniejących badań.

W dziesiątym rozdziale raportu sformułowano wnioski dotyczące perspektyw zrównoważonej bankowości z uwzględnieniem pojawiających się wyzwań oraz szans.

Ogólnie podsumowując wyniki opisanego w raporcie badania wynika z nich, że analizowane polskie banki w znacznej części bardzo pragmatycznie podchodzą do zrównoważonego rozwoju. Skupiają się one na spełnieniu wymogów regulacyjnych, oczekiwani interesariuszy czy wywiązywaniu się z dobrowolnych zobowiązań. Przejmują praktyki swoich właścicieli – instytucji globalnych, pomijając nierzadko ich dostosowanie do specyfiki i potrzeb lokalnych czy krajowej gospodarki. W przypadku kwestii środowiskowych i społecznych (pomijając dobroczynność i sponsoring), banki rzadko podejmują inicjatywy wykraczające poza zgodność z prawem i krótkoterminowe korzyści finansowe.

Na podstawie wniosków z dokonanych w poszczególnych rozdziałach analiz, a także określonych perspektyw rozwoju zrównoważonej bankowości, podjęcie przez krajowe banki wyzwań i pokonanie trudności z nimi związanych ułatwią skoordynowane na poziomie sektora bankowego działania w tym zakresie. W związku z tym rekomendujemy:

1. Zapewnienie zgodności krajowych regulacji, rekomendacji i wytycznych dotyczących

funkcjonowania banków z zasadami zrównoważonego rozwoju.

2. Opracowanie zasad i wytycznych zrównoważonej bankowości dla krajowych banków z uwzględnieniem zróżnicowania sektora, a także specyfiki oraz potrzeb otoczenia społeczno-kulturowego, zbieżnych ze standardami światowymi.
3. Prowadzenie spójnej polityki państwa w zakresie zachęt do wdrażania inicjatyw wspierających realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju, w tym zaangażowanie i współpracę instytucji sieci bezpieczeństwa finansowego. Pożądane jest aktywne i skoordynowane zaangażowanie NBP oraz instytucji okołobankowych w transformację krajowego sektora bankowego w kierunku zrównoważonym (także w obszarze edukacyjnym, szkoleniowym czy promocyjnym).
4. Stworzenie platformy wymiany wiedzy i doświadczeń dotyczących wszystkich obszarów ESG między bankami, a także prezentującej najlepsze praktyki zrównoważonych banków – światowych liderów (np. koordynowanej przez ZBP). Aktywne i skoordynowane zaangażowanie NBP oraz instytucji okołobankowych w transformację krajowego sektora bankowego w kierunku zrównoważonym (także w obszarze edukacyjnym, szkoleniowym czy promocyjnym).
5. Stworzenie bazy danych dotyczących informacji o wystąpieniu i materializacji ryzyka ESG w sektorze finansowym, w tym ryzyka ESG o charakterze międzynarodowym czy globalnym (np. zarządzanej przez NBP). Jako minimum rekomendowane jest stworzenie platformy dobrowolnej wymiany danych na temat ryzyka ESG (np. zarządzanej przez ZBP), co ułatwi rozwój narzędzi modelowania tego ryzyka.
6. Podjęcie na poziomie centralnym działań mających na celu zapewnienie długoterminowych źródeł finansowania działalności kredytowej i inwestycyjnej banków, np. preferencje (podatkowe, regulacyjne) dla długoterminowych depozytów.

7. Przy angażowaniu się w działania związane z przedsięwzięciami z obszaru ESG należy pamiętać, iż często trudno w krótkim terminie spodziewać się po nich jednoznacznych korzyści o charakterze finansowym, w związku z czym zaleca się ostrożność oraz szczegółową analizę przy wprowadzaniu inicjatyw ESG, co jednak nie wyklucza, że inicjatywy te mogą mieć długookresowe pozytywne efekty o charakterze zarówno finansowym, jak i pozafinansowym.
8. Należy unikać działań o charakterze greenwashingu oraz wprowadzić regulacje zapobiegające i penalizujące tego typu zachowania, gdyż mogą one spowodować utratę społecznego zaufania i poparcia dla ogółu aktywności związanych z ESG oraz utratę zaufania do banków angażujących się w przedsięwzięcia z tego obszaru.

Raport może być użyteczny dla:

- zarządzających bankami, pozwalając im ocenić obecny stan oraz zmiany w zakresie polityki ESG w banku na tle sektora bankowego i liderów w zakresie zrównoważonej bankowości w Europie (także w kontekście decyzji nt. zakresu i sposobu uwzględnienia zagadnień ESG w polityce i modelu biznesowym instytucji),
- inwestorów, doradców inwestycyjnych, analityków rynku kapitałowego oraz zarządzających funduszami inwestycyjnymi i funduszami emerytalnymi, dostarczając informacji, jaki jest związek pomiędzy polityką ESG prowadzoną przez banki a dochodowością i ryzykiem ich akcji na GPW,
- klientów i innych interesariuszy banków, dostarczając im informacji o zakresie uwzględniania kwestii ESG w działalności banków i skutkach dla otoczenia,
- organów nadzoru bankowego, w szczególności w aspekcie występowania dyscypliny rynkowej w odniesieniu do czynników ESG.

Wprowadzenie

Przedstawiony poniżej raport jest opracowaniem końcowym z realizacji tematu badawczego pt. „Aspekty ESG w działalności banków w Polsce – rozwój, stan obecny, perspektywy, uwarunkowania” realizowanego przez zespół badawczy w składzie:

prof. dr hab. Jerzy Gajdka – kierownik zespołu

prof. dr hab. Janusz Brzeszczyński – członek zespołu

prof. dr hab. Monika Marcinkowska – członek zespołu

dr Ewa Kulińska – Sadłocha – członek zespołu

na podstawie umowy ze Związkiem Banków Polskich z dnia 12.01.2023 roku.

Celem badania jest ocena stopnia zaawansowania banków w Polsce we wdrażaniu wymogów w zakresie ESG, a także działań podejmowanych w kierunku budowy zrównoważonych modeli biznesowych ze wskazaniem na wyzwania i szanse dla dalszego rozwoju. Analizie poddana została także relacja działań z zakresu ESG z wynikami, w tym ze stopami zwrotu i ryzykiem akcji banków notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

W raporcie wyróżniono 10 rozdziałów. W rozdziale 1. przedstawiono rys historyczny i rozwój bankowości zrównoważonej w Polsce. Rozdział 2. poświęcono zagadnieniu obowiązujących regulacji oraz standardów w tym zakresie. W rozdziale 3. omówiono kwestie ryzyka związanego z ESG. W rozdziale 4. zaprezentowano

problematykę powiązania działań z obszaru ESG z polityką oraz strategią banków. W rozdziale 5. uwagę skupiono na działaniach banków w obszarze bezpośredniego wpływu na czynniki ESG (analizując w szczególności takie aspekty, jak gospodarka własna czy zmiany organizacyjne), zaś w rozdziale 6. działania banków w obszarze pośredniego wpływu na czynniki ESG (w szczególności oferta produktowa oraz zarządzanie ryzykiem). Rozdział 7. zawiera rozważania związane z komunikacją, a w szczególności z raportowaniem banków w zakresie ESG, zaś rozdział 8. rozważania na temat porównania krajowych banków do instytucji-liderów w zakresie bankowości zrównoważonej w Europie. W rozdziale 9. ukazano wyniki banków analizowane z punktu widzenia inwestorów giełdowych, prezentując stopy zwrotu oraz ryzyko akcji, a także wyniki fundamentalne spółek bankowych z uwzględnieniem oceny ich aktywności w zakresie ESG wyrażanej ich uwzględnieniem w indeksie giełdowym z tego obszaru (RESPECT lub WIG ESG) lub też oceną ESG Risk Rating.

Wreszcie w rozdziale 10. omówiono perspektywy rozwoju zrównoważonej bankowości w Polsce.

Praca stanowi kompleksowe studium na temat problematyki ESG w krajowych bankach, aczkolwiek należy pamiętać, iż ze względu na relatywnie krótki okres, w jakim problematyka ta zaczęła odgrywać istotne znaczenie w działalności banków w Polsce, zawarte w niej wnioski należy traktować ciągle jako początkowe dla systematycznej oceny znaczenia i konsekwencji zagadnień ESG dla polskiej bankowości.

Początki i rozwój zrównoważonej bankowości w Polsce

Korzenie zrównoważonej bankowości w Polsce sięgają lat 90. XX wieku¹. Był to okres końca ery gospodarki socjalistycznej oraz przemian ustrojowo-systemowych związanych z kształtowaniem ustroju demokratycznego i gospodarki rynkowej. Zapóźnienia w implementacji nowoczesnych technologii i przestarzała infrastruktura materialna w procesach ekstensywnego wzrostu gospodarczego Polski w okresie gospodarki nakazowo-rozdziałowej, a zwłaszcza brak dbałości o środowisko i rabunkowa eksploatacja zasobów naturalnych spowodowały, że w początkach transformacji systemowej i integracji z krajami gospodarki rynkowej, kraj stanął wobec dramatycznych wyzwań i potrzeb finansowania przedsięwzięć poprawiających stan środowiska naturalnego. W 1990 roku z inicjatywy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) utworzono Bank Ochrony Środowiska S.A. (BOŚ). Jego misją stało się finansowanie przedsięwzięć poprawiających stan środowiska naturalnego. Na mocy podpisanych umów i porozumień z różnymi instytucjami działającymi na rzecz ochrony środowiska (początkowo: NFOŚiGW i oddziały wojewódzkie), BOŚ koncentrował działalność na obsłudze preferencyjnych linii kredytowych finansujących zadania z tego zakresu². W tym okresie prośrodowiskowe i prospołeczne zaangażowanie innych banków komercyjnych ograniczało się w zasadzie do dystrybucji środków z linii kredytowych finansowanych z rządowych funduszy przeznaczonych na cele ochrony środowiska.

Analiza dostępnych informacji, archiwalnych raportów oraz opracowań dotyczących aspektów społecznych i środowiskowych w działalności banków w Polsce, pozwala na wyodrębnienie czterech

głównych etapów rozwoju w tym zakresie³:

- lata 1990–2003 – okres niewielkiego zainteresowania banków aspektami środowiskowymi i społecznymi, a także zaangażowania w działania prospołeczne i prośrodowiskowe (dominowała dobroczynność, edukacja finansowa, sponsoring, dystrybucja środków z zewnętrznych linii kredytowych na cele ochrony środowiska); zaangażowaniu banków nie sprzyjały inne pilne priorytety transformacji systemowej; trudna sytuacja gospodarcza kraju; kłopoty finansowe i rozpoczęty proces prywatyzacji banków⁴; koncentracja na procesach konsolidacji oraz dostosowania działalności do wymogów integracji europejskiej i poziomu konkurencji w dojrzałych gospodarkach rynkowych,
- lata 2004–2009 – okres zainteresowania i wdrażania przez banki koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR); konieczność konkurowania technologią i jakością usług finansowych oraz budowanie właściwych relacji z otoczeniem (proces integracji z UE); ustawodawstwo unijne i jego implementacja do przepisów krajowych wymusiła wzrost zainteresowania banków kwestiami środowiskowymi, a także stałym wzrostem nakładów finansowych na ochronę środowiska i programy społeczne (centralne i regionalne); w ofertach banków zaczęły się pojawiać prośrodowiskowe produkty i usługi,
- lata 2010–2018 – okres łączenia aspektów społecznych, środowiskowych i etycznych w działalności bankowej głównie w celu poprawy reputacji po globalnym kryzysie finansowym lat 2007–2008 (GKF); pomimo statusu „zielonej wyspy” polski sektor bankowy doświadczył erozji zaufania społecznego (m.in. na skutek negatywnych opinii w mass mediach), co stymulowało zaangażowanie banków w kwestie promowanej wówczas koncepcji zrównoważonego rozwoju (w tym przejmowanie przez banki krajowe sprawdzonych praktyk inwestorów zagranicznych); po przyjęciu przez ONZ

¹ W skali światowej na problemy społeczne i środowiskowe wynikające z rozwoju gospodarczego zwrócono uwagę już w latach 60. XX wieku. W 1972 roku powstał pierwszy Raport Klubu Rzymskiego zatytułowany *Granice wzrostu* (ang. *Limits to Growth*), w którym przestrzegano przed skutkami niekontrolowanego wykorzystywania surowców naturalnych, a jego efektem było podjęcie dyskusji o negatywnych konsekwencjach rozwoju gospodarczego i technologicznego. W 1980 roku opublikowano światową strategię ochrony przyrody: *World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development*. <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/WCS-004.pdf>, (dostęp 27.05.2023). W latach 80. XX wieku rządy wielu krajów rozwiniętych zaczęły przyjmować regulacje dotyczące ochrony gleby, wód i powietrza i nakładające odpowiedzialność na podmioty gospodarcze za zanieczyszczanie środowiska naturalnego (m.in. USA, kraje Wspólnoty Europejskiej). Negatywny wpływ działalności gospodarczej na środowisko naturalne wiązał się z presją na alokację środków finansowych w procesach kredytowania przez banki oraz znacznym ograniczeniem w niektórych krajach finansowania sektorów uznawanych za niebezpieczne dla środowiska. M. Jeucken (2004), *Sustainability in Finance. Banking on the Planet*, Eburon, Delft.

² Bank Ochrony Środowiska, *Raport ekologiczny 2010*, s. 27, https://www.bosbank.pl/_data/assets/pdf_file/0016/13471/raport_ekologiczny_2010.pdf, (dostęp 27.05.2023).

³ Wyodrębniając etapy budowy zrównoważonego sektora bankowego uwzględniono rozwój zrównoważonej bankowości na świecie oraz decydujący wpływ czynników zewnętrznych. Szerzej na ten temat: O. Weber, (2012). *Sustainable Banking – History and Current Developments*. Pozyskano z: <https://ssrn.com/abstract=2159947>; E. Kulińska-Sadłocha (2022), W jaki sposób banki mogą wspierać transformację gospodarki w kierunku modelu zrównoważonego? w: W poszukiwaniu zielonego ładu, red. M. Burchard-Dziubińska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 311–332; *30 years of UNEP FI*, https://www.unepfi.org/about/background_trashed/30-years-of-unep-fi/, (dostęp 27.05.2023).

⁴ W dekadzie lat 90. XX w. bardzo słaby kapitałowo polski sektor bankowy przechodził istotne przeobrażenia strukturalno-własnościowe i dostosowywał się do wymogów regulacyjnych, a gwałtowne zmiany systemowe generowały ryzyko, które uwidoczniło się w konieczności sanacji lub restrukturyzacji bardzo wielu banków, w tym zwłaszcza spółdzielczych.

w 2015 roku Sustainable Development Goals (SDGs) i podpisaniu porozumienia klimatycznego w Paryżu międzynarodowe organizacje finansowe, państwa, banki centralne czy regulatorzy zaczęli podejmować działania na rzecz budowy zrównoważonego systemu finansowego (w tym zrównoważonego sektora bankowego) oraz przygotowania instrumentów dla aktywnego wspierania przez instytucje finansowe zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego; nastąpiła poprawa jakości ujawnianych informacji niefinansowych, a kwestie ESG zaczęły pojawiać się w strategiach i politykach banków (głównie polityce kredytowej, zakupowej oraz polityce ryzyka),

– od 2019 – okres włączania banków w transformację gospodarki w kierunku modelu zrównoważonego spowodowany koniecznością ich zaangażowania w tworzenie warunków i mobilizowanie środków dla jej finansowania (okres objęty niniejszym raportem).

Działania podejmowane przez krajowe banki komercyjne w ramach trzech pierwszych etapów budowy zrównoważonej bankowości z uwzględnieniem ważnych dla procesu zmian w otoczeniu społecznym, gospodarczym oraz polityczno-regulacyjnym na poziomie krajowym, a także inicjatyw międzynarodowych, zostały przedstawione w Tabeli 1.1.

Tabela 1.1. Etapy budowy zrównoważonej bankowości w Polsce

Zidentyfikowane zaangażowanie i działania krajowych banków komercyjnych	Zmiany w otoczeniu społecznym, gospodarczym oraz polityczno-regulacyjnym (poziom krajowy)	Inicjatywy międzynarodowe (poziom globalny i unijny)
Etap 1: lata 1990–2003 zaangażowanie społeczne		
- Obsługa przez banki (z dominującą rolą BOŚ) linii kredytowych finansowanych ze środków publicznych przeznaczonych na cele związane z ochroną środowiska (m.in.: przedsięwzięcia termomodernizacyjne, odnawialne źródła energii, przyjazna energetyka, gazyfikacja wsi) - Stanowisko głównego ekologa i departament projektów ekologicznych (BOŚ) - Podpisanie przez krajowe banki Deklaracji UNEP <i>Banking and Environment</i> (BOŚ, Pekao S.A., Bank Zachodni S.A., Bank Gdański S.A oraz NFOŚiGW) ** - Fundacje bankowe: wspieranie inicjatyw w zakresie kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, pomocy społecznej, edukacji, wychowania, sportu, nauki, ratowania życia i zdrowia itp. (np. Bank Handlowy SA, Bank PeKaO SA, WBK SA, Bank Śląski, Kredyt Bank) - Produkty depozytowe promujące oszczędzanie połączone z ochroną środowiska: lokaty z odpisem na rzecz programów ochrony zagrożonych gatunków zwierząt, w ramach których bank z własnych funduszy przekazywał niewielką kwotę na ratowanie danego gatunku m.in.: rysia, wilka, jeża, sowy, bociana, jenota (BOŚ, 2000) - Pierwszy raport dotyczący zaangażowania banku w finansowanie przedsięwzięć ekologicznych (BOŚ, 2001)	- I i II Polityka Ekologiczna Państwa (1991 i 2000) - Konstytucja RP (1997): usytuowanie ochrony środowiska wśród fundamentalnych wartości stanowiących podstawy ustroju państwa, a zasady zrównoważonego rozwoju jako wytycznej polityki ochrony środowiska - Strategia zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 roku (1999) - Ustawa Prawo ochrony środowiska (2001) zawierająca definicję zrównoważonego rozwoju, zasady przyczynienia oraz zapobiegania oraz zanieczyszczający płaci. - Forum Odpowiedzialnego Biznesu (2000) – rozwój i promowanie koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR) - Ustawa o przeciwdziałaniu wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałaniu finansowaniu terroryzmu (2000)	1990 – pierwszy indeks społeczny Domini 400 Social Index (obecnie MSCI KLD 400). 1992 – I Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro: Agenda 21 – program działań w zakresie ochrony środowiska i rozwoju uwzględniony w polityce krajowej. Deklaracja UNEP <i>Banking and Environment</i>* 1994 – Konwencja ONZ w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) 1996 – ISO 14001 – międzynarodowy standard dla systemów zarządzania środowiskiem w organizacjach 1997 – Kyoto Protocol 1999 – Pierwszy globalny zrównoważony indeks giełdowy (Dow Jones Sustainability World Index) 2000 – Milenijne cele rozwoju (UN Millennium Development Goals); inicjatywa UN Global Compact; standardy Global Reporting Initiative (GRI) 2002 – Rekomendacje dla instytucji finansowych UNEP FI na II Szczyt Ziemi; 2003 – Zasady równikowe (Equator Principles); Deklaracja Collevocchio

Tabela 1.1.cd.

Zidentyfikowane zaangażowanie i działania krajowych banków komercyjnych	Zmiany w otoczeniu społecznym, gospodarczym oraz polityczno-regulacyjnym (poziom krajowy)	Inicjatywy międzynarodowe (poziom globalny i unijny)
Etap 2: lata 2004-2009 Wdrażanie i rozwój Koncepcji Społecznej Odpowiedzialności Biznesu (CSR)		
• Udział banków w systemie dystrybucji środków unijnych • Programy zachęcające klientów do korzystania z wyciągów w wersji elektronicznej, np.: Bank Handlowy (<i>Więcej drzew dzięki Tobie</i>), Lukas Bank (<i>Kto oszczędza na papierze, ten ratuje nasze jeże</i>), PKO BP (<i>Zamień papierowy wyciąg na książkę dla najmłodszych</i>), PeKaO (<i>Nie trać drzew z pola widzenia</i>) • Programy zachęcające pracowników do odpowiedzialnego gospodarowania zasobami np. Raiffeisen Bank (program <i>Go Green!</i>), BRE (<i>Oszczędzamy razem</i>), Kredyt Bank (<i>Inwestujemy w zielone</i>) • Pierwszy zielony oddział Deutsche Bank PBC (Green Branch) z certyfikatem LEED Gold (Leadership in Energy and Environmental Design); ekobiuro (Bank Handlowy) • Programy społeczne wspierające edukację finansową oraz wolontariat pracowniczy • Prospołeczne i prośrodowiskowe produkty i usługi, np.: BZWBK (certyfikat strukturyzowany <i>Przyjazna planeta</i>, karty <i>affinity</i>), Bank Millennium (<i>affinity</i> WWF Millennium MasterCard wykonana z przyjaznego dla środowiska materiału), Fortis Bank (fundusz <i>Zielony Bonus</i>), Kredyt Bank (program inwestycyjno-ubezpieczeniowy <i>Eko Energia</i>), BPH (kredyt ekohipoteczny na energooszczędny dom z obniżoną prowizją), BRE (lokata inwestycyjna Green Energy, oparta o koszyk indeksów energii alternatywnej; fundusz DWS <i>Climate Change</i>, gwarancje „elektryczne”), BOŚ (kredyt z <i>klimatem</i>, program <i>Zero emisji</i>) • Raporty społecznej odpowiedzialności: BRE, BZ WBK, BPH • Zintegrowane systemy zarządzania środowiskowego zgodne z normą ISO 14001 (Invest-Bank, ING Bank Śląski, Bank Handlowy) • Banki notowane w indeksie Respect: BPH, Bank Handlowy, ING Bank Śląski	• Przystąpienie Polski do UE (2004) • Programy UE dotyczące ochrony i zachowania środowiska naturalnego czy likwidacji ubóstwa, bezrobocia oraz wykluczenia związanego z wymiarem społecznym zrównoważonego rozwoju • Zaostrzanie regulacji dotyczących ochrony środowiska; m.in.: ustawa o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (2005) • Strategia Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej (2006) • Rozwój nowoczesnych technologii • GPW: Kodeks Dobrych Praktyk spółek giełdowych (2007) • GPW: odpowiedzialny indeks Respect (2009) • Wzrastająca świadomość ekologiczna społeczeństwa, a razem z nią poziom wrażliwości i gotowości stawiania w obronie wartości ekologicznych i społecznych	• 2006 – UN Zasady Odpowiedzialnego Inwestowania (Principles for Responsible Investment) • 2007 – UNEP FI deklaracja sektora usług finansowych dotycząca zmian klimatu; UNEP FI – Wytoczne dotyczące praw człowieka dla sektora finansowego • 2008 – Zasady węglowe (Carbon Principles) • 2009 – Global Alliance for Banking on Values (GABV); System ek zarządzania i audytu (EcoManagement and Audit Scheme – EMAS III)

Tabela 1.1.cd.

Zidentyfikowane zaangażowanie i działania krajowych banków komercyjnych	Zmiany w otoczeniu społecznym, gospodarczym oraz polityczno-regulacyjnym (poziom krajowy)	Inicjatywy międzynarodowe (poziom globalny i unijny)
Etap 3: lata 2010-2018 Łączenie aspektów środowiskowych, społecznych oraz etycznych w działalności biznesowej banków		
• Udział banków w dystrybucji środków w ramach GIS • Włączanie kwestii środowiskowych i społecznych do strategii i polityki banków: kredytowej, zakupowej (BRE, BPH, Millennium, BZ WBK, ING, mBank, Credit Agricole) • Instytucjonalizacja działań w zakresie CSR: stanowiska ds. społecznej odpowiedzialności, zrównoważonego rozwoju (BRE, BPH, Bank Handlowy, BZWBK, BNP Paribas) • Włączanie wyników społecznych i środowiskowych do systemów wynagrodzeń wyższej kadry zarządzającej (BRE, mBank) • Programy edukacyjne i szkoleniowe w zakresie ekologii dla pracowników i klientów (BPH, BGK, ING, Credit Agricole, BOŚ, BNP Paribas) • Przystępowanie banków do inicjatyw krajowych i zagranicznych, np. Programu Partnerstwa Forum Odpowiedzialnego Biznesu, UN Global Compact • Deklaracje respektowania standardów międzynarodowych: UN PRI, Equator Principles, UN Guiding Principles on Business and Human Rights, Guidelines for Multinational Enterprises • Raportowanie działań na rzecz ochrony środowiska i społeczeństwa zgodnie ze standardem GRI (pierwsze banki: BRE, Millennium, BGK)	• Program systemu zielonych inwestycji (GIS – Green Investment Scheme), wprowadzony ustawą z dnia 17 lipca 2009 r. o systemie zarządzania emisjami gazów cieplarnianych • Ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o krajowym systemie ek zarządzania i audytu (Dz.U. Nr 178, poz. 1060) • Raport (2012) <i>Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050***</i> • Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii • Plan gospodarczy: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (2016) • Ekologizacja gospodarek • Regulacje dotyczące obowiązku ujawniania informacji niefinansowych od 2017 roku (nowelizacja ustawy o rachunkowości: Implementacja dyrektywy NFRD)	• 2010 – Dokument Vision 2050. The new agenda for business • 2011 – Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka • 2012 – III Szczyt Ziemi w Rio de Janeiro (Rio+20); Sustainable Banking Network (SBN) • 2014 – Inicjatywa RE100 • 2015 – Agenda 2030: Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDGs); Porozumienie Klimatyczne w Paryżu; Grupa zadaniowa ds. ujawnień finansowych związanych z klimatem (TCFD); UE. Grupa ekspertów wysokiego szczebla ds. zrównoważonych finansów (HLEG) • 2016 – G20 Grupa badawcza ds. zielonych finansów • 2017 – Rekomendacje TCFD; UNEP FI Strategia na rzecz kwestii społecznych; Network for Greening the Financial System (NGFS); UNEP FI Inicjatywa Pozytywnego Wpływu • 2018 – UE. Techniczna Grupa Ekspertów Komisji Europejskiej (TEG); UE. Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego; UE. Grupa ekspertów państw członkowskich ds. zrównoważonych finansów

Źródło: opracowanie na podstawie raportów banków komercyjnych oraz: L. Dziawgo (2010), *Zielony rynek finansowy*, PWE, Warszawa; D. Korenin (2009), *Odpowiedzialności banku komercyjnego*, Difin, Warszawa; E. Kulińska-Sadłocha (2010), *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w działalności banków*, w: *Ku nowemu paradygmatowi nauk o finansach*, red. nauk. W. Frąckowiak, J. Szambelańczyk, UE w Poznaniu, Poznań; E. Kulińska-Sadłocha (2014), *Spółeczna odpowiedzialność banków komercyjnych w Polsce*, w: *Spółeczna odpowiedzialność biznesu a Spółeczna gospodarka rynkowa – ustrojowy i etyczny wymiar relacji*, red. M. Dzień, L. Hejny, J. Winiarski, ATH, Bielsko-Biała.

* Wszystkie banki, które podpisały deklarację, zobowiązały się m.in. do:

- działalności w zgodzie ze środowiskiem naturalnym zapewniającej możliwości trwałego rozwoju, a także szerokiej popularyzacji tych zagadnień (np. edukacji na rzecz rozwoju świadomości ekologicznej społeczeństwa),
- działań na rzecz przewidywania i unikania degradacji środowiska (np. spełniania regionalnych, krajowych i międzynarodowych przepisów ochrony środowiska; włączenia systemu identyfikacji, ograniczania i kontroli ryzyka środowiskowego do systemu zarządzania ryzykiem w bankach; promowania oszczędności energii, recyklingu i obniżania ilości odpadów; preferowania klientów, dostawców i kontrahentów przestrzegających norm środowiskowych; weryfikacji produktów i usług pod względem norm środowiskowych),
- informowania otoczenia o działaniach banku na rzecz ochrony środowiska: publikowania oświadczeń dotyczących wykonywanych czynności i polityki proekologicznej; publikowania sprawozdań dotyczących działań proekologicznych i ich efektów.

** Wymienione banki komercyjne znajdowały się na dostępnej na stronach internetowych UNEP FI liście sygnatariuszy deklaracji do 2005. Natomiast z informacji zawartych w publikacji Grażyny Borys z 2000 roku, deklarację podpisało aż 14 banków komercyjnych z Polski, w tym: 9 banków komercyjnych wyodrębnionych z NBP oraz BRE, BOŚ (od 1994), PKO BP, Bank Handlowy, PBI. G. Borys (2000), *Ryzyko ekologiczne w działalności banku*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa, s. 20.

*** Raport (2012), *Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa jest dostępny na stronie: <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2014/03/Wizja-2050.pdf>.

Krajowe banki komercyjne od lat 90. XX wieku podejmowały różnego rodzaju działania na rzecz społeczeństwa i środowiska naturalnego, ale motywacje i zakres ich zaangażowania był i jest nadal zróżnicowany. Do głównych powodów, dla których banki zaczęły uwzględniać kwestie społeczne i środowiskowe w swoich praktykach zarządczych, można zaliczyć zgodność z regulacjami oraz reputację i budowanie marki. W każdym z wyodrębnionych etapów funkcjonowały banki skupione na wynikach finansowych i niewykazujące wykraczającego poza regulacje i dbanie o wizerunek zainteresowania problemami społecznymi i środowiskowymi; banki przestrzegające przyjęte normy prawne, społeczne czy branżowe i podejmujące własne działania, ale pod warunkiem, że przyniosą one korzyści finansowe; banki świadomie włączające się w rozwiązywanie problemów społecznych i środowiskowych zgodnie z przyjętą wizją i misją (BOŚ od momentu powstania), reagujące na wymagania stawiane przez zrównoważony kierunek rozwoju społeczno-gospodarczego. Stopniowo, z roku na rok coraz więcej banków odpowiadało na kwestie istotne dla społeczeństwa, starało się ograniczać swój negatywny wpływ na środowisko i społeczeństwo, włączając je w procesy organizacyjne (zarządcze oraz związane z działalnością operacyjną i ją wspierającą). Analiza dostępnych informacji na temat aktywności krajowych banków na rzecz budowy zrównoważonej bankowości w latach 1989–2018 wskazuje, że do zapóźnień w tym zakresie przyczyniły się m.in.:

- systemowe uwarunkowania i ograniczenia rozwoju polskiego sektora bankowego oraz inne priorytety w okresie transformacji systemowej,
- niska świadomość zarządzających nt. wpływu kwestii środowiskowych i społecznych na działalność bankową oraz nastawienie właścicieli przede wszystkim na szybki zwrot z inwestycji
- stosunkowo słaba koordynacja sektorowa i brak zdecydowanych inicjatyw w ramach działalności samorządu bankowego w kwestiach zrównoważonej bankowości,
- brak współpracy z międzynarodowymi organizacjami promującymi i wspierającymi zrównoważoną bankowość, a tym samym brak dostępu do wskazówek, wytycznych, pomocy technicznej, korzystania z wiedzy i doświadczeń innych podmiotów,
- brak krajowych standardów i norm, a także przykładów najlepszych praktyk, i studiów przypadków, które stanowiłyby punkt odniesienia przy ocenie własnych postępów,

- ograniczone zaangażowanie nadzoru, NBP i innych instytucji okołobankowych w tworzenie wytycznych dla banków czy edukację dla zrównoważonego rozwoju,
- brak presji politycznej i społecznej spowodowanej niską świadomością i zainteresowaniem klientów oraz społeczeństwa kwestiami zrównoważonego rozwoju,
- niewielkie korzystanie z wiedzy, doświadczenia, standardów i wewnętrznych regulacji banków zagranicznych – właścicieli krajowych banków komercyjnych,
- słabe komunikowanie wyników banków w zakresie inicjatyw zrównoważonego rozwoju, a w szczególności negatywnego wpływu działalności na środowisko i społeczeństwa.

W debacie politycznej, kształtowaniu priorytetów w alokacji środków finansowych UE, wreszcie formułowaniu zdań na rzecz zrównoważonej bankowości poszczególnych instytucji kredytowych, istotne znaczenie ma ogłoszony przez Komisję Europejską plan działania na rzecz zrównoważonej gospodarki UE – *European Green Deal*, którego celem jest doprowadzenie do neutralności klimatycznej kontynentu do 2050 roku. W procesie transformacji gospodarki krajów członkowskich Komisja Europejska podkreśliła szczególną rolę podmiotów sektora finansowego. Przy czym zaawansowanie w kształtowaniu zrównoważonego krajowego sektora bankowego wymaga skoordynowanych i zinstytucjonalizowanych działań zmniejszających istniejące dysproporcje zarówno w porównaniu do podmiotów zagranicznych, jak i krajowych. Jedną z istotnych przesłanek tego jest poznanie i praktyczna legitymizacja dokumentów lub inicjatyw zawierających polityki i procedury wdrożeniowe, do których zaliczyć można przede wszystkim:

- Zasady Odpowiedzialnej Bankowości ZOB – Principles for Responsible Banking UNEP FI (2019); sygnatariuszem ZOB jest jeden bank krajowy – mBank oraz udziałowcy banków krajowych, m.in.: ING, Santander, Commerzbank, Citi, BNP Paribas, Credit Agricole, Millennium BCP,
- Kartę Odpowiedzialności Ekologicznej Przedsiębiorców i Pracodawców w Polsce (2019) – dobrowolna, otwarta inicjatywa zawierająca deklaracje konkretnych działań na rzecz neutralności klimatycznej, edukacji ekologicznej oraz wspierania gospodarki obiegu zamkniętego (wśród sygnatariuszy – założycieli są: BOŚ, ING Bank Śląski, PKO BP);

- Krajową Strategię Rozwoju Rynku Kapitałowego (2019); w 2020 roku w jej ramach powołano grupę roboczą Rady Rozwoju Rynku finansowego ds. zrównoważonego finansowania;
- Grupę roboczą ds. zrównoważonych finansów (2020) powołaną przez Stowarzyszenie Emitentów Giełdowych (SEG), Związek Banków Polskich (ZBP) i Polską Izbę Ubezpieczeń (PIU) we współpracy z Fundacją Standardów Raportowania (FSR), której celem jest przygotowanie rozwiązań ułatwiających stosowanie wchodzących w życie przepisów; w 2021 roku opublikowano wraz z Izbą Zarządzających Funduszami i Aktywami „Zbiór podstawowych wskaźników ESG zgodnie z Rozporządzeniem SFDR wraz z ich opisem, identyfikacją i wyjaśnieniem”,
- Nowe Zasady Ładu Korporacyjnego (Dobre Praktyki 2021) przyjęte przez GPW w Warszawie, w których wskazano na konieczność szerszego
- ujmowania kwestii ESG w praktykach spółek w obszarze: polityki informacyjnej i komunikacyjnej z inwestorami, zarządu i rady nadzorczej czy wynagrodzeń,
- Przewodnik dla spółek „Wytyczne GPW do raportowania ESG” (2021) przygotowany we współpracy z EBOR jako narzędzie wspierające emitentów w procesie raportowania niefinansowego,
- Platformę Zrównoważonych Finansów przy Ministerstwie Finansów (2022) – jako forum dyskusji i podejmowania decyzji dotyczących strategicznych kierunków rozwoju zrównoważonych finansów w Polsce.

Na podstawie analizy wytycznych, norm, regulacji czy potrzeb społecznych, a także ze względu na pozycję banków na współczesnym rynku finansowym oraz w ekosystemie, banki są zmuszone przystosować się do paradygmatu bankowości zrównoważonej.

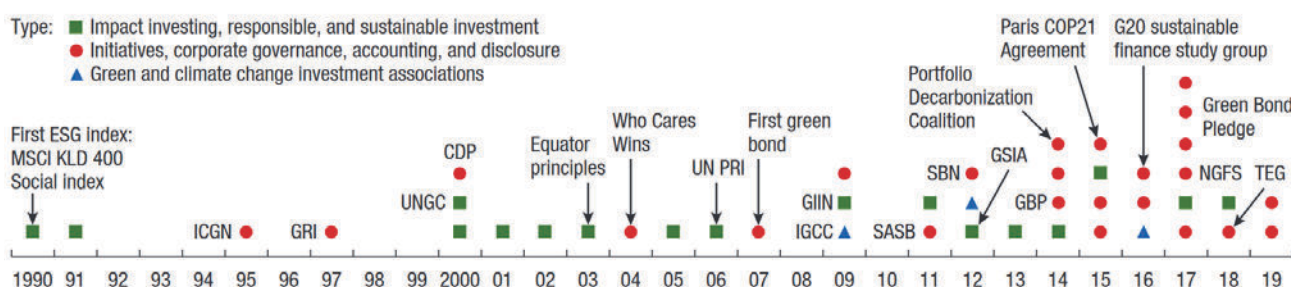
Regulacje w zakresie zrównoważonej bankowości

Zagadnienia zrównoważonej bankowości – a w szerszym ujęciu także zrównoważonych finansów – są przedmiotem wielu standardów i wytycznych, czyli tzw. miękkiego prawa. Z punktu widzenia krajowych banków istotne znaczenie mają regulacje prawne uchwalane w tym obszarze od kilku lat przez Unię Europejską.

Międzynarodowy Fundusz Walutowy zestawiał ewolucję kluczowych inicjatyw, standardów i kodeksów dotyczących zagadnień ESG (Schemat 2.1 2.1) do roku 2019. Odnoszą się one do 3 typów inicjatyw, dotyczących: odpowiedzialnego i zrównoważonego inwestowania, ładu korporacyjnego, rachunkowości i ujawniania informacji oraz stowarzyszeń inwestycyjnych

Sources: MSCI; Sustainability Accounting Standards Board; Refinitiv Datastream; WhoCaresWins; World Bank; and IMF staff.

Note: For more information see also World Bank (2018) and the International Capital Markets Association. CDP = Carbon Disclosure Project; COP21 = 21st Conference of the Parties; ESG = environmental, social, and governance; GIIN = Global Impact Investing Network; GBP = Green Bond Principles; GRI = Global Reporting Initiative; GSIA = Global Sustainable Investment Alliance; ICGN = International Corporate Governance Network; IGCC = Investor Group on Climate Change; NGFS = Network for Greening the Financial System; SASB = Sustainability Accounting Standards Board; SBN = Sustainable Banking Network; TEG = EU Technical Experts Group on Sustainable Finance; UNGC = UN Global Compact; UN PRI = UN Principles for Responsible Investment.

Schemat 2.1. Ewolucja wybranych inicjatyw, standardów i kodeksów dotyczących ESG

Źródło: International Monetary Fund, *Global Financial Stability Report: Lower for Longer*, October 2019, www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2019/10/01/global-financial-stability-report-october-2019

na rzecz ekologii i zmian klimatycznych⁵. Pierwsze inicjatywy pojawiły się już ponad 30 lat temu (pierwsze indeksy giełdowe ESG), następnie opracowywano standardy w zakresie raportowania zagadnień ESG, standardy dotyczące odpowiedzialnych instytucji finansowych, czy wreszcie porozumienia międzynarodowe dotyczące dekarbonizacji i ograniczania szkodliwych emisji.

Zagadnienia ESG w instytucjach finansowych są przedmiotem wielu inicjatyw samoregulacji (inicjatyw oddolnych), miękkiego prawa (dobrych praktyk, wytycznych i rekomendacji) oraz regulacji prawnych⁶. Wśród kluczowych gremiów należy wymienić w szczególności: Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF), Bank Światowy, Radę Stabilności Finansowej (FSB), Międzynarodową Organizację Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO), Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIS), Międzynarodowe Stowarzyszenie Organów Nadzoru Ubezpieczeniowego (IAIS), Komisję

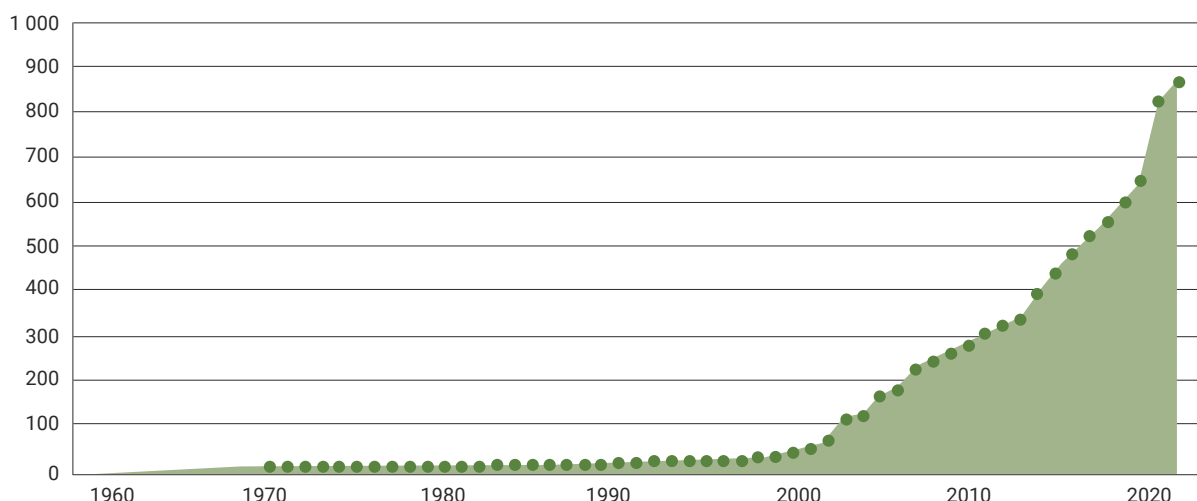
i Parlament Europejski oraz europejskie urzędy nadzoru bankowego, ubezpieczeniowego oraz giełd i papierów wartościowych (EBA, EIOPA, ESMA)⁷. Ważną rolę pełnią także: Sieć na rzecz Zazieleniania Systemu Finansowego – NGFS (sieć banków centralnych i instytucji nadzorczych), Inicjatywa Finansowa Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (UNEP FI), Rada ds. Międzynarodowych Standardów Zrównoważonego Rozwoju (ISSB). Ponadto w wielu krajach podejmowane są dodatkowe własne inicjatywy regulacyjne.

Prowadzona przez PRI baza danych dotyczących regulacji dokumentuje istniejące i będące w trakcie realizacji polityki zrównoważonego finansowania na całym świecie. Obejmuje ona obecnie 868 narzędzi politycznych i wytycznych oraz ponad 300 zmian polityki, które wspierają, zachęcają lub wymagają od inwestorów uwzględnienia wszystkich długoterminowych czynników wpływających na wartość, w tym czynników środowiskowych, społecznych i związanych z ładem korporacyjnym (ESG).

⁵ International Monetary Fund, *Global Financial Stability Report: Lower for Longer*, October 2019, www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2019/10/01/global-financial-stability-report-october-2019

⁶ Syntetyczna prezentacja rozwoju międzynarodowych norm i standardów dotyczących ESG (głównie z zakresu ryzyka klimatycznego) zawarta jest np. w: L. Kotecki, *Climate change as a source of risk in the financial sector*, "Bezpieczny Bank", Nr 4(77), 2019, s.63–80

⁷ Zakres kluczowych zadań najważniejszych instytucji w odniesieniu do zmian klimatycznych i ryzyka klimatycznego przedstawia publikacja EIU, *The road to action. Financial regulation addressing climate change*, 2017, <https://impact.economist.com/perspectives/financial-services/road-action-financial-regulation-addressing-climate-change>

Wykres 2.1. Łączna liczba interwencji (regulacji i wytycznych) w ramach polityki zrównoważonych finansów

Źródło: PRI, Regulation database, www.unpri.org/policy/regulation-database

Wykres 2.1 przedstawia łączną globalną liczbę regulacji i wytycznych odnoszących się do zrównoważonych finansów. Jak widać, od pierwszych lat XXI wieku przybywa ich znacząco, a szczególnie intensywny przyrost przypada na drugą i trzecią dekadę stulecia. Znaczącymi kamieniami milowymi były dwa porozumienia międzynarodowe z roku 2015:

- Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 (The 2030 Agenda for Sustainable Development) – dokument przyjęty przez wszystkie państwa członkowskie Organizacji Narodów Zjednoczonych stanowi wspólny plan na rzecz pokoju i dobrobytu dla ludzi i planety. Dokument ustanawia 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs), które stanowią pilne wezwanie do podjęcia działań przez wszystkie kraje – rozwinięte i rozwijające się – w ramach globalnego partnerstwa. Uznają one, że wyeliminowanie ubóstwa i innych niedostatków musi iść w parze ze strategiami, które poprawiają zdrowie i edukację, zmniejszają nierówności i pobudzają wzrost gospodarczy – a wszystko to przy jednoczesnym przeciwdziałaniu zmianom klimatu i pracy na rzecz ochrony naszych oceanów i lasów⁸.
- Porozumienie Paryskie (*Paris Agreement*) – prawnie wiążący międzynarodowy traktat w sprawie zmian klimatu, przyjęty przez 196 stron na konferencji ONZ w sprawie zmian klimatu (COP21) w Paryżu, w dniu 12 grudnia 2015 roku, weszło w życie 4 listopada 2016 r.; jego nadrzędnym celem jest utrzymanie „wzrostu średniej globalnej temperatury na poziomie

znacznie poniżej 2°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej” i dążenie do „ograniczenia wzrostu temperatury do 1,5°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej”⁹.

Wiele późniejszych inicjatyw i regulacji odwołuje się do tych dwóch dokumentów, w szczególności określając narzędzia i środki niezbędne do realizacji ich celów nadrzędnych.

Unia Europejska zdecydowanie przoduje ze swymi inicjatywami regulacyjnymi w obszarze ESG – odpowiada za ponad połowę regulacji z tego obszaru wydanych w ostatnich 5 latach¹⁰.

W szerokim ujęciu zagadnienia zrównoważonego rozwoju są przedmiotem polityk EU w czterech obszarach¹¹: klimatu i energii (np. Europejski zielony ład¹², pakiet dotyczący unii energetycznej, strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu, pakiet ‘Fit for 55’¹³), środowiska naturalnego (np. zarządzanie kapitałem naturalnym – powietrze, woda, ląd, bioróżnorodność; gospodarka cyrkularna), inwestycje i wzrost (np. plan inwestycyjny dla Europy – Fundusz na rzecz Inwestycji Strategicznych, EFIS; InvestEU; fundusze polityki spójności UE; fundusz na

⁹ United Nations, *Paris Agreement*, 2015, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

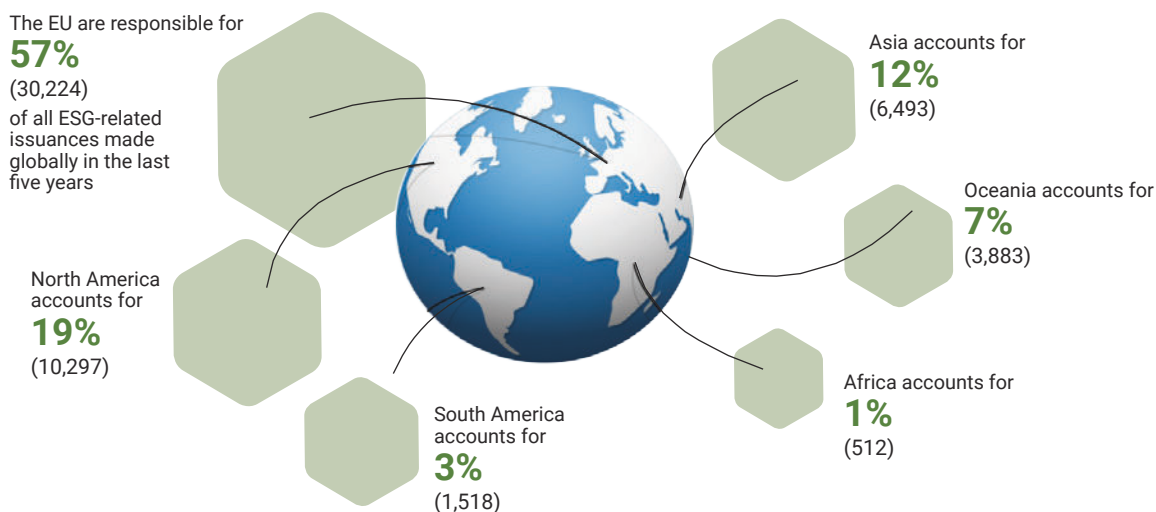
¹⁰ Cube Global, *The evolution of ESG regulation*, 3.2023, www.cube.global/wp-content/uploads/2023/03/CUBE-Data-Report_The-Evolution-of-ESG.pdf

¹¹ Szerzej: European Commission, *Financing Sustainable Growth. Sustainable Finance Factsheet*, 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/accounting_and_taxes/documents/190618-sustainable-finance-factsheet_en.pdf

¹² Szerzej: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

¹³ Szerzej: www.consilium.europa.eu/pl/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/

⁸ United Nations, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015, <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Schemat 2.2. Udział poszczególnych kontynentów w łącznej liczbie regulacji dotyczących zagadnień ESG w ciągu ostatnich 5 lat

Źródło: Cube Global, *The evolution of ESG regulation*, 3.2023, www.cube.global/wp-content/uploads/2023/03/CUBE-Data-Report_The-Evolution-of-ESG.pdf

rzecz sprawiedliwej transformacji¹⁴), zrównoważone finanse. Dla niniejszego opracowania kluczowe znaczenie ma ów ostatni element i na nim się skoncentrujemy.

Komisja Europejska¹⁵ definiuje zrównoważone finanse (lub finansowanie) jako odnoszące się do procesu uwzględniania aspektów środowiskowych, społecznych i ładu (władztwa) korporacyjnego (*environmental, social, governance* – ESG) przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych w sektorze finansowym, co prowadzi do bardziej długoterminowych inwestycji w zrównoważone działania i projekty gospodarcze. Doprecyzowuje przy tym, że:

- kwestie środowiskowe mogą obejmować łagodzenie zmian klimatycznych i adaptację do nich, a także środowisko w szerszym ujęciu, na przykład ochronę różnorodności biologicznej, zapobieganie zanieczyszczeniom i gospodarkę o obiegu zamkniętym;
- kwestie społeczne mogą odnosić się do kwestii nierówności, integracji, stosunków pracy, inwestycji w kapitał ludzki i społeczności, a także praw człowieka;
- kwestie władztwa (*governance*) w instytucjach publicznych i prywatnych – uwzględniają struktury

zarządzania, relacje pracownicze i wynagrodzenia kadry kierowniczej – odgrywają fundamentalną rolę w zapewnianiu uwzględniania kwestii społecznych i środowiskowych w procesie decyzyjnym.

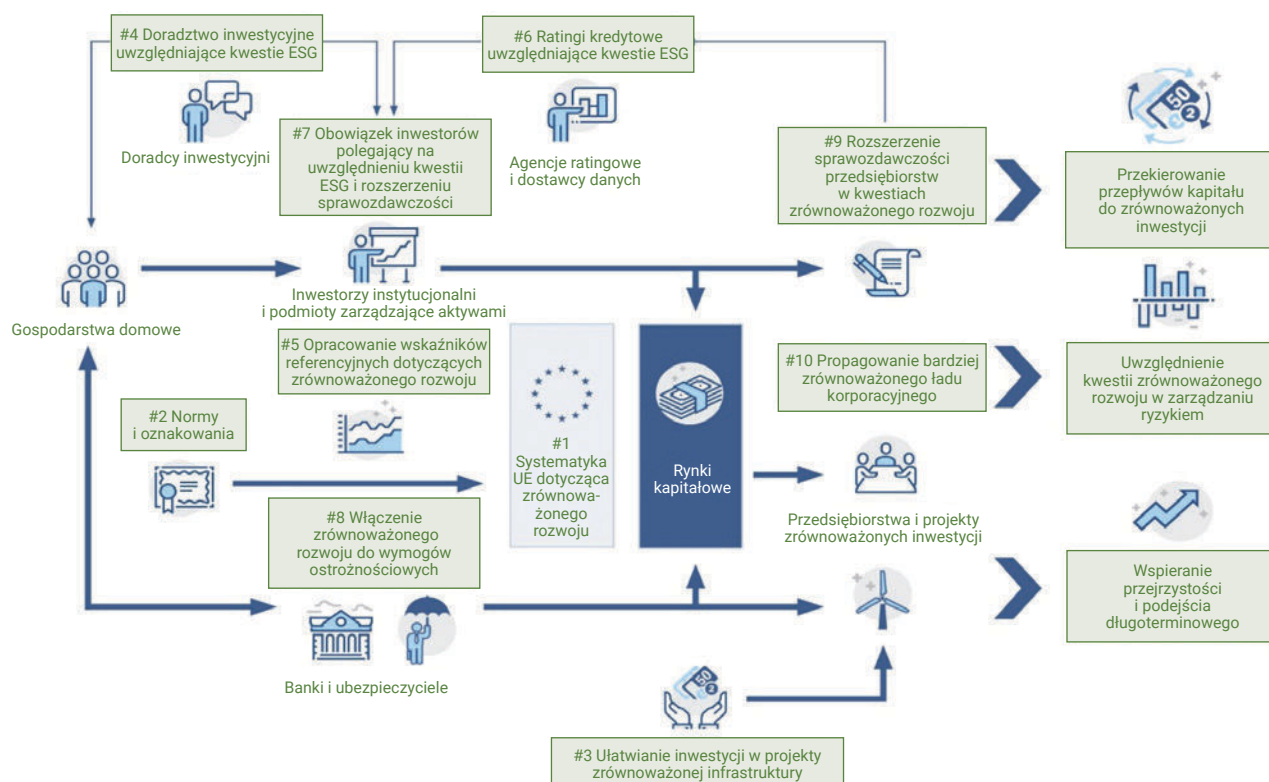
W analizie regulacji unijnych poświęconych kwestiom zrównoważonych finansów jako punkt wyjścia należy wskazać opublikowany przez Komisję Europejską w marcu 2018 r. „Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego”¹⁶. Plan ów formułował trzy cele: ukierunkowanie przepływów kapitału na zrównoważone inwestowanie celem osiągnięcia zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu; zarządzanie ryzykiem finansowym wynikającym ze zmiany klimatu, wyczerpywania się zasobów, degradacji środowiska oraz kwestii społecznych; wspieranie przejrzystości i podejścia długoterminowego w działalności finansowej i gospodarczej. W obrębie poszczególnych celów zaplanowano grupy regulacji, które mają wspierać ich realizację (patrz Schemat 2.3). Kluczowe inicjatywy regulacyjne w obszarze zrównoważonych finansów zostały później ujęte w „Strategii dotyczącej finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej”¹⁷.

¹⁴ Szerzej: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/just-transition-fund_en

¹⁵ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/overview-sustainable-finance_en

¹⁶ Komisja Europejska, *Komunikat Komisji. Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego*, COM(2018) 97 final, 8.03.2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0097>

¹⁷ Komisja Europejska, *Komunikat Komisji. Strategia dotycząca finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej*, COM(2021) 390 final, 6.07.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0390>

Schemat 2.3. Plan działań UE wspierających rozwój finansowania zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

Źródło: Komisja Europejska, Komunikat Komisji. Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego, COM(2018) 97 final, 8.03.2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0097>.

Kluczowe znaczenie w systemie regulacji dotyczących zrównoważonych finansów ma unijna taksonomia, czyli system klasyfikacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Dotychczas opracowano tzw. zieloną taksonomię¹⁸, czyli klasyfikację dotyczącą celów klimatycznych i środowiskowych (oraz część aktów delegowanych uszczegóławiających ją). Proponowane jest przygotowanie także taksonomii społecznej, mającej klasyfikować działalność gospodarczą przyczyniającą się do realizacji celów społecznych (związanych z pracownikami, konsumentami i społeczeństwem)¹⁹.

Bardzo istotne znaczenie ma drugi komponent: regulacje dotyczące ujawniania informacji – część wymogów zawarta jest w samej regulacji taksonomicznej, dodatkowe sformułowane są w rozporządzeniu w sprawie ujawniania informacji na temat

zrównoważonego finansowania (SFDR) oraz w dyrektywie w sprawie sprawozdań na temat zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw (CSRD). Ta grupa regulacji ma znaczenie dla wszystkich uczestników rynku, ale jest kluczowa z punktu widzenia instytucji finansowych, które muszą pozyskiwać dane o swoich klientach i kontrahentach – a wspomniane regulacje ułatwiają to.

Do ostatniej grupy regulacji można zaliczyć te, które tworzą konkretne narzędzia, pozwalające na rozwój rozwiązań wspierających zrównoważone finansowanie. Należą tu np. standardy i oznakowanie produktów (dotychczas stworzono w tym zakresie projekt standardu zielonych obligacji), wskaźniki referencyjne i ratingi kredytowe uwzględniające czynniki ESG, wymogi odnoszące się do doradztwa inwestycyjnego i inwestorów. Z punktu widzenia banków i firm inwestycyjnych oraz zakładów ubezpieczeń kluczowe znaczenie będzie miało włączenie zagadnień ryzyka ESG do norm ostrożnościowych (odpowiednio: pakietu CRD/CRR i Solvency).

Poniżej zestawiono najważniejsze regulacje Unii Europejskiej przyjęte lub proponowane w ramach poszczególnych nurtów działań wymienionych w *Planie*

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088, OJ L 198, 22.6.2020, p. 13–43

¹⁹ Platform on Sustainable Finance, *Final Report on Social Taxonomy*, February 2022, https://finance.ec.europa.eu/document/download/494fa7fe-5dea-4c57-bda5-59c1e3a0db49_en?filename=220228-sustainable-finance-platform-finance-report-social-taxonomy_en.pdf

działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego (Schemat 2.3)²⁰:

1. System jednolitej klasyfikacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju (taksonomia)
 - Rozporządzenie 2020/852 (Taxonomy regulation)²¹ oraz akty delegowane
2. Normy i oznakowania dla zrównoważonych produktów finansowych
 - Projekt rozporządzenia w sprawie zielonych obligacji²²
3. Wspieranie inwestycji w zrównoważone projekty
 - Rozporządzenie 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje²³
4. Zagadnienia zrównoważonego rozwoju w doradztwie finansowym
 - Dyrektywa delegowana 2021/1269 uzupełniająca dyrektywę MIFID II w zakresie zarządzania produktami²⁴
5. Wskaźniki referencyjne zrównoważonego rozwoju
 - Rozporządzenie 2019/2089 zmieniające rozporządzenie BMR (oraz akty delegowane)²⁵
6. Zrównoważony rozwój w badaniach rynku i ratingach kredytowych

- Wytyczne w sprawie wymogów dotyczących ujawniania informacji mających zastosowanie do ratingów kredytowych²⁶
7. Obowiązki w zakresie zrównoważonego rozwoju spoczywające na inwestorach instytucjonalnych i podmiotach zarządzających aktywami
 - Rozporządzenie 2019/1238 w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE)²⁷
 - Dyrektywa delegowana 2021/1270 uzupełniająca dyrektywę UCITS²⁸,
 - Rozporządzenie delegowane 2021/1255 uzupełniające dyrektywę AIFMD²⁹,
 - Rozporządzenie delegowane 2021/1257 uzupełniające dyrektywę IDD³⁰,
 - Rozporządzenie delegowane 2021/1253³¹,
 - Dyrektywa delegowana 2021/1269³²,
 8. Wymogi ostrożnościowe dla banków i zakładów ubezpieczeń
 - Projekty zmian CRR i CRD³³,
 - Projekty zmian Solvency II³⁴,

²⁰ Patrz także M. Marcinkowska, *Próby włączenia ryzyka ESG do unijnych regulacji ostrożnościowych dla banków*, „Bezpieczny Bank”, nr 3 (88), 2022, s. 35-65

²¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088, DzUrz UE OJ L 198, 22.6.2020, p. 13–43

²² Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie europejskich zielonych obligacji, COM/2021/391 final, dokument 52021PC0391

²³ Rozporządzenie 2020/852, op. cit.

²⁴ Dyrektywa delegowana Komisji (UE) 2021/1269 z dnia 21 kwietnia 2021 r. zmieniająca dyrektywę delegowaną (UE) 2017/593 w odniesieniu do uwzględniania czynników zrównoważonego rozwoju w zobowiązaniach w zakresie zarządzania produktami, OJ L 277, 2.8.2021, p. 137–140

²⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2089 z dnia 27 listopada 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) 2016/1011 w odniesieniu do unijnych wskaźników referencyjnych transformacji klimatycznej oraz unijnych wskaźników referencyjnych dostosowanych do porozumienia paryskiego, a także ujawniania informacji dotyczących wskaźników referencyjnych w związku z kwestiami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju, OJ L 317, 9.12.2019, p. 17–27

²⁶ ESMA, *Guidelines on Disclosure Requirements Applicable to Credit Ratings*, 18.07.2019, www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma33-9-320_final_report_guidelines_on_disclosure_requirements_applicable_to_credit_rating_agencies.pdf

²⁷ Rozporządzenie 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE), OJ L 198, 25.7.2019, p. 1–63

²⁸ Dyrektywa delegowana Komisji (UE) 2021/1270 z dnia 21 kwietnia 2021 r. zmieniająca dyrektywę 2010/43/UE w odniesieniu do ryzyk dla zrównoważonego rozwoju i czynników zrównoważonego rozwoju, które należy uwzględnić w przypadku przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS), OJ L 277, 2.8.2021, p. 141–144

²⁹ Rozporządzenie delegowane 2021/1255 uzupełniające dyrektywę AIFMD, OJ L 277, 2.8.2021, p. 11–13

³⁰ Rozporządzenie delegowane 2021/1257 uzupełniające dyrektywę IDD, OJ L 277, 2.8.2021, p. 18–24

³¹ Rozporządzenie delegowane 2021/1253 zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) 2017/565 w odniesieniu do uwzględniania czynników, ryzyk i preferencji w zakresie zrównoważonego rozwoju w niektórych wymogach organizacyjnych i warunkach prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne, OJ L 277, 2.8.2021, p. 1–5

³² Dyrektywa delegowana Komisji (UE) 2021/1269, op. cit.

³³ European Commission, *Banking Package 2021: new EU rules to strengthen banks' resilience and better prepare for the future*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5401

³⁴ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/1256 z dnia 21 kwietnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) 2015/35 w odniesieniu do uwzględniania ryzyk dla zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu zakładami ubezpieczeń i zakładami reasekuracji, OJ L 277, 2.8.2021, p. 14–17

9. Ujawnianie informacji i rachunkowość

- Dyrektywa 2014/95 (NFRD)³⁵,
- Dyrektywa 2022/2464 (CSRD)³⁶,
- Rozporządzenie 2019/2088 (Disclosure regulation – SFRD)³⁷,
- Rozporządzenie delegowane 2022/1288³⁸,
- Rozporządzenie delegowane 2021/2178³⁹,
- Rozporządzenie delegowane C/2023/5303 (ESRS)⁴⁰
- Taxonomy Regulation⁴¹,

³⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, *OJ L 330, 15.11.2014, p. 1–9*. Dyrektywa jest adresowana tylko do dużych podmiotów giełdowych i wymaga ujawnień m.in. na temat określonych polityk (w tym z obszaru ESG) oraz ryzyka i efektów ich stosowania, jednak nie formułuje żadnych mierników. Europejski Urząd Nadzoru Bankowego odpowiadając na konsultacje dotyczące nowelizacji tej dyrektywy zaproponował m.in. standaryzację ujawnień (EBA, *EBA response to the European Commission Public Consultation on Non-Financial Reporting Directive (NFRD)*, 11.06.2020, <https://www.eba.europa.eu/eba-proposes-enhanced-standardisation-disclosure-requirements-laid-down-non-financial-reporting>).

³⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, *OJ L 322, 16.12.2022, p. 15–80*

³⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych, *OJ L 317, 9.12.2019, p. 1–16*

³⁸ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2022/1288 z dnia 6 kwietnia 2022 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 w zakresie regulacyjnych standardów technicznych określających szczegóły dotyczące treści i sposobu prezentacji informacji w odniesieniu do zasady „nie czyni poważnych szkód”, określających treść, metody i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do wskaźników zrównoważonego rozwoju i niekorzystnych skutków dla zrównoważonego rozwoju, a także określających treść i sposób prezentacji informacji w odniesieniu do promowania aspektów środowiskowych lub społecznych i celów dotyczących zrównoważonych inwestycji w dokumentach udostępnianych przed zawarciem umowy, na stronach internetowych i w sprawozdaniach okresowych, *OJ L 196, 25.7.2022, p. 1–72*

³⁹ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2178 z dnia 6 lipca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 przez sprecyzowanie treści i prezentacji informacji dotyczących zrównoważonej środowiskowo działalności gospodarczej, które mają być ujawniane przez przedsiębiorstwa podlegające art. 19a lub 29a dyrektywy 2013/34/UE, oraz określenie metody spełnienia tego obowiązku ujawniania informacji, *OJ L 443, 10.12.2021, p. 9–67*

⁴⁰ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) z dnia 31 lipca 2023 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE w odniesieniu do standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju, C/2023/5303, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=PL_COM:C\(2023\)5303](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=PL_COM:C(2023)5303)

⁴¹ Rozporządzenie 2020/852, op. cit.

10. Ład korporacyjny

- Projekt dyrektywy ws. należytej staranności przedsiębiorstw w obszarze zrównoważonego rozwoju, COM/2022/71 (CSDD)⁴².

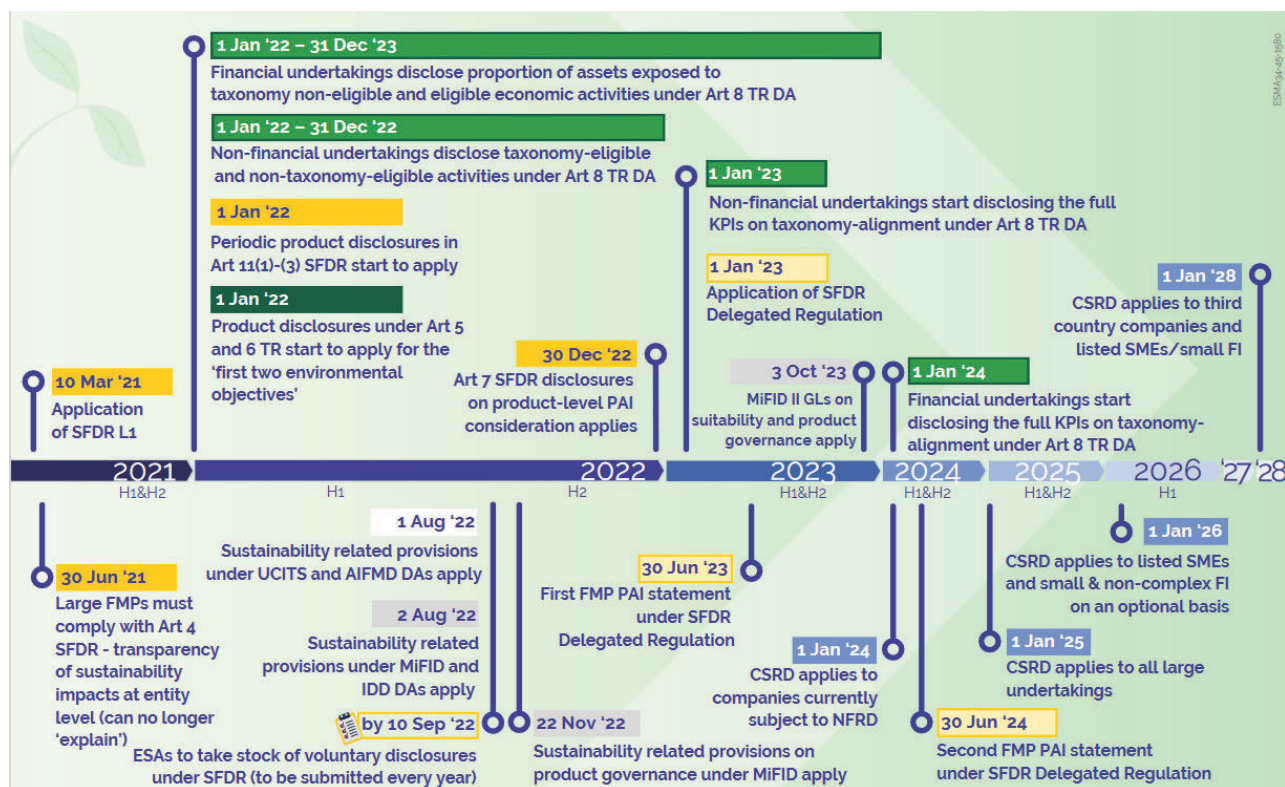
Już sama długość listy kluczowych aktów prawnych z zakresu zrównoważonych finansów wskazuje na ogrom wyzwań stojących przed instytucjami finansowymi w związku z koniecznością relatywnie szybkiego wdrożenia nowych wymogów. Podkreślimy przy tym, że ścieżki legislacyjne wielu aktów prawnych nie zostały jeszcze sfinalizowane, a w niektórych obszarach prowadzone są dopiero wstępne prace koncepcyjne. Jakkolwiek wdrożenie nowych regulacji rozłożone jest w czasie (patrz schemat 2.4), to jednak horyzont czasowy nie jest długi. To, a także bardzo szeroki zakres nowych przepisów, w połączeniu z bardzo niskim stopniem świadomości i przygotowania kooperantów instytucji finansowych (w tym w szczególności klientów banków), a w konsekwencji – problemami (dostrzeganymi nie tylko przez same instytucje finansowe, ale także regulatorów i nadzorców) z dostępnością wiarygodnych danych o wysokiej jakości, powoduje, że pełne wdrożenie regulacji z zakresu zrównoważonych finansów stanowi istotne wyzwanie dla wielu podmiotów.

Jak wspomniano, obok inicjatyw regulacyjnych należy też wskazać inicjatywy samoregulacyjne oraz miękkiego prawa (wytycznych, rekomendacji, dobrych praktyk). Wymieniono je w poprzednim rozdziale niniejszego opracowania. Krajowe banki w dość niewielkim stopniu angażują się w inicjatywy globalne, jednak większościowi akcjonariusze krajowych instytucji są obecni w wielu z nich, co przekłada się także na strategię i wewnętrzne kodeksy postępowania polskich spółek.

Oprócz inicjatyw stricte związanych z zagadnieniami ekologicznymi (w tym klimatycznymi) i społecznymi, należy podkreślić znaczenie dobrych praktyk ładu korporacyjnego. Kodeks dobrych praktyk to „zbiór zasad postępowania, a w szczególności norm etycznych i zawodowych, przedsiębiorców, którzy zobowiązali się do ich przestrzegania w odniesieniu do jednej lub większej liczby praktyk rynkowych”⁴³. Kodeks dobrych praktyk ładu korporacyjnego jest systemem określającym zasady kierowania spółką i sprawowania nad nią kontroli. Przewodnim wątkiem kodeksów

⁴² Wniosek Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie należytej staranności przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz zmieniająca dyrektywę (UE) 2019/1937, COM/2022/71 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52022PC0071>

⁴³ Ustawa z dnia 23.08.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym, t.j.: Dz. U. 2023, poz. 845, art. 2 pkt 5).

Schemat 2.4. Harmonogram wdrażania regulacji z zakresu zrównoważonych finansów (SFDR | TR | CSRD | MiFID | IDD | UCITS | AIFMD)

* Stan prawny na dzień 3 sierpnia 2023

Źródło: ESMA, Sustainable Finance – implementation timeline, ESMA34-45-1580, www.esma.europa.eu/document/sustainable-finance-implementation-timeline

ładu korporacyjnego jest odpowiedzialność organów spółki, przy czym – szczególnie w przypadku instytucji finansowych – podkreśla się odpowiedzialność wobec szerokiego grona interesariuszy (a nie tylko akcjonariuszy)⁴⁴. Co więcej, współcześnie akcentuje się także odpowiedzialność samych akcjonariuszy (w szczególności inwestorów instytucjonalnych). Najnowsza rewizja zasad ładu korporacyjnego G20/OECD wprowadza wiele rekomendacji odnoszących się do zrównoważonego rozwoju (głównie w kontekście ryzyka i szans podmiotu) i promuje dialog między właścicielami i interesariuszami w tym względzie⁴⁵. Ten aspekt do pewnego stopnia został także uwzględniony w nowelizacji Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW z 2021 roku.

Polski giełdowy kodeks dobrych praktyk „*comply or explain*”, co oznacza, że podmiot powinien stosować

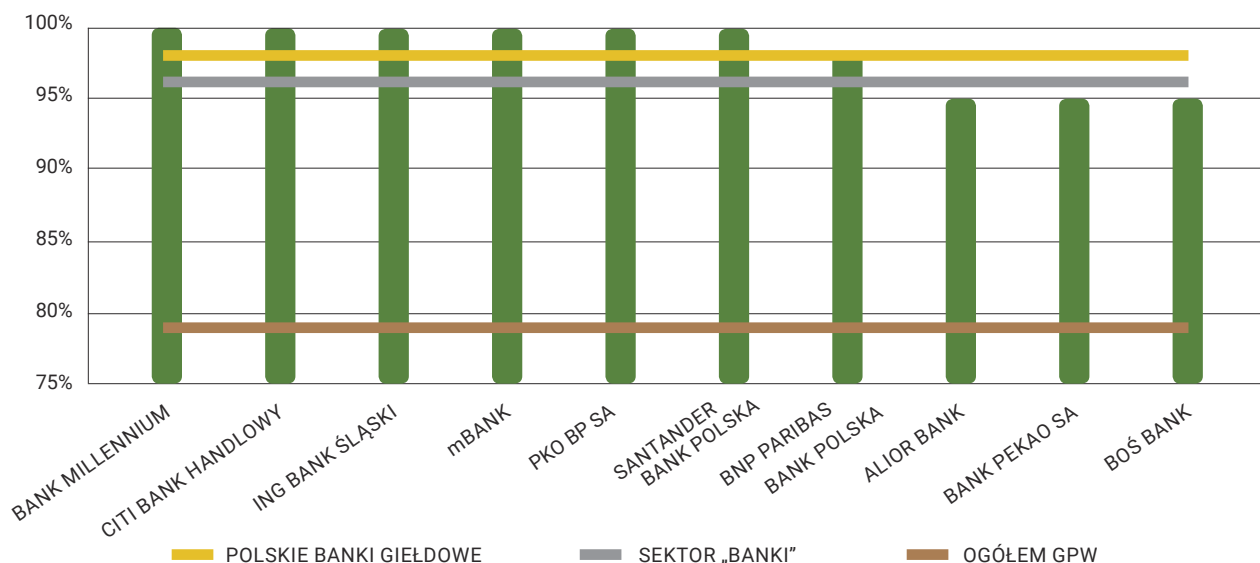
zasady ładu korporacyjnego lub wyjaśnić, dlaczego ich nie przestrzega. Zakłada się, że rynek będzie weryfikował te oświadczenia i oceniał spółki pod kątem jakości ich ładu korporacyjnego. Zatem „strażnikiem [dobrych praktyk] jest nie państwo, lecz – w ostatniej instancji – kapitał”⁴⁶. Sam fakt niestosowania jakiegś zasady nie powinien zatem być oceniany negatywnie z założenia – konieczna jest analiza wyjaśnienia przedłożonego przez spółkę. Tym samym nie można na samej podstawie wskaźnika zgodności z zasadami (odsetkiem przestrzeganych zasad) formułować jednoznacznej oceny odnośnie do ładu korporacyjnego w danym podmiocie. Trzeba też mieć na względzie, że oświadczenia spółek giełdowych nie są weryfikowane pod kątem faktycznej zgodności spółki z zasadami (stosowanie ich jest jedynie deklarowane).

Mając świadomość tych ograniczeń, można pokusić się o ocenę stanu deklarowanego stosowania przez krajowe banki Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na

⁴⁴ Szerzej: M. Marcinkowska, *Corporate governance w bankach. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 77 i nast.

⁴⁵ *The revised G20/OECD Principles of Corporate Governance*, June 2023, www.oecd.org/corporate/revised-g20-oecd-principles-corporate-governance.htm

⁴⁶ A. Nartowski, *Perspektywa samoregulacji polskiego rynku. Umożliwia społeczna czy interwencja państwa?*, [w:] D. Dobija, I. Kołodkiewicz (red.), *Ład korporacyjny*, Oficyna, Warszawa 2011, s. 342.

Wykres 2.2 Współczynniki zgodności z Dobrymi Praktykami Spółek Notowanych na GPW 2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie GPW, Skaner Dobrych Praktyk, www.gpw.pl/dpsn-skaner

GPW w roku 2022. Ogółem sektor „Banki”⁴⁷ na GPW charakteryzuje się bardzo wysokim – w porównaniu z innymi sektorami – współczynnikiem zgodności z zasadami ładu korporacyjnego: 96% wobec 79% dla całego indeksu WIG⁴⁸. Z grupy objętej badaniem (krajowe banki giełdowe) aż sześć banków deklaruje spełnienie wszystkich zasad DPSN 2021 (Bank Millennium, Citi Bank Handlowy, ING Bank Śląski, mBank, PKO BP, Santander Bank Polska), jeden bank deklaruje brak zgodności z jedną zasadą (BNP Paribas Bank Polska), a trzy banki nie stosują po trzy zasady (Alior Bank, Bank Pekao SA i BOŚ Bank). Tym samym wszystkie krajowe banki giełdowe należą do bardzo wąskiego grona spółek, które bądź to respektują wszystkie zasady, bądź nie stosują maksymalnie 3 zasad (na całej giełdzie jest raptem 5,8% takich spółek).

Zasadą o najniższym poziomie przestrzegania przez banki jest zasada 2.1⁴⁹. Spośród badanych banków trzy jej nie stosują, co daje współczynnik zgodności na poziomie 70% (62% dla całego sektora GPW „Banki”).

⁴⁷ Sektor ten obejmuje 13 podmiotów – poza bankami uwzględnionymi w niniejszym badaniu, także podlegające *double listing* inwestor i były inwestor polskich banków: Santander i Unicredit, a także Getin Holding, będący spółką holdingową (sam nie prowadzi działalności bankowej).

⁴⁸ Indeks wyliczony bez uwzględnienia zasad, w przypadku których oświadczenia wskazują „nie dotyczy”.

⁴⁹ Spółka powinna posiadać politykę różnorodności wobec zarządu oraz rady nadzorczej, przyjętą odpowiednio przez radę nadzorczą lub walne zgromadzenie. Polityka różnorodności określa cele i kryteria różnorodności m.in. w takich obszarach jak płeć, kierunek wykształcenia, specjalistyczna wiedza, wiek oraz doświadczenie zawodowe, a także wskazuje termin i sposób monitorowania realizacji tych celów. W zakresie zróżnicowania pod względem płci warunkiem zapewnienia różnorodności organów spółki jest udział mniejszości w danym organie na poziomie nie niższym niż 30%

Jest to wciąż wartość bardzo wysoka, zważywszy na fakt, iż raptem 10% emitentów deklaruje respektowanie tej zasady. Nieco więcej podmiotów stosuje zasadę 2.2⁵⁰: 80% banków z próby (77% z sektora „Banki”) i tylko 13% ogółu spółek giełdowych. Z uwagi na powiązanie z zasadą 2.1, zrozumiała jest niewielka różnica.

W przypadku pięciu zasad po jednym krajowym banku deklarowało brak zgodności (co daje współczynnik *compliance* na poziomie 90%). Największe różnice między sektorem bankowym a szerokim rynkiem dotyczyły zasady 1.4.2⁵¹ (21% deklarujących zgodność) i 4.1⁵² (33% zgodności). W przypadku pozosta-

⁵⁰ Osoby podejmujące decyzje w sprawie wyboru członków zarządu lub rady nadzorczej spółki powinny zapewnić wszechstronność tych organów poprzez wybór do ich składu osób zapewniających różnorodność, umożliwiając m.in. osiągnięcie docelowego wskaźnika minimalnego udziału mniejszości określonego na poziomie nie niższym niż 30%, zgodnie z celami określonymi w przyjętej polityce różnorodności, o której mowa w zasadzie 2.1

⁵¹ [W celu zapewnienia należytej komunikacji z interesariuszami, w zakresie przyjętej strategii biznesowej spółka zamieszcza na swojej stronie internetowej informacje na temat założeń posiadanej strategii, mierzalnych celów, w tym zwłaszcza celów długoterminowych, planowanych działań oraz postępów w jej realizacji, określonych za pomocą mierników, finansowych i niefinansowych.] Informacje na temat strategii w obszarze ESG powinny m.in.: przedstawiać wartość wskaźnika równości wynagrodzeń wypłacanych jej pracownikom, obliczanego jako procentowa różnica pomiędzy średnim miesięcznym wynagrodzeniem (z uwzględnieniem premii, nagród i innych dodatków) kobiet i mężczyzn za ostatni rok, oraz przedstawiać informacje o działaniach podjętych w celu likwidacji ewentualnych nierówności w tym zakresie, wraz z prezentacją ryzyk z tym związanych oraz horyzontem czasowym, w którym planowane jest doprowadzenie do równości

⁵² Spółka powinna umożliwić akcjonariuszom udział w walnym zgromadzeniu przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej (e-walnego), jeżeli jest to uzasadnione z uwagi na zgłaszane spółce oczekiwania akcjonariuszy, o ile jest w stanie zapewnić infrastrukturę techniczną niezbędną dla przeprowadzenia takiego walnego zgromadzenia.

tych zasad (4.8⁵³ i 4.9.1⁵⁴) różnice w powszechności stosowania nie były aż tak duże (odpowiednio 75% i 73% spółek giełdowych deklarowało zgodność). Szczegółowe wyniki dotyczące banków niestosujących określonych zasad DPNG 2021 wraz z udzielonymi przez spółki wyjaśnieniami, przedstawia Tabela 2.1.

Komentując te wyniki po pierwsze należy zaznaczyć, że cieszy wysoka (w niektórych przypadkach pełna) zgodność krajowych banków giełdowych z zasadami ładu korporacyjnego odnoszącymi się stricte do kwestii zrównoważonego rozwoju i ESG (w tym zwłaszcza z tymi odnoszącymi się do uwzględnienia tych czynników w strategii i zasadach wynagradzania). Bardzo niewiele spółek opisuje jednak, w jaki sposób stosuje zasady, toteż nie sposób łatwo ocenić, co stoi za deklaracjami zgodności.

Zasady odnoszące się do różnorodności (2.1 i 2.2) są bardzo powoli wdrażane na polskim rynku; z reguły brak zgodności z nimi jest tłumaczony tym, że spółka, owszem, posiada stosowną politykę, ale oczekiwane poziomy udział płci niedoreprezentowanej nie zostały osiągnięte. Ta kwestia ulegnie zmianie prawdopodobnie dopiero wraz z wdrożeniem unijnych przepisów, które będą wymagały (a nie tylko rekomendowały) zapewnienie różnorodności składu organów. Zaskakuje brak publikacji informacji o różnicach wynagrodzeń kobiet i mężczyzn (zasada 1.4.2). Powodem raczej nie są trudności z danymi; można się domyślać, że brak ujawniania takich danych wynika

z faktu, iż różnice te są wysokie (co stawiałoby spółkę w złym świetle).

Bardzo dziwi fakt, że wciąż są spółki (w tym jeden bank), które nie respektują zasady dotyczącej organizacji e-walnego zgromadzenia akcjonariuszy. O ile niegdyś istniały bariery technologiczne (kwestie bezpieczeństwa lub wysokiego kosztu rozwiązań technologicznych), o tyle w trakcie pandemii zaoferowano i z powodzeniem wdrożono bezpieczne i efektywne kosztowo rozwiązania. Jest to pewna forma ograniczania praw akcjonariuszy (głównie chodzi o mniejszościowych).

Ocena pozostałych zasad (4.8 i 4.9.1) jest niełatwa – są to zasady, których respektowanie jest zależne od woli i postaw akcjonariuszy. Można zatem przyjąć, że sama spółka ma na to niewielki wpływ, toteż adnotacja, że zachęca ona swych właścicieli do spełnienia owych wymogów, można uznać za podjęcie starań o zgodność z nimi.

Ogółem deklarowany przez krajowe banki giełdowe poziom zgodności z DPSN 2021 pozwala ocenić, że praktyki ładu korporacyjnego są w nich na wyższym poziomie niż średnio wśród spółek z warszawskiego parkietu. W przypadku zasad odnoszących się w szczególności do zagadnień środowiskowych i społecznych poziom zgodności jest znacznie wyższy. Jak jednak zaznaczono, dla ostatecznej oceny praktyk ładu korporacyjnego konieczna jest głębsza analiza.

⁵³ Projekty uchwał walnego zgromadzenia do spraw wprowadzonych do porządku obrad walnego zgromadzenia powinny zostać zgłoszone przez akcjonariuszy najpóźniej na 3 dni przed walnym zgromadzeniem

⁵⁴ W przypadku, gdy przedmiotem obrad walnego zgromadzenia ma być powołanie do rady nadzorczej lub powołanie rady nadzorczej nowej kadencji kandydatury na członków rady powinny zostać zgłoszone w terminie umożliwiającym podjęcie przez akcjonariuszy obecnych na walnym zgromadzeniu decyzji z należytym rozważaniem, lecz nie później niż na 3 dni przed walnym zgromadzeniem; kandydatury, wraz z kompletem materiałów ich dotyczących, powinny zostać niezwłocznie opublikowane na stronie internetowej spółki.

Tabela 2.1. Deklaracje stosowania lub niestosowania zasad DPSN 2021 przez krajowe banki

Zasada	Współczynnik compliance		
	ogółem GPW	sektor „Banki”	Krajowe banki giełdowe
1.4.2.	21%	85%	90%
Alior Bank			
Bank Pekao SA			
BOŚ	Bank nie publikuje takich informacji na swojej stronie internetowej. W zakresie wynagrodzeń bank przestrzega wszystkich przepisów regulujących relacje z pracownikami, w szczególności przepisów Kodeksu Pracy oraz przepisów zakazujących jakiegokolwiek dyskryminacji bez względu na jej przyczynę. Do kluczowych kryteriów branych pod uwagę przez bank przy ustalaniu wielkości wynagrodzeń należą rodzaj i charakter pracy, specyfika i różnorodność uwarunkowań związanych z zarządzaniem zasobami ludzkimi oraz wpływ poszczególnych stanowisk na wyniki i profil ryzyka Banku, a także powszechnie obowiązujące przepisy prawa. Bank rozważy stosowanie przedmiotowej zasady w przyszłości.		
BNP Paribas Bank Polska			
Zasada	Współczynnik compliance		
	ogółem GPW	sektor „Banki”	Krajowe banki giełdowe
2.1	10%	62%	70%
Alior Bank	Zasada 2.1 nie jest stosowana. Polityka Doboru i Oceny Członków Zarządu została przyjęta przez Radę Nadzorczą Banku. Polityka Doboru i Oceny Członków Rady Nadzorczej stanowiła przedmiot obrad Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku. Oba dokumenty uwzględniają cele i kryteria różnorodności członków organów Banku zgodnie z zasadami 2.1 i 2.2 oraz ustanawiają wskaźnik różnicowania pod względem płci na poziomie nie niższym niż 30% udziału mniejszości. Zgodnie z obecnym stanem osobowym organów Banku określony poziom różnorodności w zakresie płci nie został osiągnięty.		
Bank Pekao SA	Bank nie stosował zasad szczegółowych 2.1. i 2.2. „Dobrych Praktyk 2021” zgodnie z którymi w zakresie różnicowania pod względem płci warunkiem zapewnienia różnorodności organów spółki jest udział mniejszości w danym organie na poziomie nie niższym niż 30%. Bank posiada zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą „Politykę równości płci oraz różnorodności w odniesieniu do pracowników Banku, w tym do Członków Rady Nadzorczej, członków Zarządu oraz osób pełniących kluczowe funkcje w Banku Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna” (dalej „Polityka”), która określa cele i kryteria różnorodności, w tym w zakresie wskazanym w Dobrych Praktykach Spółek Notowanych na GPW 2021. Polityka została opracowana z uwzględnieniem wymogów wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów adresowanych do podmiotów z sektora Bankowego oraz rekomendacji organów sprawujących kontrolę oraz nadzór nad tym sektorem, w tym w szczególności rekomendacji zawartych we wspólnych wytycznych Europejskiego Urzędu Nadzoru Bankowego oraz Europejskiego Urzędu Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych w sprawie oceny odpowiedności członków organu zarządzającego i osób pełniących najważniejsze funkcje, zgodnie z którymi oczekiwany minimalny udział przedstawicieli niedostatecznie reprezentowanej płci w składzie organów statutowych Banku powinien zostać doprecyzowany na poziomie Polityki wdrażanej w Banku i, co do zasady, powinien być określony dla Rady Nadzorczej Banku oraz Zarządu Banku łącznie, co zostało zastosowane w ww. Polityce wdrożonej w Banku. Łączny udział przedstawicieli niedostatecznie reprezentowanej płci w składzie Rady Nadzorczej Banku oraz Zarządu Banku jest zgodny z celem wyznaczonym w Polityce wdrożonej w Banku i przekracza 30%. Do dnia 14 czerwca 2022 roku Bank nie stosował zasady szczegółowej 2.1 w części dotyczącej przyjęcia Polityki w odniesieniu do rady nadzorczej przez walne zgromadzenie. Uchwałą nr 34 z dnia 15 czerwca 2022 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku przyjęło ww. Politykę w zakresie, w jakim odnosi się ona do członków Rady Nadzorczej Banku.		
BOŚ			
BNP Paribas Bank Polska	Bank posiada politykę różnorodności, która formalnie stanowi część polityki oceny odpowiedności Członków Rady Nadzorczej BNP Paribas Bank Polska S.A. oraz w przypadku Członków Zarządu stanowi część polityki oceny odpowiedności Członków Zarządu i Osób pełniących najważniejsze funkcje w BNP Paribas Bank Polska SA. Stosowanie kryteriów zapewniających różnorodność w organach Banku jest prawnie wiążącym wymogiem wynikającym ze szczególnych regulacji prawnych oraz Wytycznych EBA [European Banking Authority] obowiązujących banki. Bank jest podmiotem regulowanym i nadzorowanym przez Komisję Nadzoru Finansowego. Prawidłowość oraz jakość stosowania polityki różnorodności jest monitorowana m.in. w ramach weryfikowania przez KNF indywidualnych oraz zbiorowych ocen odpowiedności. Przy doborze osób do organów Spółki oraz na kluczowe funkcje, Bank uwzględnia m.in. kryteria reputacji, uczciwości i etyczności, poświęcania wystarczającej ilości czasu, braku konfliktu interesu, niezależności osądu oraz wiedzy, umiejętności i doświadczenia kandydatów. W stosowanej polityce oceny odpowiedności Bank zapewnił promowanie różnorodności w Zarządzie, Radzie Nadzorczej oraz w przypadku najważniejszych funkcji, już od momentu konstruowania różnorodnej puli kandydatów, w celu dotarcia do szerokiego zakresu właściwości i kompetencji Członków Zarządu i Rady Nadzorczej i pozyskania różnych punktów widzenia i doświadczenia oraz umożliwienia wydawania niezależnych opinii i rozsądnych decyzji przez organy Spółki. Różnorodność jest zapewniona przez Bank poprzez uwzględnianie w ramach procesów powoływania i oceny odpowiedności także takich kryteriów jak: płeć, wykształcenie i doświadczenie zawodowe, specjalistyczna wiedza, wiek, pochodzenie geograficzne. Bank przywiązuje bardzo dużą wagę do realnego wdrażania różnorodności, w tym zapewnienia odpowiedniego udziału kobiet w organach Banku. Bank podjął strategiczną decyzję odzwierciedloną w polityce różnorodności, że do 2025 r. zapewni udział 30% kobiet w Zarządzie Banku oraz zapewni, że udział kobiet w Radzie Nadzorczej nie będzie niższy niż 30%. Na koniec 2022 roku udział kobiet w Radzie Nadzorczej wynosi 41,7%. Udział kobiet w Zarządzie banku wynosi 22,2%. Przestrzeganie zasady różnorodności jest monitorowane nie tylko na poziomie organów banku, ale także na poziomie stanowisk menadżerskich. Na koniec 2022 roku na najwyższych stanowiskach menadżerskich innych niż Zarząd (dyrektor zarządzający, dyrektor wykonawczy, tribe leader) udział kobiet wynosi 37%. Z uwagi na fakt, iż na dzień publikowania niniejszego raportu o stanie stosowania Dobrych Praktyk GPW udział kobiet w Zarządzie Banku nie osiągnął docelowego poziomu 30%, Bank ostrożnościowo raportuje, że nie stosuje powyższej zasady.		

Tabela 2.1. cd.

Zasada	Współczynnik compliance		
	ogółem GPW	sektor „Banki”	Krajowe banki giełdowe
2.2	13%	77%	80%
Alior Bank	Zasada 2.1 nie jest stosowana. Polityka Doboru i Oceny Członków Zarządu została przyjęta przez Radę Nadzorczą Banku. Polityka Doboru i Oceny Członków Rady Nadzorczej stanowiła przedmiot obrad Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku. Oba dokumenty uwzględniają cele i kryteria różnorodności członków organów Banku zgodne z zasadami 2.1 i 2.2 oraz ustanawiają wskaźnik zróżnicowania pod względem płci na poziomie nie niższym niż 30% udziału mniejszości. Zgodnie z obecnym stanem osobowym organów Banku określony poziom różnorodności w zakresie płci nie został osiągnięty.		
Bank Pekao SA			
BOŚ			
BNP Paribas Bank Polska			
Zasada	Współczynnik compliance		
	ogółem GPW	sektor „Banki”	Krajowe banki giełdowe
4.1	33%	85%	90%
Alior Bank	Zasada 4.1 nie jest stosowana. Biorąc pod uwagę konieczność przeprowadzenia wielu czynności techniczno-organizacyjnych i związane z nimi koszty i ryzyka, oraz małe doświadczenie rynku w tym zakresie, Bank nie zdecydował się na chwilę obecną na zapewnienie akcjonariuszom możliwości komunikacji w czasie rzeczywistym, w ramach której akcjonariusze mogą wypowiadać się w toku obrad Walnego Zgromadzenia przebywając w miejscu innym niż miejsce obrad.		
Bank Pekao SA			
BOŚ			
BNP Paribas Bank Polska			
Zasada	Współczynnik compliance		
	ogółem GPW	sektor „Banki”	Krajowe banki giełdowe
4.8	75%	92%	90%
Alior Bank			
Bank Pekao SA			
BOŚ	Zasada nie jest stosowana, ponieważ bank przestrzega przede wszystkim zasad wynikających z prawa powszechnie obowiązującego. W związku z nim, akcjonariusz lub akcjonariusze reprezentujący co najmniej jedną dwudziestą kapitału zakładowego mogą przed terminem walnego zgromadzenia zgłaszać spółce projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad walnego zgromadzenia lub spraw, które mają zostać wprowadzone do porządku obrad, a ponadto każdy z akcjonariuszy może podczas walnego zgromadzenia zgłaszać projekty uchwał dotyczące spraw wprowadzonych do porządku obrad. Oczywiście bank zachęca akcjonariuszy do zgłaszania projektów uchwał z odpowiednim wyprzedzeniem gwarantującym sprawną pracę walnego zgromadzenia.		
BNP Paribas Bank Polska			
Zasada	Współczynnik compliance		
	ogółem GPW	sektor „Banki”	Krajowe banki giełdowe
4.9.1	73%	92%	90%
Alior Bank			
Bank Pekao SA			
BOŚ	Zasada nie jest stosowana, ponieważ bank nie ma wpływu na działania akcjonariuszy. Bank zawsze rekomenduje akcjonariuszom, aby zgłaszali kandydatury z odpowiednim wyprzedzeniem.		
BNP Paribas Bank Polska			

Ryzyko ESG

Definicja ryzyka ESG – w przeciwieństwie do „tradycyjnego” ryzyka finansowego – nie ma charakteru neutralnego, lecz koncentruje się na ujęciu negatywnym, wskazując na zagrożenie negatywnymi skutkami wynikającymi z wpływu czynników ESG na wyniki finansowe lub wypłacalność jednostki, państwa lub osób. Ryzyko to może być postrzegane w ujęciu szerokim lub wąskim. Ujęcie szerokie postrzega zarówno bezpośredni wpływ czynników ESG na instytucję, jak i wpływ pośredni (tj. poprzez jej kontrahentów lub zainwestowane aktywa). W ujęciu regulacyjno-nadzorczym ryzyko ESG postrzegane w wąskim znaczeniu, tj. jedynie jako konsekwencje finansowe wpływu czynników środowiskowych, społecznych i w zakresie ładu korporacyjnego na kontrahentów instytucji lub jej zainwestowane aktywa. Same czynniki ESG są definiowane w ujęciu neutralnym, czyli uwzględniając zarówno szanse, jak i zagrożenia⁵⁵.

W regulacjach unijnych ryzyko ESG jest definiowane jako „ryzyko strat wynikających z wszelkich negatywnych skutków finansowych dla instytucji, spowodowanych obecnym lub przyszłym wpływem czynników związanych z ochroną środowiska, polityką społeczną lub ładem korporacyjnym (czynników ESG) na kontrahentów instytucji lub na aktywa, w które instytucja inwestuje”⁵⁶. W przypadku ryzyka z zakresu ochrony środowiska rozróżnia się:

- ryzyko fizyczne – ryzyko strat wynikających z wszelkich negatywnych skutków finansowych dla instytucji, spowodowanych obecnym lub przyszłym wpływem fizycznych skutków czynników środowiskowych na kontrahentów instytucji lub na aktywa, w które instytucja inwestuje,
- ryzyko przejścia – ryzyko strat wynikających z wszelkich negatywnych skutków finansowych dla instytucji, spowodowanych obecnym lub przyszłym wpływem transformacji w kierunku gospodarki zrównoważonej pod względem środowiskowym na kontrahentów instytucji lub na aktywa, w które instytucja inwestuje⁵⁷.

⁵⁵ Listę przykładowych szans i zagrożeń związanych z klimatem oraz ich konsekwencje finansowe przedstawiają np. publikacje: TCFD, *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*, 2017, www.fsb-tcfd.org/recommendations/#core-recommendations; E. Kulińska-Sadłocha, *Banki a zmiany klimatyczne*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług”, nr 38, 2009, s. 175-182.

⁵⁶ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2022/2453 z dnia 30 listopada 2022 r. zmieniające wykonawcze standardy techniczne określone w rozporządzeniu wykonawczym (UE) 2021/637 w odniesieniu do ujawniania informacji na temat ryzyk z zakresu ochrony środowiska, polityki społecznej i ładu korporacyjnego, *OJ L 324*, 19.12.2022, p. 1–54

⁵⁷ Przywoływana regulacja wymienia także czynniki związane z procesem transformacji, mające na celu osiągnięcie następujących celów środowiskowych:

Zarządzanie ryzykiem ESG – identycznie jak w przypadku każdego rodzaju ryzyka – składa się z czterech faz:

- definicji i identyfikacji ryzyka – tu niezbędna jest świadomość samej istoty tego ryzyka oraz znajomość czynników będących jego źródłem i kanałów ich transmisji,
- oceny i pomiaru ryzyka – wymaga w szczególności świadomości możliwych skutków czynników ESG oraz analizy ich istotności (dotkliwości i skali występowania – prawdopodobieństwa realizacji); w analizie stosowane są podejścia: oceny wpływu czynników ESG na ekspozycję (z zastosowaniem wewnętrznych lub zewnętrznych ratingów lub ocen), ramowej oceny ryzyka (w tym analizy scenariuszy, testy warunków skrajnych), dostosowania portfela do globalnych celów zrównoważonego rozwoju lub inne;
- sterowania ryzykiem – ogólnie możliwe są strategie: unikania, zatrzymania lub mitygowania ryzyka (przy czym w przypadku wielu czynników ESG unikanie ryzyka jest niemożliwe),
- monitorowania i kontroli ryzyka – ten etap wymaga m.in. raportowania ryzyka wewnątrz organizacji (a w określonym zakresie – także zewnętrznego).

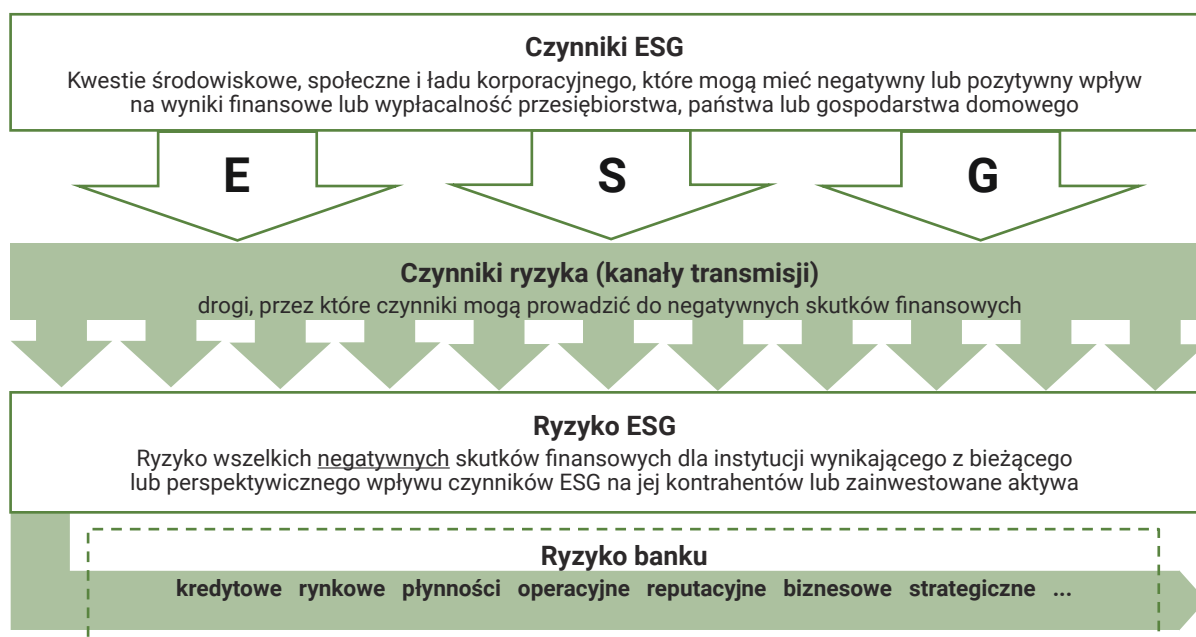
W zarządzaniu ryzykiem ESG kluczowe znaczenie ma zatem samo zdefiniowanie tego ryzyka, a następnie identyfikacja czynników ESG oraz kanałów transmisji ryzyka ESG, czyli dróg, poprzez które mogą one prowadzić do negatywnych skutków finansowych (Schemat 3.1).

Przykładami czynników ESG są⁵⁸:

- wśród czynników środowiskowych: zmiany klimatyczne, emisja gazów cieplarnianych, wyczerpanie

- a) łagodzenie zmian klimatu,
- b) adaptacja do zmian klimatu,
- c) zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich,
- d) przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym,
- e) zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola,
- f) ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów.

⁵⁸ A. Coletton, M.F. Brucart, P. Gutierrez, F. Le Tennier, C. Moor, *Sustainable Finance: Market Practices*, EBA Staff Paper Series, No. 6, January 2020, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library//Sustainable%20finance%20Market%20practices.pdf; EC, *Development of Tools and Mechanisms for the Integration of ESG Factors into the EU Banking Prudential Framework and into Banks' Business Strategies and Investment Policies*, May 2021, https://finance.ec.europa.eu/publications/final-study-development-tools-and-mechanisms-integration-esg-factors-eu-banking-prudential-framework_en; EBA, *Report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms*, EBA/REP/2021/18, 23.06.2021, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA%20Report%20on%20ESG%20risks%20management%20and%20supervision.pdf; BIS, *Climate-related risk drivers and their transmission channels*, 14.04.2021, www.bis.org/bcbps/publ/d517.htm

Schemat 3.1. Definicja czynników ESG i ryzyka ESG

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Marcinkowska, *Próby włączenia ryzyka ESG do unijnych regulacji ostrożnościowych dla banków*, „Bezpieczny Bank”, nr 3 (88), 2022, s. 35–65

- zasobów, odpady i zanieczyszczenia, utrata bioróżnorodności, wylesienie, zużycie energii i zasobów, wytwarzanie odpadów i zarządzanie, ekstremalne warunki pogodowe (powodzie, fale upałów, burze), klęski żywiołowe (pożary, susze, obsunięcia ziemi), czynniki ryzyka przejścia (polityka rządu, zmiany technologiczne, nastroje inwestorów i konsumentów).
 - wśród czynników społecznych: prawa człowieka, niewolnictwo i handel ludźmi, praca dzieci, praca przymusowa i obowiązkowa, warunki zatrudnienia, relacje z pracownikami, dyskryminacja, różnorodność i równość szans, szkolenia i rozwój, prywatność klientów, inkluzja finansowa,
 - destabilizacja społeczna, choroby zakaźne i pandemia,
 - wśród czynników ładu korporacyjnego: struktura własnościowa, prawa właścicieli, zróżnicowanie członków rady, wynagrodzenia kierownictwa, łapówkarstwo i korupcja, lobbing polityczny i darowizny, strategie podatkowe, zaangażowanie interesariuszy, transparentność, etyka biznesu, praktyki konkurencyjne, zgodność z regulacjami i audyt wewnętrzny.
- W dalszej kolejności konieczne jest zidentyfikowanie możliwych skutków tego ryzyka. Ich przykłady dla banków przedstawia Tabela 3.1.

Tabela 3.1. Przykłady skutków ryzyka ESG dla banku

	Bezpośrednie ryzyko ESG	Pośrednie ryzyko ESG
Skutki prawne	– Kary za nieprzestrzeganie przepisów ochrony środowiska, sanitarnych, BHP, prawa pracy itp. – Obowiązki prawne przywrócenia stanu pierwotnego – Obowiązek spełnienia wyższych lub dodatkowych wymogów regulacyjnych – Zakaz wykonywania określonej działalności lub zawieszenie działalności banku przez organy nadzorcze	– Odpowiedzialność prawna banku w sytuacji uznania go za prawnego właściciela aktywów, które spowodowały lub powodują szkody dla środowiska, zdrowia ludzi lub mienia – Obowiązek spełnienia wyższych lub dodatkowych wymogów regulacyjnych – Wykluczenie wykorzystania aktywów w transakcjach finansowych (np. sekurytyzacyjnych) lub jako zabezpieczenie kredytów refinansowych
Wpływ na wyniki finansowe	– Koszty związane z usunięciem skutków ryzyka w celu spełnienia wymogów prawnych, uniknięcia uszczerbku na zdrowiu pracowników, klientów – Odpisy z tytułu utraty wartości inwestycji, w tym inwestycji „osieroconych” – Koszty wyłączenia aktywów z użytkowania – Koszty reklamacji – Odszkodowania – Kary i grzywny – Wzrost kosztów eksploatacyjnych – Wzrost nakładów inwestycyjnych na nowe technologie	– Obniżenie wartości papierów wartościowych w portfelu banku – Koszty rezerw celowych (odpisów aktualizujących wartość należności) wskutek obniżenia zdolności kredytobiorców do obsługi długu – Koszty restrukturyzacji lub umorzenia zadłużenia – Koszty ograniczenia zbywalności lub obniżenia wartości zabezpieczeń instrumentów dłużnych – Koszty utraty zabezpieczenia w postaci aktywów „osieroconych”
Wpływ na reputację	– Utrata klientów spowodowana zmniejszeniem zaufania (utrata wizerunku podmiotu odpowiedzialnego) – Wycofywanie depozytów przez klientów – Zmniejszenie popytu na produkty i usługi banku – Utrata udziału w rynku – Wzrost oczekiwań klientów – Zmniejszenie wartości banku – Obniżenie wartości emitowanych papierów wartościowych – Brak możliwości pozyskania finansowania	

Źródło: opracowanie własne na podstawie M. Ziolo, A. Spoz, E. Kulińska-Sadłocha, Zrównoważone rynki finansowe. Perspektywa krajowa i międzynarodowa, PWE, Warszawa 2021, s. 68.

Cechami charakterystycznymi czynników ESG są m.in.: niematerialność, niepewność co do czasu pojawienia się skutków (krótki, średni lub bardzo długi termin), negatywne ekonomiczne efekty zewnętrzne⁵⁹, wzorce powstające w całym łańcuchu wartości⁶⁰, zwiększona wrażliwość na zmiany w politykach

publicznych mających na celu łagodzenie zmian klimatu i innych efektów zewnętrznych⁶¹.

Głównymi kanałami transmisji czynników ESG są: obniżona rentowność przedsiębiorstwa, obniżona wartość aktywów (głównie nieruchomości) przedsiębiorstwa lub osób prywatnych (w szczególności: stanowiących zabezpieczenie zobowiązań), obniżony popyt na produkty przedsiębiorstwa, zakłócenia działalności, zmniejszona produktywność i podaż

⁵⁹ Czynniki ESG, takie jak zanieczyszczenie środowiska, ogólny dobrobyt społeczeństwa, ubóstwo, są przedmiotem szczególnej troski szerokiej opinii publicznej. Chociaż odzwierciedlają one wpływ sumy poszczególnych działań, nie są ujmowane w sprawozdaniach finansowych, co oznacza, że koszty tych działań są ponoszone przez osoby trzecie lub przez całe społeczeństwo i nie są w pełni ujmowane przez mechanizmy rynkowe.

⁶⁰ Wpływy wynikające z działań jednostki i interakcji z różnymi interesariuszami w ramach jego łańcuchów wartości wyższego i niższego szczebla.

⁶¹ EBA, *Report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms*, EBA/REP/2021/18, 23.06.2021, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA%20Report%20on%20ESG%20risks%20management%20and%20supervision.pdf

produktów przedsiębiorstwa, straty na inwestycjach finansowych (obniżenie wartości posiadanych akcji i obligacji), wzrost kosztów funkcjonowania (np. wskutek wzrostu kosztów surowców, kosztów prawnych, kosztów zgodności z przepisami, cen ubezpieczenia), brak możliwości pozyskania finansowania (podwyższone wymogi kredytowe), niższe dochody lub majątek gospodarstw domowych oraz wyższe koszty ich funkcjonowania⁶².

Zważywszy na możliwe skutki ryzyka ESG, nie jest ono traktowane jako kolejny odrębny rodzaj ryzyka, lecz jako ryzyko przekrojowe, przejawiające się w poszczególnych „tradycyjnych” rodzajach ryzyka. W szczególności czynniki ESG wpływają na ryzyko⁶³:

- kredytowe – ryzyko kredytowe wzrasta, jeśli czynniki ryzyka ESG zmniejszają zdolność kredytobiorców do spłaty i obsługi zadłużenia (efekt dochodowy) lub zdolność banków do pełnego odzyskania wartości kredytu w przypadku niewywiązania się z płatności (efekt majątkowy),
- rynkowe – obniżenie wartości aktywów finansowych, w tym możliwość wywołania dużych, nagłych i negatywnych korekt cen, w przypadku gdy ryzyko ESG nie zostało jeszcze uwzględnione w cenach; ryzyko ESG może również prowadzić do zmiany korelacji między aktywami lub zmiany płynności rynkowej poszczególnych aktywów, podważając założenia dotyczące zarządzania ryzykiem,
- płynności – dostęp banków do stabilnych źródeł finansowania może zostać ograniczony wraz ze zmianą warunków rynkowych; czynniki ryzyka ESG mogą spowodować, że kontrahenci banków wycofają depozyty i linie kredytowe,
- operacyjne – ryzyko utraty lub zmniejszenia wartości środków trwałych wskutek czynników ESG; rosnące ryzyko prawne i regulacyjne związane z inwestycjami i przedsiębiorstwami wrażliwymi na zmiany klimatu i inne czynniki ESG,
- reputacyjne – ryzyko utraty reputacji przez banki wskutek zmieniających się nastrojów rynkowych lub konsumenckich.

⁶² IMF, *Global Financial Stability Report. Lower for Longer*, October 2019, www.elibrary.imf.org/view/book/9781498324021/9781498324021.xml oraz EC, *Development of Tools and Mechanisms for the Integration of ESG Factors into the EU Banking Prudential Framework and into Banks' Business Strategies and Investment Policies*, May 2021, https://finance.ec.europa.eu/publications/final-study-development-tools-and-mechanisms-integration-esg-factors-eu-banking-prudential-framework_en

⁶³ BIS, *Climate-related risk drivers and their transmission channels*, 14.04.2021, www.bis.org/bcbs/publ/d517.htm

Dodatkowo można wskazać także związek ryzyka ESG z ryzykiem strategicznym i biznesowym – czynniki ESG mogą bowiem powodować, że stosowany model biznesowy nie ma przyszłości i wymaga przeorientowania działalności banku.

Banki ankietowane przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego⁶⁴ wskazały, że analizują czynniki ryzyka ESG w ramach ryzyka kredytowego (ponad 80% wskazań), reputacyjnego i operacyjnego (ponad 70% wskazań) oraz strategicznego i biznesowego (blisko 50% wskazań). Ryzyko ESG jest jeszcze w niewielkim stopniu przedmiotem analiz banków w zakresie ryzyka rynkowego i płynności. Warto jednak podkreślić, że mniej niż 5% ankietowanych instytucji przyznała, że nie analizuje ryzyka ESG. Zważywszy na fakt, że badanie zrealizowano przed wejściem w życie regulacji nakładających na banki wymóg zarządzania tym ryzykiem, należy uznać, że banki mają już świadomość jego występowania i starają się uwzględnić w swoich systemach zarządzania ryzykiem.

Ryzyko ESG musi być włączone do całościowego systemu i procesów zarządzania ryzykiem danej instytucji. Pomocne mogą tu być dokumenty Komisji Europejskiej⁶⁵ i Europejskiego Banku Centralnego⁶⁶, które wskazują dobre praktyki w zakresie zarządzania ryzykiem ESG, w tym mechanizmów integracji czynników ESG do strategii banków.

Warto też przytoczyć „Wytyczne dotyczące zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym” (*Environmental and Social Risk Management Guidelines*), opracowane przez AFI (Alliance For Financial Inclusion⁶⁷). Dokument ten identyfikuje wspólne podejścia do wdrażania zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym (ESRM) w sektorze bankowym i przedstawia kwestie proceduralne dla organów regulacyjnych w celu wydania takich wytycznych. Zasady przewodnie przedstawia tabela 3.2.

⁶⁴ EBA, *Risk Assessment Questionnaire – Summary of Results*, Autumn 2021, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Risk%20Analysis%20and%20Data/Risk%20dashboard/Q3%202021/1025832/RAQ%20Booklet%20Autumn%202021_for%20publication.pdf

⁶⁵ European Commission, *Development of tools and mechanisms for the integration of ESG factors into the EU banking prudential framework and into banks' business strategies and investment policies*, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2874/220248>

⁶⁶ European Central Bank, *Good practices for climate-related and environmental risk management. Observations from the 2022 thematic review*, November 2021, www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.thematicreviewcercompendiumgoodpractices112022~b474fb8ed0.en.pdf

⁶⁷ AFI to sojusz, którego właścicielami i liderami są członkowskie banki centralne i finansowe instytucje regulacyjne, których wspólnym celem jest promowanie integracji finansowej na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym.

Tabela 3.2 Wytyczne dotyczące zarządzania ryzykiem środowiskowym i społecznym

FILAR 1: ZARZĄDZANIE I STRATEGIA	FILAR 2: ZARZĄDZANIE RYZYKIEM	FILAR 3: UJAWNIANIE INFORMACJI I ZARZĄDZANIE INTERESARIUSZAMI
Organy nadzoru powinny oczekiwać od instytucji finansowych zdefiniowania i przypisania odpowiedzialności środowiskowej i społecznej (E&S) w ramach istniejących ustaleń dotyczących zarządzania	Organy nadzoru powinny oczekiwać od instytucji finansowych posiadania polityk i procedur w celu identyfikacji, oceny, monitorowania, raportowania i zarządzania wszystkimi istotnymi ryzykami środowiskowymi i społecznymi.	Organy nadzoru powinny oczekiwać od instytucji finansowych ujawniania informacji i wskaźników dotyczących ryzyk środowiskowych i społecznych, na które są narażone, ich potencjalnego wpływu na bezpieczeństwo i solidność instytucji oraz sposobu zarządzania tym ryzykiem.
Zasady przewodnie: – 1.1: fundamentem skutecznego ESRM jest ład korporacyjny, a jego katalizatorem powinno być porozumienie między akcjonariuszami IF, zarządem i kierownictwem wyższego szczebla; – 1.2: ESRM jest kwestią o znaczeniu strategicznym i powinno być zakotwiczone w planie planu strategicznego i ram zarządzania strategicznego; – 1.3: plan strategiczny powinien uwzględniać ESRM jako źródło zarówno zysku, jak i ryzyka kładąc nacisk na skuteczną, opartą na ryzyku wycenę ryzyka; – 1.4: powinna istnieć komunikacja oczekiwanych wartości i zachowań w odniesieniu do ESRM przez zespół kierownictwa wyższego szczebla FI; – 1.5: praktyka ESRM jest rozwijającą się dyscypliną, ale wczesne działania są niezbędne.	Zasady przewodnie: – 2.1: ESRM powinien stanowić część całościowych ram zarządzania ryzykiem, a nie być zarządzane odrębnie; – 2.2: ESRM powinien być częścią w kulturze zarządzania ryzykiem kredytowym i rozpatrywane z perspektywy zarówno ryzyka fizycznego, jak i ryzyka transformacji; – 2.3: oprócz ryzyka kredytowego, ESRM jest źródłem ryzyka operacyjnego, rynkowego i płynności i powinno być zintegrowane z tymi funkcjami; – 2.4: należy zapewnić, że monitorowanie i raportowanie ryzyka stanowi filar ESRM; – 2.5: ESRM powinien być objęty funkcjami audytu wewnętrznego i funkcji zgodności, a zalecenia dotyczące usprawnień powinny być w pełni realizowane.	Zasady przewodnie: – 3.1: należy przygotować się na zmieniające się wymagania organów regulacyjnych w odniesieniu do ujawniania ryzyk środowiskowych i społecznych; – 3.2: należy podążać za międzynarodowymi i lokalnymi w zakresie raportowania i ujawniania ESRM i ujawniania informacji, a także przyjmować proporcjonalne i odpowiednie ulepszenia; – 3.3: należy zapewnić, że ujawnianie i raportowanie ESRM stanowi kluczowy filar podejścia do public relations i komunikacji; – 3.4: skuteczne przyjęcie oczekiwanych wartości i zachowań w zakresie ESRM winno być wspierane przez kierownictwo i pracowników poprzez skuteczną komunikację wewnętrzną oraz szkolenia i rozwój; – 3.5: należy pomagać klientom w ich zrównoważonym rozwoju poprzez szczerą, ale wrażliwą komunikację na temat oczekiwań instytucji w zakresie ESRM.

Źródło: opracowanie własne na podstawie AFI, *Environmental and Social Risk Management Guidelines*, Guideline Note No. 53, May 2023, www.afi-global.org/publications/environmental-and-social-risk-management-guidelines/

Ryzyko ESG stopniowo włączane jest do regulacji ostrożnościowych dla banków. Po pierwsze postawiono instytucjom finansowym wymóg zarządzania tym ryzykiem. Określono także wymogi informacyjne (III filar standardów bazylejskich), a także konieczność uwzględnienia tego ryzyka w ramach analiz wewnętrznych i nadzorczych (II filar). Rozważane są także możliwości ujęcia tego ryzyka w ramach wymogów kapitałowych (I filar)⁶⁸.

⁶⁸ Szerzej: M. Marcinkowska, *Próby włączenia ryzyka ESG do unijnych regulacji ostrożnościowych dla banków*, „Bezpieczny Bank”, nr 3 (88), 2022, s. 35-65.

W odniesieniu do filara III należy wskazać znowelizowane w 2022 roku Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/637 z dnia 15 marca 2021 r.⁶⁹. Nowelizacja operacjonalizuje nałożony na duże instytucje,

⁶⁹ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/637 z dnia 15 marca 2021 r. ustanawiające wykonawcze standardy techniczne w odniesieniu do publicznego ujawniania przez instytucje informacji, o których mowa w części ósmej tytułu II i III rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013, oraz uchylające rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 1423/2013, rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2015/1555, rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2016/200 i rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/2295, OJ L 136, 21.4.2021, p. 1–327, ze zm.

które wyemitowały papiery wartościowe dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym dowolnego państwa członkowskiego⁷⁰, wymóg ujawniania informacji na temat ryzyk z zakresu ochrony środowiska, polityki społecznej i ładu korporacyjnego⁷¹. Instytucje te są zobowiązane ujawniać co pół roku:

- informacje jakościowe na temat ryzyk z zakresu ochrony środowiska, polityki społecznej i ładu korporacyjnego,
- informacje ilościowe na temat ryzyka przejścia i ryzyka fizycznego związanego ze zmianami klimatu,
- informacje ilościowe na temat: działań łagodzących powiązanych z działalnością gospodarczą, która kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo i innych działań łagodzących i ekspozycji na ryzyko związane ze zmianami klimatu, które nie kwalifikują się jako zrównoważona środowiskowo działalność gospodarcza, ale służą wsparciu kontrahentów w procesie przejścia lub adaptacji w związku z celami dotyczącymi łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do zmian klimatu.

W zakresie filara II zmiany zostaną wprowadzone przez nowelizację dyrektywy CRD (CRD VI), która nałoży na banki wymóg systematycznego identyfikowania, ujawniania i zarządzania ryzykiem ESG w ramach systemu zarządzania ryzykiem. Obejmuje to regularne testy warunków skrajnych zarówno przez organy nadzoru, jak i banki. Organy nadzoru będą musiały oceniać ryzyko ESG w ramach regularnych przeglądów nadzorczych⁷².

⁷⁰ Kolejna nowelizacja rozporządzenia CRR (CRR3) rozszerza wymóg na wszystkie banki, wobec mniejszych i mniej skomplikowanych wprowadzając konieczność wymogu tych informacji tylko raz na rok. Patrz: Basel III finalisation (CRR 3) – Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council amending Regulation (EU) No 575/2013 as regards requirements for credit risk, credit valuation adjustment risk, operational risk, market risk and the output floor, and amending Regulation (EU) No 806/2014 – Initial positions of the three Institutions prior to commencement of trilogues, ST 8855 2023 INIT, 5.05.2023, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CONSIL:ST_8855_2023_INIT

⁷¹ Wymóg wynika z art. 449a CRR (Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych oraz zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, OJ L 176, 27.6.2013, p. 1–337, ze zm.)

⁷² Basel III finalisation (CRD VI) – Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2013/36/EU as regards supervisory powers, sanctions, third-country branches, and environmental, social and governance risks, and amending Directive 2014/59/EU – Initial positions of the three Institutions prior to commencement of trilogues, ST 8854 2023 INIT, 5.05.2023, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CONSIL:ST_8854_2023_INIT

W opublikowanym w październiku 2023 r. raporcie na temat roli ryzyka środowiskowego i społecznego w systemie ostrożnościowym dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych Europejski Urząd Nadzoru Bankowego opowiada się za modyfikacją („ukierunkowanym ulepszeniem”) obecnych zasad, w celu integracji zagrożeń środowiskowych i społecznych w całym filarze I, nie zaś wprowadzaniem odmiennych nowych rozwiązań (jak np. *green supporting factor* lub *brown penalising factor*)⁷³. W dokumencie tym EBA przedstawia zalecenia dotyczące działań krótko- i długoterminowych, które należy podjąć w ramach wdrażania zmienionego rozporządzenia w sprawie wymogów kapitałowych i dyrektywy w sprawie wymogów kapitałowych (CRR3/CRD6). W szczególności EUNB proponuje:

- w krótkim terminie: uwzględnić ryzyko środowiskowe w ramach programów testów warunków skrajnych zarówno w ramach metody ratingów wewnętrznych (IRB), jak i metody modeli wewnętrznych (IMA) w ramach podstawowego przeglądu księgi handlowej (FRTB); zachęcać do uwzględniania czynników środowiskowych i społecznych w ramach zewnętrznych ocen kredytowych przeprowadzanych przez agencje ratingowe; zachęcać do uwzględniania czynników środowiskowych i społecznych w ramach wymogów dotyczących należytej staranności i wyceny zabezpieczenia na nieruchomości; wymagać od instytucji określenia, czy czynniki środowiskowe i społeczne stanowią czynniki wyzwalające straty z tytułu ryzyka operacyjnego; stopniowo opracować wskaźniki ryzyka koncentracji związanego ze środowiskiem w ramach sprawozdawczości nadzorczej;
- rozważenie w średnim i długim terminie rewizji ram Filaru I: możliwości wykorzystania analizy scenariuszy w celu ulepszenia wybiegających w przyszłość elementów ram ostrożnościowych; roli, jaką plany przejścia mogą odegrać w przyszłości w ramach opracowywania dalszych ulepszeń ram Filaru I opartych na ryzyku; ponownej oceny zasadności rewizji formuły nadzorczej IRB i odpowiadającej jej metody standardowej (SA) dla ryzyka kredytowego, aby lepiej odzwierciedlały elementy ryzyka środowiskowego; wprowadzenie wskaźników ryzyka koncentracji związanego ze środowiskiem w ramach Filaru I.

Z uwagi na największą powszechność występowania oraz dotkliwość i rozległość skutków, ale też największą

⁷³ EBA, *Report on the role of environmental and social risks in the prudential framework*, EBA/REP/2023/34, October 2023, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2023/1062711/Report%20on%20the%20role%20of%20environmental%20and%20social%20risks%20in%20the%20prudential%20framework.pdf

dostępność danych i relatywnie najłatwiejszą możliwość kategoryzacji ryzyka ESG, regulatorzy, nadzorcy i twórcy standardów skoncentrowali się w pierwszej kolejności na skodyfikowaniu zagadnień ryzyka środowiskowego, a szczególnie – ryzyka klimatycznego (zmian klimatu).

Docelowo cały obszar ryzyka ESG instytucji finansowych ma być objęty regulacjami i wytycznymi. Warto podkreślić, że ryzyko ESG może mieć charakter systemowy, a także wpływa na inflację, stąd w wielu krajach

instytucje odpowiedzialne za politykę makroostrożnościową i politykę pieniężną uwzględniają je w swoich analizach i działaniach nadzorczych. Regulacje i działania nadzorców mikro- i makroostrożnościowych oraz działania banków centralnych w zakresie polityki monetarnej mają istotny wpływ na strategię i działania instytucji finansowych, co znowu ma odzwierciedlenie w działaniach instytucji finansowych i stanowi sprzężenie zwrotne w zarządzaniu ryzykiem ESG. Całościowo podsumowuje to schemat 3.2.

Schemat 3.2. Wpływ ryzyka ESG na system finansowy

Źródło: opracowanie własne na podstawie: BIS, *Climate-related risk drivers and their transmission channels*, 14.04.2021, www.bis.org/bcbs/publ/d517.htm, IMF, *Global Financial Stability Report. Lower for Longer*, October 2019, www.elibrary.imf.org/view/book/9781498324021/9781498324021.xml, NGFS, *INSPIRE, Biodiversity and financial stability: building the case for action*, Study Group interim report, October 2021, www.ngfs.net/sites/default/files/medias/documents/biodiversity_and_financial_stability_building_the_case_for_action.pdf

Ryzyko ESG jest wciąż jeszcze ryzykiem relatywnie słabo zbadanym, a metody jego analizy i oceny wciąż są rozwijane. To zatem oczywiste, że włączenie tego ryzyka do całościowego systemu zarządzania ryzykiem banku stanowi duże wyzwanie. W szczególności wskazuje się na⁷⁴:

- wieloaspektowy charakter ryzyka ESG (przekrojowy względem „tradycyjnych” rodzajów ryzyka),
- duży poziom niepewności – po pierwsze, w zakresie przewidywania przebiegu ryzyka (wpływu czynników środowiskowych, społecznych i związanych z łańcem korporacyjnym na bank), po drugie, w zakresie ostatecznego kształtu regulacji i praktycznego wdrażania taksonomii,
- nieliniowość – większość czynników ryzyka ESG (w tym zwłaszcza te związane z ryzykiem klimatycznym) ma charakter nieliniowy, co zwiększa trudność zarządzania nimi,
- wieloaspektowy wpływ na bank – ryzyko ESG może wpływać na sytuację finansową banku na wiele sposobów, uwzględniając aspekty biznesowe (np. wpływ na już istniejące ekspozycje banku), reputacyjne, regulacyjne itd.,
- niezgodność horyzontu czasowego – w przypadku „tradycyjnych” rodzajów ryzyka i narzędzi zarządzania nimi, horyzont czasowy jest relatywnie krótki, natomiast materializacja ryzyka ESG musi być rozpatrywana w bardzo długim horyzoncie czasu,
- ograniczenia metodologiczne – obecne modele pomiaru ryzyka bazują głównie na danych historycznych, a one z reguły nie uwzględniają czynników ESG; uwzględnienie ryzyka ESG w parametrach ryzyka (w szczególności kredytowego – PD, LGD) przy zastosowaniu obecnych metod nie jest oczywiste i może stanowić trudność,
- niedostatki danych – konieczna jest standaryzacja taksonomii; dane o ryzyku ESG są słabo dostępne, dane dotyczące większości czynników ESG są gromadzone od niedawna (brak odpowiednio długich szeregów czasowych) i nie obejmują wszystkich czynników – konieczne jest zidentyfikowanie nowych źródeł danych, ich standaryzacja i integracja ze stosowanymi systemami.

⁷⁴ PWC, *Green finance in Poland*, 2022, www.pwc.pl/en/publikacje/green-finance-in-poland-how-will-esg-change-the-banking-sector-and-corporate-financing.html, EBA, *Report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms*, EBA/REP/2021/18, 23.06.2021, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA%20Report%20on%20ESG%20risks%20management%20and%20supervision.pdf

Jak wskazano, regulacje unijne dotyczące ryzyka ESG w bankach są wdrażane stopniowo, również stopniowo wchodzi w życie nowe wymogi. Ujawnienia krajowych banków giełdowych są zatem jeszcze dość ubogie (i nie można na ich podstawie ocenić stanu dostosowania systemów zarządzania ryzykiem do uwzględnienia w nich ryzyka ESG). Tym niemniej, warto dokonać przeglądu tych ujawnień, by poznać podejście banków do tego ryzyka⁷⁵.

Krajowe banki – w ślad za regulacjami – definiują ryzyko ESG w ujęciu negatywnym, tj. wyłącznie w aspekcie negatywnego wpływu czynników ESG (część banków nie podaje definicji, co można zinterpretować jako stosowanie ogólnej definicji prawnej). Co przy tym ciekawe, PKO BP definiuje same czynniki ESG neutralnie – jako: „czynniki środowiskowe, społeczne oraz dotyczące ładu korporacyjnego, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na klientów i kontrahentów lub pozycję bilansu Banku”, natomiast doprecyzowuje, że „czynniki ESG o negatywnym wpływie są określane jako czynniki ryzyka ESG”. Również z reguły analogicznie jak w regulacjach przyjmowane jest wąskie spojrzenie na ryzyko ESG, tj. wyłącznie w kontekście pośredniego wpływu (tj. poprzez kontrahentów lub zainwestowane aktywa). Jedynie Bank Pekao SA stosuje definicję szeroką, tj. zarówno w kontekście pośredniego, jak i bezpośredniego negatywnego wpływu czynników środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego.

W żadnym z banków ryzyko ESG nie jest traktowane jako odrębny rodzaj ryzyka. Wszystkie raportujące banki wskazują na wpływ ryzyka ESG na ryzyko kredytowe, większość odnotowuje, że ma ono charakter przekrojowy – jest powiązane także z ryzykiem operacyjnym, rynkowym, płynności (Santander Bank Polska wymienia ryzyko płynności i finansowania) oraz reputacji; ING Bank Śląski wskazuje także na ryzyko prawne. Pekao SA wprost zaznacza, że „według przeprowadzonych przez Bank analiz eksperckich ryzyko ESG nie wpływa istotnie na ryzyka finansowe inne niż ryzyko kredytowe”, natomiast BOŚ przyznaje, że „bank dostrzega materializację wpływu pośredniego czynników ryzyka ESG w 5 kategoriach ryzyka: kredytowym, operacyjnym, rynkowym, płynności, reputacji”. Z kolei Millennium Bank ocenia, że „aspekty ESG, w tym dotyczące ryzyka środowiskowego, nie wpłynęły na zmiany poziomu żadnego rodzaju ryzyka w ostatniej dokonanej ocenie (lata 2022/2023) przeprowadzonej w listopadzie/grudniu 2022 roku”. Alior Bank informuje zaś, że „mając na uwadze, wyspecyfikowane w procedurach wewnętrznych kryteria weryfikacji i oceny ryzyka środowiskowego, Grupa nie

⁷⁵ Szersze omówienie zakresu i jakości ujawnień na temat ryzyka ESG zostanie dokonane w rozdziale 7. niniejszego raportu.

identyfikuje istotnych ryzyk klimatycznych mających wpływ na ryzyko kredytowe”.

Jedynie dwa banki pozwalają odbiorcom raportów bliżej zrozumieć istotę wpływu czynników ESG na ich ryzyko. Citi Bank Handlowy podaje dość szczegółowy opis kanałów transmisji ryzyka środowiskowego na ryzyko kredytowe, rynkowe, płynności i operacyjne. PKO BP przedstawia szczegółową tabelę „Mapowanie ryzyka ESG na tradycyjne rodzaje ryzyka” (wpływ ryzyka fizycznego i ryzyka przejścia na ryzyko: kredytowe, rynkowe, płynności, operacyjne, utraty reputacji) i dodatkowo wyjaśnia, że ryzyko społeczne może zmaterializować się w postaci ryzyka operacyjnego i ryzyka utraty reputacji. Santander przyznaje, że „Kanały przenoszenia ryzyk klimatycznych i środowiskowych na ryzyko bankowe wymagają jeszcze zdefiniowania. W związku z oceną wrażliwości i analizą ekspozycji banku na ryzyka klimatyczne planowana jest dalsza weryfikacja tego obszaru i rozbudowa działań analitycznych, w szczególności powiązania wyników dotychczasowych działań z kanałami przenoszenia ryzyka oraz określenia ich wpływu na profil ryzyka kapitałowego oraz płynności”. ING Bank Śląski wspomina, że w opracowanej Polityce zarządzania ryzykiem ESG ma szczegółowo opisane kanały przenoszenia ryzyka ESG, w tym środowiskowego, na tradycyjne kategorie ryzyka. Pozostałe banki pomijają ten aspekt.

W konsekwencji podejść klasyfikacyjnych, samo ryzyko ESG nie jest identyfikowane przez banki jako odrębne istotne ryzyko, choć BNP Paribas Bank Polska i BOŚ Bank wskazują w raportach, że ryzyko ESG jest ocenione jako ryzyko istotne w ramach ryzyka kredytowego, a ING Bank Śląski ogranicza się do podania, że „czynniki ryzyka ESG / klimatu są uwzględnione w ryzyku kredytowym (ryzyku braku spłaty i kontrahenta), będącym ryzykiem trwale istotnym”.

Raporty dają bardzo niewiele informacji na temat sposobu pomiaru ryzyka ESG. Bank BNP Paribas Polska zalicza je do ryzyk trudnomierzalnych i podaje zdawkowo, że pomiar dokonywany jest „na podstawie połączenia metod ilościowych i jakościowych”. Jeszcze bardziej enigmatyczny jest PKO BP, informując jedynie, że „poziom ryzyka, w tym ryzyka ESG, jest na bieżąco monitorowany i kontrolowany”. Santander Bank Polska uchyla rąbka tajemnicy wskazując, że „w ramach identyfikacji, pomiaru i monitorowania ekspozycji wrażliwych na ryzyko środowiskowe, uwzględnia się ryzyko fizyczne oraz ryzyko transformacji m.in. poprzez analizę wrażliwości”, doprecyzowując następnie, że „wykorzystuje metody analizy ryzyka sektorowego klientów na podstawie scenariuszy klimatycznych” i dość szczegółowo opisuje ich założenia. Bank Pekao SA informuje o uwzględnieniu jednego

scenariusza dotyczącego czynnika ESG w analizie scenariuszowej ryzyka operacyjnego („uwzględniony został scenariusz dotyczący zalania oddziałów Banku w wyniku powodzi”). Nadto podaje, że „w ramach ryzyka rynkowego Bank przeprowadza testy warunków skrajnych badając wpływ czynników ESG na wynik finansowy i kapitał (scenariusz zmian spreadów kredytowych dla poszczególnych sektorów emitentów papierów dłużnych)”.

Większość analizowanych banków uwzględnia czynniki ESG (najczęściej środowiskowe, ale część także społeczne i związane z ładem korporacyjnym) w procesie kredytowym – w odniesieniu do klientów instytucjonalnych (korporacyjnych i sektora instytucji samorządowych). Jedynie ING wspomina – informując o źródłach danych i informacji niezbędnych do celów raportowych – że będzie polegać na „danych związanych charakterystykami przedmiotu finansowania pozyskanymi w trakcie procesu kredytowego w przypadku ekspozycji względem gospodarstw domowych”. Ocena ryzyka środowiskowego i społecznego obejmuje zwykle klienta oraz transakcję.

Oczywiście, istotnym problemem są dane. Banki pozyskują część danych od swoich klientów. Bank Pekao SA dość szczegółowo wskazuje kategorie tych danych: „Na potrzeby oceny ryzyka ESG Bank pozyskuje od klientów z segmentu dużych oraz średnich przedsiębiorstw informacje m.in. dotyczące poziomu emisji gazów cieplarnianych, produkowania lub używania do produkcji substancji szkodliwych, generowania odpadów toksycznych dla środowiska i zdrowia ludzi, przestrzegania norm dot. ochrony środowiska, kosztu niezbędnych inwestycji i wysokości kar płaconych z tyt. zanieczyszczania środowiska, oceny narażenia na ryzyko wynikające z przejścia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu i wynikające z fizycznej zmiany klimatu, sposobu łagodzenia ryzyka środowiskowego, społecznego, zmiany klimatu oraz czy wnioskowane finansowanie ma na celu wspieranie środowiska, podnoszenie standardu życia społeczności lokalnych, transformację energetyczną, projekty energetyki odnawialnej i inne inicjatywy ekologiczne”. Santander wskazuje trzy źródła danych: „Bank opiera się na danych wewnętrznych (pozyskanych w trakcie procesu kredytowego), danych publicznie dostępnych (m.in. Raportach niefinansowych swoich kontrahentów) oraz danych od dostawców zewnętrznych (m.in. agencje ratingowe)”. Zaznacza przy tym to, co jest bolączką wszystkich chyba instytucji finansowych: „W chwili obecnej występują ograniczenia w zakresie dostępności niektórych danych kontrahentów dotyczących przykładowo zgodności ich działalności z taksonomią czy narażenia na ryzyka środowiskowe”. Bank podaje jednocześnie, że prowadzi „projekt mający na celu modyfikację

aktualnych procesów tak, aby z definicji zbierały one możliwie jak najszerszy zakres danych dotyczących ryzyka środowiskowego. Budowana jest również baza analityczna dedykowana gromadzeniu danych związanych z ESG". Pekao SA informuje o zamiarze stworzenia „repozytorium danych w zakresie ryzyka ESG, w tym ryzyka klimatycznego”.

Zebrane dane uwzględniane są w ocenie ryzyka ESG i pośrednio – kredytowego (rating PD klienta). Jedynie mBank dodaje, że wynik tej oceny „nie przekłada się pod względem ilościowym na wycenę produktu, o który wnioskuje klient bądź na jego PD-rating. Ocena ESG jest informacją jakościową, braną pod uwagę w procesie decyzyjnym oddzielnie od wyników finansowych i parametrów ryzyka kredytowego”. Także na podstawie zapisów w raportach innych banków można uogólnić, że dane te (przynajmniej na razie) są wykorzystywane na etapie wstępnym – czyli do samej decyzji o tym, czy bank będzie finansował danego klienta, czy nie. Jest to postawa z jednej strony ostrożna (nieangażowanie się w relacje o wyższym ryzyku), z drugiej strony może oznaczać chęć zaimplementowania swojej odpowiedzialności wobec środowiska i społeczeństwa (brak finansowania projektów o negatywnym wpływie na nie).

Niektóre banki (np. Millennium) informują o uwzględnieniu ryzyka ESG w procesach ICAAP i ILAAP (wewnętrznych ocenach adekwatności kapitałowej i płynnościowej), natomiast tylko jeden – BNP Paribas Bank Polska – zdecydował się na ujawnienie skali tego ryzyka (na wykresie struktury kapitału wewnętrznego uwzględniono ryzyko ESG).

W raportach wszystkich banków znajdują się opisy strategii ESG, co najmniej ogólne opisy procesów zarządzania tym ryzykiem (głównie w aspekcie ryzyka kredytowego). Można to wiązać z już wcześniej stosowaną polityką informacyjną, po części kształtowaną wymogami w zakresie ujawniania informacji niefinansowych.

Banki stosują różne rozwiązania w zakresie organizacji zarządzania ryzykiem ESG (w tym struktury organizacyjnej). Część banków informuje, że nie powołuje odrębnych jednostek, a ryzyko ESG uwzględnione zostało w pracach istniejących komitetów (np. PKO BP i Citi Bank Handlowy). Niektóre banki powołały odrębne jednostki, przy czym niekiedy opis pozwala stwierdzić, że jednostki te zajmują się zagadnieniami zrównoważonego rozwoju, lecz kwestie ryzyka są w gestii innych jednostek – odpowiedzialnych za zarządzanie ryzykiem (np. w Banku Millennium), a w niektórych raportach informacja jest bardzo zdawkowa i nie można ustalić, czy owa jednostka całościowo odpowiada za ESG, również ryzyko (np. w Banku Pekao

SA „powołana została jednostka organizacyjna koordynująca działania w kwestiach środowiskowych, społecznych i ładu korporacyjnego”). Santander Bank Polska informuje o powołaniu odrębnego Komitetu ds. Odpowiedzialnej Bankowości i Kultury Organizacyjnej, wspieranego przez Forum ESG, wskazuje także, że „Pion Ryzyka pełni rolę „drugiej linii obrony” w zarządzaniu ryzykiem ESG”. Zapewnia przy tym, że „w najbliższym czasie planowana jest analiza działań związanych z ryzykiem środowiskowym i opracowanie pełnego modelu odpowiedzialności, z uwzględnieniem zdefiniowania roli kontroli wewnętrznej”.

Banki są mało wylewne w odniesieniu do kwestii apetytu na ryzyko ESG, jednak należy przyznać, że nie jest to specyfiką tylko tego ryzyka – generalnie niewiele instytucji prezentuje szczegóły tego zagadnienia (czy nawet choćby same mierniki stosowane dla określenia apetytu czy tolerancji ryzyka). Niektóre banki w ogóle pomijają w raportach to zagadnienie, część informuje, że także dla ryzyka ESG określiła apetyt. Przykładowo, Millennium Bank informując o określeniu stref dla mierników apetytu na ryzyko podkreśla, że „w miernikach tych uwzględniono również aspekty ESG, w tym związane z czynnikami środowiskowymi. W Strategii Ryzyka określono ramy Apetytu na Ryzyko dla wybranych czynników ryzyka ESG: poziomu emisji własnych, różnorodności oraz inicjatyw społecznych”. Bank Pekao SA odwołuje się do pośredniego określenia apetytu na ryzyko ESG w strategii ESG: „w szczególności poprzez aspiracje finansowania <1% działalności wysokoemisyjnej portfela bilansowego Banku do 2024 roku”. ING informuje, że jego deklaracja apetytu na ryzyko uwzględnia „parametry jakościowe dla ryzyka ESG”.

Wobec konieczności powiązania wynagrodzeń z profilem ryzyka banku, warto też przyjrzeć się, czy ryzyko ESG jest uwzględniane w polityce zmiennych składników wynagrodzeń. Część banków już to czyni, choć ujawnienia są jeszcze dość wąskie. Przykładowo, mBank informuje: „kwestie ESG są jednym z elementów, które bierzemy pod uwagę przy ocenie efektów pracy kadry menedżerskiej, w tym członków zarządu. W 2022 roku określiliśmy cele ESG z wagą 10% dla menedżerów TOP 100 mBanku. Każdy z dyrektorów zdefiniował także zadania, jakie zamierza zrealizować w obszarze ESG oraz mierniki pozwalające kwartalnie mierzyć postęp prac”. Santander potwierdza „wprowadzenie ogólnej zasady dotyczącej celów/limitów ESG dla posiadaczy kluczowych pozycji”. Raport Millennium zawiera ogólne stwierdzenie: „stosowane w Banku Millennium polityki wynagrodzeń określają zasady wynagradzania sformułowane w taki sposób, aby m.in. nie motywowały do wprowadzania do działalności spółek Grupy ryzyk dla zrównoważonego rozwoju. Określone w Strategii ESG zadania

związane z obszarem środowiskowym przypisane są do poszczególnych jednostek Banku, a ich realizacja jest monitorowana przez Komitet Zrównoważonego Rozwoju. Sposób i stopień wykonanych działań podejmowanych w ramach inicjatyw służących realizacji tych celów przekłada się więc na ocenę, a następnie proces wynagradzania zaangażowanych w nie osób”. Podobny zapis zawiera raport Banku Handlowego: „Czynniki ESG są również zawarte w Polityce wynagrodzeń obowiązującej w Banku. Polityka wynagrodzeń jest starannie sformułowana, tak aby była zgodna ze strategią zarządzania ryzykiem Banku i odzwierciedlała jego apetyt na ryzyko – odpowiednio w zakresie, w jakim ryzyko ESG jest lub stanie się istotnymi czynnikiem ryzyka. Ryzyko ESG jest zintegrowane z podejściem Banku do zarządzania ryzykiem w taki sam sposób, jak inne rodzaje ryzyka”.

Dla wielu interesariuszy kluczowe znaczenie mają dane ilościowe dotyczące ryzyka ESG. Tych za 2022 rok dostarczyły – zgodnie ze wzorami rozporządzenia wykonawczego KE 2022/2453 – cztery banki: Citi Bank Handlowy, Pekao SA i PKO BP (po 5 tabel) oraz Bank Millennium (3 tabele). Część banków (np. BNP Paribas Bank Polska) wyjaśnia, że wynika to z faktu,

że rozporządzenie CRR nie wymaga ujawnień na poziomie jednostkowym (stosowne dane zawarte są w ujawnieniach grupy macierzystej). Część (np. ING Bank Śląski) informuje, że obecnie nie jest zobligowana do raportowania niektórych danych (np. taksonomicznych) i zamierza uszczegółowić raporty w kolejnych latach.

Na podstawie ujawnień na temat ryzyka ESG w raportach za rok 2022 można wysnuć wniosek, że wszystkie banki dokonują już analizy tego ryzyka, choć w różnych aspektach. Część banków nie dostrzega istotnego jego wpływu na ogólny profil ryzyka, część przyznaje, że ma ono charakter istotny. Dostrzegany jest przede wszystkim wpływ na ryzyko kredytowe, niektóre banki przyjmują spojrzenie horyzontalne (przekrojowe). Same procesy zarządzania ryzykiem ESG są dopiero rozwijane i doskonalone. Istotną barierą są dane warunkujące możliwość wiarygodnej analizy tego ryzyka. Zważywszy na rangę przypisywaną zagadnieniom ESG w strategiach analizowanych banków oraz ogólnie rosnącą świadomość ryzyka ESG (ale i rosnący jego poziom) można oczekiwać doskonalenia tych procesów, także dzięki pojawiającym się wytycznym i opracowywaniu rozwiązań sektorowych.

ESG w polityce i strategii działalności banków

Zmieniające się oczekiwania i priorytety interesariuszy, promowanie koncepcji zrównoważonej bankowości, jej legitymizacja w aktach regulacyjnych, a także zaangażowanie banków w finansowanie transformacji w kierunku zrównoważonej gospodarki wymusza zmiany w bankowych modelach biznesowych, a także dostosowanie strategii biznesowych do nowych perspektyw związanych ze zrównoważonym rozwojem.

Europejski Urząd Nadzoru Bankowego – analizując praktyki rynkowe w zakresie zrównoważonych finansów – zgłębiał także kwestię źródeł motywacji banków do uwzględniania tych zagadnień w strategii⁷⁶. Można na tej podstawie wskazać pięć głównych grup motywatorów:

- własne wartości – u części banków zagadnienia zrównoważonego rozwoju, odpowiedzialności społecznej i ekologicznej są zbieżne z ich wizją i misją, naturalną tego konsekwencją jest wpisanie tych zasad także w strategię; ta grupa instytucji z reguły wspiera (lub współtworzy) inicjatywy, takie jak *Principles for Responsible Banking* (lub *Principles for Responsible Investment*), *Net-Zero Banking Alliance* (lub *Net-Zero Asset Owner Alliance*), *Global Alliance for Banking on Values*, *Sustainable Banking and Finance Network*, *Equator Principles*, *2° Investing Initiative*; liczba banków, które uznają zagadnienia zrównoważonego rozwoju za jedno z najistotniejszych i rozpoznawane na najwyższym szczeblu zarządczym nie jest zbyt duża, i to te instytucje są liderami zmian⁷⁷;
- oczekiwania interesariuszy – znaczna część klientów, pracowników i inwestorów oczekuje od banków odpowiedzialnych postaw i angażowania się w zagadnienia zrównoważonego rozwoju, warunkując tym swą decyzję o nawiązaniu

i utrzymywaniu relacji⁷⁸ – ten czynnik będzie zatem istotny z punktu widzenia konkurencyjności (relacje z klientami), możliwości prowadzenia działalności (relacje z klientami) i pozyskiwania finansowania (relacje z inwestorami);

- ryzyko – czynniki ESG mogą wpływać na wzrost ryzyka bankowego (kredytowego, operacyjnego, rynkowego, płynności); może ono mieć odmienne źródła i charakter, a jego poziom jest różny w różnych krajach⁷⁹; już obecnie banki mają obowiązek uwzględnienia ryzyka ESG w swoim systemie zarządzania ryzykiem;
- postrzegane korzyści – bankowcy dostrzegają korzyści finansowe i rynkowe płynące z zaangażowania w kwestie ESG, do kluczowych należą: zwiększona rentowność (głównie przez ograniczenie kosztów, np. dzięki wdrożeniu rozwiązań cyfrowych, zwiększeniu efektywności operacyjnej), przyciągnięcie długoterminowych inwestorów, poprawa reputacji marki, zwiększenie retencji klientów, przyspieszenie innowacji, utrzymanie praktyk wobec konkurencji biznesowej⁸⁰;
- oczekiwania nadzorcze i zachęty regulacyjne – żadne regulacje nie nakazują bankom działań zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju, a jedynie np. ujawniania informacji na ten temat – to zaś wywołuje presję rynkową i konkurencyjną; należy się spodziewać, że w kolejnych latach ryzyko ESG zostanie odzwierciedlone w wymogach kapitałowych – już obecnie nadzorcy uwzględniają je w ocenie BION (co najmniej w obszarze modelu biznesowego).

⁷⁶ A. Coletton, M.F. Brucart, P. Gutierrez, F. Le Tennier, C. Moor, *Sustainable Finance: Market Practices*, EBA Staff Paper Series, No. 6, January 2020, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Sustainable%20finance%20Market%20practices.pdf

⁷⁷ Według cyklicznych badań Mobiquity w roku 2021 niespełna 1/3 ankietowanych banków przyznawała, że na szczeblu zarządu/rady zagadnienia zrównoważonego rozwoju były uznawane za jedno z najistotniejszych, natomiast w roku 2023 było to nieco ponad 1/4 banków; jednocześnie w roku 2023 średnio 70% ankietowanych menadżerów bankowych potwierdzało, że zrównoważony rozwój jest istotnym elementem ich strategii biznesowej (Por: Mobiquity, *A Benchmark for Sustainable Banking – Research Report*, May 2021, www.mobiquity.com/insights/benchmark-for-sustainable-banking-research-report oraz Mobiquity, *A Global Benchmark for Sustainable Banking 2023*, June 2023, www.mobiquity.com/insights/global-benchmark-for-sustainable-banking-2023).

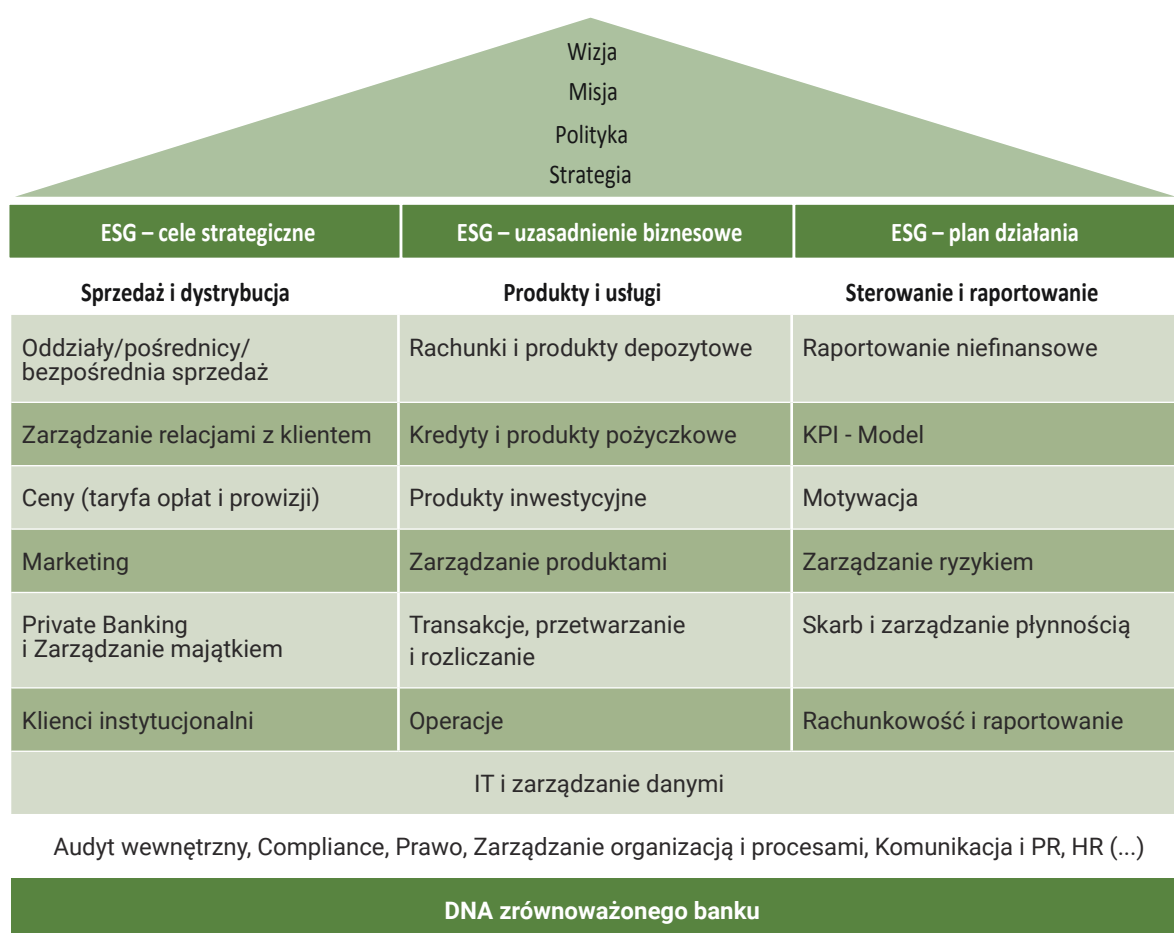
⁷⁸ Wedle badań Bain&Company niemal 80% konsumentów zmienia preferencje zakupowe bazując na kwestiach zrównoważonego rozwoju, 46% pracowników deklaruje, że może pracować wyłącznie dla podmiotu stosującego praktyki zrównoważonego biznesu, niemal 90% inwestorów – właścicieli spółek deklaruje, że uwzględnia wskaźniki ESG dokonując decyzji inwestycyjnych (Patrz Bain&Company, *Global Private Equity Report 2021*, www.bain.com/link/cdd835eadeb143b9898f99c87b829cb6.aspx). Wg badań Kearney blisko połowa klientów respondentów wskazywała, że kwestie środowiskowe i społeczne są dla nich ważne przy wyborze banku, a niemal co czwarty klient deklarował, że zmieniłby dostawcę usług bankowych, jeśli nie byłby on zaangażowany w kwestie ESG (Kearney, *European Banking Radar*, June 2021, www.kearney.com/industry/financial-services/european-retail-banking-radar/2021).

⁷⁹ Według badań ECB przedsiębiorstwa w Polsce są w dość niskim stopniu narażone na ryzyko fizyczne, jednak relatywnie wysoki jest odsetek podmiotów narażonych na wysokie ryzyko przejścia (związanego z przejściem działalności gospodarczej i sektorów na gospodarkę zrównoważoną środowiskowo). S. Alogoskoufis, N. Dunz, T. Emambakhsh, T. Hennig, M. Kaijser, C. Kouratzoglou, M.A. Muñoz, L. Parisi, C. Salleo, *ECB economy-wide climate stress test. Methodology and results*, Occasional Paper Series No. 281, September 2021, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op281~05a7735b1c.en.pdf

⁸⁰ Mobiquity, *A Global Benchmark for Sustainable Banking 2023*, op. cit.

Sposób i skala uwzględnienia zagadnień ESG w strategii banku wynika z indywidualnej oceny istotności poszczególnych motywatorów, a także barier i ograniczeń związanych z integracją tych zagadnień (i możliwością ich przewyższenia). Bank może zatem dostosować się minimalistycznie – jedynie do wymagań regulacyjnych, względnie wprowadzić nowe produkty i usługi, dostosowując się do popytu zgłaszanego przez obecnych klientów, bądź – dostrzegając możliwości biznesowe – skierować ofertę do nowych segmentów klientów, czy wreszcie zdecydować się na nowy model biznesowy, w pełni dostosowany do ścieżki zrównoważonego rozwoju.

Kierunek ten oferuje szereg strategicznych możliwości rozwoju działalności, przewagi konkurencyjnej i rentowności. Wymaga on uwzględnienia w wizji, misji i polityce banku, a także sformułowania celów strategicznych w zakresie ESG i planów działania oraz ich integracji ze strategią biznesową (celami ekonomicznymi). Zasady zrównoważonego rozwoju mają wpływ na każdy poziom zarządzania i organizacyjny, co wymaga uwzględnienia kwestii ESG we wszystkich obszarach biznesowych, funkcjach wsparcia i procesach zarządzania (rysunek 4.1).

Rysunek 4.1. Model zrównoważonego banku

Źródło: Opracowanie na podstawie: PwC Nachhaltigkeit – Sustainable Finance, <https://www.pwc.de/en/sustainability/sustainable-finance.html> (dostęp 10.06.2023).

Do włączenia celów z zakresu ESG do strategii biznesowych analizowanych banków lub opracowania strategii ESG przyczyniły się w znacznym stopniu regulacje dotyczące ujawniania informacji w tym zakresie, dobrowolne zobowiązania m.in.: w ramach UNEP FI PRB czy przyjęte w dniu 29 marca 2021 roku przez Radę Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie nowe zasady ładu korporacyjnego zawartego w „Dobrych Praktykach 2021”. Wskazano w nich na konieczność uwzględniania zagadnień z obszaru ESG w strukturach ładu korporacyjnego, m.in.: w ramach strategii biznesowych mierzalnych celów w zakresie ESG oraz planowanych działań i postępów w jej realizacji określonych za pomocą mierników finansowych i niefinansowych⁸¹.

⁸¹ Rozdział 1: Polityka informacyjna i komunikacja z inwestorami.
1.3. W swojej strategii biznesowej spółka uwzględnia również tematykę ESG, w szczególności obejmującą:

1.3.1. zagadnienia środowiskowe, zawierające mierniki i ryzyka związane ze zmianami klimatu i zagadnienia zrównoważonego rozwoju;
1.3.2. sprawy społeczne i pracownicze, dotyczące m.in. podejmowanych i planowanych działań mających na celu zapewnienie równouprawnienia płci, należytych warunków pracy, poszanowania praw pracowników, dialogu ze społecznościami lokalnymi, relacji z klientami.

1.4. W celu zapewnienia należytej komunikacji z interesariuszami, w zakresie przyjętej strategii biznesowej spółka zamieszcza na swojej stronie internetowej informacje na temat założeń posiadanej strategii, mierzalnych celów, w tym zwłaszcza celów długoterminowych, planowanych działań oraz postępów w jej realizacji, określonych za pomocą mierników finansowych i niefinansowych. Informacje na temat strategii w obszarze ESG powinny m.in.:

1.4.1. objaśniać, w jaki sposób w procesach decyzyjnych w spółce i podmiotach z jej grupy uwzględniane są kwestie związane ze zmianą klimatu, wskazując na wynikające z tego ryzyka;

1.4.2. przedstawiać wartość wskaźnika równości wynagrodzeń wypłacanych jej pracownikom, obliczanego jako procentowa różnica pomiędzy średnim miesięcznym wynagrodzeniem (z uwzględnieniem premii, nagród i innych dodatków) kobiet i mężczyzn za ostatni rok, oraz przedstawiać informacje o działaniach podjętych w celu likwidacji ewentualnych nierówności w tym zakresie, wraz z prezentacją ryzyk z tym związanych oraz horyzontem czasowym, w którym planowane jest doprowadzenie do równości.

Rozdział 2: Zarząd i rada nadzorcza

2.1. Spółka powinna posiadać politykę różnorodności wobec zarządu oraz rady nadzorczej, przyjętą odpowiednio przez radę nadzorczą lub walne zgromadzenie. Polityka różnorodności określa cele i kryteria różnorodności m.in. w takich obszarach jak płeć, kierunek wykształcenia, specjalistyczna wiedza, wiek oraz doświadczenie zawodowe, a także wskazuje termin i sposób monitorowania realizacji tych celów. W zakresie zróżnicowania pod względem płci warunkiem zapewnienia różnorodności organów spółki jest udział mniejszości w danym organie na poziomie nie niższym niż 30%.

2.2. Osoby podejmujące decyzje w sprawie wyboru członków zarządu lub rady nadzorczej spółki powinny zapewnić wszechstronność tych organów poprzez wybór do ich składu osób zapewniających różnorodność, umożliwiając m.in. osiągnięcie docelowego wskaźnika minimalnego udziału mniejszości określonego na poziomie nie niższym niż 30%, zgodnie z celami określonymi w przyjętej polityce różnorodności, o której mowa w zasadzie 2.1.

Rozdział 6: Wynagrodzenia

6.2. Programy motywacyjne powinny być tak skonstruowane, by między innymi uzależniały poziom wynagrodzenia członków zarządu spółki i jej kluczowych menedżerów od rzeczywistej,

mBank

Pod koniec 2015 roku jako pierwszy z analizowanych banków przyjął strategię definiującą kierunki, cele i mierniki zrównoważonego rozwoju: *Strategia odpowiedzialnego biznesu i zrównoważonego rozwoju mBanku S.A.*

BOŚ

W *Ramowej Strategii Rozwoju Banku Ochrony Środowiska na lata 2016-2020*, ekologia stanowiła ważny wyróżnik banku, który determinował kształt planowanych do realizacji przedsięwzięć, a nadrzędnym celem strategicznym była sprawna transmisja środków przeznaczonych na inwestycje w ochronę środowiska i zrównoważony rozwój w Polsce.

Chociaż stosowanie zasad ładu korporacyjnego zawartego w Dobrych Praktykach GPW jest dobrowolne, to wszystkie analizowane banki jako spółki giełdowe poinformowały o zastosowaniu się do zasad. Informacje na temat przygotowanej strategii biznesowej uwzględniającej cele z zakresu ESG oraz działaniach i miernikach zawarły w raportach niefinansowych (zgodnie ze standardem GRI), a także na stronach internetowych. Standardowo opracowane strategie ESG czy CSR stanowią integralną część strategii biznesowej banków. Strategie obejmują krótkie okresy, najczęściej 2-3 lata, tylko w przypadku jednego banku strategia dotyczy okresu 5-letniego (tabela 4.1).

długoterminowej sytuacji spółki w zakresie wyników finansowych i niefinansowych oraz długoterminowego wzrostu wartości dla akcjonariuszy i zrównoważonego rozwoju, a także stabilności funkcjonowania spółki.

6.3. Jeżeli w spółce jednym z programów motywacyjnych jest program opcji menedżerskich, wówczas realizacja programu opcji winna być uzależniona od spełnienia przez uprawnionych, w przeciągu co najmniej 3 lat, z góry wyznaczonych, realnych i odpowiednich dla spółki celów finansowych i niefinansowych oraz zrównoważonego rozwoju, a ustalona cena nabycia przez uprawnionych akcji lub rozliczenia opcji nie może odbiegać od wartości akcji z okresu uchwalania programu.

GPW, *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021*, https://www.gpw.pl/pub/GPW/files/PDF/dobre_praktyki/DPSN21_BRO-SZURA.pdf

Tabela 4.1. ESG w strategiach banków giełdowych

Nazwa banku	Syntetyczna charakterystyka strategii banku
Alior Bank	Misja banku: <i>Jako bank uniwersalny kierujemy nasze usługi zarówno do klientów indywidualnych, jak i biznesowych. W naszej działalności łączymy zasady tradycyjnej bankowości z innowacyjnymi rozwiązaniami, dzięki którym systematycznie wzmacniamy pozycję rynkową i wyznaczamy nowe kierunki rozwoju polskiej bankowości.</i> Strategia na lata 2023–2024 <i>Bank na co dzień, bank na przyszłość</i> stanowi kontynuację strategii na lata 2020–2022 <i>Więcej niż bank</i> Kierunkiem strategicznym jest kontynuowanie strategii <i>Odpowiedzialny Alior Bank (ESG)</i>, co oznacza odpowiedzialność banku za procesy społeczne, środowiskowe i klimatyczne w jego otoczeniu, a także stosowanie najwyższych standardów zarządzania.
mBank	Misja banku: <i>Wygodny, bezpieczny, z myślą o twojej przyszłości... mBank – więcej niż mobilny bank.</i> Strategia Grupy mBanku na lata 2021–2025 <i>Od ikony mobilności, do ikony możliwości.</i> Strategia ESG jest integralną częścią strategii biznesowej. Agenda ESG banku koncentruje się na odpowiedzialności banku za: – klimat (zmniejszenie bezpośredniego negatywnego wpływu banku na środowisko, wspieranie transformacji energetycznej klientów), – kondycję finansową klientów (troska o dobrą sytuację finansową i przyszłość klientów), – społeczeństwo (działanie z finansową i niefinansową korzyścią dla społeczeństwa), – przestrzeganie wartości ESG (wprowadzenie czynników ESG do procesów biznesowych i pracowniczych).
Bank Handlowy	Wizja: <i>Jesteśmy bankiem pierwszego wyboru dla przedsiębiorstw z międzynarodowymi potrzebami i aspiracjami.</i> Misją banku jest <i>działać jako zaufany partner dla swoich klientów, wspierać ich w rozwoju oraz w sposób odpowiedzialny oferować im usługi finansowe</i> ESG jednym z 3 obszarów strategicznych (obok Digital i bankowości instytucjonalnej) w Strategii Grupy Banku Handlowego na lata 2022–2024. Celem w zakresie ESG jest: – wspieranie klientów w transformacji ich modeli biznesowych w kierunku zrównoważonego rozwoju, – uwzględnienie czynników środowiskowych i społecznych w procesach decyzyjnych banku (w tym wspieranie klientów banków w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, uwzględnianie czynników środowiskowych i społecznych w procesach kredytowych, redukcja własnego śladu węglowego i wspieranie inicjatyw społecznej odpowiedzialności).
Bank Millennium	Misja banku: <i>Wspieramy klientów w osiągnięciu finansowego sukcesu dzisiaj i w przyszłości.</i> Strategia Millennium 2024: „Inspirowany ludźmi”. Strategia ESG Grupy Banku Millennium na lata 2022–2024 jest integralną częścią strategii biznesowej. Główne cele to: osiągnięcie neutralności klimatycznej, odpowiedzialne i bez barier usługi bankowe, najwyższa jakość i standardy zarządzania (etyczne podejście do biznesu, uwzględnianie zagrożeń klimatycznych i środowiskowych w zarządzaniu).

Tabela 4.1. cd.

Nazwa banku	Syntetyczna charakterystyka strategii banku
Bank Pekao SA	Wizja banku: <i>Bądźmy razem najlepsi</i>. Naszą aspiracją jest być liderem na polskim rynku bankowym. Mamy ambicję być najszybciej rozwijającym się, nowoczesnym bankiem z ofertą wykraczającą poza tradycyjne usługi. Pragniemy wzmacniać siłę rodzimych marek oraz zapewniać wygodę i bezpieczeństwo wszystkim klientom. Chcemy być inspirującym miejscem pracy. Misja banku: <i>Prosty i bezpieczny świat bankowości</i>. Od niemal wieku wyznaczamy standardy na rynku. Jesteśmy odpowiedzialnym partnerem w codziennym życiu milionów Polaków. Pomagamy spełniać marzenia i realizować pasje. Wpływamy pozytywnie na rozwój gospodarki, budujemy silne relacje z przedsiębiorcami i zapewniamy bezpieczeństwo naszym klientom. W prosty i przyjazny sposób wprowadzamy w życie innowacyjne usługi. Strategia ESG Banku Pekao SA na lata 2022–2024 <i>Odpowiedzialny Bank wspierający zrównoważony rozwój</i> jest integralną częścią Strategii Banku Pekao S.A. na lata 2021–2024 <i>Odpowiedzialny Bank. Nowoczesne bankowanie</i>. Celem strategicznym jest wspieranie zrównoważonego rozwoju przez: – zaangażowanie w działania na rzecz środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu, – wspieranie zrównoważonego rozwoju społeczeństwa i gospodarki dobrobytu, – wzmacnianie działań na rzecz zrównoważonego rozwoju banku.
ING Bank Śląski	Misja banku: Wspieramy klientów do bycia o krok do przodu w życiu i w biznesie, również w ESG. Dlatego strategia ESG jest częścią strategii biznesowej. Jest to dla nas ważne, bo przyszłość to nasza wspólna odpowiedzialność. Strategia ESG na lata 2022–2024 jest integralną częścią Strategii ING Banku Śląskiego S.A. na lata 2021–2024. Cele wyznaczone w 3 filarach: – środowisko (dążenie do neutralności klimatycznej, wspieranie klientów w ich transformacji środowiskowej, wspieranie innowacji i lokalnych działań na rzecz klimatu i środowiska), – przedsiębiorczość i równe szanse (zapewnienie przyjaznego i różnorodnego środowiska pracy, wspieranie zdrowia finansowego klientów, wspieranie lokalnych działań na rzecz społeczeństwa oraz ułatwianie bankowania grupom zagrożonym wykluczeniem), – etyka i zgodność z regulacjami (włączanie ESG w procesy wewnętrzne i kulturę organizacyjną oraz dążenie do zgodności z regulacjami, budowanie świadomości klientów w obszarze ESG, dzielenie się dobrymi praktykami i wiedzą w ramach współpracy w obszarze ESG z interesariuszami).
PKO BP SA	Misja banku: Od 100 lat codziennie dostarczamy naszym klientom rozwiązania finansowe, dlatego rozumiemy potrzeby Polaków i polskich firm. Konsekwentnie zmieniamy się, inwestujemy w rozwój i odpowiedzialnie wdrażamy nowoczesne technologie, aby umożliwić naszym klientom wygodne zarządzanie finansami w każdym miejscu i czasie. Jesteśmy dumni z naszej historii i polskich korzeni. Chcemy nadal mieć pozytywny wpływ na Polskę – ludzi, firmy, kulturę i środowisko. Jako jeden z największych banków w Europie Środkowej i Wschodniej odpowiedzialnie dbamy o interesy akcjonariuszy, klientów, pracowników i społeczności lokalnych. Cele ESG zawarte są w Strategii PKO Banku Polskiego S.A. na lata 2023–2025 <i>Przygotowani do wyzwań, nastawieni na przyszłość</i>. Głównymi celami strategicznymi w ramach ESG banku jest stanie się: – liderem transformacji ESG w polskim sektorze bankowym, – liderem edukacji finansowej młodzieży oraz cyfryzacji seniorów. Cele w ramach obszarów ESG koncentrują się na wsparciu transformacji polskiej gospodarki, wsparciu mobilności społecznej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu, osiągnięciu najlepszych praktyk governance oraz równości społecznej.

Tabela 4.1. cd.

Nazwa banku	Syntetyczna charakterystyka strategii banku
Santander Bank Polska	Wizja: <i>Najlepsza otwarta platforma usług finansowych, działająca odpowiedzialnie i ciesząca się trwałą lojalnością pracowników, klientów, akcjonariuszy i społeczeństwa.</i> Misja banku: <i>Pomaganie klientom indywidualnym i biznesowym w osiągnięciu codziennych sukcesów.</i> Strategia Odpowiedzialnej Bankowości – Responsible Banking jest integralną częścią Strategii Grupy Kapitałowej Santander Bank Polska S.A. na lata 2021–2023. W jej ramach zdefiniowano sześć kierunków strategicznych, na których koncentruje się transformacja grupy: – obsesja na punkcie klienta (pozyskanie lojalności klientów, kultura zorientowana na potrzeby klienta), – troska o pracownika (zdolność do utrzymania i pozyskania nowych talentów), – upraszczanie (cztery kluczowe obszary w działalności operacyjnej: produkty, procesy i procedury, systemy, zużycie papieru; tworzenie płaskiej i prostej struktury organizacyjnej), – omnikanałowość (stopniowe dostarczanie inteligentnej samoobsługi, maksymalizacja liczby zdalnych procesów dostępnych dla klientów), – ewolucja do otwartej platformy (wypracowanie wspólnych rozwiązań w ramach Global and One Europe Santander, zapewnienie dostępu dla podmiotów trzecich (API), integracja wewnętrzna aplikacji) – bezpieczeństwo i zaufanie (pozyskanie lojalności społeczności i akcjonariuszy, realizowanie zasad odpowiedzialnej bankowości, zapewnienie niezawodnych systemów IT, wysoki poziom cyberbezpieczeństwa i stabilność). Cele zrównoważonego rozwoju banku, w tym podejście do kwestii ESG, wynikają ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju ONZ. Głównym celem banku jest osiągnięcie neutralności klimatycznej.
BNP Paribas	Misja banku: <i>Wprowadzamy pozytywną bankowość w życie naszych Klientów, odpowiadając na ich potrzeby finansowe i ułatwiając im realizację ich celów. W sposób prosty, przemyślany i bezpieczny. Dbając o społeczeństwo i środowisko.</i> Strategia BNP Paribas Bank Polska S.A. na lata 2022–2025 „GO beyond” <i>Bank lokalny o globalnym zasięgu. Zrównoważone finanse i pozytywna bankowość.</i> Kwestie ESG uwzględnione w najszerszym zakresie w jednym z czterech filarów (together, stronger, up, positive), tj. w filarze positive: – wsparcie klientów w zrównoważonej transformacji poprzez zapewnienie oferty dedykowanych rozwiązań, – wdrażanie najwyższych standardów zarządzania ryzykiem ESG, – ograniczenie negatywnego wpływu działalności operacyjnej na środowisko i społeczeństwo, – wspieranie klientów w cyfrowej transformacji i zapewnienie równego dostępu do bankowości dla wszystkich, – zaangażowanie w kwestie społeczne i środowiskowe.
BOŚ	Wizja: <i>Kompleksowo finansujemy zieloną transformację, oferując unikatowe produkty, zaangażowanych ekspertów i różnorodne instrumenty finansowe.</i> Misja: <i>Innowacyjnie i skutecznie wspieramy zieloną transformację</i> Strategia rozwoju Banku Ochrony Środowiska na lata 2021–2023 <i>Jesteśmy pełni zielonej energii</i> jest oparta na 5 filarach: ekologia i klimat, model biznesowy, efektywność operacyjna, kultura organizacyjna, finanse. Cele strategiczne określono w 3 filarach: – lider zielonej zmiany (finansowanie zrównoważonych inwestycji, kompleksowe wsparcie eksperckie i usługi doradcze dla klientów, wdrażanie najwyższych standardów zarządzania wpływem na środowisko), – bank aktywny społecznie (stała edukacja wspierająca zrównoważony rozwój, wdrożenie polityki budowania relacji z otoczeniem społecznym oraz minimalizacji negatywnego wpływu na społeczeństwo), – świadoma organizacja (prowadzenie działalności w sposób transparentny z wykorzystaniem najlepszych praktyk w zakresie ESG, dążenie do posiadania zrównoważonego łańcucha wartości, efektywne zarządzanie ryzykiem ESG).

Źródło: opracowanie na podstawie ujawnianych informacji niefinansowych oraz stron internetowych analizowanych banków notowanych na GPW w Warszawie.

Analiza informacji wskazuje, że banki mają sformułowane misje, w których eksponują i promują pozytywny wizerunek organizacji, używając mniej lub bardziej nośnych społecznie wartości i celów. Nie wszystkie banki prezentują wizję (obraz banku w przyszłości) wskazującą główny długoterminowy kierunek ich rozwoju. Misje standardowo komunikują obecnym i potencjalnym interesariuszom gotowość banków do zaspokajania ich potrzeb z uwzględnieniem określonych preferencji, nawiązujących do pozytywnie wartościowanych społecznie celów, zasad, a niekiedy modnych stereotypów. Kwestie ESG mają odzwierciedlenie w polityce banku obejmującej główne kierunki, zasady i reguły działania oraz wykorzystania zasobów i środków do realizacji celów. Jej elementami w analizowanych bankach są polityki dotyczące czynników środowiskowych, relacji z pracownikami oraz klientami, odpowiedzialnego finansowania, bezpieczeństwa danych, etycznego i odpowiedzialnego prowadzenia działalności, m.in. polityka zrównoważonego rozwoju (Santander Bank Polska), środowiskowa (BOŚ, Bank Handlowy, Millennium), społecznej odpowiedzialności biznesu (BNP Paribas), energetyczna (Bank Handlowy), finansowania sektora OZE (PKO BP, mBank), obsługi branż wrażliwych pod względem ryzyka reputacji (mBank), zarządzania ryzykiem ESG (Santander Bank Polska, ING Bank Śląski) czy też polityki odpowiedzialnego i zrównoważonego inwestowania, wykluczeń, wynagrodzeń, zakupowa, współpracy z dostawcami, różnorodności, praw człowieka. W misjach, politykach i celach strategicznych banków można doszukać się także wpływów ich strategicznych inwestorów zagranicznych, co najwyraźniej występuje w przypadku BNP-Paribas, Santander Bank Polska, Millennium czy ING Banku Śląskiego.

ING Bank Śląski

W banku dokumentem komplementarnym do strategii ESG jest *Deklaracja Ekologiczna 2021 Grupy Kapitałowej ING Banku Śląskiego S.A.* podpisana przez zarząd i pracowników. Bank podkreśla, że walka z kryzysem klimatycznym to wspólna odpowiedzialność i jako instytucja mająca znaczący wpływ na działania gospodarcze w Polsce, będzie aktywnie brał udział w przeciwdziałaniu zmianom klimatu. Bank zobowiązał się do:

- osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2030 roku,

- przeznaczenia 5,3 mld zł na projekty ekologiczne (finansowanie OZE, projekt Zielona gmina/samorząd, pojazdy elektryczne/hybrydowe),
- przekazania 2 mln zł na program grantowy dla start-upów i młodych naukowców na realizację projektów w obszarze zrównoważonego rozwoju,
- rozwijania działań i projektów edukacyjnych, których tematem będą zmiany klimatyczne,
- regularnego raportowania wskaźników związanych z wpływem na środowisko do wewnętrznych i zewnętrznych interesariuszy zgodnie z najlepszymi praktykami,
- wspierania oddolnych działań pracowników na rzecz środowiska i społeczeństwa,
- kontynuowania korzystnego wsparcia finansowego na cele ekologiczne dla klientów indywidualnych (projekty związane z energią prosumencką, pożyczki na cele ekologiczne, kredyty hipoteczne na „zielone” domy).

Bank deklaruje pomoc klientom w efektywnym wdrożeniu transformacyjnych zmian oraz podejmowanie działań mających pozytywny wpływ na zmianę nawyków, podejścia biznesowego, rozwój technologii i innowacji na rzecz środowiska.

W przypadku celów strategicznych wszystkie analizowane banki deklarują zintegrowanie celów biznesowych z celami zrównoważonej bankowości lub wymogami ESG. Standardowo cele dotyczą odpowiedzialności za klimat (redukcji śladu węglowego), wspierania transformacji modeli biznesowych klientów w kierunku zrównoważonym, dbałości o środowisko naturalne, szeroko pojętych kwestii społecznych oraz pracowniczych. Cele są realizowane poprzez działania podejmowane wewnątrz banku (cele dotyczące zarządzania zasobami), działania oddziałujące na zachowania klientów, w tym kontrahentów banku (cele dotyczące zarządzania relacjami) oraz działania na rzecz społeczeństwa. Cele strategiczne i działania banków są najczęściej porządkowane z uwzględnieniem obszarów ESG: środowisko, społeczeństwo, ład korporacyjny (tabela 4.2).

Tabela 4.2. Działania w ramach realizacji celów ESG wskazywane przez banki (przykłady)

Środowisko (E)
- wzrost finansowania przedsięwzięć środowiskowych (głównie w zakresie odnawialnych źródeł energii) - rozbudowanie oferty inwestycyjnej dla klientów w oparciu o kryteria ESG - zwiększenie w portfelach klientów udziału produktów ESG (produktów kredytowych zabezpieczonych ekologicznymi nieruchomościami) - rozwój doradztwa w zakresie kwestii ESG wpływających na modele biznesowe klientów - wprowadzanie zmian w funkcjonowaniu organizacji prowadzących do minimalizowania negatywnego wpływu działalności operacyjnej na środowisko naturalne - edukacja ekologiczna klientów, pracowników i społeczeństwa - nawiązywanie partnerstwa i wspieranie inicjatyw prośrodowiskowych w ramach programów wspierających transformację w kierunku gospodarki zrównoważonej)
Spółeczeństwo (S)
- oferowanie innowacyjnych usług i produktów oraz wspieranie innowacyjności - zapewnienie prostej i transparentnej komunikacji - udostępnienie produktów dedykowanych finansowaniu odbudowy powojennej Ukrainy przez polskie przedsiębiorstwa - promowanie profilaktyki zdrowotnej wśród pracowników i klientów - przestrzeganie praw pracowniczych i praw człowieka - tworzenie przyjaznych miejsc pracy i warunków do rozwoju pracowników - wspieranie rozwoju edukacji matematycznej w Polsce - zapewnienie dostępności usług dla osób z niepełnosprawnościami - działalność charytatywna i filantropijna
Ład korporacyjny (G)
- zapewnienie odpowiedzialnej sprzedaży produktów i usług oraz odpowiedzialnego marketingu (samoregulacje w tym zakresie) - zapewnienie bezpieczeństwa transakcji, usług i danych klientów - zarządzanie ryzykiem ESG w działalności banku oraz klientów - promowanie równości i różnorodności oraz zapewnienie transparentnej polityki wynagrodzeń na wszystkich poziomach organizacji - zapewnienie zgodności z regulacjami ESG - włączenie celów ESG do systemów motywacyjnych kadry menadżerskiej - podniesienie wyników w ratingach ESG

Źródło: opracowanie na podstawie ujawnianych informacji niefinansowych oraz stron internetowych analizowanych banków notowanych na GPW w Warszawie.

W każdym z analizowanych banków podkreślona jest kluczowa rola kwestii ESG w zarządzaniu, a zwłaszcza w działalności operacyjnej. Definiowane są również mierniki finansowe i niefinansowe (KPIs) podlegające monitoringowi oraz raportowaniu. Cele i działania wykazują podobieństwo, ale są też elementy wyróżniające niektóre banki. Można zidentyfikować w nich cele uwzględniające specyfikę krajową czy lokalną oraz działania rozwiązujące problemy w tym zakresie. Pod tym względem wyróżniają się Alior Bank, PKO BP, Pekao, BOŚ (walka ze smogiem, wsparcie mobilności społecznej, edukacja finansowa dzieci – program SKO, wsparcie udziału polskich firm w powojennej odbudowie Ukrainy). Oryginalna jest inicjatywa wsparcia edukacji matematycznej czy

współpraca z Wielką Orkiestrą Świątecznej Pomocy. Na dostrzeżenie zasługuje także ułatwienie klientom dofinansowania organizacji pozarządowych i fundacji bezpośrednio z aplikacji mobilnej (mBank).

Realizowanie celów strategicznych ESG wymaga pełnego zaangażowania – od organów zarządzających po pracowników operacyjnych. Czynnikiem sukcesu w tym zakresie będzie instytucjonalizacja działań oraz przejrzysty system odpowiedzialności w obszarze ESG. W bankach utworzono komórki organizacyjne (departamenty, działy, biura, zespoły) czy stanowiska zajmujące się kwestiami zrównoważonego rozwoju. Powoływane są również rady, komitety (najczęściej) czy koordynatorzy do spraw ESG lub

zrównoważonego rozwoju wspierający bezpośrednio zarząd w podejmowanych decyzjach, a także nadzorujące wdrażanie strategii ESG. Rozwiązania są mocno zróżnicowane i zależne od wielkości organizacji, doświadczenia, stopnia zaawansowania wdrażania celów ESG, a także w wielu przypadkach od zajmowanego miejsca w strukturze grupy kapitałowej (międzynarodowej, globalnej) i przyjętych w niej rozwiązań. Zwykle komórki czy stanowiska ESG zajmują stosunkowo wysokie miejsce w hierarchii organizacyjnej banku. Najczęściej podporządkowane są prezesowi zarządu, co potwierdza istotne znaczenie i wskazuje na silne poparcie dla wdrażanych rozwiązań. Zwyczajowo do zadań tych komórek należy monitoring realizacji celów ESG we wszystkich obszarach działalności banku (kluczowych wskaźników oraz postępu realizacji zaplanowanych inicjatyw), monitoring w zakresie zgodności działalności z regulacjami ESG, a także w zakresie zmian regulacji, trendów i praktyk rynkowych.

Osiąganie celów zrównoważonej bankowości uzależnione jest nie tylko od aktywności samych banków, ale także ich interesariuszy ze szczególną pozycją właścicieli i inwestorów. Ponadto, na niektóre sfery działalności banku dominujący wpływ mają organy zewnętrzne (w tym regulatorzy), a inne uzależnione są od postaw i zachowania klientów. Na tych ostatnich wpływ wywierają różnorodne czynniki, na które banki często nie mają żadnego wpływu.

BOŚ

W banku powołano Komitet ds. Ekologii. Przy czym należy podkreślić, że BOŚ posiada najdłuższe doświadczenie dotyczące instytucjonalizacji funkcji w zakresie działań ESG. W 1991 roku zatrudniono pierwszego ekologa, w 1995 roku w strukturze organizacyjnej wyodrębniono Departament Projektów Ekologicznych, a w 1997 utworzono stanowisko Głównego Ekologa Banku. Aktualnie w strukturze organizacyjnej BOŚ koordynacja i zadania w zakresie ESG skupione są w Pionie Ekologii, Taksonomii i Analiz, w którego skład wchodzi Departament Polityki Ekologicznej, ESG i Taksonomii oraz Biuro Współpracy w Zakresie Zrównoważonego Rozwoju. Natomiast w pionie bankowości korporacyjnej znajduje się Departament Finansowania Strukturalnego i Zielonych Inwestycji.

Pekao

W banku powołano Radę ds. ESG, w skład której wchodzi 2 z 4 członków zarządu oraz przedstawiciele kluczowych obszarów działalności banku (14 osób). Zadaniem rady jest wspieranie zarządu banku w procesie podejmowania decyzji dotyczących kwestii ESG, obiektywizowanie potrzeb i priorytetów w zakresie ESG, a także zwiększanie świadomości ekologicznej i społecznej wśród pracowników. Koordynacją opracowania strategii ESG i bieżącym monitoringiem zajmuje się Zespół ds. ESG stanowiący jednocześnie centrum kompetencji w tematach ESG (budowanie kultury ESG, promocja działań na rzecz zrównoważonego rozwoju) oraz w zakresie sprawozdawczości niefinansowej. Koordynowaniem prac w poszczególnych obszarach zajmują się powołani Koordynatorzy ds. ESG.

mBank

W banku funkcjonuje Komitet Zrównoważonego Rozwoju (KZR), któremu przewodniczy wiceprezes zarządu odpowiedzialny za obszar ryzyka (CRO), a w skład wchodzi przedstawiciele wszystkich pionów banku oraz spółek grupy. Komitet nadzoruje wdrażanie strategii ESG, wskazuje główne kierunki działań, organizuje system zarządzania ESG i nadzoruje przebieg inicjatyw w tym zakresie, wydaje decyzje i rekomendacje dotyczące polityk i wytycznych ESG, koordynuje działania ESG różnych jednostek organizacyjnych i służy jako forum dialogu na temat zrównoważonego rozwoju.

Z analizy raportów oraz stron internetowych wynika, że wszystkie analizowane banki włączyły kwestie ESG w strategię biznesową, uwzględniły realizację zadań z zakresu ESG, dokonując odpowiednich zmian w strukturach organizacyjnych, wprowadziły też polityki uwzględniające kwestie ESG w głównych obszarach działalności. Ich zaangażowanie w działania na rzecz ESG jest oceniane przez rynek m.in.: w krajowych i międzynarodowych rankingach ESG/CSR, indeksach (WIG-ESG) oraz ocenach agencji ratingowych (tabela 4.3).

Tabela 4.3. Ratingi ESG analizowanych banków (2022)

Nazwa banku	Sustainalytics	MSCI ESG	FTSE Russell ESG	Sustainable Fitch Ltd.	Rating V.E (Vigeo Eiris)
Alior Bank	33,8				
mBank	14,8	A			
Bank Handlowy	21,5				
Bank Millennium	23,6	A			
Bank Pekao SA	26,5	BBB	3,3		47
ING Bank Śląski	18,0			Poziom 2	
PKO BP	21,0	A	3,3		46
Santander Bank Polska	19,5	A			
BNP Paribas	10,9				
BOŚ	14,2				

Źródło: opracowanie na podstawie ujawnianych informacji niefinansowych, stron internetowych analizowanych banków notowanych na GPW w Warszawie oraz Sustainalytics, <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023).

Wszystkie analizowane banki posiadają ESG Risk Ratings przyznany przez agencję Sustainalytics⁸². Najlepszym wynikiem wśród banków cechuje się BNP Paribas, który otrzymał ocenę na poziomie 10,9, co oznacza bardzo niskie ryzyko istotnego negatywnego wpływu czynników związanych z zarządzaniem, środowiskiem i kwestiami społecznymi na działalność. W przedziale niskiego ryzyka znajdują się również BOŚ, mBank, ING Bank Śląski oraz Santander Bank Polska⁸³. Pogłębiona analiza wskazuje na poprawę ratingu kilku banków, co świadczy o skuteczności podejmowanych działań w zakresie zarządzania ryzykiem ESG (m.in. mBank, BOŚ, BNP Paribas). Tylko jeden bank (ING Bank Śląski) posiada rating ESG przyznany przez agencję Sustainable Fitch na poziomie 2 w pięciostopniowej skali, w której poziom 1 oznacza ocenę najlepszą. Ponadto dwa banki (mBank i Bank Pekao) są respektowane w Bloomberg Gender-Equality Index, który uwzględnia duże spółki giełdowe aktywnie zabiegające o równość płci

⁸² Metodologia Sustainalytics opiera się na mierzeniu ekspozycji danej branży na specyficzne ryzyka związane z kryteriami ESG. Ocenie podlega także sposób, w jaki dany podmiot zarządza ryzykami ESG. Czynniki ryzyka są wyznaczane w oparciu o analizę 20 czynników specyficznych dla każdej branży. Podstawą oceny jest analiza informacji umieszczonych na stronach internetowych spółek, ich raportów rocznych, raportów zawierających dane niefinansowe, a także dane przekazane bezpośrednio przez spółki. Sustainalytics prowadzi ciągły monitoring, a raz na rok przeprowadza szczegółową analizę.

⁸³ Przedział oceny od 0–10: ryzyko nieistotne; 10–20: ryzyko niskie; 20–30: ryzyko średnie; 30–40: ryzyko wysokie; powyżej 40 ryzyko poważne (silne).

w środowisku pracy. Wejście do indeksu jest warunkowane uzyskaniem wymaganego standardu w ankiecie badającej pięć obszarów: przywództwo kobiet i rozwój talentów, równa płaca i parytet płac, inkluzywna kultura pracy, polityka dotycząca molestowania seksualnego i prokobieca marka.

Z udostępnianych informacji można wyciągnąć wniosek, że analizowane banki kształtują swój potencjał w kierunku budowy zrównoważonego modelu działalności, choć nie w jednakowym zakresie i nie z jednakową intensywnością:

- internalizują świadomość szans i zagrożeń związanych z wyzwaniem ESG,
- instytucjonalizują funkcje w zakresie realizacji celów i zadań ESG,
- wdrażają nowe lub modernizują dotychczasowe polityki i procedury ze względu na wymogi ESG,
- rozwijają współpracę lub współdziałanie ze swoimi interesariuszami w kwestiach ESG,
- inicjują badania problemów związanych ze zrównoważonym rozwojem,
- włączają się we współpracę z międzynarodowymi organizacjami lub inicjatywami dedykowanymi

zrównoważonemu rozwojowi, ze szczególnym uwzględnieniem ESG, korzystając jednocześnie z dostępnych źródeł finansowania zewnętrznego bądź pomocy technicznej,

- inicjują lub wchodzą do sieci partnerskich ze społecznościami bądź NGO's,
- wzmacniają oddolne inicjatywy zgodne z koncepcją zrównoważonego rozwoju lub wymogami ESG.

Przegląd i analiza dostępnych informacji na temat ESG w celach strategicznych i działaniach badanych

banków pozwala stwierdzić, że od strony deklaracji i form problematyka ta zajmuje eksponowane miejsce, a jej instytucjonalizacja widoczna jest zarówno w strukturach organizacyjnych, jak i działaniach operacyjnych. I chociaż warstwa celów i typowych działań jest podobna, to szczegółowe rozwiązania cechuje specyfika. W zasadzie można zauważyć, że stymulatorem przyjmowanych celów i rozwiązań są regulacje zewnętrzne, które bywają kreatywnie rozwijane w poszczególnych bankach. Dotyczy to zarówno polityk i procedur zarządzania ryzykiem ESG, jak i identyfikacji potencjału rozwoju nowych czy innowacyjnych produktów/usług zgodnych z koncepcją zrównoważonego rozwoju.

Działania banków w obszarze bezpośredniego wpływu na kwestie ESG

Skuteczne działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego czy przeciwdziałania zmianom klimatu, wymaga od banku włączenia kwestii ESG do wszystkich przebiegających procesów i podejmowanych decyzji (praktyk biznesowych). Dotyczy to w szczególności odpowiedzialnego zarządzania zasobami ludzkimi z poszanowaniem różnorodności, a także ograniczania bezpośredniego wpływu banku na kwestie środowiskowe i społeczne. Bezpośredni wpływ banku na kwestie ESG wiąże się z:

- zużywaniem zasobów nieodnawialnych oraz odnawialnych (np. energii, wody, papieru, paliwa),
- emisją gazów cieplarnianych oraz gospodarką odpadami,
- przestrzeganiem praw człowieka, praw pracowników i zapewnieniem odpowiednich warunków pracy (dbałość o dobrostan pracowników),
- respektowaniem regulacji i standardów rynkowych,
- posiadaniem i stosowaniem odpowiednich standardów i procedur dotyczących zarządzania bankiem,
- działaniami na rzecz społeczności lokalnych.

Z analizy raportów wynika, że banki identyfikują obszary swojego bezpośredniego wpływu na kwestie ESG, dostosowują się do przyjętych standardów rynkowych, wyznaczają cele, podejmują działania oraz monitorują wskaźniki zgodnie ze stosowanymi standardami, takimi jak; NFRD, GRI, SFRD, TCFD, CDP. Identyfikacja obszarów ESG, w których banki mają istotny wpływ na środowisko, sprawy społeczne i pracownicze odbywa się corocznie z zaangażowaniem interesariuszy, zgodnie ze standardami GRI.

PKO BP

Bank, monitorując na bieżąco wpływ swojej działalności na otoczenie i interesariuszy, uwzględnia:

- badania opinii interesariuszy (klientów, pracowników),
- analizę tematów podejmowanych na Walnych Zgromadzeniach Akcjonariuszy,

- kontakty z inwestorami,
- komunikację z agencjami ratingowymi, mediami i organizacjami pozarządowymi,
- opinie analityków sektorowych,
- analizę zgłoszeń nieprawidłowości oraz analizę reklamacji,
- współpracę z podmiotami zależnymi,
- narzędzia analizy danych.

Zgodnie ze standardami GRI, kryterium identyfikacji istotnego wpływu jest poziom oddziaływania banku na gospodarkę, środowisko oraz ludzi, w tym na prawa człowieka. Elementem analizy jest ocena siły wpływu banku w każdym obszarze, a także uporządkowanie obszarów w kolejności wywieranego wpływu na:

- obszary krytyczne, które niosą ze sobą ryzyko znacznego naruszenia interesów klientów w sposób, który może zagrozić możliwości prowadzenia biznesu w przyszłości (w 2022 roku było to: bezpieczeństwo klientów i ich środków, etyka, zgodność produktów, korupcja, komunikacja)
- tematy, które stwarzają poważne ryzyka dla otoczenia, ale nie naruszają stabilności biznesu (środowisko, klimat, zrównoważony rozwój),
- tematy, które uwzględniają wpływ na interesariuszy, ale ograniczający się do wybranej grupy (pracownicy, otoczenie społeczne, prawa człowieka, łańcuch dostaw, bezpieczeństwo i higiena pracy)

W każdym zidentyfikowanym obszarze dokonywany jest przegląd istniejących polityk oraz zasad zarządzania, analizuje się możliwy negatywny wpływ działalności banku w poszczególnych obszarach, a także określa działania zapobiegawcze.

Rozpoznane obszary istotnego wpływu na otoczenie różnią się między bankami, co wynika między innymi ze specyfiki i obszaru działalności, a przede wszystkim z praktyki i poziomu zaawansowania we wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Niektóre banki wykraczają poza przyjęte standardy, wyznaczają indywidualne cele w poszczególnych obszarach oraz określają własne wskaźniki, np. ING Bank Śląski, Milennium, Santander Bank Polska (tabela 5.1).

Tabela 5.1. Raportowane wskaźniki wpływu banków na kwestie ESG: wskaźniki standardowe i własne banków

Środowisko (E)	
Emisje gazów cieplarnianych	– Bezpośrednie emisje gazów cieplarnianych (tony) – Intensywność emisji gazów cieplarnianych (na osobę, etat, wolumen aktywów) – Redukcja emisji gazów cieplarnianych – Zużycie energii w organizacji – Ograniczenie zużycia energii
Zużycie zasobów	– Zużycie wody w organizacji – Zużycie papieru – Zużycie paliwa
Gospodarowanie odpadami	– Ilość generowanych odpadów – Odpady niebezpieczne i promieniotwórcze
Społeczeństwo (S)	
Prawa człowieka	– Pracownicy przeszkoleni z procedur lub polityk dotyczących praw człowieka – Przypadki dyskryminacji i podjęte działania
Różnorodność i równość szans	– Różnorodność organów zarządzających i pracowników – Stosunek podstawowego wynagrodzenia mężczyzn do wynagrodzenia kobiet – Urlopy rodzicielskie
Pracownicy	– Stosunek wynagrodzenia pracowników najniższego szczebla w podziale na płeć w stosunku do płacy minimalnej – Nowe zatrudnienia i rotacja pracowników – Świadczenia dodatkowe (benefity) – Wynagrodzenia zasadnicze w porównaniu do sektora bankowego (wskaźnik własny banku) – Wyniki ankiet badania zdrowia organizacji (wskaźnik własny banku)
Bezpieczeństwo i higiena pracy	– System zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy – Służby BHP – Szkolenia BHP pracowników – Promocja zdrowia wśród pracowników – Rodzaj i wskaźnik urazów związanych z pracą – Liczba dni straconych z powodu urazów, wypadków, ofiar śmiertelnych lub chorób (wskaźnik własny banku)
Programy rozwojowe i szkoleniowe	– Liczba godzin szkoleniowych w roku przypadających na pracownika według struktury zatrudnienia – Programy rozwoju kompetencji zawodowych – Odsetek pracowników podlegających regularnym ocenom jakości pracy i rozwoju kariery
Odpowiedzialność w łańcuchu dostaw	– Odsetek nowych dostawców, którzy zostali poddani ocenie wg kryteriów środowiskowych – Odsetek nowych dostawców, którzy zostali poddani ocenie wg kryteriów społecznych – Odsetek zakupów u lokalnych dostawców
Odpowiedzialna sprzedaż i marketing	– Wymagania dotyczące informacji o produktach i usługach – Przypadki niezgodności z przepisami dotyczące komunikacji marketingowej – Wskaźnik satysfakcji klientów Net Promoter Score (wskaźnik własny banku) – Dostępność aplikacji internetowych (wskaźnik własny banku) – Liczba punktów dostępu do banku, w tym oddziałów w podziale na placówki prowadzone bezpośrednio przez bank oraz placówki partnerskie (wskaźnik własny banku) – Liczba oddziałów banku z certyfikatem Obsługa bez Barier (wskaźnik własny banku) – % placówek/placówek franczyzowych z dostępem dla osób z niepełnosprawnością (wskaźnik własny banku) – % bankomatów z dostępem dla osób z niepełnosprawnością (wskaźnik własny banku)

Tabela 5.1. cd.

Społeczeństwo (S)	
Zaangażowanie na rzecz społeczności	– Lokalizacje działalności uwzględniające zaangażowanie lokalnej społeczności, ocenę wpływu i/lub programy rozwojowe – Liczba godzin przeznaczonych na wolontariat przez pracowników – Wspieranie innowacyjności – Punkty dostępu na obszarach słabo zaludnionych lub w niekorzystnej sytuacji ekonomicznej według rodzaju – Inicjatywy na rzecz poprawy dostępu do usług finansowych dla osób w niekorzystnej sytuacji – Nakłady finansowe na rzecz wspierania inicjatyw edukacyjnych i innowacji (wskaźnik własny banku) – Środki przekazane w ramach darowizn i sponsoringu (wskaźnik własny banku) – Skala wolontariatu pracowniczego (wskaźnik własny banku) – Liczba beneficjentów działań wolontariatu pracowniczego w ciągu roku (wskaźnik własny banku) – Łączna kwota przeznaczona na działania zaangażowania społecznego (wskaźnik własny banku)
Ład korporacyjny (G)	
Strategia zrównoważonego rozwoju	– Rola najwyższego organu zarządzającego w nadzorowaniu zarządzania wpływem – Delegowanie odpowiedzialności za zarządzanie wpływem – Oświadczenie na temat strategii zrównoważonego rozwoju – Zobowiązania dotyczące zrównoważonego rozwoju – Realizacja zobowiązań ujętych w politykach – Procesy naprawcze dotyczące negatywnych oddziaływań
Zarządzanie ryzykiem ESG	– Komunikacja kwestii krytycznych – Realizacja zobowiązań ujętych w politykach – Procesy niwelowania negatywnego wpływu
Cyberbezpieczeństwo, bezpieczeństwo danych	– Uzasadnione skargi dotyczące naruszenia prywatności i utraty danych klientów – Odsetek pracowników przeszkolonych z zakresu bezpieczeństwa danych osobowych (wskaźnik własny banku) – Działania realizowane w celu zapewnienia cyberbezpieczeństwa (wskaźnik własny banku)
Etyka biznesu	– Całkowita liczba przypadków dyskryminacji i podjętych działań naprawczych – Lista kluczowych działań i inicjatyw realizowanych w danym roku w banku na rzecz zwiększenia wiedzy pracowników o etyce i kulturze organizacyjnej banku (wskaźnik własny banku) – Liczba zgłoszeń nieprawidłowości i/lub zagadnień do wyjaśnienia na „skrzynkę etyki” oraz telefon zaufania (wskaźnik własny banku)
Zapobieganie korupcji	– Komunikacja i szkolenia poświęcone politykom i procedurom antykorupcyjnym – Potwierdzone przypadki korupcji i podjęte działania

Źródło: opracowanie na podstawie informacji zawartych w raportach analizowanych banków.

Wszystkie analizowane banki⁸⁴ obliczają i monitorują wielkość własnej emisji gazów cieplarnianych w zakresie 1 (emisje bezpośrednie powstałe w wyniku spalania paliw w źródłach będących

własnością banku, a także powstałe w wyniku ułatwiających się czynników chłodniczych) oraz w zakresie 2 (emisje powstałe w wyniku zużywania energii zakupionej czy dostarczonej z zewnątrz). Niektóre banki szacują emisje gazów cieplarnianych w zakresie 3 (inne pośrednie emisje powstałe w łańcuchu wartości: związane z zakupionymi towarami i usługami, dobrami kapitałowymi, emisją związaną z energią i paliwami nieujętych

⁸⁴ Wszystkie analizowane banki deklarują obniżenie negatywnego wpływu na zmiany klimatu, zobowiązują się do osiągnięcia pełnej neutralności klimatycznej do 2050 roku, a w stosunku do emisji własnych wskazują na terminy znacznie krótsze, np. Millennium do 2027; ING Bank Śląski do 2030.

w zakresie 1 i 2). Szacowana wielkość emisji w zakresie 3 opiera się na danych ujawnianych przez klientów i kontrahentów banków oraz danych sektorowych dotyczących intensywności emisji. Sektor bankowy nie należy do branż o wysokiej emisyjności gazów cieplarnianych, a działalność bankowa nie wywiera też istotnego bezpośredniego wpływu na klimat. Znacznie większy wpływ banku występuje poprzez udzielanie klientom finansowania. Można się spodziewać, że optymalizacja

przez bankiemisji w zakresie 3 wpłynie na ofertę w zakresie zrównoważonych produktów i usług bankowych.

Analiza podejmowanych przez banki działań w zakresie ograniczenia wpływu na środowisko naturalne pozwoliła na wyodrębnienie kilku obszarów szczególnego zainteresowania banków, a dotyczących ograniczenia własnej emisji CO₂, zużycia energii elektrycznej, papieru, wody, a także gospodarki odpadami (tabela 5.2).

Tabela 5.2. Działania banków ograniczające negatywny wpływ na środowisko naturalne

Obszar wpływu	Podejmowane przez banki działania
Emisja CO ₂	– zwiększanie zakupu i wykorzystania energii z odnawialnych źródeł (docelowo w 100%) – wymiana samochodów służbowych na pojazdy o niskiej emisyjności – posiadające napęd hybrydowy lub elektryczny – ograniczenie podróży lotniczych lub wykluczenie na krótszych dystansach, – ograniczenie bezpośrednich wizyt u klienta na rzecz kontaktu zdalnego, – zapewnienie miejsc do ładowania samochodów elektrycznych, – rozwój infrastruktury dla osób dojeżdżających do pracy rowerem (szatnie z prysznicami oraz parkingi dla rowerów),
Zużycie energii	– systematyczna modernizacja infrastruktury technicznej: wymiana źródeł światła na LED, montowanie oświetlenia z czujnikami ruchu (oświetlenie podążające), systemu sterowania jakością światła, wymiana starego sprzętu klimatyzacyjnego i wentylacyjnego na urządzenia oparte o ekologiczne czynniki chłodnicze i systemy oszczędzające energię (rekuperacja, inwertery), przepływowe podgrzewacze wody, wyłączniki czasowe, – wdrażanie i/lub modernizacja automatyki sterującej źródłami ciepła i instalacjami technicznymi (system HVAC). – instalacja paneli fotowoltaicznych na budynkach banku oraz pomp ciepła (własna produkcja energii) – modernizacja oświetlenia powierzchni biurowej polegająca na wdrażaniu oświetlenia podążającego, – wyłączanie czasowe z użytkowania określonych pomieszczeń, ekranów ogłoszeniowych, reklam i innych elementów wizualnych, – optymalizacja zużycia energii poprzez ograniczenie tzw. mocy umownych, likwidację niepotrzebnych połączeń zasilania rezerwowego, przełączanie urządzeń elektronicznych w godzinach wieczornych na tryb „stand by”,
Zużycie papieru	– systematyczne wprowadzanie digitalizacji, optymalizacji i automatyzacji procesów biznesowych (elektroniczne wyciągi, umowy, archiwizacja elektroniczna), – wprowadzenie systemu dwustronnego drukowania czy tzw. wydruku podążającego, – ograniczenia dla druku kolorowego, – stosowanie papieru o obniżonej gramaturze oraz pozyskiwanego z recyklingu surowców wtórnych, – rezygnacja lub ograniczenie druku ulotek oraz gadżetów reklamowych, automatyzacja i wprowadzanie elektronicznego obiegu dokumentów (w tym m.in. wprowadzenie cyfrowej kancelarii), – gromadzenie dokumentów niejawnych i poddawanie w 100% recyklingowi,
Zużycie wody	– wyposażanie placówek w urządzenia zapobiegające nadmiernemu zużywaniu wody (nowoczesne dwufunkcyjne spłuczki, zmywarki oraz perlatory), – montaż instalacji do odzyskiwania i ponownego wykorzystania części zużywanej wody (system wody szarej) czy instalacji do agregowania wody deszczowej,

Tabela 5.2. cd.

Obszar wpływu	Podjęmowane przez banki działania
Gospodarka odpadami	– selektywna zbiórka odpadów komunalnych (segregacja i likwidacja koszy przy biurkach na odpady zmieszane), – samodzielny recykling odpadów, – zbieranie i bezpieczne niszczenie nośników danych w formie papierowej oraz magnetycznej, – zbieranie odpadów biurowych w postaci tonerów, odpadów meblowych, elektrycznych i przekazywanie do utylizacji uprawnionym firmom, – zbieranie zużytych baterii, – zapewnienie ponownego wykorzystania niepotrzebnego, ale poprawnie działającego sprzętu poprzez wprowadzenie możliwości odkupu komputerów, ipadów, telefonów, wyposażenia przez pracowników lub firmy zewnętrzne, a także nieodpłatne przekazanie zainteresowanym instytucjom pożytku publicznego, szkołom, przedszkolom, – naprawa urządzeń elektronicznych, elektrycznych i pozostałego wyposażenie zamiast przekazywania do utylizacji, – instalacja urządzeń do filtracji wody bieżącej (rezygnacja z zakupu wody w butelkach plastikowych oraz dystrybutorów wody źródlanej), – eliminacja styropianu i plastiku w kuchniach/bufetach i pomieszczeniach socjalnych na rzecz naczyń wielokrotnego użytku lub z surowców biodegradowalnych (np. z liści palmowych, bambusa); kubków tekturowych z polimerami wytwarzanymi z surowców odnawialnych oraz biodegradowalnych przykrywek z trzciny cukrowej; sztućców drewnianych z otręb pszennych; – rezygnacja z kapsułek do kawy, – stosowanie prasokontenerów do zagęszczania odpadów, co ogranicza zanieczyszczenie środowiska związanego z ich transportem,
Powierzchnie biurowe	– redukcja powierzchni budynków i lokali bankowych (wprowadzenie pracy rotacyjnej i/lub zdalnej) – używanie do remontów i modernizacji placówek materiałów ekologicznych oraz wyposażenia (w tym mebli) z atestami ekologicznymi, – najem nowych powierzchni posiadających certyfikaty ekologiczne z nowoczesnymi rozwiązaniami zmniejszającymi straty ciepła, – modernizowanie powierzchni biurowych przy zastosowaniu najnowszych rozwiązań (lampy dźwiękochłonne, tynk akustyczny, materiały wykonane w całości lub części z recyklingu), – zapewnienie dostępności dla osób z wszelkiego rodzaju niepełnosprawnościami, – przy planowaniu i budowie nowych obiektów uwzględnianie kwestii środowiskowych i społecznych dotyczących projektu, materiałów, kwestii operacyjnych, efektywności energetycznej i ergonomii, – stopniowe zastępowanie zużywanego wyposażenia oraz materiałów materiałami ekologicznymi.

Źródło: opracowanie na podstawie informacji zawartych w raportach analizowanych banków.

Analizowane banki starają się ograniczać swój negatywny wpływ na środowisko poprzez racjonalną gospodarkę zasobami, monitorowanie zużycia wody, energii i paliw, wprowadzanie prośrodowiskowych i prospołecznych rozwiązań zarządczych (w tym systemów ISO, EMAS), czy też zachęcanie pracowników do aktywnego włączenia się w prowadzone przez banki akcje (np. wspierając wolontariat pracowniczy). Banki przywiązują dużą wagę do powierzchni biurowych, a kilka z nich legitymuje się certyfikatami Green Office czy LEED Gold potwierdzającymi spełnienie przez budynki określonych kryteriów środowiskowych, najczęściej dla pojedynczych lub kilku obiektów

(BOŚ, Santander Bank Polska, Bank Handlowy, Millennium, ING Bank Śląski).

Najwięcej miejsca w raportach banków zajmują działania w zakresie zaangażowania społecznego i rozwoju społeczności lokalnej oraz dotyczące spraw pracowniczych. Nie jest to zaskakujące, ponieważ banki przez wiele lat były oceniane przez otoczenie właśnie przez ich pryzmat. Działania tego rodzaju w porównaniu np. do stworzenia oferty usług dla osób wykluczonych z systemu finansowego, nie generują ryzyka, są mniej kosztowne, a przede wszystkim bardziej widoczne. Zaangażowanie społeczne w znacznym

zakresie realizowane jest przez fundacje bankowe, które w imieniu banków prowadzą różnego rodzaju projekty w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR). Podejmowane przez banki inicjatywy najczęściej dotyczyły:

- wyrównywania szans grup mniej uprzywilejowanych,
- wspierania idei równości i szacunku do drugiego człowieka,
- rozwoju przedsiębiorczości i kompetencji (programy stymulujące przedsiębiorczość kobiet).
- edukacji finansowej i cyfrowej, a także klimatycznej i zrównoważonego rozwoju zarówno dla dorosłych, jak i dzieci i młodzieży,
- wspierania aktywności fizycznej,
- promowania idei wolontariatu pracowniczego (wolontariat kompetencyjny, sportowy, pomoc interwencyjna)

Banki angażowały się także w mecenat kulturalny, sponsoring i media, wspierały finansowo instytucje charytatywne i społeczne. Szereg inicjatyw zostało podjętych w ramach działań pomocowych dla obywateli Ukrainy, którzy po wybuchu konfliktu zbrojnego z Rosją (24.02.2022) wyemigrowali do Polski, a także tych, którzy zdecydowali się pozostać w kraju. Pomoc humanitarna udzielana była najczęściej w ramach fundacji bankowych i wolontariatu pracowniczego. Banki wspierały finansowo organizacje niosące pomoc obywatelom Ukrainy, angażowały się finansowo i organizacyjnie w zbiórki najpotrzebniejszych rzeczy (m.in.: środki higieny, ciepłe ubrania, jedzenie, wyprawki szkolne). Ponadto podejmowały działania i programy mające na celu integrację osób dotkniętych wojną i przebywających w Polsce (np. szkolenia dotyczące odnajdowania się na rynku pracy, integracji dzieci z różnych kultur, tematyczne słowniki polsko-ukraińskie, organizacja kursów języka polskiego dla klientów z Ukrainy itp.).

Bezpośrednie oddziaływanie banków na kwestie ESG to także działania w obszarze ładu korporacyjnego wspierające prowadzenie działalności zgodnie

z zasadami zrównoważonego rozwoju. Regulacje wewnętrzne mają wpływ na funkcjonowanie organizacji, zachowania pracowników, a także na relacje biznesowe w ramach łańcucha dostaw. I chociaż banki charakteryzuje ograniczony łańcuch dostaw, to aktualnie wszystkie z nich opierają współpracę z dostawcami na sformalizowanych zasadach uwzględniających kwestie ESG, jak: polityka zakupowa i współpraca z dostawcami, procedura wyboru dostawców, standard postępowania czy etyki dla swoich dostawców (np. Standardy postępowania dla dostawców BOŚ S.A., Instrukcja dokonywania zakupów czy Instrukcja zarządzania dostawcami w ING Bank Śląskim, Procedura wyboru dostawcy i Polityka współpracy z dostawcami oraz outsourcingu w Santander Bank Polska, Wytyczne dotyczące zrównoważonego rozwoju dla dostawców w Grupy Banku Millennium). Każdy dostawca usług (m.in.: informatycznych, konsultingowych, marketingowych, porządkowych, prawnych) lub materiałów czy towarów (m.in.: materiały biurowe, meble, oprogramowanie, sprzęt informatyczny i biurowy, środki czystości) biorący udział w postępowaniu zakupowym zobowiązuje się działać zgodnie z określonymi przez banki zasadami, co potwierdza często poprzez złożenie wraz z ofertą oświadczenia w tym zakresie. Dostawcy nie spełniający wymogów w zakresie ESG są przez banki wykluczani. Standardem staje się również zawieranie w umowach z dostawcami obowiązkowych klauzul w obszarze ESG (np. w Santander Banku – klauzule zobowiązują dostawców do przestrzegania 10 zasad Global Compact).

Mimo, że zakres raportowania nie różni się wiele między bankami, to porównanie efektów bezpośredniego oddziaływania banku na kwestie ESG jest ograniczone. Ograniczenie to wynika z opisowego charakteru wielu wskaźników, co powoduje zróżnicowanie ich pojemności informacyjnej, a także koncentrację na pozytywnych efektach podejmowanych przez bank działań w danym zakresie. Porównywalność wskaźników ilościowych jest ograniczona przez stosowanie przez banki niejednorodnych zasad i metod pomiaru, wielkości szacunkowych, a także jednostek miary, np. zużycie papieru mierzone w kartkach, ryzach czy kilogramach. Ponadto należy dodać, że w raportach pojawiają się często opisy podejmowanych działań bez wskazania na ich skutki, ryzyko z nimi związane czy korzyści dla banku.

Działania banków w obszarze pośredniego wpływu na kwestie ESG

Instytucje finansowe, w tym zwłaszcza banki, mogą wywierać bardzo istotny pośredni wpływ na osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju – poprzez swoich klientów i kontrahentów (kluczowy jest tu w szczególności aspekt finansowania). Banki włączają do swej oferty produkty uwzględniające aspekty ESG – są to głównie produkty kredytowe, jednak także w obszarze produktów oszczędnościowych, inwestycyjnych i płatniczych, można wskazać wiele przykładów⁸⁵.

Banki ponoszą konsekwencje i koszty ryzyka ESG będącego przyczyną zakłóceń w funkcjonowaniu swoich klientów i kontrahentów. Mogą wzmacniać swoje portfele kredytowe i inwestycyjne poprzez systematyczną ocenę ryzyka ESG i koncentrować się na przedsiębiorstwach i projektach, które charakteryzują się nie tylko wysokimi wynikami finansowymi, lecz także środowiskowymi czy społecznymi (efekt: zmniejszenie liczby kredytów zagrożonych, mniejsza utrata wartości inwestycji, stabilny zwrot – większa stabilność finansowa, reputacja banku).

Zrównoważone usługi i produkty bankowe umożliwiają pozyskanie i wykorzystanie oszczędności ludności i podmiotów gospodarczych, a także przekierowanie inwestycji prywatnych w przedsięwzięcia realizujące cele zrównoważonego rozwoju. Banki tworzą całe palety zrównoważonych usług i produktów kredytowych, depozytowych, inwestycyjnych i pośredniczących, których celem jest zaspokojenie potrzeb klientów przy jednoczesnym wsparciu realizacji celów SDGs. Są to między innymi: kredyty i pożyczki na cele środowiskowe i społeczne na preferencyjnych/specjalnych warunkach (dla podmiotów spełniających normy ESG); mikro-pożyczki i rachunki dla osób ubogich i wykluczonych; karty typu affinity powiązane z celami ESG; zrównoważone transakcje zabezpieczające (m.in. instrumenty pochodne zabezpieczające przed ryzykiem ESG, np. pogodowe instrumenty pochodne); emisja zrównoważonych instrumentów finansowych (certyfikatów depozytowych, bonów oszczędnościowych, obligacji, listów zastawnych); oferta inwestycji w instrumenty emitowane przez zrównoważone podmioty, a także w fundusze składające się z instrumentów emitowanych przez firmy wytwarzające produkty spełniające normy ESG⁸⁶.

Tabela 6.1. Zrównoważone produkty kredytowe w ofercie analizowanych banków

Nazwa banku	Rodzaje kredytów
Alior Bank	– Eko-Raty – finansowanie zakupu urządzeń i instalacji mających na celu ograniczenie zużycia energii, produkcję energii odnawialnej i ograniczenie zanieczyszczenia środowiska w gospodarstwie domowym (współpraca z ok. 1000 partnerami handlowych z branży eko) – Eko Pożyczka – na zakup nowego samochodu elektrycznego (oprocentowanie 0%, prowizja 10 %) – finansowanie aukcyjnych projektów odnawialnych źródeł energii skierowane do przedsiębiorców, którzy wygrali aukcję OZE i planują budowę elektrowni wiatrowych lub fotowoltaicznych o mocy większej niż 500 kW – biznes kredyt zakupowy na cele ekologiczne skierowany do mikrofirm oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które planują wprowadzać nowoczesne narzędzia minimalizujące negatywny wpływ działalności firmy na środowisko naturalne (zakup i montaż paneli fotowoltaicznych, zakup samochodów ekologicznych z silnikiem elektrycznym lub hybrydowym, termomodernizację nieruchomości lub zakup i montaż nowego źródła ciepła, – kredyty z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, pożyczka termomodernizacyjna, kredyt Czyste powietrze)
mBank	– eko kredyt hipoteczny (obniżona marża o 0,02 p.p., brak prowizji, brak prowizji za wcześniejszą spłatę) – eko pożyczka dla firm na zakup odnawialnych źródeł energii, instalacje odzysku ciepła, zakup pojazdów z napędem hybrydowym lub elektrycznym, zakup stacji uzdatniania wody z ujęć własnych i systemów odzysku wody deszczowej, oczyszczalni ścieków – brak prowizji i obniżona marża (pożyczki od 30 – 100 tys. zł.) – leasing fotowoltaiki, magazynów energii, pomp ciepła (uproszczone procedury, elastyczny harmonogram) – korporacyjne kredyty ESG-linked (wspierające cele ESG) – finansowanie z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, leasing Mój Elektryk)

⁸⁵ Szerzej: M. Marcinkowska, *Produkty bankowe zawierające korzyści społeczne i ekologiczne*, [w:] P. Kapuś, J. Węclawski (red.), *Problemy rozwoju rynku finansowego w aspekcie wzrostu gospodarczego*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2007, s. 326-332.

⁸⁶ E. Kulińska-Sadłocha, *W jaki sposób banki mogą wspierać transformację gospodarki w kierunku modelu zrównoważonego?*, s. 311–332.

Tabela 6.1. cd.

Nazwa banku	Rodzaje kredytów
Bank Handlowy	– kredyt zielony – uproszczone procedury, zwolnienie z prowizji przygotowawczej, preferencje w zakresie udziału wkładu własnego czy zabezpieczenia, – kredyty z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, kredyt ekologiczny)
Bank Millennium	– kredyt na fotowoltaikę – finansowanie proekologiczne z poręczeniem Europejskiego Funduszu Inwestycyjnego (EFI) – obszar bioróżnorodności, gospodarka obiegu zamkniętego, technologie niskoemisyjne i energetyka odnawialna – leasing z wykorzystaniem programów organizowanych przez EBOR (refundacja klientom części kosztów finansowania maszyn i urządzeń wpisanych na listę LEME (List of Eligible Materials and Equipment)) – program leasingowy MilleSun dedykowany finansowaniu fotowoltaiki – finansowanie z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, leasing Mój Elektryk)
Bank Pekao	– pożyczka ekspresowa na zakup lub instalację odnawialnych źródeł energii i inne cele proekologiczne – EKO Kredyt Mieszkaniowy na nieruchomości z urządzeniami pompy ciepła, panele itp. – finansowanie z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, leasing Mój Elektryk)
ING Bank Śląski	– kredyty i leasing wspierający cele zrównoważonego rozwoju (indywidualne dostosowanie do potrzeb firmy; prowizja – 0%, brak opłat, samochody elektryczne i wodorowe, skutery i motocykle, 0 zł za rejestrację) – finansowanie projektów OZE (współpraca z PKO BP, mBank) – ekopożyczka też dla firm na zakup towarów ekologicznych na klik (brak prowizji) – ekokredyt mieszkaniowy – korzystniejsze warunki cenowe (brak prowizji, niższe oprocentowanie na dom z niskim zużyciem energii o ok. 1p.p.) – kredyt inwestycyjny dla spółek wspierający zrównoważony rozwój (z marżą banku 0% przez pierwszych 13 miesięcy finansowania; karencja w spłacie do 12 miesięcy – cel finansowania: wspieranie realizacji jednego z celów zrównoważonego rozwoju wskazanego przez klienta w dodatkowym oświadczeniu (możliwość sfinansowania między innymi: instalacji fotowoltaicznej na własne potrzeby, zakupu urządzenia energooszczędnego, pojazdu elektrycznego lub innego celu wspierającego zrównoważony rozwój) – finansowanie z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, kredyt ekologiczny, kredyt i leasing Mój Elektryk)
PKO BP	– ekopożyczka na zakup paneli fotowoltaicznych oraz innych urządzeń i pojazdów ekologicznych (oprocentowanie 14,99% przy podpisaniu umowy, a po dostarczeniu faktury zakupu urządzeń obniżenie do 8,99%) – Zielone hipoteki – Finansowanie projektów OZE – Leasing OZE – Strukturyzowane finansowanie – finansowanie z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, leasing Mój Elektryk)
Santander Bank Polska	– EKO kredyt gotówkowy na cele konsumpcyjne – na zakup ekoproduktów i ekorozwiązań (zwrot prowizji) – zielony leasing – uproszczone zasady wnioskowania o finansowanie fotowoltaiki – leasing/pożyczka na zakup nieemisyjnych/hybrydowych środków transportu dla biznesu, – pożyczka na zakup pojazdów nieemisyjnych/hybrydowych dla konsumenta – leasing/pożyczka na zakup instalacji fotowoltaicznych dla biznesu, – pożyczka na zakup instalacji fotowoltaicznych dla konsumenta, – leasing/pożyczka na zakup maszyn efektywnych energetycznie (w tym maszyn agro) dla biznesu, – Produkty w zakresie zielonego finansowania: kredyty dedykowane do inwestycji zrównoważonych w tym inwestycji OZE, kredyty powiązane z SDGs – wysokość marży uzależniona od spełnienia przez klienta kryteriów społecznych i środowiskowych (ESG – linked loans) – finansowanie z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, leasing Mój Elektryk)

Tabela 6.1. cd.

Nazwa banku	Rodzaje kredytów
BNP Paribas	– Sustainability – Linked Loan, Factoring – finansowanie powiązane z poprawą wskaźników ESG kredytobiorcy – ESG Rating -Linked Loan finansowanie oparte o rating ESG kredytobiorcy (możliwość uzyskania korzystniejszych warunków finansowych) – finansowanie z pozytywnym wpływem środowiskowym i społecznym (na zielone zmiany), tzn. dotyczące np. odnawialnej energii, edukacji itd. – finansowanie z funduszy zewnętrznych (kredyt technologiczny, kredyt ekologiczny, leasing Mój Elektryk, kredyt Czyste powietrze),
BOŚ	– ekologiczny kredyt hipoteczny (niższa marża – od 1,40%; pod pewnymi warunkami brak prowizji) – EKO kredyt na fotowoltaikę (do 100% inwestycji) – Kredyt z premią na termomodernizację (z Funduszu Termomodernizacji i Remontów) – EKO kredyty we współpracy z WFOŚiGW (z dopłatami) – kredyt EKOoszczędny (ze środków EBI), – preferencyjne finansowanie proekologiczne i finansowanie uzupełniające do oferty NFOŚiGW, WFOŚiGW dla jednostek samorządu terytorialnego – leasing operacyjny oraz pożyczka leasingowa na rozwiązania zmniejszające zużycie energii i projekty OZE – kredyty z funduszy zewnętrznych (kredyt Czyste powietrze)

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez banki danych.

Analizowane banki posiadają w swojej ofercie szereg produktów kredytowych z finansowaniem lub dofinansowywaniem z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy unijnych dla przedsiębiorców – kredyt ekologiczny czy kredyt na innowacje technologiczne z bezzwrotną dotacją, czy kredyty dofinansowane z programów rządowych dla klientów indywidualnych: „Mój Prąd” i „Czyste Powietrze”. Celem tych ostatnich jest polepszenie właściwości powietrza i obniżenie emisji gazów cieplarnianych przy pomocy zmiany źródeł ciepła oraz polepszenie efektywności energetycznej domów jednorodzinnych. Kredytobiorca po spełnieniu określonych warunków może uzyskać dotację na spłatę części kredytu bankowego. Banki zaangażowane są także w dystrybucję środków z programu „Mój Elektryk” (NFOŚiGW), który umożliwia uzyskanie dofinansowania do zakupu pojazdów zeroemisyjnych

przez osoby fizyczne i podmioty gospodarcze. Zatem banki dostrzegają korzyści i wykorzystują możliwości, jakie stwarza współpraca związana z dystrybucją środków z funduszy zewnętrznych (w szczególności publicznych i z banków rozwoju). Oferta finansowania kierowana jest głównie na cele środowiskowe, w niewielkim stopniu na cele społeczne.

mBank

MBank pod koniec 2022 roku wprowadził oznaczenie dla swoich produktów i usług, które wspierają ochronę środowiska – zielony listek. Oznaczenie dotyczy trzech kwestii: plastiku, papieru oraz CO₂ i jest nadawane produktom i usługom spełniającym określone przez bank warunki. I tak zielonym listkiem:

„mniej plastiku” oznaczone są produkty i usługi, które zmniejszają zużycie tworzyw sztucznych o co najmniej 85%, np. karty płatnicze, które w 85% wykorzystują plastik z recyklingu, a także karty cyfrowe, które w ogóle nie mają plastikowego odpowiednika,

„mniej papieru” oznaczone są procesy obsługi klientów, z których całkowicie wyeliminowane zostały papierowe dokumenty, np. konto, które klient otwiera w pełni cyfrowo,

„mniej CO₂” oznaczone są produkty lub usługi zmniejszające emisje gazów cieplarnianych; przy czym redukcja musi być znacząca i spełniać jeden z trzech warunków, tj. być zgodna z powszechnie uznanymi normami (np. Taksonomią UE) lub potwierdzona obliczeniami śladu węglowego przeprowadzonymi przez niezależnego konsultanta lub mieć miejsce dzięki produktowi bankowemu, którego głównym celem jest ochrona klimatu, np. ekokredyt hipoteczny na energooszczędny dom lub mieszkanie, leasing fotowoltaiki.

Oznaczenia przy oferowanych przez bank produktach i usługach to informacja dla klienta, czy i w jaki sposób usługa czy produkt bankowy, z którego korzysta, wspiera ochronę środowiska naturalnego.

W przypadku oferty inwestycyjnej banki podkreślają odpowiedzialną sprzedaż produktów obejmującą zarówno kanały dystrybucji, jak i kompetencje pracowników. Często określone są standardy w tym zakresie, np. *Odpowiedzialne usługi inwestycyjne* (mBank), *Księga Standardów Obsługi Klienta* (Millennium), *Polityka wprowadzania nowych produktów* (mBank).

Tabela 6.2. Zrównoważone produkty inwestycyjne w ofercie analizowanych banków

Nazwa banku	Rodzaje produktów
Alior	– fundusze inwestycyjne promujące ESG
mBank	– modelowe strategie inwestycyjne ESG w ramach usługi zarządzania portfelami instrumentów finansowych – doradztwo inwestycyjne w zakresie inwestycji zgodnych z ESG – certyfikat strukturyzowany zielona energia
Bank Handlowy	– 150 z 301 funduszy inwestycyjnych akcyjnych i obligacyjnych jest zgodna z ESG
Bank Millennium	– Subfundusz Plan Spokojny-Wyważony– Aktywny (każdy z funduszy inwestuje min. 30% w inne zielone fundusze) – Fundusze inwestycyjne promujące ESG
Bank Pekao	– Subfundusz Pekao Ekologiczny – (akcje spółek eko) – agent emisji obligacji powiązanych z celami zrównoważonego rozwoju
ING Bank Śląski	– oferta funduszy ESG
PKO BP	– oferta funduszy tematycznych ESG
Santander Bank Polska	– obsługa emisji obligacji zielonych, zrównoważonych oraz powiązanych ze zrównoważonym rozwojem – oferta funduszy ESG
BNP Paribas	– zrównoważone fundusze inwestycyjne (6 funduszy według klasyfikacji SFRD) – jednostki uczestnictwa w funduszach oznaczonych jako zrównoważone (185) – portfele inwestycyjne z min. 20% instrumentów zrównoważonych – produkty strukturyzowane, z których część dochodów przeznaczona jest na cele środowiskowe i społeczne – 6 subfunduszy ESG
BOŚ	– pośrednictwo w obrocie prawami majątkowymi wynikającymi z tzw. kolorowych certyfikatów, – organizacja emisji zielonych obligacji

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez banki danych.

Oferta w zakresie zrównoważonych produktów depozytowych jest znacznie skromniejsza niż oferta finansowania oraz produktów inwestycyjnych (tabela 6.1). Dominują w niej rachunki i depozyty z pozytywnym oddziaływaniem społecznym: dla dzieci i młodzieży czy osób 60+. W przypadku produktów określanych jako eko, często trudno odnaleźć ich powiązanie z celami środowiskowymi, np.

w przypadku oferty depozytowej BOŚ. Oszczędności gromadzone w ramach zrównoważonych produktów oszczędnościowych zwykle wykorzystywane są przez banki na finansowanie konkretnej (jeżeli została wskazana w produkcie oszczędnościowym) działalności spełniającej kryteria zrównoważonej, np. zrównoważonej środowiskowo według kryteriów Taksonomii UE.

Wszystkie analizowane banki – zgodnie z oczekiwaniami UKNF⁸⁷ – przygotowały specjalne pakiety usług finansowych dla obywateli Ukrainy zapewniające im dostęp do podstawowych usług płatniczych (rachunek bankowy, wpłaty wypłaty, transfery bezgotówkowe krajowe i zagraniczne, instrument płatniczy) oraz usprawniające dystrybucję przeznaczonego dla uchodźców wsparcia finansowego. Standardowo oferta była przygotowana przez banki w języku ukraińskim, umożliwiła założenie konta na podstawie uproszczonych procedur, zawierała zwolnienie z wszelkich opłat i prowizji, w tym za prowadzenie rachunku, wydanie czy używanie instrumentu płatniczego. Niektóre banki zaoferowały

także promocyjne konta firmom, które otworzyły swoją działalność na terytorium Polski (PKO BP, Santander).

Banki pozyskują środki na finansowanie zrównoważonych/zielonych projektów również poprzez emisję zielonych czy zrównoważonych obligacji (mBank, PKO BP, Santander) oraz listów zastawnych (banki hipoteczne – PKO, ING). Zielone listy zastawne banków hipotecznych były pierwszymi na rynku w Polsce emisjami zielonego długu (2019), a dokonana przez PKO Bank Hipoteczny w 2022 roku emisja zielonych listów zastawnych o wartości 500 mln euro, cechowała się dużą nadsubskrypcją.

Tabela 6.3. Zrównoważone produkty depozytowe (w tym emisja papierów wartościowych) w ofercie analizowanych banków

Nazwa banku	Rodzaje produktów
mBank	– bezpłatne ekonto Junior z kartą i aplikacją mobilną dla dzieci do 13 roku życia – bezpłatny podstawowy rachunek płatniczy (wpłaty i wypłaty gotówki, płatności zbliżeniowe i mobilne) – Green bonds – środki na refinansowanie części portfela detalicznych kredytów hipotecznych finansujących budynki o wysokiej efektywności energetycznej
ING Bank Śląski	– konta Mobi dla młodych 13–17 i 18–26 – Konto Future (powiązane z finansowaniem realizacji projektów wspierających zrównoważony rozwój) – zielone listy zastawne
PKO BP	– lokata 60+ – wyższe oprocentowanie przez rok – konto Non-Profit (NGO) – zielone listy zastawne – zielone obligacje – konto dla młodych
Santander Bank Polska	– emisja zrównoważonych obligacji banku (przeznaczenie środków na finansowanie lub refinansowanie zielonych lub społecznych aktywów) – Green bonds – środki przeznaczone na projekty związane z energią odnawialną
BNP Paribas	– konto otwarte na Biznes Non-Profit – oferta dla Przedsiębiorstw Ekonomii Społecznej – konto Samodzielniaka i Misja Samodzielność
BOŚ	– EKOkonta Promocyjna – EKOkonto oszczędnościowe – EKOkonto bez kosztów – EKOkonto VIP – EKOkonto PRP

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez banki danych.

⁸⁷ UKNF w wydanych w tym czasie komunikatach oczekiwał, że banki m.in.: wykażą się szczególną etyką biznesową i będą aktywne przeciwdziałać wszelkim praktykom wiążącym się z próbami nadużywania i wykorzystywania tragedii narodu ukraińskiego do osiągnięcia niestandardowych korzyści, a także wdrożą ofertę usług finansowych zapewniającą im dostęp do podstawowych usług bankowych (Komunikat UKNF z 4 marca 2022 r. w sprawie oferty produktowej dla uchodźców z terenów objętych działaniami wojennymi w Ukrainie).

Analizowane banki posiadają także inne usługi i produkty, które klasyfikują do zrównoważonych. Są to głównie produkty kartowe oraz usługi doradztwa, często w formie on-line. Do tej grupy można także zaliczyć usługi w ramach przygotowanej oferty dla

obywateli Ukrainy, jak: karty płatnicze (bez opłat i prowizji za wydanie i korzystanie), zapewnienie obsługi w języku ukraińskim (w tym strony internetowej i infolinii obsługiwanej często przez zatrudnianych obywateli Ukrainy).

Tabela 6.4. Pozostałe zrównoważone produkty i usługi w ofercie analizowanych banków

Nazwa banku	Rodzaje produktów
mBank	– karty z plastiku z recyklingu – karta wirtualna (Mastercard Mobilna) – obsługa wideo w Polskim Języku Migowym
Bank Handlowy	– Program Doradztwa Europejskiego – opracowany z myślą o obecnych i przyszłych beneficjentach pomocy unijnej – linia gwarancyjna uwzględniająca realizację celów z obszaru odpowiedzialnego biznesu i zrównoważonego rozwoju (Żabka)
Bank Millennium	– karta kredytowa WWF Millennium Mastercard (wsparcie finansowe – ochrona ekosystemów leśnych). Karta wykonana w 85% z plastiku z recyklingu
Bank Pekao	– karta z żubrem wykonana w 100% z plastiku z recyklingu
PKO BP	– rozbudowa oferty najmu długoterminowego
Santander Bank Polska	– ekologiczne karty płatnicze – ekokarty Visa -85% plastik z recyklingu – doradztwo finansowe w zakresie pozyskania finansowania zrównoważonego – doradztwo finansowe w obszarze ESG – zdalne płatności za autostrady (Autopay) – zdalne konsultacje medyczne (Telemedi.co)
BNP Paribas	– Sustainability – Linked Hedging – kalkulator śladu wodnego dla producentów rolnych na portalu Agronomist.pl – ubezpieczenie odnawialnych źródeł energii (w ramach produktu Generali Gospodarstwo Rolne)
BOŚ	– ubezpieczenie urządzeń EKO w PZU SA dla klientów BOŚ – konkurs BOŚ na inwestycję ekologiczną dla MSP – wsparcie merytoryczne w zakresie programów wsparcia i finansowania projektów ekologicznych – doradztwo w zakresie realizacji projektów ekologicznych, zielonej transformacji

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez banki danych.

Zrównoważone produkty i usługi poszerzają i uatrakcyjnijają ofertę, pozwalają na wyróżnienie się banku na tle konkurencji. W zrównoważonych ofertach banków brakuje produktów dla grup wykluczonych z systemu bankowego, czy w trudnej sytuacji zarówno po stronie depozytowej, jak i kredytowej. Celem mikropożyczek i innych produktów z zakresu finansowania kierowanych do tych grup

powinna być pomoc w zarabianiu na swoje utrzymanie.

BNP Paribas

Bank wprowadził formalny katalog produktów i typów inwestycji z pozytywnym wpływem środowiskowym.

Grupa produktów	Produkty	Segment klientów
Produkty z pozytywnym wpływem środowiskowym przeznaczone na zielone inwestycje i projekty	– Green Loan – Green Bond	Klienci korporacyjni
	– Leasing z linii kredytowej EBI – Kredyt technologiczny – Kredyt inwestycyjny z gwarancją Biznesmax – Program EKO-FIRMA z Zyskiem – Kredyt inwestycyjny Zielona Energia	Klienci korporacyjni Klienci MŚP
	– Kredyt inwestycyjny UNIA+	Klienci MŚP Klienci z sektora Food & Agro Mikrorolnicy Mikroprzedsiębiorstwa
	– Agro Progres – Ubezpieczenie odnawialnych źródeł energii (w ramach produktu Generali Gospodarstwo Rolne)	Klienci z sektora Food & Agro Mikrorolnicy
	– Kredyt inwestycyjny – Kredyt inwestycyjny Zielona Energia	Klienci z sektora Food & Agro
	– Agro Rzeczówka Light – Agro Lider	Mikrorolnicy
	– Leasing i Auto Plan z Arval na auta elektryczne + możliwość skorzystania z program „Mój elektryk” w obu opcjach – Leasing i pożyczka leasingowa, zielona oferta na fotowoltaikę i pompy ciepła	Mikrorolnicy Mikroprzedsiębiorstwa
	– Program EKO-WSPÓLnocie z i stowarzyszenia zyskiem – Kredyt inwestycyjny z premią BGK	Wspólnoty mieszkaniowe i stowarzyszenia
	– Kredyt ratalny na finansowanie ekologicznych źródeł energii – Kredyt na zielone zmiany – Zielona Hipoteka – Kredyt z dotacją z programu priorytetowego „Czyste Powietrze” – Wynajem długoterminowy urządzeń finansowany kredytem ratalnym	Klienci indywidualni
Produkty z pozytywnym wpływem społecznym	– Social Loan – Social Bond	Klienci korporacyjni
	– Konto Otwarte na Biznes Non-Profit – Oferta dla Przedsiębiorstw Ekonomii	Wspólnoty mieszkaniowe i stowarzyszenia
	– Konto Samodzielniaka i Misja Samodzielność – Oferta dla obywateli Ukrainy	Klienci indywidualni
Produkty połączone z oceną/wynikami podmiotu w zakresie ESG	– Sustainability-Linked Loan – ESG Rating-Linked Loan – Sustainability-Linked Bond – Sustainability-Linked Factoring – Sustainability-Linked Hedging	Klienci korporacyjni
	– Zrównoważone produkty inwestycyjne (w oparciu o kryteria ESG)	Klienci indywidualni

Komunikacja i raportowanie w zakresie ESG

Raportowanie na temat ESG jest zagadnieniem, które ewoluuje w czasie. Początkowo miało charakter wyłącznie dobrowolny (ujawnienia nieobligatoryjne). Składały się na to dodatkowe ujawnienia w raportach rocznych (najczęściej: sprawozdaniach z działalności) lub odrębne raporty (np. na temat odpowiedzialności społecznej, społecznego zaangażowania, ekologiczne, zrównoważonego rozwoju itp.). Stopniowo pojawiały się standardy i wytyczne ustanawiające pewne normy i wskazówki, których celem było wprowadzenie ujednoliconych ram raportowania (w tym w szczególności ujawniania określonych zestandaryzowanych danych i informacji), umożliwiających porównywalność raportów.

Wraz z rozwojem świadomości na temat zrównoważonego rozwoju oraz ustanawianiem formalnych celów i zobowiązań (np. Celów Zrównoważonego Rozwoju, celów w zakresie ograniczania emisji gazów cieplarnianych itp.), pojawiły się także formalne wymogi w zakresie raportowania. Dla nas szczególne znaczenie mają regulacje Unii Europejskiej, które – bądź to bezpośrednio (rozporządzenia), bądź pośrednio (dyrektywy, wymagające transpozycji do prawa krajowego) – ustanawiają wymogi dla polskich podmiotów.

Ostatnie lata były okresem szczególnie intensywnego przyrostu liczby i zakresu tych regulacji. Oczywiście, wdrażanie wymogów prawnych odbywa się stopniowo (tj. po pierwsze, rozłożone w czasie są zakresy nowych danych i informacji podlegających obowiązkowi raportowania, po drugie, zakres podmiotów podlegających tym wymogom jest stopniowo rozszerzany wraz z upływem czasu). Jak zawsze, największe wymogi, podlegające najwcześniejszemu wdrożeniu, obejmują duże podmioty, których papiery wartościowe są notowane na giełdzie. Należy też zaznaczyć, że już przyjęte (i stopniowo wdrażane) regulacje podlegają modyfikacjom pod wpływem wniosków płynących bądź to z doświadczeń płynących z pierwszych raportów, bądź też wskutek refleksji związanych z wprowadzaniem kolejnych wymogów (w tym niekiedy wynikających z przepisów, których ostateczny kształt zmienił się w stosunku do pierwotnych projektów).

Jako iż banki (i inne instytucje finansowe) są kluczowe dla wdrożenia zasad zrównoważonego rozwoju, są im stawiane szczególnie wysokie wymogi raportowe. Niezależnie od wymogów prawnych należy też wskazać na dodatkowe standardy i ramowe koncepcje (*frameworks*)⁸⁸, a także oddolne inicjatywy sa-

mych banków, zwykle dotyczące konkretnych zagadnień szczegółowych.

Obecnie zatem na rodzaj i zakres ujawnianych przez banki danych i informacji z zakresu zrównoważonego rozwoju wpływają:

wymogi prawne,

- dobrowolnie przyjęte standardy, wytyczne i ramy konceptualne,
- dobrowolnie zaaprobowane inicjatywy oddolne (międzybankowe),
- własne dobrowolne postanowienia o dokonaniu dodatkowych ujawnień.

Charakter i skala owych dobrowolnych ujawnień są przede wszystkim pochodną oczekiwań interesariuszy danego banku oraz wewnętrznych wartości wyznawanych przez ten podmiot. W tym pierwszym przypadku można wskazać, że presją na dodatkowe ujawnienia różni się w poszczególnych krajach – jako iż różnią się postawy i oczekiwania inwestorów, klientów, kontrahentów i innych interesariuszy. Oczywiście to, czy dany podmiot owej presji ulegnie, jest pochodną jego podejścia do interesariuszy i decyzji o priorytetyzacji różnych ich grup (i ich oczekiwań). W tym drugim przypadku można wskazywać, że to dojrzałość podmiotu w zakresie zrównoważonego rozwoju może kształtować świadomość interesariuszy i kreować zmiany ich postaw. Zwykle to drugie podejście przyjmują podmioty, które chcą odgrywać rolę liderów w danym obszarze (np. właśnie zrównoważonego rozwoju). Zwykle konsekwencją jest wzrost oczekiwań interesariuszy i dostosowanie do nich kolejnych podmiotów na danym rynku⁸⁹.

powinno być raportowane na każdy temat. Ogólnie rzecz biorąc, standardy sprawozdawczości korporacyjnej mają następujące wspólne cechy: ukierunkowanie na interes publiczny, niezależność, należyty proces i konsultacje społeczne, generując silniejszą podstawę dla wymaganych informacji. Z drugiej strony ramowe koncepcje zapewniają „ramy” do kontekstualizacji informacji. Ramy to te, które są zwykle stosowane w praktyce w przypadku braku dobrze zdefiniowanych standardów. Ramy pozwalają na elastyczność w definiowaniu kierunku, ale nie samej metody. Ramy można traktować jako zestaw zasad zapewniających wskazówki i kształtujących myśli ludzi na temat tego, jak myśleć o określonym temacie, ale brakuje im zdefiniowanego obowiązku sprawozdawczego. GRI, *ESG standards, frameworks and everything in between*, „The GRI Perspective” Issue 4. 10.03.2022, www.globalreporting.org/media/jxkgrrgd/gri-perspective-esg-standards-frameworks.pdf

⁸⁹ Dobrowolne ujawnienia w zakresie zrównoważonego rozwoju są obecne już od końca ubiegłego stulecia. Przykłady najlepszych praktyk rozszerzonej sprawozdawczości z owych czasów przedstawia praca M. Marcinkowska, *Roczny raport z działań i wyników przedsiębiorstwa. Nowe tendencje w sprawozdawczości biznesowej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2004.

⁸⁸ Standardy to uzgodniony poziom wymagań jakościowych, który zdaniem ludzi jest akceptowalny do spełnienia przez podmioty raportujące. Standard może być postrzegany jako zawierający konkretne i szczegółowe kryteria lub wskaźniki dotyczące tego, „co”

W przypadku instytucji finansowych można wskazać trzy główne grupy regulacyjnych wymogów w zakresie ujawniania informacji na temat zrównoważonego rozwoju:

- ujawnienia ogólne (niezależne od sektora): obejmują obecnie głównie informacje wymagane przez dyrektywę o ujawnieniach niefinansowych – NFRD⁹⁰ (zostaną one zastąpione przez wymogi rozszerzone dyrektywą o raportowaniu na temat zrównoważonego rozwoju przedsiębiorstw – CSRD⁹¹), a także ujawnienia taksonomiczne⁹²; uzupełnieniem tych wymogów są standardy ESRS opracowane przez EFRAG⁹³;
- ujawnienia instytucji finansowych – na poziomie instytucji, produktów i usług – wymagane rozporządzeniem SFDR⁹⁴;
- ujawnienia banków na temat ryzyka ESG (w ramach tzw. III filaru) – wymagane przez znowelizowany pakiet CRD⁹⁵/CRR⁹⁶.

Poza standardami EFRAG (które będą obowiązkowe w Unii Europejskiej) należy wskazać na dwie główne grupy standardów o zasięgu globalnym, których stosowanie jest dobrowolne:

- standardy Global Reporting Initiative⁹⁷ – inicjatywy powstałej w 1997 roku, która jako pierwsza promowała standardy raportowania z zakresu zrównoważonego rozwoju; obecnie standardy te są najczęściej stosowanymi na świecie (możliwe jest ich stosowanie na różnych poziomach, w różnych zakresach);
- standardy International Sustainability Standards Board (ISSB)⁹⁸ – rada powstała przy Fundacji Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (IFRS) w 2021 roku; ISSB opiera się na pracy rynkowych inicjatyw sprawozdawczych ukierunkowanych na inwestorów, w tym Rady Standardów Ujawniania Informacji o Klimacie (Climate Disclosure Standards Board – CDSB), Grupy Zadaniowej ds. Ujawniania Informacji Finansowych związanych z Klimatem (the Task Force for Climate-related Financial Disclosures – TCFD), Ram Zintegrowanej Sprawozdawczości (Integrated Reporting Framework) Fundacji Value Reporting Foundation i branżowych Standardów SASB, a także Metryk Kapitalizmu Interesariuszy Światowego Forum Ekonomicznego (WEF).

Wśród nieobowiązkowych ram konceptualnych (*frameworks*) sprawozdawczości na temat zrównoważonego rozwoju (lub jego wybranych aspektów) istotnych w szczególności dla instytucji finansowych należy wskazać w szczególności: Agendę 2030 obejmującą Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ⁹⁹, główne wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka¹⁰⁰, zasady UN Global Compact¹⁰¹, rekomendacje TCFD¹⁰², zasady Odpowiedzialnej Bankowości – UNEP FI¹⁰³, Equator Principles¹⁰⁴, UN PRI¹⁰⁵, WBCSD¹⁰⁶, Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych¹⁰⁷.

Nadto istotne znaczenie mają wymogi raportowe sformułowane w standardach dotyczących np. emisji obligacji (zielonych, społecznych, zrównoważonego rozwoju lub związanych ze zrównoważonym rozwojem)¹⁰⁸.

⁹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, *OJ L 330*, 15.11.2014, p. 1–9, ze zm.

⁹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, *OJ L 322*, 16.12.2022, p. 15–80

⁹² Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088, *OJ L 198*, 22.6.2020, p. 13–43

⁹³ Patrz <https://efrag.org/lab6> oraz https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13765-Europejskie-standardy-sprawozdawczosci-w-zakresie-zrownowazonego-rozwoju-pierwszy-zestaw_pl.

⁹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych, *OJ L 317*, 9.12.2019, p. 1–16, ze zm.

⁹⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywę 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, *OJ L 176*, 27.6.2013, p. 338–436, ze zm.

⁹⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, *OJ L 176*, 27.6.2013, p. 1–337, ze zm.

⁹⁷ www.globalreporting.org/standards

⁹⁸ www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator

⁹⁹ www.un.org/pl/files/170/Agenda2030PL_pl-5.pdf

¹⁰⁰ https://pihrb.org/wp-content/uploads/2014/10/Wytyczne-ONZ-UNGPs-BHR-PL_web-PIHRB.pdf

¹⁰¹ <https://unglobalcompact.org>

¹⁰² www.fsb-tcfd.org/recommendations/

¹⁰³ www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/

¹⁰⁴ <https://equator-principles.com>

¹⁰⁵ www.unpri.org/

¹⁰⁶ www.wbcds.org/

¹⁰⁷ www.oecd.org/corporate/mne/38111315.pdf

¹⁰⁸ Na przykład seria zasad dotyczących obligacji wydana przez International Capital Market Association: www.icmagroup.org/sustainable-finance/the-principles-guidelines-and-handbooks/

Szczególnie ciekawą inicjatywą oddolną banków był *Credit Portfolio Alignment*¹⁰⁹ – Zastosowanie metodologii PACTA przez „katowickie banki” we współpracy z 2 Degrees Investing Initiative. To porozumienie zawarte przez pięć międzynarodowych banków – BBVA, BNP Paribas, ING, Société Générale i Standard Chartered, podczas szczytu COP24 w Katowicach w 2018 r. Banki te zobowiązały się do opracowania metodologii *open source* w celu stopniowego kierowania (lub „dostosowania”) swoich portfeli kredytowych do celów porozumienia paryskiego. Instytucje te raportują (wg poszczególnych sektorów) cele, trajektorie dojścia do nich i stan aktualny dostosowania swoich portfeli ekspozycji do tych celów (adekwatne mierniki celów zdefiniowane są dla poszczególnych sektorów).

Dla zapewnienia wiarygodności raportowania konieczne jest nie tylko stosowanie określonych wymogów regulacyjnych bądź wytycznych lub standardów (w tym jednolicie i jednoznacznie zdefiniowanych mierników), ale także przeprowadzenie niezależnej weryfikacji ujawnień. Obydwa czynniki umożliwiają ograniczenie (lub całkowite wyeliminowanie) ryzyka *greenwashingu*¹¹⁰.

Dotychczas ujawnienia związane z aspektami ESG były dobrowolnie poddawane weryfikacji przez niezależne podmioty. Obecnie pewne ujawnienia taksonomiczne wymagają potwierdzenia przez niezależną stronę trzecią. Nowa dyrektywa CSRD wymaga poświadczenia i zaangażowania kluczowego partnera audytowego.

Oceniając raportowanie krajowych banków giełdowych na temat zrównoważonego rozwoju należy podkreślić, że wszystkie one przedstawiają pewien zakres informacji. Po pierwsze, każdy z tych banków ma na internetowej stronie korporacyjnej zakładkę dotyczącą ESG, zrównoważonego rozwoju lub odpowiedzialnego biznesu. Również wszystkie podmioty przedstawiają albo odrębne raporty ESG, albo uwzględniają ten zakres informacji w raportach zintegrowanych lub w sprawozdaniu z działalności, lub w oświadczeniu na temat informacji niefinansowych. Zakres tych ujawnień jest dość mocno zróżnicowany.

W przypadku raportów za 2023 rok wszystkie banki zawarły wymagane już wcześniej ujawnienia

niefinansowe (zgodnie z polskimi przepisami wdrażającymi NFRD) oraz obowiązujące od tego roku ujawnienia taksonomiczne, a także dobrowolne ujawnienia według standardów GRI. Trzy banki (BNP, Santander i mBank) zawarły ujawnienia wymagane przez TCDF, a ten ostatni bank także ujawnienia wymagane przez UNEP FI PRB. Zwykle odnajdziemy też odwołania do Agendy 2030 obejmującej Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ. Banki stopniowo przygotowują się też do nowej dyrektywy CSRD (na etapie sporządzania raportów dostępny był jej projekt). BNP wskazuje także na Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw międzynarodowych oraz Główne wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka. W zakresie ładu korporacyjnego banki oczywiście przedkładały oświadczenia na temat wypełnienia Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych (2021).

Połowa banków poddała swoje ujawnienia niezależnej weryfikacji.

Szczegóły przedstawia Tabela 7.1.

Analizując ujawnienia taksonomiczne (Tabela 7.2) należy przede wszystkim podkreślić olbrzymie zróżnicowanie danych. Patrząc na skalę różnic można zażytkować tezę, że nie jest to w istocie efektem tak bardzo różnej skali zaangażowania banków w działalność kwalifikującą się (niekwalifikującą się) do unijnej systematyki, lecz niejasności samych przepisów i różnej ich interpretacji, względnie niepewnej jakości danych pozyskanych od przedsiębiorstw – klientów banków (lub – w przypadku ich braku – oszacowań dokonanych przez bank lub zewnętrznego dostawcę danych). Z uwagi na różne zastosowane przez banki podejścia możliwość porównywania danych pomiędzy bankami jest bardzo ograniczona. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że nie jest to specyfika polska – także Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w pilotażowym ćwiczeniu wskazał na olbrzymie różnice raportowanych przez banki wskaźników, których nie można było tłumaczyć aż tak bardzo odmiennymi strategiami banków w zakresie ESG. Nadto, zarówno same banki, jak i nadzorcy i konsultanci, konsekwentnie podkreślają, że dostępność i jakość danych są poważnym ograniczeniem dla możliwości udostępniania przez banki wiarygodnych raportów, o wysokiej jakości. Podkreślimy, że to pierwsze lata stosowania nowych wymogów raportowych. Wraz z ich upowszechnianiem można oczekiwać wzrostu po pierwsze dostępności danych o klientach (ekspozycjach), na których banki bazują sporządzając własne sprawozdania, a po drugie – właściwego zrozumienia wymogów regulacyjnych (a być może w przypadkach szczególnie niejasnych pojawią się doprecyzowania przepisów lub ich oficjalne interpretacje).

¹⁰⁹ <https://2degrees-investing.org/wp-content/uploads/2020/09/Katowice-Banks-2020-Credit-Portfolio-Alignment.pdf>

¹¹⁰ *Greenwashing* oznacza próbę tworzenia wrażenia, że podmiot lub jego produkt jest przyjazny środowisku (a w szerszym znaczeniu – ma pozytywne charakterystyki ESG), podczas gdy w istocie podstawowe standardy w tym zakresie nie są spełnione. Europejskie Urzędy Nadzoru Finansowego, na zlecenie Komisji Europejskiej, prowadzą analizy tego zjawiska, a wnioski z ich raportów mogą przełożyć się na określone rekomendacje odnośnie do regulacji.

Tabela 7.1. Raportowanie na temat ESG / zrównoważonego rozwoju przez krajowe banki giełdowe

Bank	Raportowanie ESG	Zakładka ESG na www	Standard Wskaźniki	Zewnętrzna weryfikacja raportu
Alior	sprawozdanie na temat informacji niefinansowych	Zrównoważony rozwój (skromna, podstawowe informacje)	GRI Taksonomia	
Bank Handlowy	Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych	Brak	GRI Taksonomia	KPMG
BNP Paribas Od 2011	Zintegrowany on-line Sprawozdanie na temat informacji niefinansowych	Kilka: w tym: ESG-CSR i zrównoważony rozwój, zrównoważone produkty, strefa seniora, przedsiębiorczość kobiet, bank bez barier, FOB	GRI TCDF, SFDR, Taksonomia	Deloitte Audyt
BOŚ Od 2000	Oświadczenie na temat informacji niefinansowych w sprawozdaniu zarządu Raport ESG – online	Strategia i raportowanie ESG	GRI Taksonomia	
ING Bank Śląski	Zintegrowany	ESG i zrównoważony rozwój	GRI Taksonomia	Bureau Veritas Polska
mBank	– zintegrowany – UNEP FI ZOB	Odpowiedzialny bank	GRI TCDF, SFDR, Taksonomia UNEP FI PRB Reporting	
Millennium -2006	– raport ESG	Odpowiedzialny Biznes	GRI Taksonomia	Deloitte
Pekao SA	Oświadczenie na temat informacji niefinansowych w sprawozdaniu z działalności W poprzednich latach bank publikował też raport ESG	W: Relacje inwestorskie – raporty i sprawozdania – ESG	GRI Taksonomia, SFDR	
PKO BP SA	Oświadczenie na temat informacji niefinansowych w sprawozdaniu z działalności	W: Relacje inwestorskie – ESG (bardzo dobrze zrobiona)	GRI Taksonomia,	
Santander Bank Polska Od 2006 (BZWBK)	– raport ESG – raport TCDF – sprawozdanie zarządu z działalności	Odpowiedzialna bankowość	GRI Taksonomia, TCDF	PricewaterhouseCoopers

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów banków

Tabela 7.2. Raportowanie na temat ESG / zrównoważonego rozwoju przez krajowe banki giełdowe

Wskaźnik [%]	Alior Bank	Bank Handlowy	BNP Paribas	BOŚ	ING Bank Śląski	mBank	Millennium	Pekao	PKO BP	Santander Bank Polska
Udział procentowy ekspozycji wobec działalności gospodarczej niekwalifikującej się do systematyki (według obrotów/nakładów inwestycyjnych)	0,15/0,15	1,5	8,8/8,59	0,76	1,9/1,6	0,54	1,72	2,03/1,72	1,4	80,3/80,1
Udział procentowy ekspozycji wobec działalności gospodarczej kwalifikującej się do systematyki (według obrotów/nakładów inwestycyjnych)	0,03/0,04	0,7	19,1/19,31	0,99	20,5/20,9	21,19 (brutto)	35,37	0,34/0,64	0,6	19,7/19,9
Udział procentowy w aktywach ogółem ekspozycji wobec rządów centralnych, banków centralnych i emitentów ponadnarodowych	19,80	42,5	19,64	38,90	23,1	31,25	23,93	28,06	27,7	16,3
Udział w aktywach ogółem Instrumentów pochodnych	0,45	11,7	2,15	1,03	0,9	0,89	0,43	5,46	3,3	2,7
Udział procentowy w aktywach ogółem ekspozycji wobec przedsiębiorstw, które nie podlegają obowiązkowi publikowania informacji niefinansowych	28,98	20,7	42,55	34,6	36,5	28,99	15,21	30,62	18,2	40,3
Udział procentowy portfeli handlowych oraz pożyczek międzybankowych na żądanie w aktywach ogółem	0,33	1,4	2,13	0,98	0,7	0,57	0,33	5,90	3,34	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów banków

W przypadku instytucji finansowych kluczowym zagadnieniem ESG jest kwestia ryzyka związanego z tymi czynnikami. O ile ogólne nastawienie podmiotu do zagadnień zróżnicowanego rozwoju, jego wysiłki w zakresie bezpośredniego wpływu, działalność edukacyjna i jakość ujawnień na te tematy, są kwestią zależną od zapatrywań danego interesariusza (jego osobistych oczekiwań względem banków w kontekście zasad zrównoważonego rozwoju), o tyle zagadnienie ryzyka ma obiektywny charakter i wpływa na obecne – a w znacznym większym stopniu – także na przyszłe wyniki banku.

Dlatego właśnie regulatorzy i nadzorcy przykładają szczególną wagę do dyscypliny rynkowej i ujawniania przez banki informacji i danych o ryzyku. Jak wspomniano, wymogi informacyjne w odniesieniu do ryzyka ESG zostały wprowadzone dość wcześnie. Wymagane od banków informacje w tym zakresie to w szczególności: dane na temat ryzyka klimatycznego (fizycznego i przejścia), działania mitygujące, wskaźnik zielonych aktywów (*Green Asset Ratio*) oraz ujawnienia jakościowe, odnoszące się do ryzyka środowiskowego, społecznego i związanego z łańcem korporacyjnym (np. model biznesowy i strategia, zasady zarządzania, zarządzanie ryzykiem)¹¹¹.

Informacje na temat ESG ujawniane przez krajowe banki giełdowe zostały opisane w rozdziale dotyczącym ryzyka. Tam skoncentrowano się na omówieniu aspektów procesu zarządzania ryzykiem, w tym miejscu jedynie podsumujemy jakość tych ujawnień.

Podstawowym źródłem informacji na temat ryzyka, na jakie narażony jest bank, jest oczywiście raport „trzeciofilarowy”, czyli raport (ujawnienia ilościowe i jakościowe) na temat ryzyka i adekwatności kapitałowej. W raportach tych za 2022 rok dwa banki (Alior Bank i mBank) nie zawierały żadnej informacji na temat ryzyka ESG, a ING Bank wspominał jedynie, że ryzyko to jest uwzględnione w ryzyku kredytowym. Bank BNP Paribas Polska wskazał dość niewiele informacji, jednak jako jedyny wyjaśnił, że „Informacje te nie są prezentowane, bowiem zgodnie z art. 6 CRR nie wymaga się wypełniania obowiązków określonych w części ósmej CRR na zasadzie indywidualnej”. To ważne, by interesariuszom mniej zorientowanym w wymogach regulacji wyjaśnić wprost te ograniczenia, zatem ta drobna wzmianka jest istotna. Niezależnie od tego warto, by krajowe banki, wchodzące w skład grup kapitałowych (które są zobowiązane do raportowania tych informacji na poziomie skonsolidowanym) także ujawniały dotyczące je dane i

informacje o ryzyku ESG. Pozwoli to ich interesariuszom poznać ich indywidualnego (lub na poziomie krajowych grup kapitałowych) ryzyka ESG.

Warto podkreślić, że część banków wskazała, jakie wskaźniki stosuje do zdefiniowania apetytu na ryzyko ESG (przy czym niektóre podają też konkretną wartość przyjętego limitu). Tylko jeden bank (BNP Paribas) zaprezentował udział ryzyka ESG w kapitale wewnętrznym. Tu należy skomentować, że banki generalnie rzadko ujawniają informacje o kapitale wewnętrznym – i nie czynią wyjątku dla ryzyka ESG. Z punktu widzenia interesariusza jest to informacja bardzo cenna.

Santander Bank Polska wskazał w swym raporcie najwięcej wytycznych w zakresie ESG, które stosuje (wytyczne te odnoszą się zarówno do ogólnych kwestii zrównoważonego rozwoju, jak i zarządzania ryzykiem ESG i ujawniania informacji na ten temat).

Cztery banki (Bank Handlowy, Pekao, PKO BP i Millennium) prezentują dane ilościowe, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2022/2453 – trzy pierwsze banki po 5 wzorów, a ostatni – 3.

Interesującą kwestią jest także informacja o tym, czy zagadnienia ESG (lub ryzyka ESG) są uwzględniane w systemach wynagradzania pracowników i kierownictwa banków. Cztery spośród dziesięciu banków informowały o tym, choć zwykle dość zdawkowo.

Ogólnie raporty na temat ryzyka i adekwatności kapitałowej krajowych banków giełdowych za rok 2022 mają dość ograniczony zakres. Częściowo wynika to z faktu, że niektóre ujawnienia nie są formalnie obowiązujące (w tym – wymagane są na najwyższym poziomie skonsolidowanym), a częściowo zapewne z faktu dość wczesnego etapu wdrażania zagadnień ESG do zarządzania ryzykiem, a w konsekwencji – braku wielu danych i procesów. Najbogatsze ujawnienia za rok 2022 przedstawił Santander Bank Polska. Z tego raportu interesariusze dowiedzą się najwięcej o stanie zarządzania ryzykiem ESG w tym banku.

Jakkolwiek ujawnienia na temat ryzyka ESG w raportach „trzeciofilarowych” są generalnie (jeszcze?) dość ubogie, część banków dostarcza stosownych informacji w sprawozdaniu finansowym (w nocy dotyczącej ryzyka) lub sprawozdaniu z działalności (ewentualnie w odrębnym oświadczeniu na temat informacji niefinansowych). Dotyczy to w szczególności tych banków, które albo nie dostarczyły w ogóle ujawnień ESG w raportach na temat ryzyka, albo których ujawnienia były okrojone (Alior Bank, BNP Paribas Bank Polska, ING Bank Śląski i mBank). Banki te przedstawiają w tych raportach część informacji (zwykle jakościowych) o ryzyku ESG i sposobach uwzględnienia

¹¹¹ EBA, *Summary of ESG disclosures – Pillar 3*, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Consultations/2021/Consultation%20on%20draft%20ITS%20on%20Pillar%20disclosures%20on%20ESG%20risk/963625/Infographic%20-%20Summary%20of%20ESG%20disclosures%20Pillar%203.png

go w systemie zarządzania ryzykiem. Niestety te ujawnienia nie są aż tak bogate, jak w przypadku raportów o adekwatności kapitałowej innych banków.

Tabela 7.3. podsumowuje zakres ujawnień krajowych banków giełdowych na temat ryzyka. Skoncentrowano

się na raporcie „trzeciofilarowym”, jedynie w przypadku banków, które w nim nie zawierały stosownych ujawnień, sprawdzono ujawnienia o ryzyku ESG w innych obowiązkowych raportach. Plusami oznaczono istnienie ujawnień. Jeśli były one szczególnie obfite, zaznaczono to dwoma plusami.

Tabela 7.3. Raportowanie na temat ryzyka ESG przez krajowe banki giełdowe

	Alior Bank	Bank Handlowy	BNP Paribas Bank Polska	BOŚ	ING Bank Śląski	mBank	Millennium	Pekao SA	PKO BP SA	Santander Bank Polska
Raport nt. ryzyka i adekwatności kapitałowej:										
– definicja		+		+				+	+	
– identyfikacja i klasyfikacja ryzyka ESG			+	+	+		+		+	+
– opis czynników i kanałów transmisji ryzyka		+						+	++	+
– ocena istotności ryzyka ESG			+	+				+		
– włączenie analizy ryzyka ESG do analizy innych ryzyk		+			+		+	+	+	+
– informacja o metodach pomiaru		+	+	+				+	+	++
– źródła danych								+	+	+
– analiza wrażliwości portfela na ryzyko ESG								+		+
– uwzględnienie w pomiarze kapitału wewnętrznego			+							
– strategia i procesy zarządzania ryzykiem (w tym działania w zakresie zapobiegania ryzyku ESG)		+		+			+	+	+	++
– struktura organizacyjna (odpowiedzialność za ryzyko ESG)		+					+	+	+	+

Tabela 7.3. cd

	Alior Bank	Bank Handlowy	BNP Paribas Bank Polska	BOŚ	ING Bank Śląski	mBank	Millennium	Pekao SA	PKO BP SA	Santander Bank Polska
– apetyt na ryzyko							+	++	+	+
– wewnętrzne raportowanie ryzyka ESG										+
– stosowane wytyczne w zakresie ESG		+					+			+
– uwzględnienie czynników ESG w polityce zmiennych składników wynagrodzeń		+					+		+	+
– dane ilościowe (zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2022/2453)		++					+	++	++	
– brak informacji z art. 449a CRR	brak wyjaśnienia		wyjaśnienie braku	brak wyjaśnienia	brak wyjaśnienia	brak wyjaśnienia				
* w przypadku braku informacji w raporcie nt. ryzyka i adekwatności kapitałowej – niektóre informacje zawarte w:										
– sprawozdaniu finansowym (nota dotycząca ryzyka)	+				++	+				
– sprawozdaniu z działalności	+		+		++	++				
– oświadczeniu na temat informacji niefinansowych	+				++					

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów banków

Ogółem jakość raportowania krajowych banków giełdowych na temat ryzyka ESG jest bardzo zróżnicowana, ale raczej relatywnie niska. Tę obserwację można rozciągnąć na wszystkie aspekty raportowania o zrównoważonym rozwoju¹¹². Z jednej strony, raportowanie banków – nie tylko krajowych – o ryzyku ESG (w tym klimatycznym, najlepiej rozpoznanym) jest generalnie na relatywnie niskim poziomie. Zwraca na to uwagę także Europejski Bank Centralny¹¹³. Podkreślił on, że jakkolwiek banki zwiększyły zakres swoich ujawnień środowiskowych, to jednak jakość informacji pozostaje niska. Częściowo wynika to z ograniczeń dostępności danych i informacji. Trzeba też mieć na względzie, że banki są na dość wczesnym etapie identyfikowania ryzyka ESG w swojej działalności i reorganizacji systemu zarządzania ryzykiem w celu uwzględnienia czynników ESG w tych procesach. Można się zatem spodziewać wzrostu zakresu i jakości ujawnień w kolejnych latach. Warto przy tym, by banki korzystały z dobrych praktyk – zarówno zidentyfikowanych samodzielnie, na podstawie analizy raportów konkurentów, jak i sugestii, rekomendacji i dobrych wzorców publikowanych przez nadzorców (np. ECB), portale branżowe i firmy konsultingowe.

Specyficznie w odniesieniu do krajowych banków, będących członkami globalnych grup kapitałowych, warto, by skorzystały z doświadczeń swych spółek-matek. We wszystkich przypadkach skala i jakość ujawnień na temat ESG była wyższa w bankach zagranicznych. Te wzorce mogą być rekomendacją poprawy ujawnień dla wszystkich krajowych instytucji bankowych.

Oczywiście, jak wspomniano na wstępie, jakość ujawnień jest zwykle pochodną oczekiwań interesariuszy. Na polskim rynku kapitałowym ewidentnie oczekiwania są niższe lub nie są one wyraźnie artykułowane. W tym aspekcie dość szczególnym przykładem są interesariusze zgłaszający zapytania podczas obrad walnego zgromadzenia akcjonariuszy banku PKO BP¹¹⁴. Można sądzić, że tego typu działania dodatkowo wpłyną na rozszerzenie ujawnień krajowych banków na temat ESG. Do poprawy zakresu i jakości ujawnień banków na temat zrównoważonego rozwoju z pewnością przyczyni się także pełne wdrożenie nowych unijnych regulacji, w tym zwłaszcza dyrektywy CSRD i standardów ESRS.

¹¹² Należy przy tym podkreślić, że jakość ujawnień polskich banków jest i tak średnio wyższa niż spółek z pozostałych sektorów (potwierdzają to m.in. raporty: EY, *Barometr ujawnień ryzyka klimatycznego*, 2023, www.ey.com/pl_pl/climate-change-sustainability-services/barometr-ujawnien-ryzyka-klimatycznego-2022, Deloitte, *Raportowanie kwestii klimatycznych w Polsce*, 2023, www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/pl_Raportowanie-kwestii-klimatycznych-w-Polsce.pdf)

¹¹³ www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ssm.pr230421~213bf10fbe.en.html

¹¹⁴ Patrz: <https://infostrefa.com/infostrefa/pl/wiadomosci/45705877,pko-bp-sa-18-2023-odpowiedzi-na-pytania-akcjonariusza-zadane-podczas-zwyczajnego-walnego-zgromadzenia-21-czerwca-2023-r>

Banki krajowe na tle liderów w zakresie zrównoważonej bankowości w Europie

Banki liderów w zakresie zrównoważonej bankowości w Europie: Societe Generale (SG) oraz Triodos wytypowano, uwzględniając ich pozycje w rankingach oraz konkursach w zakresie zrównoważonej bankowości, ESG czy CSR, a także zakres i okres ich zaangażowania w inicjatywy związane ze zrównoważoną bankowością, w szczególności zaś w stworzenie globalnego standardu dla kształtowania zrównoważonego systemu bankowego w postaci Zasad Odpowiedzialnej Bankowości (UNEP FI PRB)¹¹⁵.

Triodos Bank znalazł się na liście 10 najbardziej zrównoważonych banków na świecie w 2023, utworzonej przez sieć Fintech Magazine na podstawie dostępnych rankingów i ocen¹¹⁶. Należy dodać, że bank ten już w 2009 roku został laureatem przyznawanej przez Financial Times oraz IFC nagrody dla najbardziej zrównoważonego banku na świecie¹¹⁷. Triodos Bank jest doceniany przede wszystkim za koncentrowanie swojej działalności na etycznych i zrównoważonych finansach – inwestowaniu w projekty i organizacje, które mają pozytywny wpływ społeczny, środowiskowy i kulturowy. Przy czym skupia się na finansowaniu energii odnawialnej, produkcji żywności ekologicznej i inicjatyw sprawiedliwego handlu.

Grupa Societe Generale w 2022 roku w ramach konkursu organizowanego przez magazyn Global Finance uzyskała tytuł globalnego lidera zrównoważonych finansów¹¹⁸, a od Euromoney – nagrodę World's Best Bank Transition Strategy za strategię transformacji energetycznej¹¹⁹. Societe Generale zapewnia finansowanie i wsparcie projektom promującym zrównoważony rozwój we Francji i innych krajach, w których prowadzi działalność. W rankingach i ratingach Grupa SG jest doceniana za zaangażowanie zarówno w ochronę środowiska, jak i kwestie społeczne oraz wysoki poziom ładu korporacyjnego. W 2021 roku bank uzyskał

i nadal utrzymuje najwyższą ocenę ESG – AAA od firmy MSCI, co plasuje go w TOP 5% spośród 191 banków na świecie i w pierwszej trójce w swojej grupie porównawczej. SG znalazł się również w pierwszym procencie najwyższej ocenionych w zestawieniu 4882 firm stworzonym przez Moody's ESG. Akcje banku wchodziły w skład głównych indeksów inwestycji odpowiedzialnych społecznie: DJSI (Europa), FTSE4Good (Global and Europe), Bloomberg Gender-Equality Index, Refinitiv Diversity and Inclusion Index, Euronext Vigeo (Europa i strefa euro), indeksy STOXX Global ESG Leaders, oraz indeks MSCI Low Carbon Leaders Index (świat i Europa).

Prezentowane banki mają wieloletnie doświadczenie w stosowaniu zasad zrównoważonego rozwoju, a ich modele biznesowe można określić jako zrównoważone. Zrównoważone zasady wprowadzały dobrowolnie do swojej działalności, współpracując przy tym z innymi instytucjami, głównie w ramach UNEP FI¹²⁰. Wdrażały je stopniowo, uwzględniając uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, co oznaczało systematyczne i łagodne zmiany¹²¹.

Societe Generale

Societe Generale jest jednym z największych banków francuskich o globalnym zasięgu (po BNP Paribas oraz Credit Agricole). Został założony w 1864 roku przez grupę przemysłowców i finansistów kierujących się ideałami postępu, a jego misją stało się promowanie rozwoju handlu i przemysłu we Francji. Już przed I wojną światową posiadał sieć w 14 krajach na różnych kontynentach. Jako bank państwowy (znacjonalizowany w 1945 roku) miał kluczowe znaczenie w finansowaniu odbudowy Francji po drugiej wojnie światowej. Następnie swoją działalność skupił na rozwoju bankowości detalicznej, koncentrując się na obsłudze gospodarstw domowych. W 1987 roku bank został sprywatyzowany (z dużym udziałem pracowników). Zaczął rozwijać zaangażowanie w obszarze bankowości korporacyjnej i inwestycyjnej, tworząc i przejmując inne podmioty finansowe (głównie banki). Bank ugruntował w ten sposób swoją pozycję na rynku, stając się jedną z największych globalnych grup finansowych (rysunek 8.1).

¹¹⁵ Inicjatywę opracowania ZOB podjęło 26 banków, później dołączyły jeszcze 2 banki (National Australian Bank i Standard Bank z RPA), a kolejne dwa dołączyły na etapie przygotowania ostatecznej wersji zasad (Citi Bank – USA oraz Natixis – Francja). W tworzenie standardów dla odpowiedzialnej bankowości zaangażowane były banki, które są większościowymi udziałowcami banków prowadzących działalność na terenie Polski, jak: BNP Paribas (Francja), ING (Holandia), Santander (Hiszpania), Citi (USA).

¹¹⁶ The top 10 most sustainable banks in the world in 2023, <https://fintechmagazine.com/banking/the-top-10-most-sustainable-banks-in-the-world-in-2023>

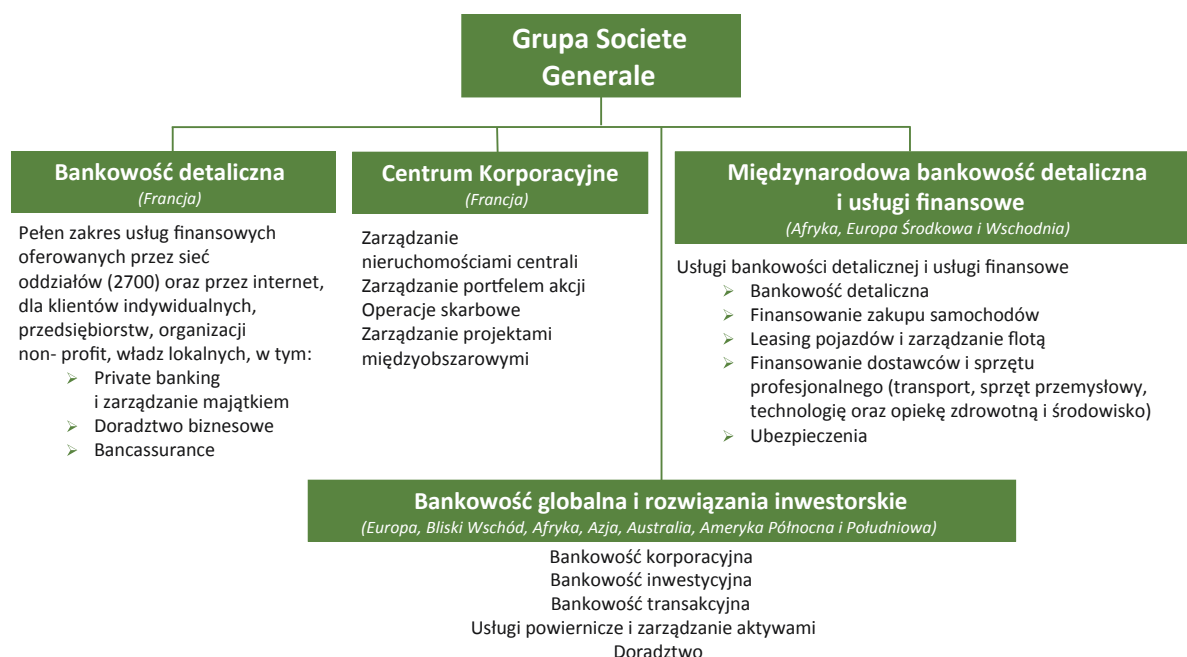
¹¹⁷ <https://pressroom.ifc.org/all/pages/PressDetail.aspx?ID=20965#:~:text=The%20event%20followed%20a%20one-day%20Sustainable%20Banking%20Conference,of%20the%20Year%20-%20Winner%3A%20Itau%20Unibanco%2C%20Brazil>

¹¹⁸ www.gfmag.com/magazine/julyaugust-2022/sustainable-finance-awards-2022

¹¹⁹ www.euromoney.com/article/2a3wkvebm8rns71nwr5ds/awards/awards-for-excellence/the-worlds-best-bank-transition-strategy-2022-societe-generale

¹²⁰ Formalnie UNEP FI powstała w 2003 roku z połączenia dwóch inicjatyw finansowych UNEP, tj. powstałej w 1992 roku inicjatywy bankowej oraz inicjatywy ubezpieczeniowej powstałej w 1995 roku. Inicjatywy rozpoczęły współpracę w 1999 roku.

¹²¹ Triodos Bank aktywnie angażuje się w inicjatywy finansowe UNEP FI od 1997 roku, a Societe Generale od 2001 roku, kiedy to podpisały deklaracje bankowe dotyczące ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju stworzone przez banki w ramach UNEP.

Rysunek 8.1. Struktura Societe Generale

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikowanych przez bank informacji.

Grupa Societe Generale zdefiniowała swoją misję jako: „Budowanie wraz z naszymi klientami lepszej i zrównoważonej przyszłości poprzez odpowiedzialne i innowacyjne rozwiązania finansowe”. SG oferuje swoim klientom pomiary emisji gazów cieplarnianych (korzystając ze współpracy z firmą wyspecjalizowaną w tym zakresie). Podkreśla, że szanuje kulturę i środowisko wszystkich krajów, w których prowadzi działalność. Znajduje to potwierdzenie w ocenach zewnętrznych, a także rankingach i otrzymywanych nagrodach. Wkład w społeczność lokalną jest jednym z czterech głównych priorytetów banku, obok: bycia odpowiedzialnym pracodawcą, kultury odpowiedzialności i wspierania przemian środowiskowych. Wspieranie zmian społecznych i gospodarczych na poziomie lokalnym to finansowanie infrastruktury i wspieranie lokalnych organizacji, mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw, wspieranie zrównoważonej mobilności (SG ma ambicję bycia liderem w tym zakresie), rozwój innowacyjnego finansowania energii odnawialnej i agrobiznesu, a także rozwój usług sprzyjających włączeniu społecznemu. Bank nie likwiduje oddziałów, a łączy model bankowości internetowej z modelem bankowości sieciowej, dostosowując się do oczekiwań klientów. W tym rozwiązaniu upatruje m.in.: możliwości zwiększenia swojego udziału w finansowaniu transformacji środowiskowej, społecznej i gospodarczej na poziomie lokalnym. SG stworzył lokalne zespoły posiadające specyficzną wiedzę w zakresie ESG, których zadaniem jest zapewnienie sprawiedliwej i sprzyjającej włączeniu społecznemu transformacji. Jej celem jest przede wszystkim zadbanie o społeczność znajdującą się w niekorzystnej sytuacji poprzez

zaoferowanie im odpowiednich rozwiązań (np. program Grow with Africa – finansowanie projektów infrastrukturalnych poprawiających dostęp do opieki zdrowotnej, edukacji i technologii cyfrowych, a jednocześnie pomagających stworzyć bardziej zrównoważoną mobilność, czyli transport publiczny).

W ramach polityki włączenia finansowego, Societe Generale wspiera rozwój operatorów mikrofinansowania we wszystkich regionach prowadzonej działalności. I tak: oferuje dostosowane produkty i usługi dla studentów (m.in.: oferując pożyczki studentom, którzy nie mają dochodów ani poręczycieli), klientów w trudnej sytuacji finansowej (m.in.: konto z odpłatnością 2 euro miesięcznie, bez warunków dochodowych i dodatkowych opłat z międzynarodową kartą Visa z ubezpieczeniem i assistance), aby mieli oni dostęp do usług bankowych odpowiednich do ich sytuacji, w Afryce skupia się na mikrofinansowaniu i za pośrednictwem swoich podmiotów wspiera lokalną ludność bez dostępu do tradycyjnych banków.

Aby monitorować swój pozytywny wpływ i wsparcie dla swoich klientów, SG kilka lat temu opracował standard pomiaru dystrybucji swojej oferty Sustainable and Positive Impact Finance (SPIF), która obejmuje finansowanie klientów, instytucji, leasingu i wsparcia w celu zwiększenia ich pozytywnego wpływu. Ponadto bank wprowadził:

- wewnętrzne raportowanie w zakresie ESG i tworzy własną bazę danych,

- wewnętrzne podatki od emisji dwutlenku węgla, aby nagradzać najlepsze praktyki w zakresie efektywności energetycznej (w ramach systemu od podmiotów grupy pobierany jest wewnętrzny podatek węglowy (25 EUR za tonę CO₂ na rok 2022), a jego część przeznaczana jest na nagradzanie najlepszych praktyk w zakresie efektywności energetycznej i środowiska (jak podaje w raporcie SG, oszczędności w 2022 roku wyniosły 1 mln EUR i 4300 ton CO₂),
- szkolenia skierowane do wszystkich pracowników dotyczące: podstaw ESG, ryzyka i analizy ESG, transformacji energetycznej i środowiskowej, zrównoważonego IT, finansowania społecznego i ekologicznego oraz inwestycji o pozytywnym wpływie) i dostępnych w różnych formatach, m.in.: wideo, konferencje, warsztaty (blisko 100 modułów).

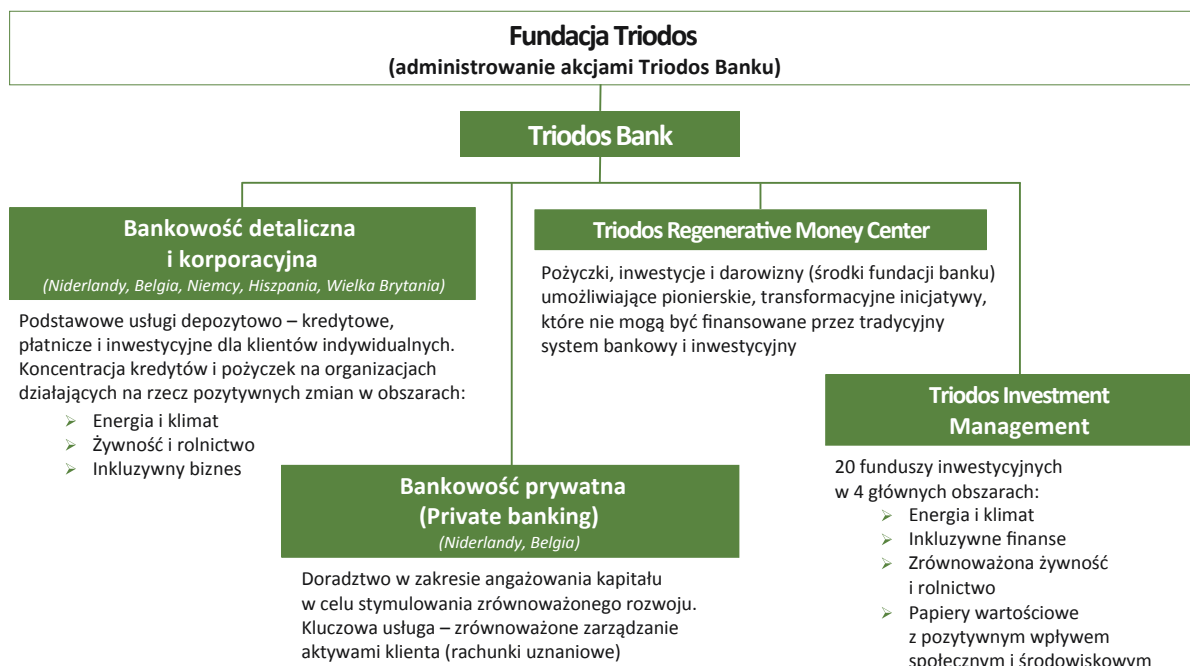
Triodos Bank N.V.

Triodos¹²² Bank N.V. został utworzony w 1980 roku w Holandii z inicjatywy Fundacji Triodos wspierającej innowacyjne projekty¹²³. Swoją działalność rozpoczął od świadczenia podstawowych usług depozytowo – kredytowych oraz płatniczych. Stopniowo rozszerzał ofertę o usługi inwestycyjne, zarządzania aktywami, ubezpieczenia oraz private banking (rysunek 8.2).

Bank jest własnością głównie inwestorów prywatnych i niewielkiej liczby inwestorów instytucjonalnych poprzez kwity depozytowe, a liczba ich posiadaczy na koniec 2022 roku wynosiła 43 545. Kwity depozytowe uprawniają ich posiadaczy do wypłaty dywidendy, nie są przedmiotem obrotu na rynku publicznym, a ich cena jest ustalana na podstawie wartości aktywów netto banku. Aby zapobiec wrogim przejęciom zastosowano ograniczenia co do maksymalnej ilości akcji, jak i maksymalnej liczby głosów na jednego posiadacza na walnym zgromadzeniu.

Misją banku jest sprawienie, aby pieniądze zarabiał na pozytywnych zmianach społecznych, w środowisku naturalnym oraz kulturowym. Bank koncentruje się na:

- wspieraniu budowy społeczeństwa, które promuje jakość życia ludzi i którego rdzeniem jest ludzka godność
- umożliwieniu osobom fizycznym, instytucjom i firmom bardziej świadomego zarządzania pieniędzmi, w sposób korzystny dla społeczeństwa i środowiska oraz promujący zrównoważony rozwój
- oferowaniu klientom zrównoważonych produktów finansowych i wysokiej jakości usług.

¹²² Nazwa banku pochodzi od greckiego „τρι όδος – tri hodos”, co oznacza „trzy drogi”. Dla banku są to ludzie, planeta i dochody.

¹²³ W 1968 roku powstał zespół do zbadania, jak można zarządzać pieniędzmi w sposób zrównoważony (ekonomista Adriaan Deking Dura, profesor prawa podatkowego Dieter Brüll, konsultant ds. zarządzania Lex Bos, bankier Rudolf Mees).

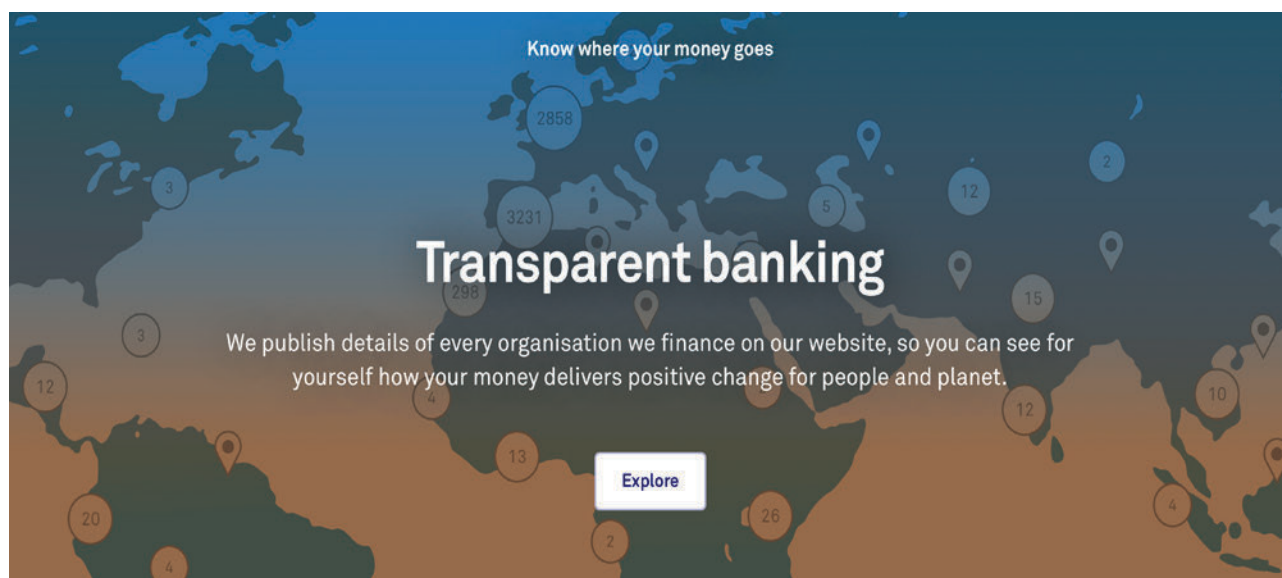
Rysunek 8.2. Struktura Triodos Banku N.V.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikowanych przez bank informacji.

Wśród głównych wartości (zrównoważoność, przedsiębiorczość, transparentność, doskonałość) szczególną uwagę przywiązuje do rzetelnego informowania depozytariuszy o zaangażowaniu powierzonych przez nich pieniędzy. Bank przekazuje depozyty swoich klientów wyłącznie na finansowanie gospodarki realnej (na koniec roku 2022 wskaźnik zaangażowania banku w sferę realną gospodarki wynosił – 77,1% aktywów ogółem). Finansuje firmy, organizacje i projekty, które jego zdaniem, przyczyniają się do pozytywnych zmian środowiskowych, społecznych lub

kulturowych, m.in.: w takich obszarach, jak: energia odnawialna, budownictwo społeczne, opieka zdrowotna i społeczna, uczciwy handel, żywność i rolnictwo ekologiczne, organizacje charytatywne, żłobki i opieka nad dziećmi, grupy wyznaniowe, zrównoważona turystyka oraz transport. Bank udostępnia na stronach internetowych szczegółowy raport dotyczący kierunków finansowania, a ponadto każda zainteresowana osoba może poprzez stronę www banku sprawdzić organizacje i projekty, w które bank zaangażował powierzone mu oszczędności (rysunek 8.3).

Rysunek 8.3. Strona www Triodos Banku

Źródło: <https://www.triodos.com/en/>

Bank od powstania ma jasno określone zasady prowadzenia swojej działalności, które konsekwentnie realizuje, a także odpowiednio dostosowuje do zmian w otoczeniu. Skupia się na zapewnieniu transparentnych relacji z klientami. Udostępniane informacje dotyczące sposobu wykorzystywania przez bank powierzonych oszczędności z jednej strony dają pewność klientom, że bank inwestuje je zgodnie z kryteriami ESG, z drugiej podkreślają wzajemne zależności między deponentami a kredytobiorcami. Kolejną cechą podkreślaną przez bank jest oferta usługowa, która nie obejmuje skomplikowanych produktów bankowych czy złożonych instrumentów finansowych służących tylko i wyłącznie generowaniu zysków. Bank skupia się głównie na oferowaniu usług, których potrzebują klienci i nie angażuje się w tworzenie złożonych produktów finansowych ukierunkowanych na ponadprzeciętne zyski¹²⁴. W przypadku bankowej

platformy crowdfundingowej po wejściu na stronę pierwszą informacją jest: *Nie inwestuj, chyba że jesteś gotów stracić wszystkie zainwestowane pieniądze. Jest to inwestycja wysokiego ryzyka i jest mało prawdopodobne, że będziesz chroniony, jeśli coś pójdzie nie tak*¹²⁵.

Societe Generale i Triodos Bank łączy zrównoważony model działalności, wysoki poziom zaangażowania w realizację celów zrównoważonego rozwoju, a także w działania na rzecz promowania tej koncepcji, a różni wielkość, forma prawna i zasięg działania (tabela 8.1).

¹²⁴ Wszystkie te czynniki zostały wskazane jako czynniki sukcesu Triodos Banku przez dyrektora zarządzającego Petera Bloma w 2009 roku na Światowym Forum Ekonomicznym w Davos (P. Blom pełnił swoją funkcję przez ponad 30 lat, od 1989 do 2021).

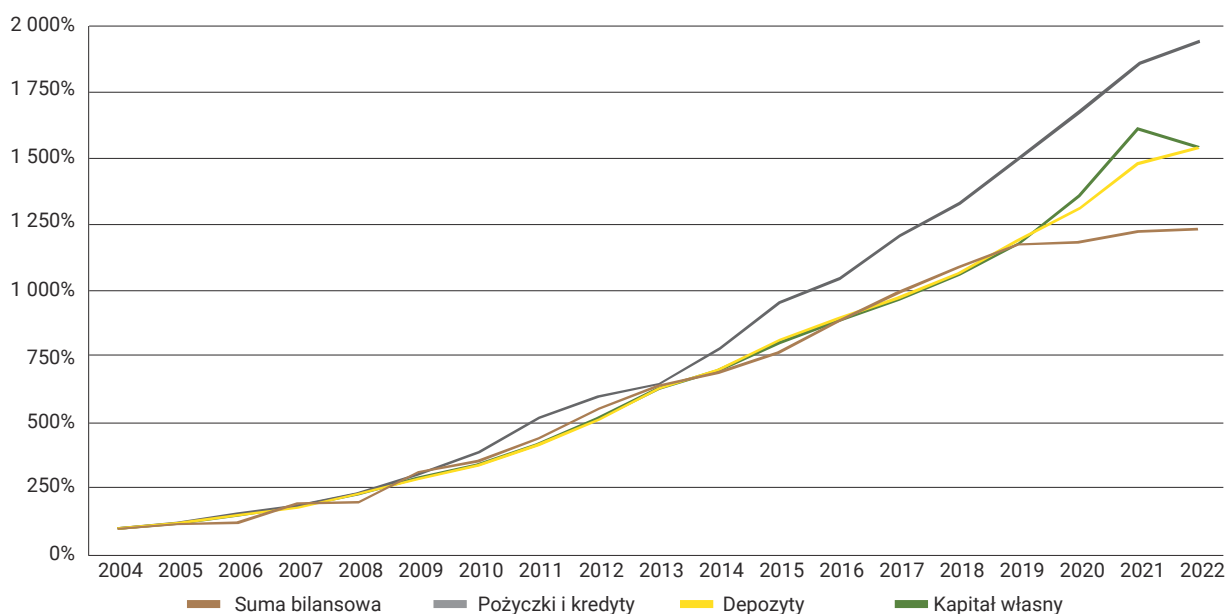
P. Blom, *The Upside of the Downturn: How Sustainable Banking Can Deliver a Better Future*, Innovations Special Edition for the World Economic Forum Annual Meeting 2009, *Social Innovation in a Post-Crisis World*, Davos-Klosters 2009, s. 30-31.

¹²⁵ *Don't invest unless you're prepared to lose all the money you invest. This is a high-risk investment and you are unlikely to be protected if something goes wrong.* <https://www.triodoscrowdfunding.co.uk>

Tabela 8.1. Czynniki różnicujące Societe Generale i Triodos Bank

Wskaźnik	Societe Generale	Triodos
Forma prawna	Spółka akcyjna publiczna	Spółka akcyjna niepubliczna
Zasięg działania	Globalny – 66 krajów (głównie Europa ¹²⁶ i Afryka)	Międzynarodowy – 5 krajów europejskich
Suma bilansowa (mln EUR)	1 486 818	15 800
Kapitał własny (mln EUR)	72 782	1 259
Zatrudnienie	117 576	1 427
ROE netto	2,6%	4 %
ROA netto	0,12%	0,3%
Kredyty/depozyty	85,2%	76,9%
Udział kobiet w kadrze menadżerskiej	26%	43%

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez banki danych.

Wykres 8.1. Podstawowe wielkości bilansowe Triodos Banku w latach 2004–2022.

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez bank danych.

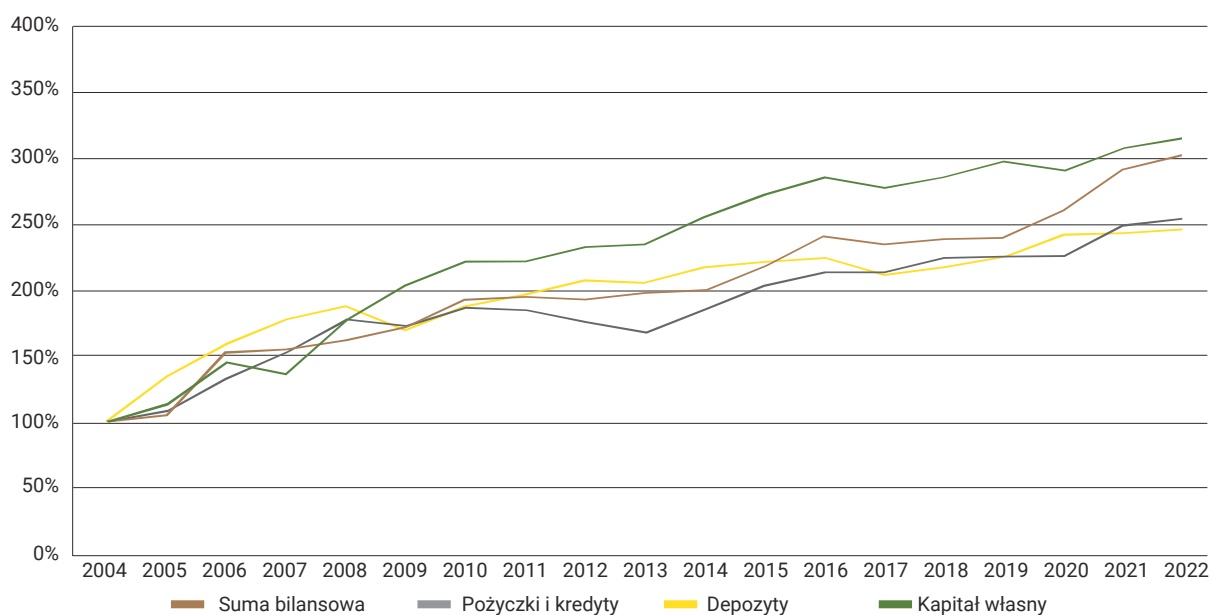
Na przestrzeni ostatnich 18 lat oba banki systematycznie się rozwijały, ale w zróżnicowanym tempie (wykres 8.1 i wykres 8.2).

W obu bankach, mimo kryzysu 2007-2009 i jego skutków nie doszło do sytuacji zagrażającej kontynuacji działalności. SG utrzymała przychody na stabilnym

poziomie i mimo mniejszych zysków ograniczonych w dużej części kosztami rezerw, zysk netto spadł poniżej 1 mld euro w roku 2007 i 2012 (wykres 8.3). W 2020 roku SG poniósł wprowadzić stratę netto w wysokości 258 mln euro, ale była ona spowodowana w dużej części obciążeniami podatkowymi stanowiącymi 1,2 mld euro, a wynikającymi z podwyższenia podstawy opodatkowania pozycjami stanowiącymi ujemne różnice przejściowe (koszty rezerw).

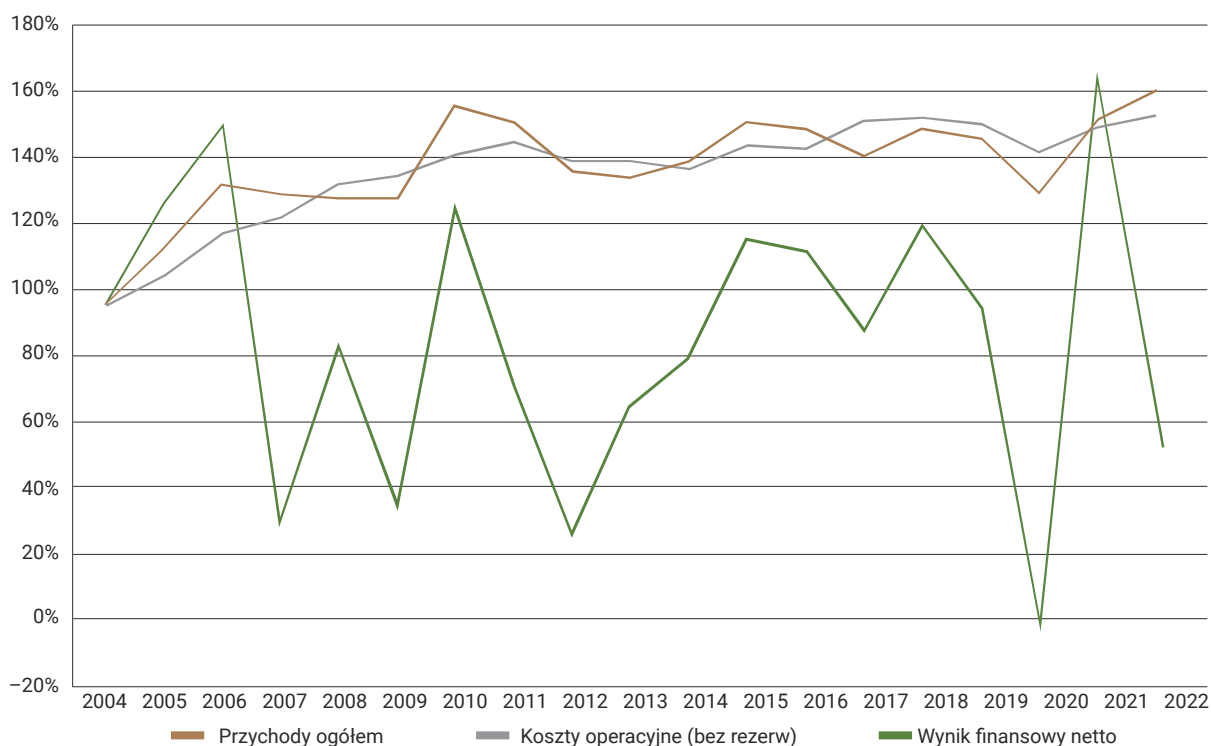
Triodos Bank wykorzystał szansę, jaką stworzyła powszechna krytyka globalnych instytucji finansowych

¹²⁶ Societe Generale oferuje swoje usługi i produkty w Polsce poprzez takie podmioty, jak: Societe Generale SA. (bank) Oddział w Polsce, Sogecap SA (ubezpieczenia) Oddział w Polsce, Sogessur SA (ubezpieczenia) Oddział w Polsce, SG Equipment Leasing Polska Sp. z o.o., Ald Automotive Polska Sp. z o.o.

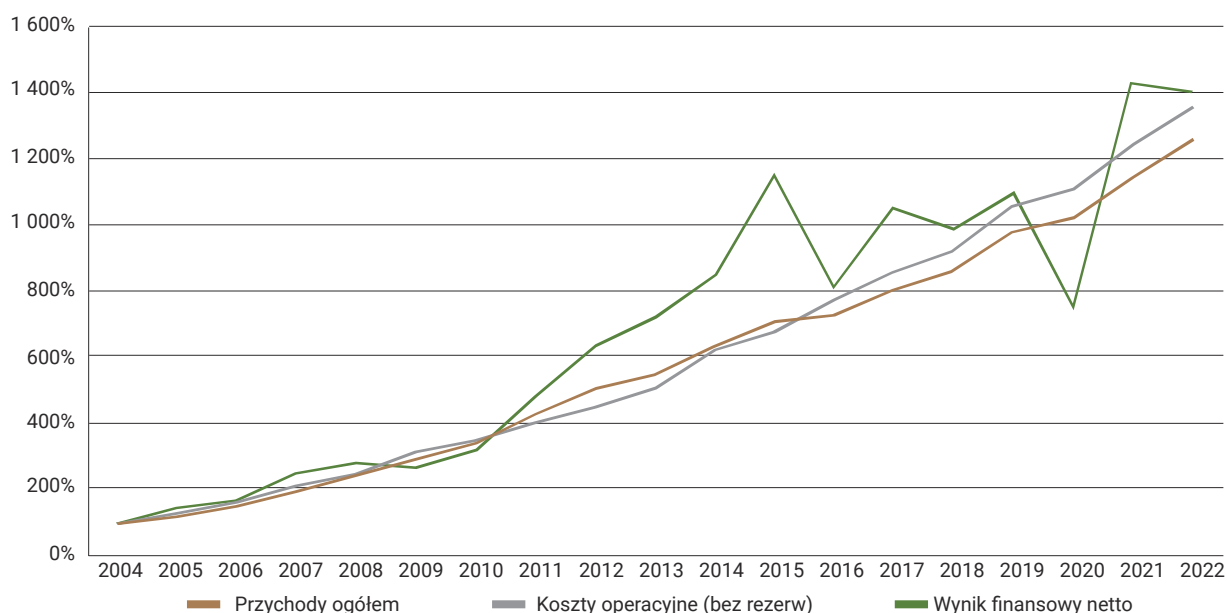
Wykres 8.2. Podstawowe wielkości bilansowe Societe Generale w latach 2004–2022.

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez bank danych.

Wykres 8.3. Podstawowe wielkości wynikowe Societe Generale w latach 2004–2022.

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez bank danych.

Wykres 8.4. Podstawowe wielkości wynikowe Triodos Banku w latach 2004–2022.

Źródło: opracowanie na podstawie publikowanych przez bank danych.

po globalnym kryzysie 2007-2009 i zainteresowanie mniejszymi organizacjami kierującymi się w swojej działalności nie tylko maksymalizacją zysków, rozwijając swoją działalność oraz osiągając coraz lepsze wyniki finansowe (wykres 8.4).

Jak pokazują doświadczenia Societe Generale oraz Triodos Banku, funkcjonowanie zgodne z zasadami zrównoważonego rozwoju w dłuższym okresie nie tylko przynosi korzyści dla środowiska czy społeczności, lecz także prowadzi do stabilnego rozwoju. W publikowanych przez banki raportach oraz publicznych wypowiedziach kierownictwa akcentowano, że przyjęty zrównoważony kierunek rozwoju w dużym stopniu przyczynił się do osiągnięcia przewagi konkurencyjnej w okresach kryzysowych (mniejsze ryzyko, stabilne przychody, wyższa reputacja i dostęp do finansowania)¹²⁷. To dowodzi, że możliwe jest łączenie zrównoważonej działalności z sukcesem komercyjnym.

W obu bankach zrównoważony rozwój postrzegany jest jako proces nieustannego doskonalenia. Jest

silnie zakotwiczony w kulturze organizacyjnej, odzwierciedlony w systemie wartości, wizji, misji, polityce i celach strategicznych. Bardzo ważnym czynnikiem jest konsekwentne trzymanie się określonych zasad i wartości, co jest gwarantowane nie tylko poprzez odpowiednie procedury, świadomość, zachowania, wiedzę, umiejętności czy doświadczenie pracowników, lecz także przekonanie i zapewnienie kontynuacji zrównoważonego kierunku rozwoju przez właścicieli i najwyższą kadrę zarządzającą. Na podkreślenie zasługuje bardzo aktywne zaangażowanie obu banków w inicjatywy związane z budową zrównoważonej bankowości, konsultacje projektów nowych regulacji na poziomie krajowym, regionalnym (UE), globalnym czy aktywny udział w publicznej debacie na temat korzyści i wyzwań dla zrównoważonego biznesu (zrównoważonej bankowości). Societe Generale i Triodos Bank intensywnie rozwijają partnerstwa z firmami i organizacjami, które bezpośrednio lub pośrednio przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju, a także współpracują z przedsiębiorcami w celu zapewnienia nowych zrównoważonych usług i produktów (np. w obszarze instrumentów pochodnych).

¹²⁷ P. Blom, *The Upside of the Downturn: How Sustainable Banking Can Deliver a Better Future*, Innovations Special Edition for the World Economic Forum Annual Meeting 2009, *Social Innovation in a Post-Crisis World*, Davos-Klosters 2009, s. 30-31

ESG a stopy zwrotu oraz ryzyko akcji banków

Rozważania zawarte w poniższej części opracowania dotyczą zagadnienia oceny banków przez rynek kapitałowy z perspektywy ich aktywności w obszarze ESG oraz związku pomiędzy wymienioną aktywnością a wynikami finansowymi banków. Aktywność ta mierzona jest na dwa sposoby. Pierwszym z nich jest fakt uwzględnienia lub też nieuwzględnienia danego banku w składzie indeksu giełdowego RESPECT notowanego na GPW do roku 2019. Głównym kryterium włączenia do indeksu RESPECT była bowiem ocena spółek z punktu widzenia ich aktywności w obszarze ESG (w przeciwieństwie do kwalifikacji do notowanego od 2019 roku indeksu WIG-ESG, w którym głównym kryterium zaliczenia podmiotu był fakt obecności w indeksie WIG20 oraz mWIG40). Drugim sposobem pomiaru aktywności ESG zastosowanym w naszym badaniu jest miara ESG Risk Rating, opracowana i wyznaczana przez firmę Sustainalytics, która aktywnie uczestniczy w konstrukcji indeksu WIG-ESG notowanego na GPW od roku 2019. Miara ta określa stopień, w jakim spółka zarządza ryzykiem wynikającym z czynników ESG. Jest ona skalowana w taki sposób, że jej niższa wartość świadczy o niższym ryzyku ESG, czyli lepszej ocenie podmiotu w tym obszarze działalności. W poniższej analizie będzie to uznawane jako przejaw wyżej ocenianej aktywności banku w odniesieniu do działań ESG.

Zaprezentowane poniżej badanie umiejscowione zostało także w szerszym kontekście problematyki dotyczącej rentowności akcji spółek wchodzących w skład giełdowych indeksów ESG względem akcji innych spółek na danym rynku poprzez porównanie stóp zwrotu indeksów ESG z wybranych rynków na świecie ze stopami zwrotu konwencjonalnych indeksów w tych krajach, do czego odniesiono się w końcowej części rozdziału.

9.1. Ryzyko banków mierzone klasycznym współczynnikiem beta oraz asymetrycznymi współczynnikami beta

W prezentowanej poniżej części badań przedmiotem analizy było ryzyko banków notowanych na GPW w Warszawie mierzone klasycznym współczynnikiem beta oraz asymetrycznymi współczynnikami beta. W następnej części badań dokonana została ocena rentowności inwestycji w akcje tych banków.

Okres analizy ryzyka banków mierzonego współczynnikami beta obejmuje 5 pełnych lat kalendarzowych od stycznia 2018 do grudnia 2022 (tzn. 60 miesięcy).

W pierwszym kroku parametry beta zostały wyznaczone jako oszacowania z klasycznej wersji modelu

Sharpe'a na podstawie danych o miesięcznej częstotliwości obserwacji:

$$r_{it} = \alpha_i + \beta_i \cdot r_{mt} + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

gdzie: r_{it} są miesięcznymi stopami zwrotu banku i oraz r_{mt} są miesięcznymi stopami zwrotu indeksu szerokiego rynku WIG.

Przedmiotem analizy w modelu (1) jest parametr β_i , mierzący ryzyko systematyczne badanych banków. Określa on wrażliwość stopy zwrotu z akcji na zmiany stóp zwrotu z indeksu giełdowego.

W drugim kroku oszacowane zostały asymetryczne parametry beta, które wyznaczone zostały na drodze estymacji parametrów skorygowanego modelu Sharpe'a (Chong i in. (2011)):

$$r_{it} = \alpha_i + \beta_i^{UP} \cdot D \cdot r_{mt} + \beta_i^{DOWN} \cdot (1 - D) \cdot r_{mt} + \varepsilon_{it} \quad (2)$$

gdzie: D jest zmienną zero-jedynkową przyjmującą wartość 1 w przypadku, gdy miesięczna stopa zwrotu indeksu WIG jest dodatnia oraz 0 w przypadku, gdy jest ona ujemna.

Parametry β_i^{UP} oraz β_i^{DOWN} są asymetrycznymi betami określającymi wrażliwość stopy zwrotu akcji na zmiany stopy zwrotu z indeksu giełdowego odpowiednio w okresie hossy (tzw. up-market beta) oraz bessy (tzw. down-market beta).

We wszystkich modelach przeprowadzone zostały testy na autokorelację składnika losowego (która została usunięta w każdym przypadku, kiedy została ona wykryta) oraz testy na heteroskedastyczność składnika losowego (w przypadkach, gdy zjawisko to występowało, do estymacji parametrów zastosowane zostały modele klasy ARCH).

W całym okresie 5 lat kalendarzowych od początku roku 2018 do końca roku 2022 na GPW notowanych było 10 następujących banków: ALIOR BANK, BANK HANDLOWY, BANK MILLENNIUM, PEKAO SA, BNP PARIBAS, BANK OCHRONY ŚRODOWISKA (BOŚ), ING BANK ŚLĄSKI, mBANK, PKO BP oraz SANTANDER BANK POLSKA (przez część tego okresu na GPW były notowane również banki GETIN NOBLE BANK oraz IDEA BANK, jednak ze względu na różne długości prób danych historycznych, oraz na konieczność porównywalności wyników, nie zostały one uwzględnione w poniższych badaniach).

Tabela 9.1 prezentuje oszacowania parametrów beta dla wszystkich 10 banków notowanych na GPW w całym okresie w latach 2018–2022. Średnia wartość parametru β_i wynosi 1,3441, natomiast średnie wartości

asymetrycznych parametrów β_i^{UP} oraz β_i^{DOWN} równe są odpowiednio 1,4442 oraz 1,2562, co oznacza, że badane banki charakteryzowały się proporcjonalnie

wyższym ryzykiem systematycznym w okresach hossy niż bessy. Średnia różnica pomiędzy parametrami β_i^{UP} oraz β_i^{DOWN} wynosi 0,19.

Tabela 9.1. Oszacowania parametrów beta dla wszystkich banków notowanych na GPW w całym okresie w latach 2018–2022

	Bank	Beta β_i	Asymetryczna beta β_i^{UP}	Asymetryczna beta β_i^{DOWN}	Różnica
1	ALIOR BANK	1,7586	2,1427	1,3870	0,76
2	BANK HANDLOWY	0,9653	0,9533	0,9769	-0,02
3	BANK MILLENNIUM	1,5107	1,2853	1,7287	-0,44
4	PEKAO SA	1,3211	1,2628	1,3776	-0,11
5	BNP PARIBAS	1,2003	1,8530	0,5690	1,28
6	BOŚ	1,1999	0,9665	1,4257	-0,46
7	ING BANK ŚLĄSKI	1,2251	1,3182	1,1416	0,18
8	mBANK	1,5962	1,5655	1,6259	-0,06
9	PKO BP	1,3147	1,5614	1,0932	0,47
10	SANTANDER BANK POLSKA	1,3489	1,5336	1,2366	0,30
	Średnia:	1,3441	1,4442	1,2562	0,19

Źródło: Obliczenia własne.

W przypadku 9 na 10 analizowanych banków parametr β_i jest większy od 1, co wskazuje na ryzyko większe od ryzyka całego rynku.

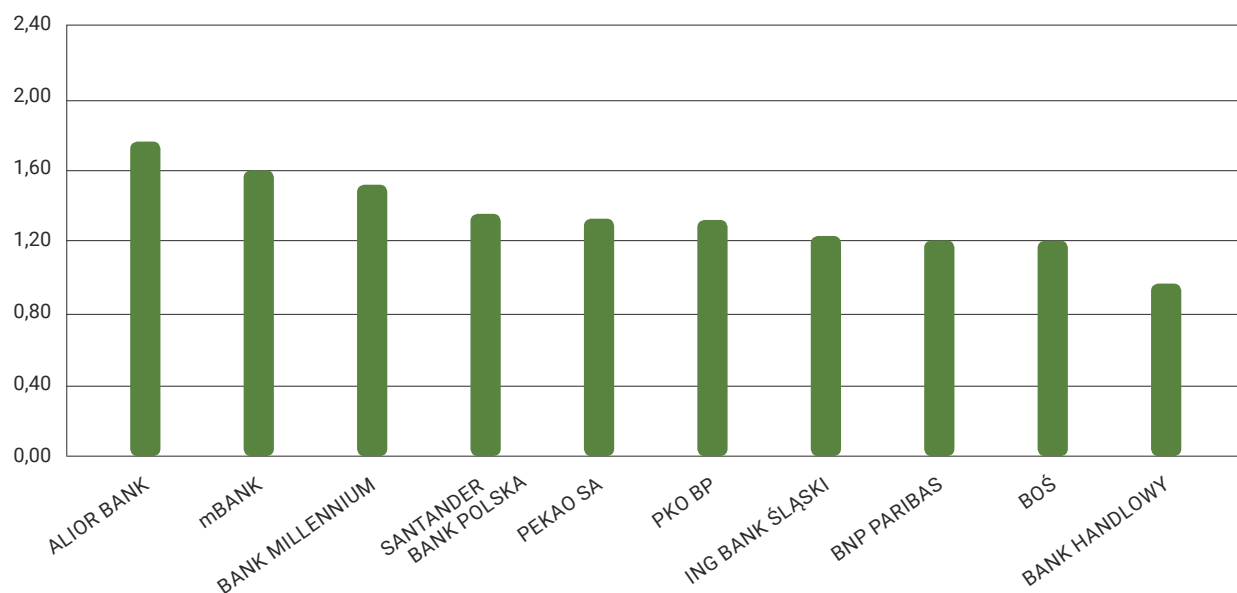
Najwyższą wartość parameteru β_i posiada ALIOR BANK (na poziomie 1,7586), dla którego największą wartość osiąga również asymetryczny parametr β_i^{UP} (na poziomie 2,1427).

Najniższą wartością parameteru β_i charakteryzuje się BANK HANDLOWY (na poziomie 0,9653) i ma on także najmniejszą różnicę między parametrami β_i^{UP} oraz β_i^{DOWN} równą -0,02, co wskazuje na największą stabilność dynamiki zmian kursów akcji oraz relatywnie najniższe ryzyko systematyczne.

Rysunki 9.1–9.4 poniżej ilustrują dodatkowo rozkłady oszacowanych parametrów β_i , β_i^{UP} oraz β_i^{DOWN} w postaci graficznej od najwyższych do najniższych wartości.

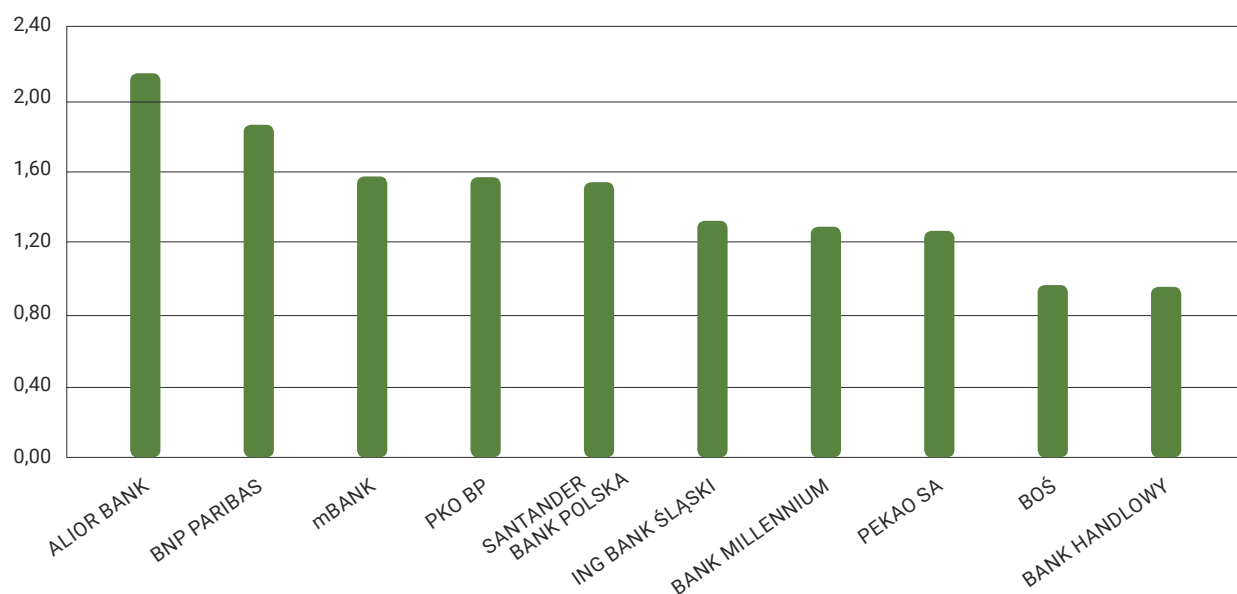
Od początku analizowanego okresu, tzn. od roku 2018, w indeksie RESPECT (po ostatniej rewizji składu indeksu w roku 2017 w dniu 18.12.2017) do zakończenia jego istnienia, tzn. do końca roku 2019, znajdowało się 7 następujących banków: BANK HANDLOWY, BANK MILLENNIUM, PEKAO SA, BOŚ, ING BANK ŚLĄSKI, mBANK oraz SANTANDER BANK POLSKA.

Oznacza to, że 3 banki: ALIOR BANK, BNP PARIBAS oraz PKO BP nie były składowymi indeksu RESPECT przez cały czas jego istnienia w analizowanym okresie (tj. do końca notowań indeksu RESPECT).

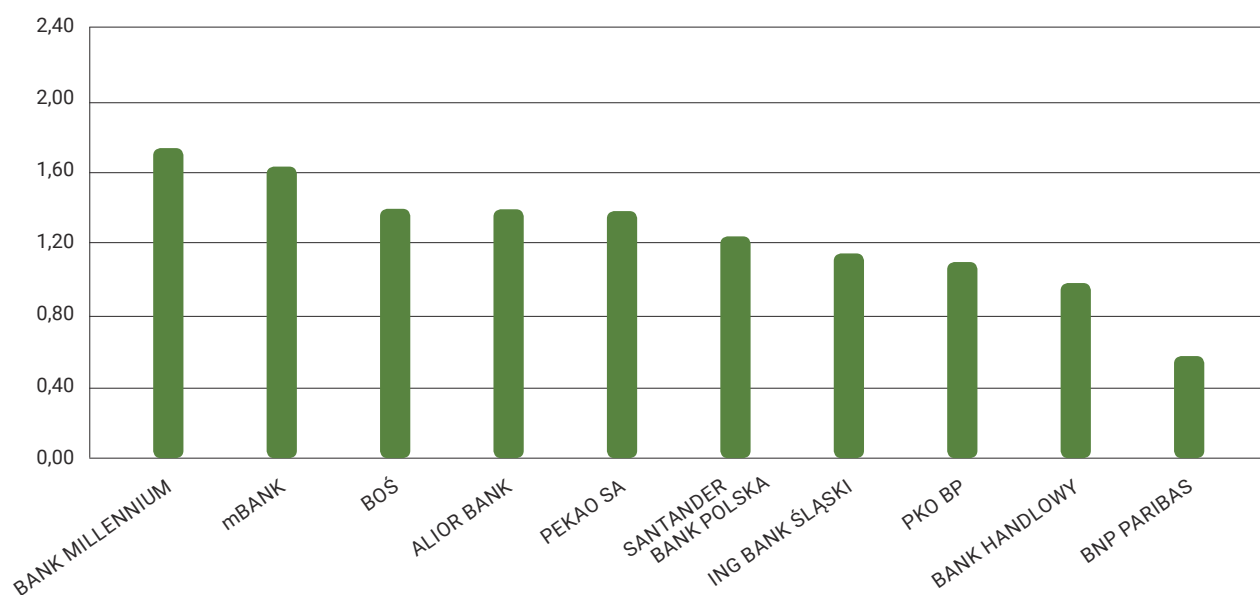
Rys. 9.1. Parametry beta β_i dla wszystkich banków notowanych na GPW w całym okresie w latach 2018–2022

Źródło: Obliczenia własne.

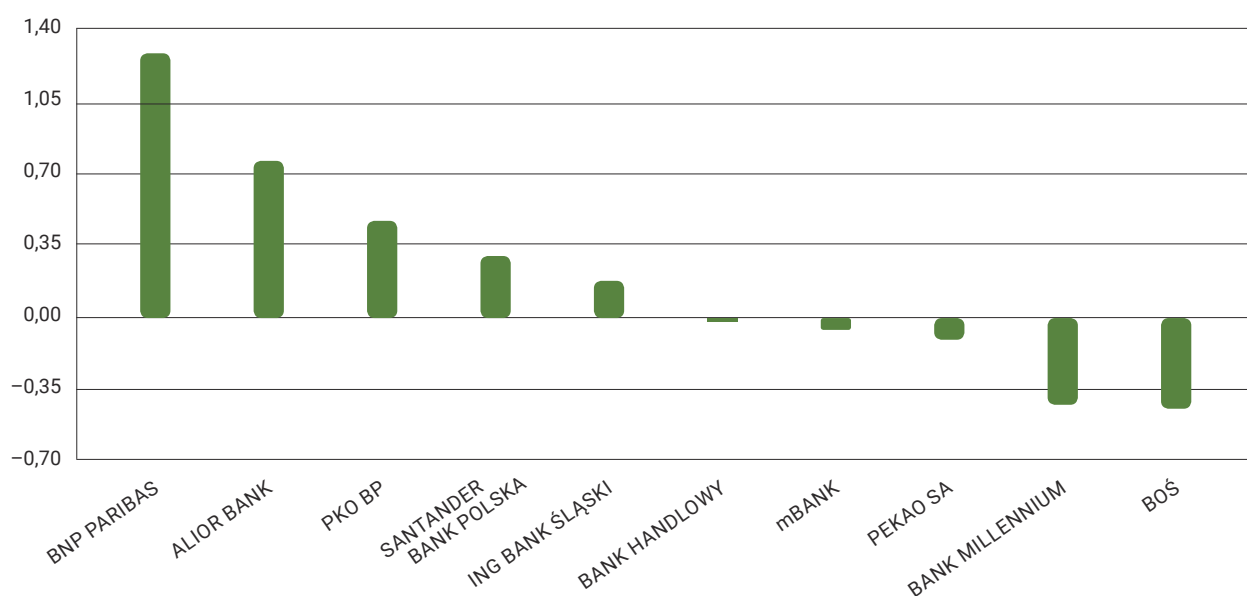
Rys. 9.2. Asymetryczne parametry beta β_i^{up} dla wszystkich banków notowanych na GPW w całym okresie w latach 2018–2022

Źródło: Obliczenia własne.

Rys. 9.3. Asymetryczne parametry beta β_i^{DOWN} dla wszystkich banków notowanych na GPW w całym okresie w latach 2018–2022

Źródło: Obliczenia własne.

Rys. 9.4. Różnice pomiędzy asymetrycznymi parametrami beta β_i^{UP} oraz β_i^{DOWN} dla wszystkich banków notowanych na GPW w całym okresie w latach 2018–2022

Źródło: Obliczenia własne.

Rezultaty zaprezentowane poniżej w Tabelach 9.2a–9.2b pozwalają na bezpośrednie porównania ryzyka systematycznego banków, które znajdowały się w indeksie RESPECT, względem pozostałych banków (które można uznać za instytucje, które nie spełniały regularnie kryteriów ESG i które w związku z tym mogą zostać ocenione jako banki mniej zaangażowane w działania z obszaru ESG w badanej grupie banków na GPW w Polsce, gdyż nie spełniały one kryteriów ESG w sposób konsekwentny).

Oszacowania w Tabelach 9.2a–9.2b dowodzą, że średnia wartość parametru β_i jest niższa w przypadku banków, które były w indeksie RESPECT (średnia 1,3096 wobec średniej 1,4245).

Wartości asymetrycznych parametrów beta β_i^{UP} oraz β_i^{DOWN} w Tabelach 9.2a – 9.2b wskazują natomiast

na spore różnice w ryzyku systematycznym pomiędzy tymi dwiema grupami banków w podokresach hossy i bessy, gdzie banki z pierwszej grupy charakteryzowały się relatywnie niższym ryzykiem systematycznym mierzonym przez parametr β_i^{UP} lecz wyższym ryzykiem systematycznym mierzonym przez parametr β_i^{DOWN} . Oznacza to, że relatywnie słabiej reagowały one na wzrosty indeksu giełdowego w okresie hossy, niż na jego spadki w okresie bessy, co należy uznać za zjawisko niekorzystne dla inwestorów zajmujących długie pozycje w akcjach. Z kolei w przypadku akcji banków niewchodzących w skład indeksu RESPECT średnia wartość β_i^{UP} jest wyższa od średniej wartości β_i^{DOWN} , czyli kursy ich akcji relatywnie silniej reagowały na wzrosty niż na spadki wartości indeksu giełdowego, co jest zjawiskiem korzystnym dla inwestorów zajmujących długie pozycje w akcjach.

Tabela 9.2a. Oszacowania parametrów beta w całym okresie w latach 2018–2022 dla banków notowanych na GPW i wchodzących w skład indeksu RESPECT

	Bank	Beta β_i	Asymetryczna beta β_i^{UP}	Asymetryczna beta β_i^{DOWN}	Różnica
1	BANK HANDLOWY	0,9653	0,9533	0,9769	–0,02
2	BANK MILLENNIUM	1,5107	1,2853	1,7287	–0,44
3	PEKAO SA	1,3211	1,2628	1,3776	–0,11
4	BOŚ	1,1999	0,9665	1,4257	–0,46
5	ING BANK ŚLĄSKI	1,2251	1,3182	1,1416	0,18
6	mBANK	1,5962	1,5655	1,6259	–0,06
7	SANTANDER BANK POLSKA	1,3489	1,5336	1,2366	0,30
	Średnia:	1,3096	1,2693	1,3590	–0,09

Źródło: Obliczenia własne.

Tabela 9.2b. Oszacowania parametrów beta w całym okresie w latach 2018–2022 dla banków notowanych na GPW, lecz niewchodzących w skład indeksu RESPECT

	Bank	Beta β_i	Asymetryczna beta β_i^{UP}	Asymetryczna beta β_i^{DOWN}	Różnica
1	ALIOR BANK	1,7586	2,1427	1,3870	0,76
2	BNP PARIBAS	1,2003	1,8530	0,5690	1,28
3	PKO BP	1,3147	1,5614	1,0932	0,47
	Średnia:	1,4245	1,8524	1,0164	0,84

Źródło: Obliczenia własne.

9.2. Rentowność inwestycji w akcje banków

W tej części badań przedmiotem analizy była rentowność inwestycji w akcje banków.

W pierwszym etapie obliczone zostały stopy zwrotu dla wszystkich banków notowanych na GPW w okresie 5 lat od początku 2018 roku do końca 2022 roku. Okres ten został dodatkowo podzielony na trzy podpróby obejmujące: (i) podokres przed pandemią COVID-19 (od stycznia 2018 do grudnia 2019), (ii) podokres pandemii COVID-19 (od stycznia 2020 do grudnia 2021) oraz (iii) podokres po pandemii COVID-19 (od stycznia 2022 do grudnia 2022).

Dla porównania obliczone zostały także stopy zwrotu dla następujących indeksów giełdowych z GPW: WIG, WIG20, mWIG40, sWIG80, WIG ESG / RESPECT (w przypadku indeksów RESPECT oraz WIG ESG stopy zwrotu z akcji analizowanych 10 banków porównywane były ze stopami zwrotu z tych dwóch indeksów w odpowiednich podokresach, tzn. do końca roku 2019 ze stopami zwrotu z indeksu RESPECT i od początku roku 2020 ze stopami zwrotu indeksu WIG ESG).

Tabele 9.3a–9.3b prezentują wyniki wskazujące, że średnia wartość stóp zwrotu z akcji banków notowanych na GPW, które wchodziły w skład indeksu RESPECT, była znacząco niższa niż stopa zwrotu z indeksu szerokiego rynku WIG (–25,47% versus –9,86%). Była ona gorsza także od stóp zwrotu większości pozostałych indeksów zastosowanych do porównań. Jedynie w podokresie pandemii COVID-19 średnia wartość stóp zwrotu tej grupy banków była nieznacznie wyższa od stopy zwrotu indeksu WIG (22,83% versus 19,82%).

W następnym etapie obliczona została miara rentowności inwestycji giełdowych skorygowana o ryzyko dla badanych banków, tj. zmodyfikowany wskaźnik Sharpe’a (Israelsen (2005)). Wskaźnik Sharpe’a (Sharpe (1966 oraz 1994)) mierzy nadwyżkową stopę zwrotu w odniesieniu do jednostki całkowitego ryzyka mierzonego odchyleniem standardowym. Klasyczna definicja wskaźnika Sharpe’a obarczona jest jednak niedoskonałością w postaci błędnej oceny efektywności zarządzania portfelem inwestycyjnym w przypadkach, gdy w analizowanym okresie historycznym

zdarzają się ujemne stopy zwrotu. Efekt ten koryguje zmodyfikowana wersja wskaźnika Sharpe’a (Israelsen (2005)) w postaci:

$$MSR = ER/SD^{(ER/absER)} \quad (3)$$

gdzie ER jest średnią nadwyżkową stopą zwrotu zdefiniowaną jako średnia różnica pomiędzy miesięczną stopą zwrotu akcji badanych banków oraz stopą wolną od ryzyka, a SD jest odchyleniem standardowym ER .

Miara MSR jest powszechnie stosowana jako remedium na problem związany z niepoprawną oceną efektywności portfela inwestycyjnego oraz wynikającymi z tego np. błędnymi rankingami rentowności inwestycji w akcje spółek giełdowych lub ich portfeli itp., które wyznaczane są na podstawie klasycznego wskaźnika Sharpe’a.

Tabela 9.4 prezentuje wartości zmodyfikowanego wskaźnika Sharpe’a (MSR) dla wszystkich 10 banków (oraz wartości MSR dla indeksów giełdowych) w całym okresie lat 2018–2022.

Wyniki w Tabeli 9.4 wskazują na dalsze interesujące wnioski na temat rentowności inwestycji w akcje banków na GPW. W przypadku miar skorygowanych o ryzyko, rentowność takich inwestycji okazuje się być bowiem lepsza niż w przypadku rezultatów uzyskanych w oparciu o zwykłe stopy zwrotu.

Średnia wartość zmodyfikowanego wskaźnika Sharpe’a dla wszystkich 10 banków wynosi 0,005750915 i jest ona wyższa od wartości tej samej miary dla indeksu WIG oraz wszystkich pozostałych indeksów za wyjątkiem indeksu małych spółek sWIG80.

W podziale na dwie grupy banków, tj. banków będących składowymi indeksu RESPECT oraz niewchodzących konsekwentnie w jego skład w analizowanym okresie badawczym, średnia wartość miary MSR jest niższa w tym pierwszym przypadku (tzn. dla banków, które znajdowały się w indeksie RESPECT, czyli banków: BANK HANDLOWY, mBANK, ING BANK ŚLĄSKI, PEKAO SA, BOŚ, SANTANDER BANK POLSKA oraz BANK MILLENNIUM) i wynosi ona 0,000617406. Dla drugiej grupy banków (tzn. dla banków, które nie wchodziły w skład indeksu RESPECT, czyli banków: BNP PARIBAS, PKO BP oraz ALIOR BANK) wartość miary MSR równa jest 0,013451179.

Tabela 9.3a. Stopy zwrotu akcji banków w całym okresie w latach 2018–2022 dla banków notowanych na GPW i wchodzących w skład indeksu RESPECT

		Cały okres (2018 – 2022)	Okres przed pandemią COVID-19 (2018 – 2019)	Okres w czasie pandemii COVID-19 (2020 – 2021)	Okres po pandemii COVID-19 (2022)
Bank:					
1	BANK HANDLOWY	–7,67%	–36,74%	13,90%	28,14%
2	BANK MILLENNIUM	–48,77%	–34,56%	40,09%	–44,11%
3	PEKAO SA	–33,20%	–22,43%	21,45%	–29,10%
4	BOŚ	2,06%	–13,91%	27,81%	–7,25%
5	ING BANK ŚLĄSKI	–19,84%	–1,51%	31,85%	–38,28%
6	mBANK	–36,34%	–16,26%	11,25%	–31,67%
7	SANTANDER BANK POLSKA	–34,54%	–22,42%	13,37%	–25,57%
	Średnia:	–25,47%	–21,12%	22,82%	–21,12%
Indeks:					
1	WIG	–9,86%	–9,28%	19,82%	–17,08%
2	WIG20	–27,19%	–12,64%	5,43%	–20,95%
3	mWIG40	–14,30%	–19,37%	35,40%	–21,49%
4	sWIG80	19,87%	–17,48%	66,52%	–12,76%
5	WIG ESG / RESPECT	–14,77%	–9,44%	15,96%	–18,84%

Źródło: Obliczenia własne.

Tabela 9.3b. Stopy zwrotu akcji banków w całym okresie w latach 2018–2022 dla banków notowanych na GPW, lecz niewchodzących w skład indeksu RESPECT

		Cały okres (2018–2022)	Okres przed pandemią COVID-19 (2018–2019)	Okres w czasie pandemii COVID-19 (2020–2021)	Okres po pandemii COVID-19 (2022)
Bank:					
1	ALIOR BANK	–56,89%	–63,92%	90,73%	–37,35%
2	BNP PARIBAS	–17,51%	0,16%	34,12%	–38,60%
3	PKO BP	–31,64%	–22,23%	30,38%	–32,58%
	Średnia:	–35,35%	–28,66%	51,74%	–36,18%
Indeks:					
1	WIG	–9,86%	–9,28%	19,82%	–17,08%
2	WIG20	–27,19%	–12,64%	5,43%	–20,95%
3	mWIG40	–14,30%	–19,37%	35,40%	–21,49%
4	sWIG80	19,87%	–17,48%	66,52%	–12,76%
5	WIG ESG / RESPECT	–14,77%	–9,44%	15,96%	–18,84%

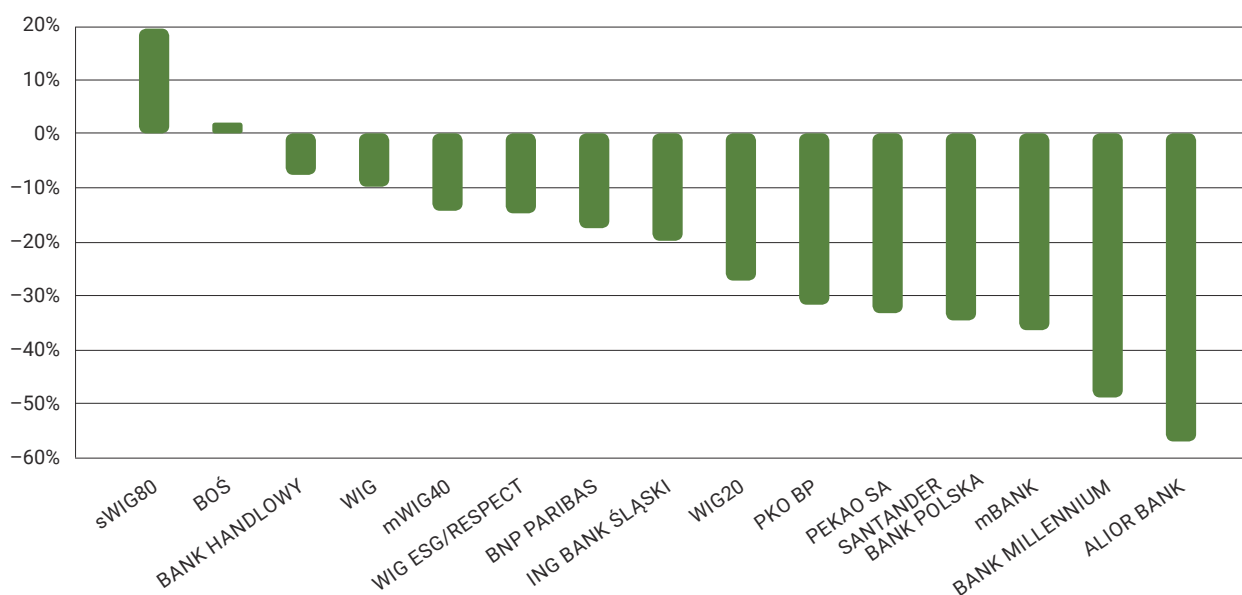
Źródło: Obliczenia własne.

Tabela 9.4. Wartości zmodyfikowanego wskaźnika Sharpe'a (*MSR*) dla wszystkich banków notowanych na GPW oraz indeksów giełdowych w całym okresie w latach 2018–2022

		Zmodyfikowany wskaźnik Sharpe'a (<i>MSR</i>)
Bank:		
1	ALIOR BANK	–0,000800284
2	BANK HANDLOWY	0,005153879
3	BANK MILLENNIUM	–0,000579548
4	PEKAO SA	–0,000358852
5	BNP PARIBAS	0,015883571
6	BOŚ	0,039142268
7	ING BANK ŚLĄSKI	–0,000000001
8	mBANK	–0,000101911
9	PKO BP	–0,000420838
10	SANTANDER BANK POLSKA	–0,000409131
	Średnia:	0,005750915
Indeks:		
1	WIG	–0,000145278
2	WIG20	–0,000377812
3	mWIG40	–0,000197613
4	sWIG80	0,035134863
5	WIG ESG / RESPECT	–0,000199368

Źródło: Obliczenia własne.

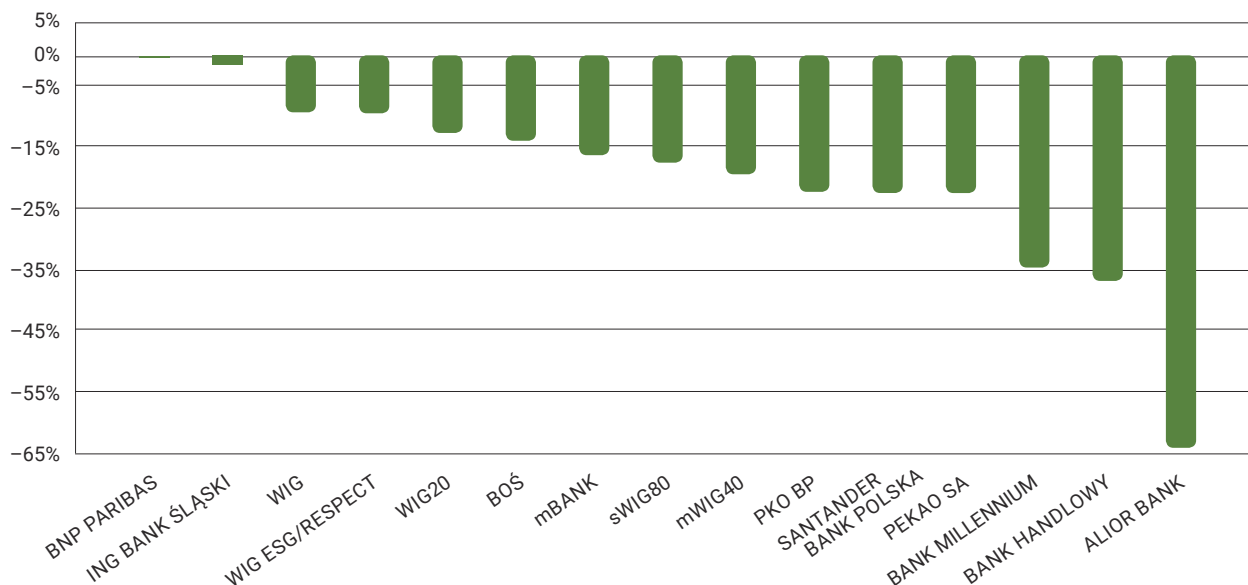

Rys. 9.5a. Rozkład stóp zwrotu w całym okresie (lata 2018–2022)

Źródło: Obliczenia własne.

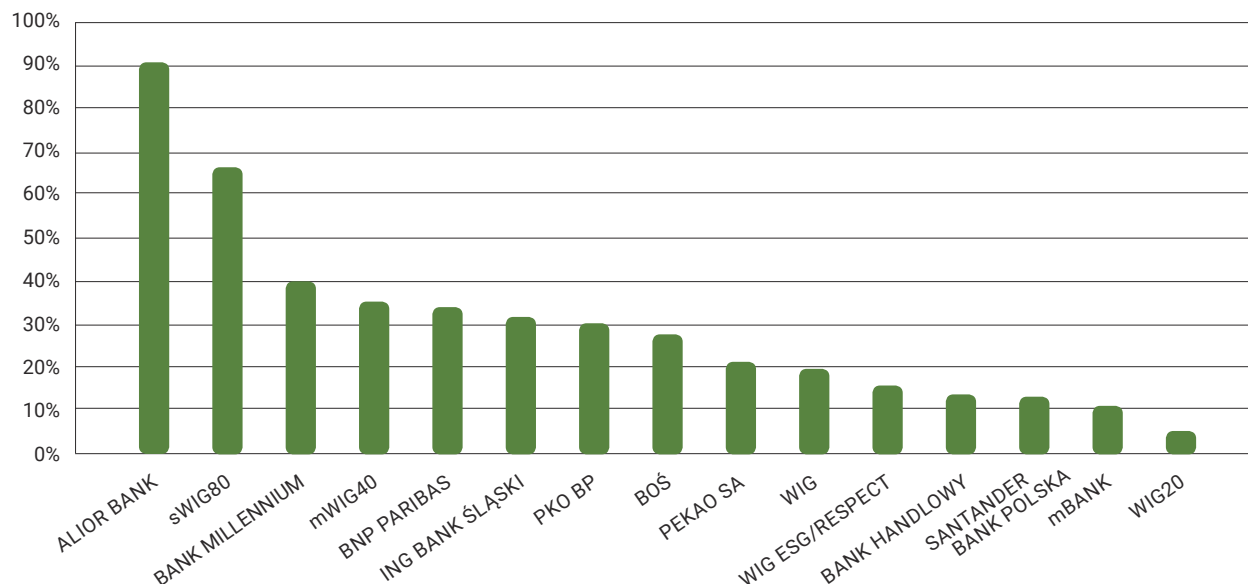

Rysunki 9.5a–9.5d dodatkowo ilustrują stopy zwrotu kursów akcji wszystkich 10 banków oraz zastosowanych do porównań indeksów giełdowych w postaci graficznej od najwyższych do najniższych wartości.

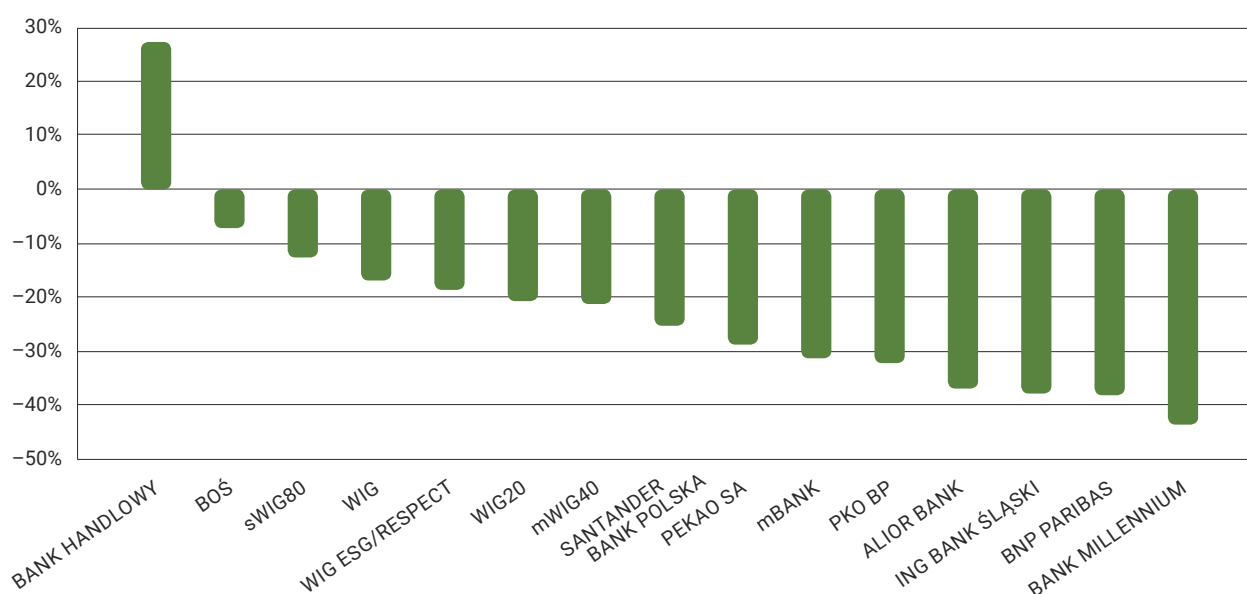
Rys. 9.5b. Rozkład stóp zwrotu w okresie przed pandemią COVID-19 (lata 2018–2019)

Źródło: Obliczenia własne.

Rys. 9.5c. Rozkład stóp zwrotu w okresie pandemii COVID-19 (lata 2020–2021)

Źródło: Obliczenia własne.

Rys. 9.5d. Rozkład stóp zwrotu w okresie po pandemii COVID-19 (rok 2022)

Źródło: Obliczenia własne.

Na podstawie przedstawionych powyżej rozważań na temat rentowności i ryzyka banków nie można stwierdzić, że banki, które były konsekwentnie kwalifikowane do indeksu RESPECT w badanym okresie, okazywały się bardziej atrakcyjnymi inwestycjami, niż akcje banków, które nie były składowymi tego indeksu. Te ostatnie bowiem charakteryzowały się zarówno bardziej korzystną dla inwestorów reakcją na wzrosty jak i spadki wartości indeksu giełdowego (w ich przypadku wartość β_i^{UP} jest średnio rzecz biorąc wyższa od wartości β_i^{DOWN}) oraz lepszymi wartościami wskaźnika uwzględniającego łącznie zysk i ryzyko. Wynik ten otwiera drogę do dalszych badań, które powinny umożliwić identyfikację przyczyn tego zjawiska.

9.3. Związek między wybranymi wskaźnikami banków a miarą ESG Risk Rating

W powyższej części rozważań przedmiotem analiz był związek pomiędzy akcjami banków a faktem ich włączenia (lub też niewłączenia) w skład indeksu ESG, tj. indeksu RESPECT. Sam fakt włączenia w skład takiego indeksu niewiele jednak jeszcze mówi o skali zaangażowania banku w działania ESG. Zarówno bowiem w indeksie RESPECT, do którego włączane były podmioty wyróżniające się w tym zakresie, jak i w przypadku wprowadzonego później na GPW indeksu WIG-ESG, w skład którego wchodzi wszystkie akcje zaliczane do indeksów WIG20 lub mWIG40, ich składowe banki znacząco różniły się od siebie, jeśli chodzi o zakres zaangażowania w działania ESG. Aby więc sprawdzić, w jakim stopniu działalność ESG związana jest z wynikami finansowymi spółek bankowych oraz efektywnością inwestycji w ich akcje, zbadany został związek pomiędzy

jedną z miar oceniających spółki z punktu widzenia ESG, jaką jest wskaźnik ESG Risk Rating, a wybranymi innymi wskaźnikami dotyczącymi fundamentalnej sytuacji spółki oraz ryzyka i dochodowości ich akcji.

Uwzględnione w badaniu wskaźniki fundamentalne to:

- Stopa zwrotu z kapitału własnego (ROE) (zysk netto / kapitał własny)
- Stopa zwrotu z aktywów (ROA) (zysk netto / aktywa)
- Koszty działania / Wynik na działalności bankowej.

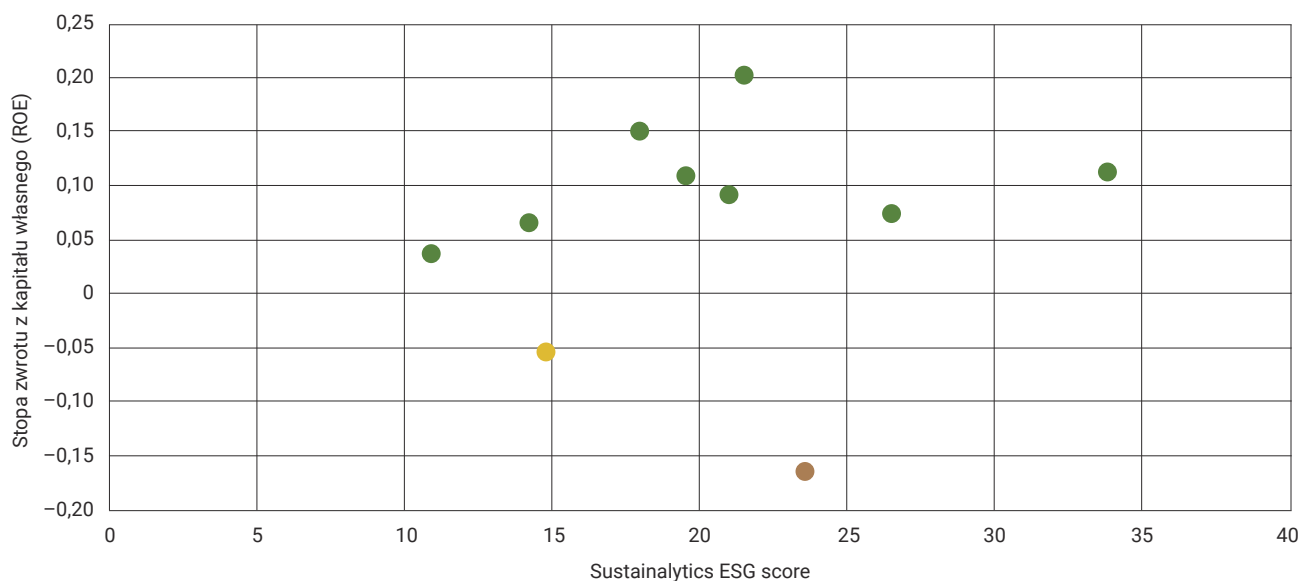
W odniesieniu do dochodowości i ryzyka inwestycji giełdowych przedmiotem badania był natomiast związek pomiędzy miarą ESG Risk Rating a stopą zwrotu z akcji.

9.3.1 Związek pomiędzy wybranymi wskaźnikami fundamentalnymi a oceną banków z punktu widzenia ESG

Na Rysunkach 9.6a oraz 9.6b przedstawione zostały wykresy obrazujące związek pomiędzy wskaźnikami ROE banków (dla roku 2022 oraz dla średniej z lat 2020–2022) a wartościami miary ESG Risk Rating. Jak wynika z zaprezentowanych wyników, trudno stwierdzić istnienie silnej zależności pomiędzy wymienionymi kategoriami. Wartość współczynnika korelacji jest co prawda dodatnia, jednak wynosi ona zaledwie 0,12 (dla ROE w roku 2022) oraz również 0,12 (dla średniej wartości ROE z lat 2020–2022), co nie pozwala sformułować wniosku, że stopa zwrotu z kapitału własnego spółek bankowych jest w widocznym stopniu powiązana z ich oceną z punktu widzenia ESG.

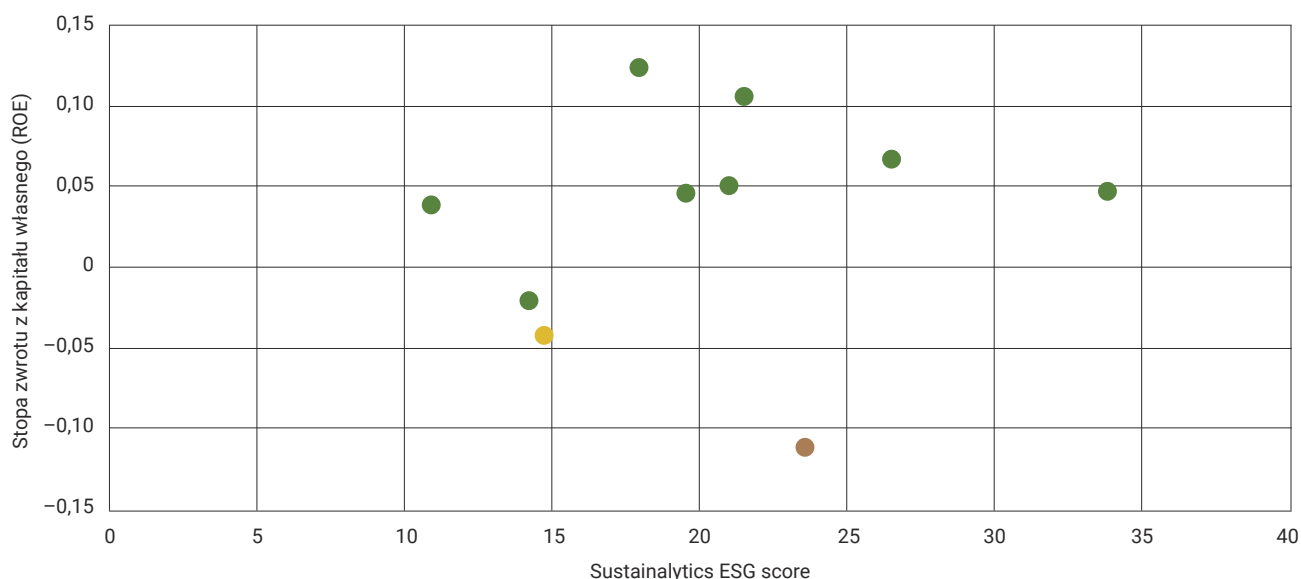
Drugą z badanych miar efektywności finansowej spółek bankowych uwzględnioną w badaniu jest wskaźnik ROA. Na Rysunkach 9.7a oraz 9.7b przedstawiono zależność pomiędzy wymienionym wskaźnikiem (dla roku 2022 oraz dla średniej z lat 2020–2022) a miarą ESG Risk Rating. Także w tym przypadku trudno zauważyć wyraźną współzależność pomiędzy badanymi kategoriami. Wartość współczynnika korelacji wynosi 0,15 dla ROA w roku 2022 oraz także 0,15 dla średniej wartości ROA z lat 2020–2022, co również może być traktowane jako wynik wskazujący na słaby związek pomiędzy badanymi kategoriami.

Ostatnią z badanych zależności był związek pomiędzy oceną banku z punktu widzenia ESG a wskaźnikiem zdefiniowanym jako koszty działalności / wynik na działalności bankowej. Jak widać na Rysunkach 9.8a oraz 9.8b w odniesieniu do tej relacji zależność wydaje się bardziej klarowna niż miało to miejsce w przypadku analizowanych wcześniej wskaźników fundamentalnych. Wartość współczynnika korelacji wynosi $-0,29$ (dla wartości wskaźnika w roku 2022) oraz $-0,40$ (dla średniej tego wskaźnika z lat 2020–2022).

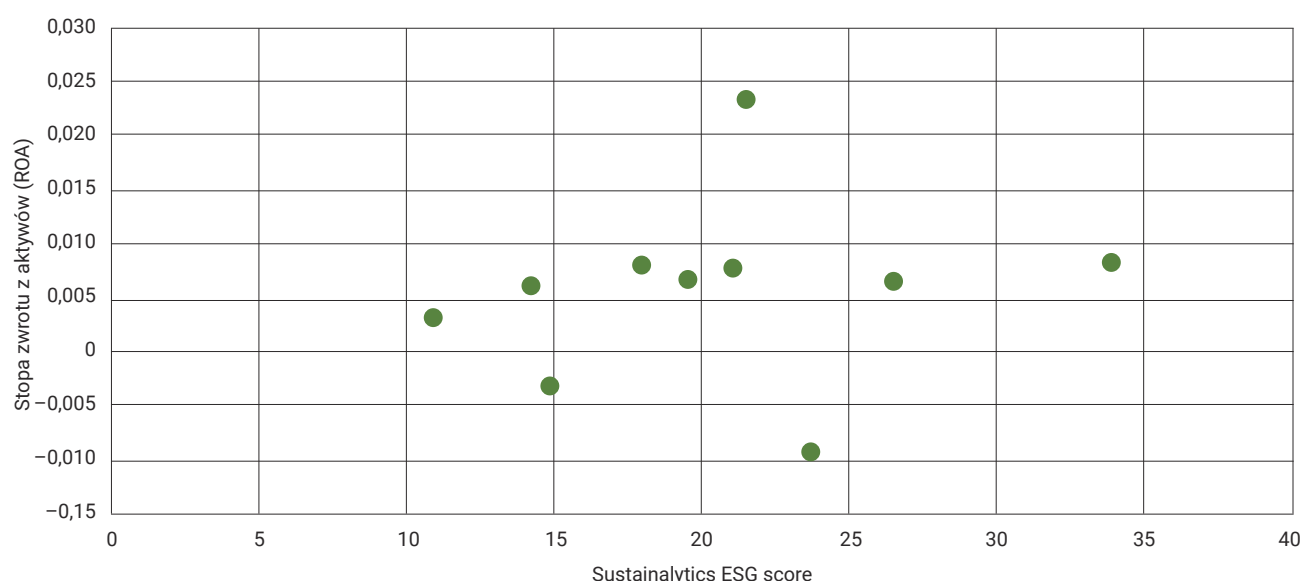
Rys. 9.6a. Zależność pomiędzy stopą zwrotu z kapitału własnego (ROE) a wartością miary ESG Risk Rating dla banków (dla wartości ROE z roku 2022)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz Notoria Service.

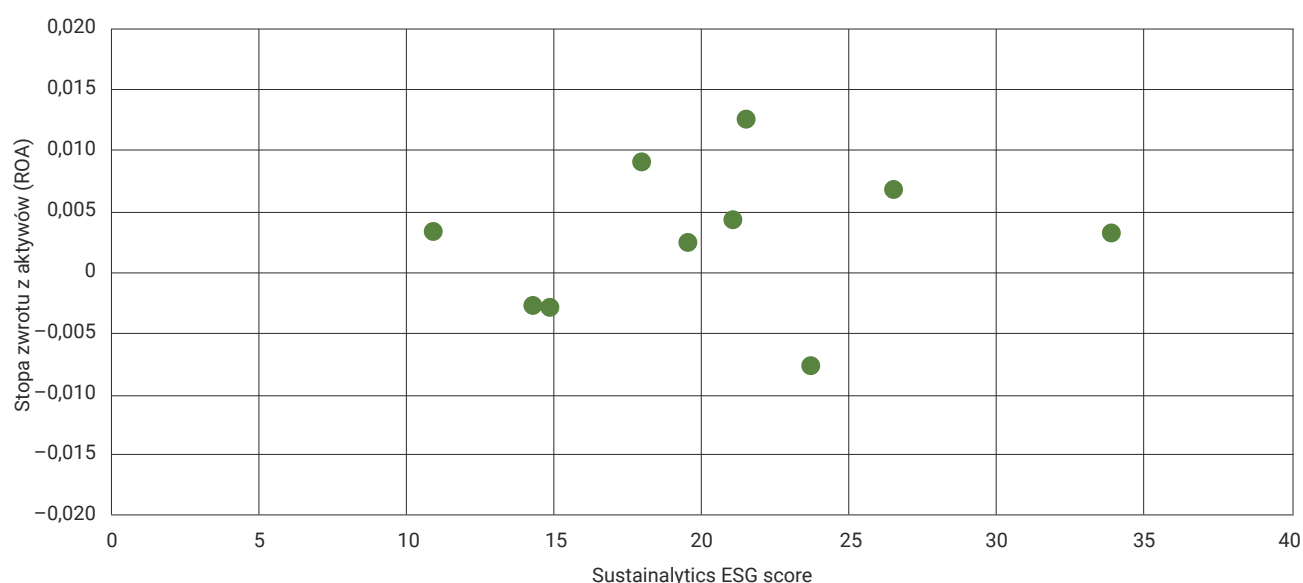
Rys. 9.6b. Zależność pomiędzy stopą zwrotu z kapitału własnego (ROE) a wartością miary ESG Risk Rating dla banków (dla średniej ROE z lat 2020–2022)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz Notoria Service.

Rys. 9.7a. Zależność pomiędzy stopą zwrotu z aktywów (ROA) a wartością miary ESG Risk Rating dla banków (dla wartości ROA z roku 2022)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz Notoria Service.

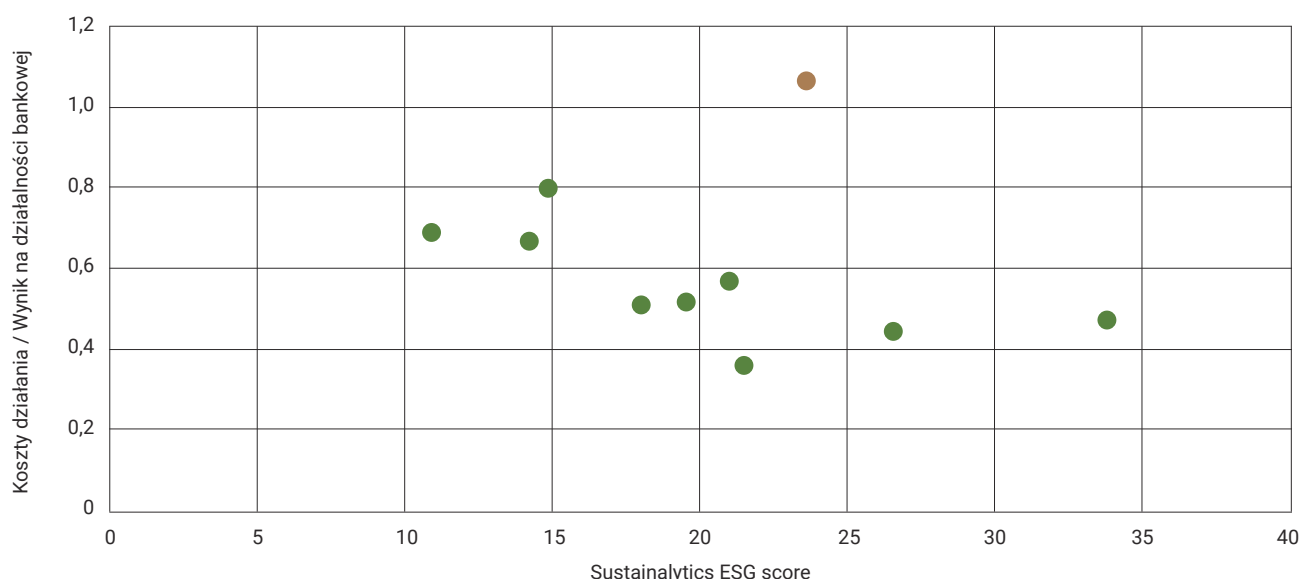
Rys. 9.7b. Zależność pomiędzy stopą zwrotu z aktywów (ROA) a wartością miary ESG Risk Rating dla banków (dla średniej ROA z lat 2020-2022)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz Notoria Service.

Warto ponadto zauważyć, że jedną z obserwacji w roku 2022 (dotyczącą BANKU MILLENNIUM) można uznać za odstającą. Po wyeliminowaniu jej z próby współczynnik korelacji wynosi -0,68, co wskazuje na znacznie silniejszy związek, niż miało to miejsce w odniesieniu do pozostałych wskaźników fundamentalnych uwzględnianych w badaniu. Znak współczynnika korelacji w tym przypadku oznacza, że im niższa jest wartość wskaźnika ESG Risk Rating, tym wyższy jest udział kosztów działania w wyniku na działalności bankowej. W tym przypadku niższa

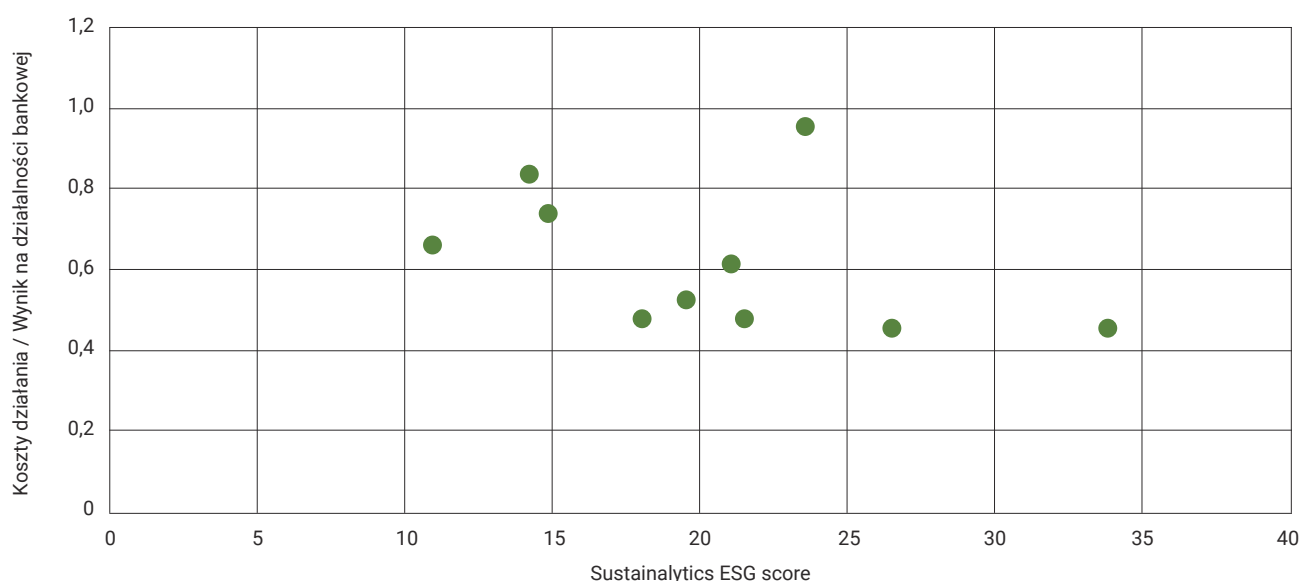
wartość wskaźnika, oznaczająca mniejsze ryzyko ESG, świadczy o lepszej pozycji banku z tego punktu widzenia. Można więc uznać, że w takiej sytuacji lepsza ocena z punktu widzenia ESG wiąże się z relatywnie wyższym udziałem kosztów działania w wyniku na działalności bankowej.

Z przeprowadzonych badań wynika, że związek pomiędzy miarą ESG Risk Rating a rezultatami finansowymi spółek mierzonymi wskaźnikami fundamentalnymi na ogół nie może być uznany za silny. W szczególności

Rys. 9.8a. Zależność pomiędzy wartością wskaźnika koszty działania / wynik na działalności bankowej a wartością miary ESG Risk Rating dla banków (dla wartości wskaźnika z roku 2022)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz Notoria Service.

Rys. 9.8b. Zależność pomiędzy wartością wskaźnika koszty działania / wynik na działalności bankowej a wartością miary ESG Risk Rating dla banków (dla średniej wskaźnika z lat 2020-2022)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz Notoria Service.

dotyczy to podstawowych miar efektywności, którymi są wskaźniki ROE oraz ROA. Jednak w przypadku wskaźnika koszty działania / wynik na działalności bankowej związek ten jest silniejszy, a po wykluczeniu obserwacji odstającej może on być nawet uznany za znaczący. Może to świadczyć o tym, że większe zaangażowanie w działania ESG związane jest z wyższym udziałem kosztów działania w wyniku na działalności bankowej. Powyższe rezultaty nie pozwalają jednak na sformułowanie wniosku, że to właśnie działalność ESG prowadzi do zwiększenia kosztów, ale dają one

przesłanki do postawienia takiej hipotezy, której pełna weryfikacja wymagałby dalszych badań.

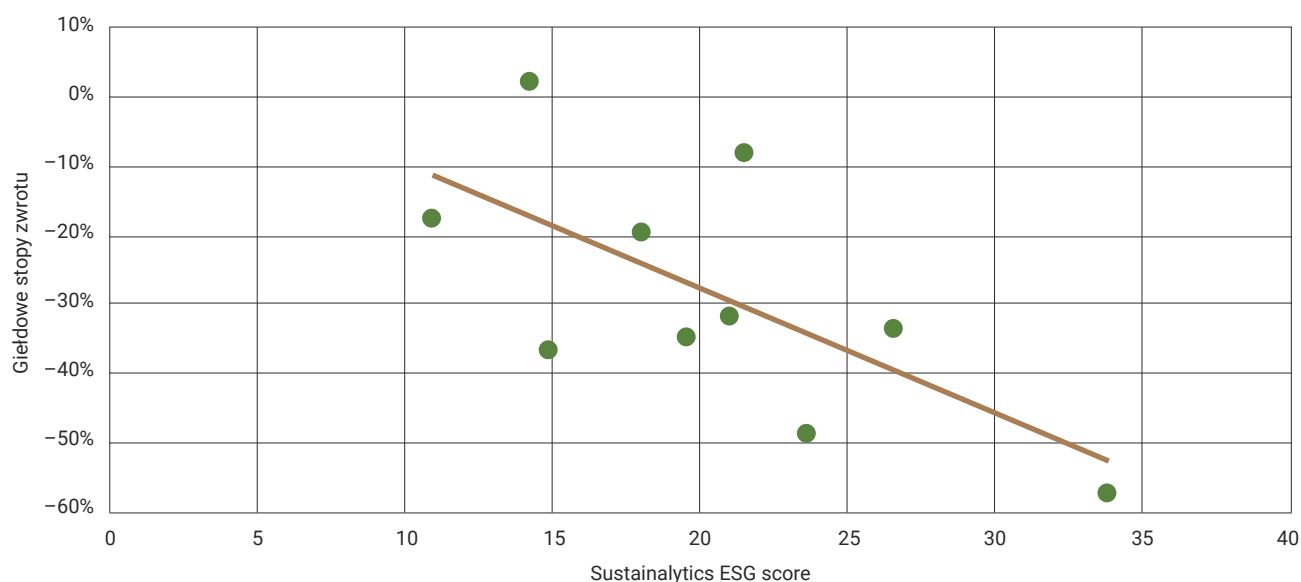
9.3.2. Związek pomiędzy aktywnością ESG a opłacalnością inwestycji w akcje

Kolejnym obszarem badanych zależności był związek pomiędzy zaangażowaniem spółek giełdowych w działalność ESG a stopą zwrotu z akcji banków. Na Rysunku 9.9 przedstawiono zależność pomiędzy

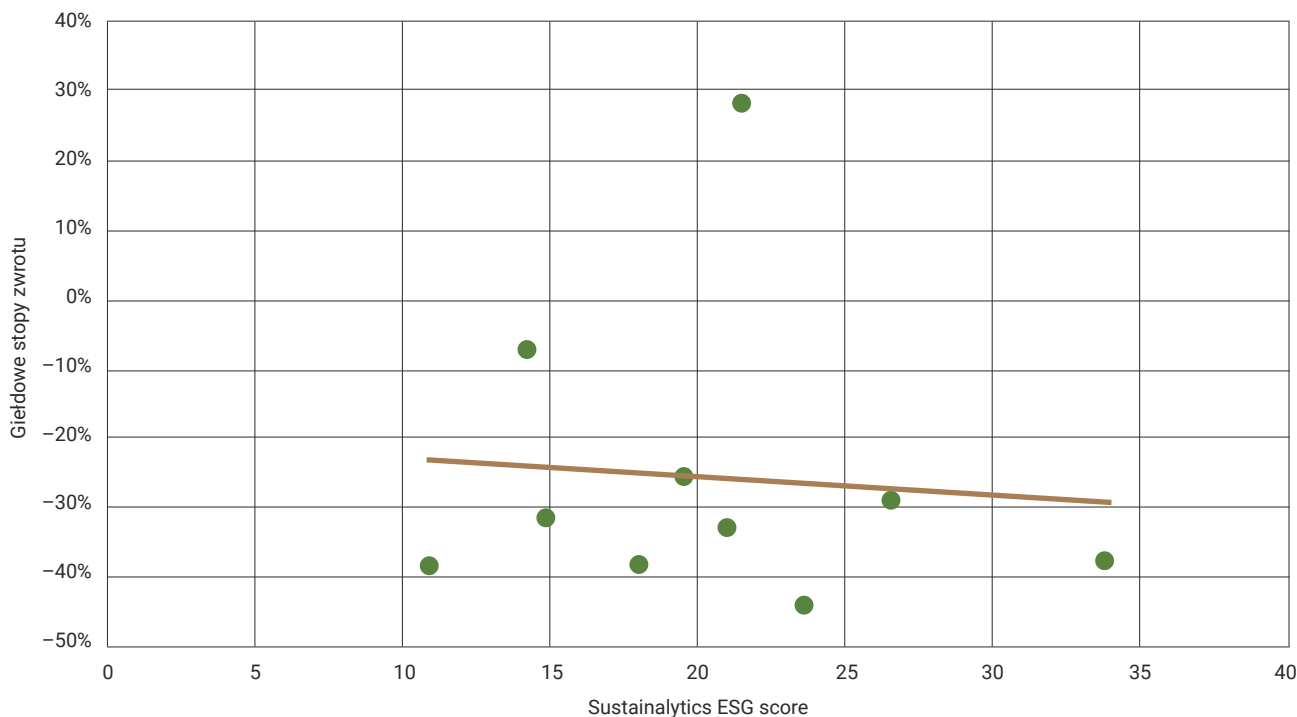
giełdowymi stopami zwrotu z akcji (tj. stopami zwrotu osiągniętymi w całym okresie lat 2018 – 2022) a wartością miary ESG Risk Rating dla badanych spółek. Jak wynika z tego rysunku, pomiędzy wymienionymi kategoriami występuje związek polegający na tym, iż wraz ze wzrostem miary ESG Risk Rating maleje

wartość stopy zwrotu, przy czym wartość współczynnika korelacji wynosi w tym przypadku $-0,67$. Należy to tak interpretować, że spółki lepiej oceniane ze względu na ESG (mające niższe wartości ratingu ryzyka ESG) charakteryzują się generalnie wyższymi stopami zwrotu z akcji.

Rys. 9.9. Zależność pomiędzy giełdowymi stopami zwrotu z akcji w okresie lat 2018 – 2022 a wartością miary ESG Risk Rating dla banków

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz S&P Capital IQ Pro.

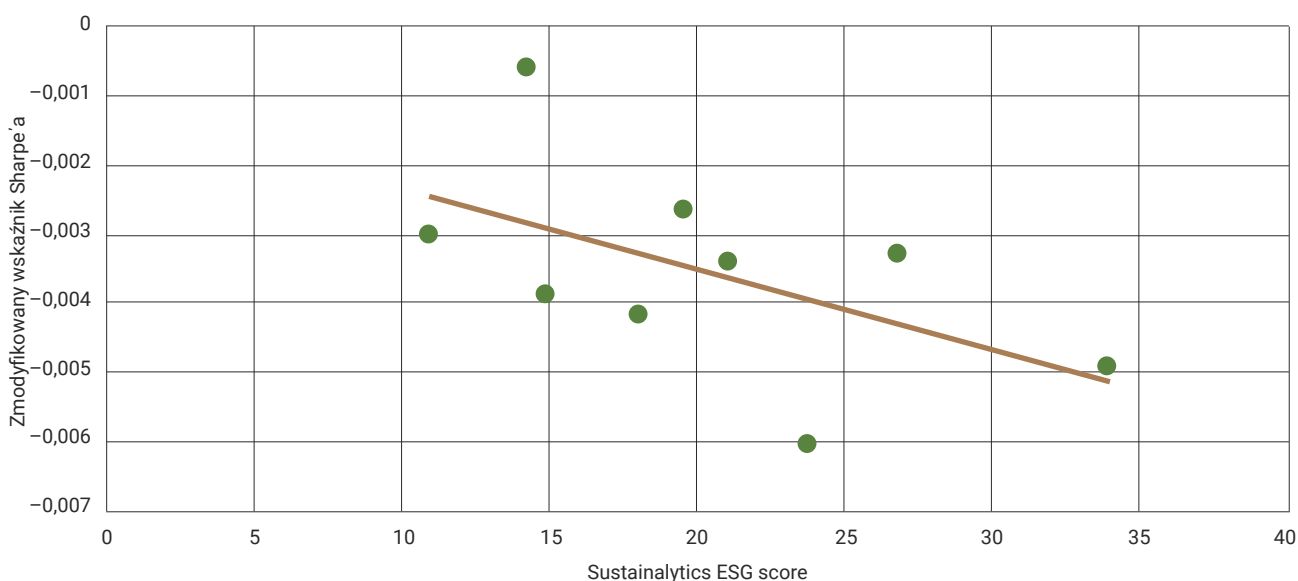

Rys. 9.10. Zależność pomiędzy giełdowymi stopami zwrotu z akcji w roku 2022 a wartością miary ESG Risk Rating dla banków

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz S&P Capital IQ Pro.

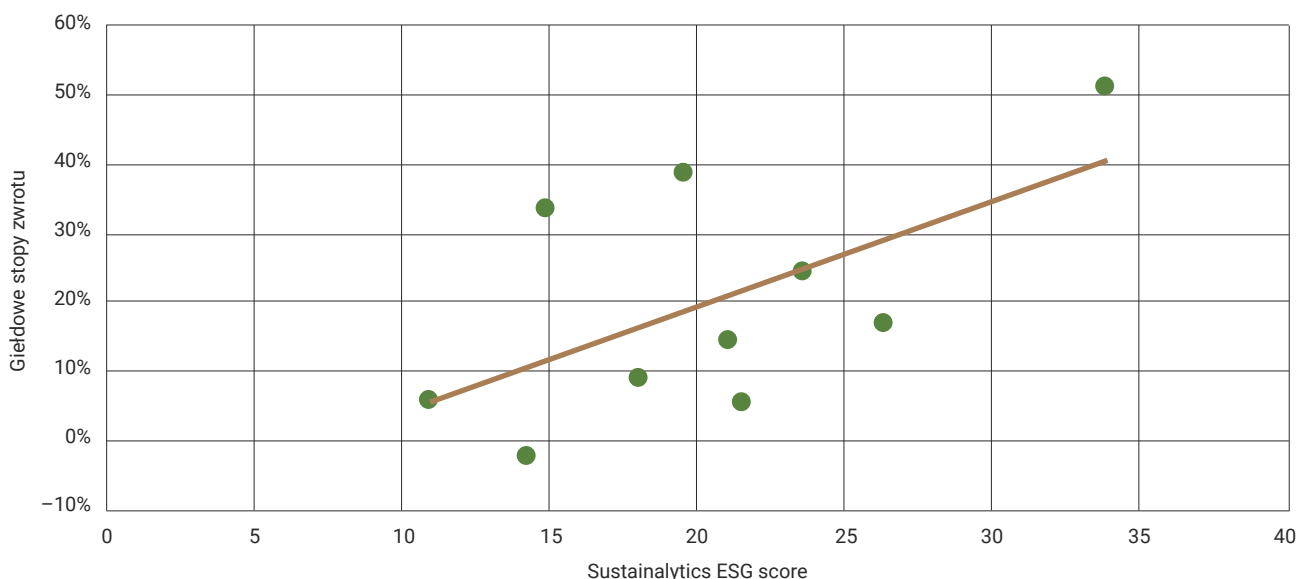
Opisany powyżej rezultat badań mógłby skłaniać do konkluzji, że silniejsze zaangażowanie spółek bankowych w działania ESG jest korzystnie odbierane przez inwestorów, co prowadzi do wyższych stóp zwrotu z akcji. Aby jednak precyzyjniej odnieść się do tego problemu dokonano podobnego badania w odniesieniu do dwóch krótszych okresów, a mianowicie roku 2022 oraz trzech kwartałów roku 2023. Na Rysunku 9.10 ukazano rezultaty omawianego badania dla roku 2022. Wynika z nich, że w roku tym zaobserwowano także ujemną korelację pomiędzy stopami zwrotu a miarami ESG Risk Rating, jednak była ona niewielka, wynosząc $-0,09$. Jak łatwo zauważyć, w badaniu tym występuje jedna obserwacja, jaką należy uznać

za odstającą, a mianowicie BANK HANDLOWY, jedyny bank, dla którego stopa zwrotu z akcji w roku 2022 była dodatnia. Po wyeliminowaniu tej obserwacji z próby współczynnik korelacji pomiędzy stopami zwrotu a miarą ESG wyniósł $-0,29$, czyli stopy zwrotu z akcji spółek bankowych wzrastały wraz z poprawą oceny ESG banku. Jeśli zaś dodatkowo, zamiast stopy zwrotu z akcji jako ocenę atrakcyjności inwestycji przyjęto uwzględniając zarówno stopę zwrotu, jak i ryzyko zmodyfikowany wskaźnik Sharpe'a, korelacja pomiędzy efektywnością inwestycji w akcje a oceną ESG jest jeszcze silniejsza i po usunięciu obserwacji odstającej wynosi ona $-0,52$. Wyniki tego ostatniego badania ukazano na Rysunku 9.11.

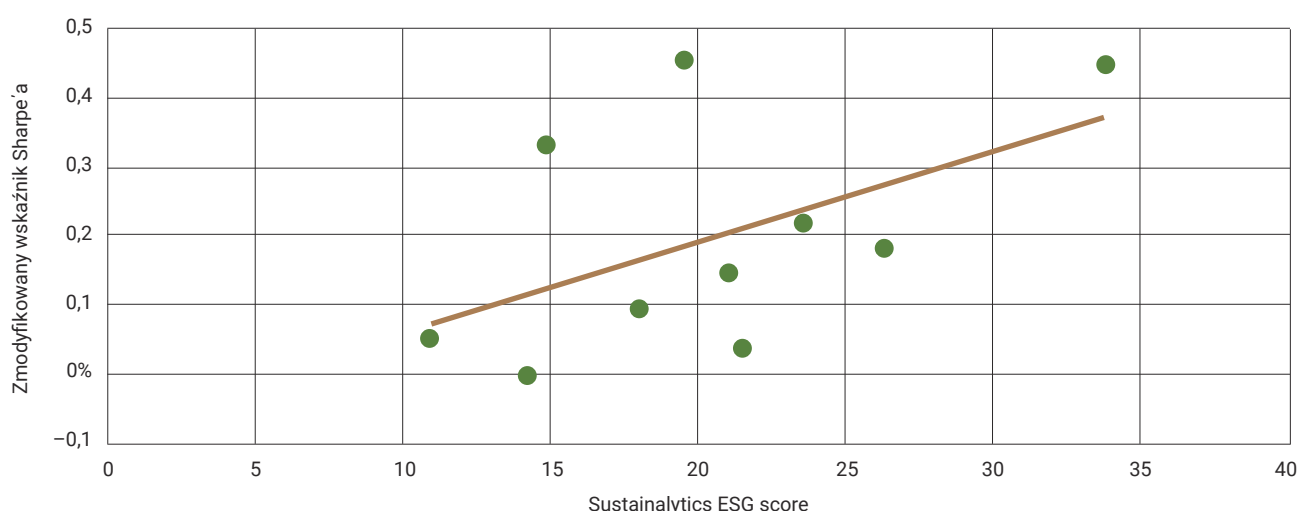
Rys. 9.11. Zależność pomiędzy giełdowymi zmodyfikowanymi wskaźnikami Sharpe'a a wartością miary ESG Risk Rating dla banków w roku 2022 (z pominięciem obserwacji odstającej)

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz S&P Capital IQ Pro.

Rys. 9.12. Zależność pomiędzy giełdowymi stopami zwrotu akcji w roku 2023 w pierwszych trzech kwartałach Q1 – Q3 a wartością miary ESG Risk Rating dla banków

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz S&P Capital IQ Pro.

Rys. 9.13. Zmodyfikowany wskaźnik Sharpe'a (w roku 2023 w pierwszych trzech kwartałach Q1 – Q3) oraz miara ESG Risk Rating

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych z <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023) oraz S&P Capital IQ Pro.

Zasadniczo odmienne wyniki badania uzyskano natomiast dla trzech kwartałów roku 2023. Na rysunkach 9.12 i 9.13 przedstawiono dla wymienionego okresu zależność pomiędzy stopami zwrotu a miarą ESG Risk Rating oraz pomiędzy zmodyfikowanym wskaźnikiem Sharpe'a a miarą ESG Risk Rating dla akcji.

Jak widać to na wymienionych rysunkach korelacja miary ESG zarówno ze stopami zwrotu akcji spółek bankowych, jak i ze zmodyfikowanym wskaźnikiem Sharpe'a dla tych akcji jest dodatnia i wynosi odpowiednio 0,59 oraz 0,51. Tak więc w tym przypadku w badanym okresie akcje spółek gorzej ocenianych z punktu widzenia ESG (wyższe wartości ESG Risk Rating) okazywały się generalnie atrakcyjniejszymi inwestycjami dla posiadaczy tych papierów wartościowych. Reasumując należy powiedzieć, że z przeprowadzonego badania wynika, iż trudno jednoznacznie określić, czy poprawa oceny z punktu widzenia ESG spółek bankowych przyczynia się do zwiększenia opłacalności

inwestycji w ich akcje, czy też do pogorszenia tej opłacalności.

Aby ukazać ten problem w szerszym kontekście, w Tabeli 9.5 zaprezentowano porównanie wysokości stóp zwrotu z indeksów ESG ze stopami zwrotu z indeksów konwencjonalnych na różnych rynkach na świecie od roku 2010 do roku 2019. Okres 2010–2019 został wybrany w celach porównywalności wyników indeksów światowych ze stopami zwrotu indeksu RESPECT w Polsce w całym okresie notowania tego indeksu na GPW (w pełnych latach kalendarzowych, tzn. od roku 2010 do roku 2019).

Wyniki w Tabeli 9.5 wskazują, że brak jest jednolitej tendencji wspólnej dla wszystkich rynków. W przypadku 5 krajów indeksy ESG uzyskały wyższe stopy zwrotu od indeksów konwencjonalnych, natomiast w 4 krajach przewaga była po stronie indeksów konwencjonalnych, przy czym w tej drugiej grupie znalazły się kraje posiadające wysoko rozwinięte rynki kapitałowe, tj. USA czy Wielka Brytania.

Tabela 9.5. Porównanie stóp zwrotu indeksów ESG ze stopami zwrotu konwencjonalnych indeksów giełdowych w wybranych krajach na świecie w latach 2010–2019

Kraj	Indeks ESG	Stopa zwrotu	Indeks konwencjonalny	Stopa zwrotu
Australia	Dow Jones Sustainability Australia Index	29,01%	All Ordinaries Index	39,32%
Austria	VÖNIX Austrian Sustainability Index	32,31%	ATX	27,70%
Brazylia	Bovespa Corporate Sustainability Index	109,95%	Bovespa	68,61%
Hong Kong	Hong Kong CSI Index	25,03%	Hang Seng	28,82%
Indonezja	SRI KEHATI Index	173,66%	ICI	148,57%
Kolumbia	COLIR Index	37,44%	COLCAP	21,62%
Polska	RESPECT Index	46,75%	WIG	44,63%
USA	Dow Jones Sustainability North America Composite Index	141,79%	Dow Jones Industrial Average	173,67%
Wielka Brytania	FTSE4Good UK Index	55,64%	FTSE 250	135,13%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie baz Equity RT oraz Stooq.pl.

Podsumowując całość rozważań na temat rentowności i ryzyka inwestycji w akcje oraz wyników fundamentalnych banków, można stwierdzić, że uwzględnianie ich w indeksie ESG nie wiąże się z uzyskiwaniem przez nie lepszych wyników giełdowych. Banki w sposób konsekwentny kwalifikowane do indeksu RESPECT w badanym okresie nie były bowiem bardziej atrakcyjnymi inwestycjami niż akcje banków z drugiej wyszczególnionej grupy, czyli banków które nie były konsekwentnie składowymi indeksu RESPECT. W przypadku związku pomiędzy aktywnością mierzoną przez miarę ESG Risk Rating a wynikami fundamentalnymi i giełdowymi również trudno doszukać się jednoznacznej zależności. Z rezultatów zaprezentowanych badań wynika, że nie istnieje widoczna zależność pomiędzy wskaźnikami ROA i ROE a miarą ESG Risk Rating, jednak spółki silniej zaangażowane w działalność w ramach obszaru ESG charakteryzowały się generalnie wyższym udziałem kosztów działania w wyniku na działalności bankowej. Stopy zwrotu z akcji tych spółek, ani też wartości zmodyfikowanego wskaźnika Sharpe'a nie wykazywały jednoznacznie określonej kierunkowo zależności z oceną ESG Risk Rating, zaś jak wskazuje doświadczenie międzynarodowe, indeksy ESG w długim okresie uzyskują w poszczególnych krajach stopy zwrotu zarówno wyższe jak i niższe niż konwencjonalne indeksy akcji. Tak więc na obecnym etapie wdrażania aspektów ESG w praktykę działania banków zasadne wydaje się stwierdzenie, że angażowanie się w przedsięwzięcia z tego zakresu nie wywołuje widocznych

jednokierunkowych konsekwencji ani w wynikach finansowych tych instytucji, ani też w efektywności inwestowania w ich akcje na giełdzie papierów wartościowych.

Jeśli natomiast chodzi o odniesienie zaprezentowanych powyżej wyników do rezultatów innych badań o podobnej problematyce opublikowanych w literaturze przedmiotu, to należy zauważyć, że konkluzje z badań prowadzonych na świecie są mieszane. Przykładowo, autorzy raportu opublikowanego przez NYU Stern Center for Sustainable Business dokonali meta-analizy obejmującej ponad 1000 badań, które ukazały się w okresie lat 2015–2020 i były poświęcone związkowi pomiędzy ESG a wynikami finansowymi spółek (mierzonymi wskaźnikami ROE, ROA itp.) oraz ESG a inwestycjami w akcje¹²⁸. W odniesieniu do pierwszego z wymienionych związków stwierdzili oni, że w 58% badań poświęconych temu zagadnieniu zidentyfikowano istnienie pozytywnego związku pomiędzy badanymi kategoriami (czyli ESG a wynikami finansowymi analizowanych spółek), w 13% związek określono jako neutralny, w 8% negatywny, a w 21% prac uzyskano wyniki uznane jako „mieszane”. Z kolei jeśli chodzi o związek pomiędzy ESG a efektywnością

¹²⁸ T.Whelan, U..Atz, T.Van Holt, C.Clark (2021), ESG and Financial Performance: Uncovering the Relationship by Aggregating Evidence from 1,000 Plus Studies Published between 2015–2020, NYU Stern Center for Sustainable Business https://www.stern.nyu.edu/sites/default/files/assets/documents/NYU-RAM_ESG-Paper_2021%20Rev_0.pdf

inwestycji w akcje, w 33% badań uznano, że inwestycje w akcje ESG były lepsze od inwestycji konwencjonalnych, w 26% związek uznano za neutralny, w 14% badań inwestycje ESG oceniono jako gorsze od konwencjonalnych, natomiast w pozostałej części badań wyniki uznano za „mieszane”. W omawianym raporcie dokonano również przeglądu innych prac poświęconych meta-analizie badań nad ESG konkludując, że wynika z nich, iż ogólnie istnieje pozytywna relacja pomiędzy ESG a wynikami finansowymi spółek, jednak z punktu widzenia inwestorów stopy zwrotu z inwestycji ESG generalnie nie różnią się od stóp zwrotu w inwestycje konwencjonalne.

Powyższe badania dotyczyły relacji pomiędzy ESG a wynikami finansowymi spółek lub też inwestycji w ich akcje bez rozróżniania sektorów, dla których prowadzono badania. W literaturze przedmiotu niewiele jest prac analizujących wymieniony związek w odniesieniu do sektora bankowości, aczkolwiek opublikowano wyniki kilku badań również na ten temat. Np. Azmil i in. (2021) badali związek pomiędzy aktywnością ESG a wartością banku, przy uwzględnieniu wskaźnika Q Tobina, na próbie 251 banków z 44 krajów rozwijających się (w okresie 2011–2017)¹²⁹. Stwierdzili oni, że niski poziom aktywności ESG pozytywnie wpływa na wartość banku, ale wysoki poziom aktywności ESG wykazuje malejące korzyści skali. Innymi słowy wzrost aktywności ESG poprawia wyniki banków, jednakże działalność ESG jest korzystna tylko do pewnego momentu, po którym następuje malejący krańcowy zysk z działalności ESG. W badaniach tych stwierdzono również, że aktywność w obszarze ESG negatywnie wpływa na koszt kapitału własnego, ale nie ma wpływu na koszt długu.

Z kolei Liu i in. (2023)¹³⁰ badali związek między kredytami zagrożonymi banku a ratingiem ESG na próbie amerykańskich banków komercyjnych. Stwierdzili oni, że rating ESG banku jest negatywnie powiązany z jego kredytami zagrożonymi, przy czym wszystkie trzy filary aktywności ESG (środowiskowy, społeczny i ładu gospodarczego) wykazują negatywny związek z tym rodzajem kredytów. Innymi słowy z tego badania wynika, że korzystne wyniki banku w zakresie ESG poprawiają jakość jego kredytów.

Większość badań dotyczących związku pomiędzy ESG a wynikami spółek oraz efektywnością inwestycji na rynku kapitałowym dotyczy akcji. Jednakże

oddzielny nurt związany jest z obligacjami, którym można przypisać etykietę ESG. W tym ostatnim przypadku szczególnie wyraźnie uwaga koncentrowana jest na zjawisku określanym jako greenium, definiowanym jako efekt cenowy wynikający z faktu, że inwestorzy gotowi są za tego typu instrumenty płacić więcej lub też godzić się na niższą stopę zwrotu w zamian za wpływ na zrównoważony rozwój¹³¹. W konsekwencji występowania tego zjawiska instrumenty dłużne z etykietą zrównoważonego rozwoju powinny mieć wyższe ceny i niższe stopy dochodu niż pozostałe, konwencjonalne instrumenty dłużne mające, poza kwestią ESG, identyczne (lub prawie identyczne) charakterystyki zarówno instrumentu, jak i emitenta. Początkowe badania nad tym zagadnieniem koncentrowały się na obligacjach związanych z aspektami środowiskowymi (green bonds lub climate bonds). Ich wyniki były różne, zarówno jeśli mowa o efekcie cenowym greenium, jak i sposobie uzasadnienia występowania tego zjawiska. Przykładowo, Meyer oraz Henide (2020)¹³² stwierdzili występowanie efektu greenium na rynku wtórnym obligacji, w szczególności w sektorach charakteryzujących się wysoką emisją gazów cieplarnianych. Zgodnie z wynikami badań opublikowanych przez Fatica i in. (2021)¹³³ efekt greenium jest silnie uzależniony od charakterystyki emitenta oraz wiarygodności instrumentu, tzn. w przypadku obligacji „zrównoważonych” lepiej weryfikowanych przez instytucje zewnętrzne zaznacza się on silniej, aniżeli w przypadku obligacji nieweryfikowanych. Z kolei Grishunin i in. (2023)¹³⁴ stwierdzili występowanie niewielkiego efektu greenium w Europie, jednak nie występował on we wszystkich badanych krajach. W miarę upływu czasu przedmiotem badania stały się nie tylko obligacje „zrównoważone” związane z aspektami środowiskowymi, ale także i inne obligacje „zrównoważone”, a więc także te powiązane ze sprawami społecznymi, czy też ładem korporacyjnym. Zgodnie z wynikami badań na ten temat opublikowanymi w roku 2023 przez ESMA¹³⁵ emitenci wymienionej, szerokiej grupy obligacji zrównoważonych korzystali na obniżonej dochodowości, a więc na wyższych cenach tych instrumentów, w przeszłości,

¹³¹ The United Nations Development Program (2021)

¹³² S. Meyer and K Henide (2021), Searching for Greenium: Evidence of a green pricing premium in the secondary Euro denominated investment grade corporate bond market, IHS Markit. <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Sustainable-finance/Public-research/Greenium-whitepaper-110521.pdf>

¹³³ S. Fatica, R. Panzica, M. Rancan (2021), 'The pricing of green bonds: Are financial institutions special?', Journal of Financial Stability, Vol. 54(C).

¹³⁴ S. Grishunin, A. Bukreeva, S. Suloeva, E. Burova (2023), Analysis of yields and determinants in the corporate green bond market, Risks, Vol. 1, No 11.

¹³⁵ The European sustainable debt market – do issuers benefit from an ESG pricing effect? ESMA 2023 file:///C:/Users/user/Downloads/ESMA50-524821-2938_The_European_sustainable_debt_market_-_do_issuers_benefit_from_an_ESG_pricing_effect_0.pdf

¹²⁹ W. Azmi, M. K. Hassan, R. Houston, M.S. Karim (2021), ESG activities and banking performance: International evidence from emerging economies. Journal of International Financial Markets Institutions and Money, vol. 70, 101277.

¹³⁰ S.Liu, J.Jin, K.Nainar, Does ESG performance reduce banks' nonperforming loans? Finance Research Letters, vol. 55, Part A, 103859

jednak trend ten nie jest obecnie już kontynuowany. W badaniach tych stwierdzono również, iż zaangażowanie emitentów dotyczące ESG nie wywiera wpływu na ceny emitowanych obligacji.

Odnosząc się do popularności w skali globalnej inwestycji ESG wśród inwestorów na rynku kapitałowym oraz trendów obserwowanych w tym obszarze, można odwołać się do inwestycji w fundusze inwestycyjne ESG. Zgodnie ze statystykami opublikowanymi przez Morningstar, na koniec roku 2022 w wymienione fundusze zainwestowano w skali globalnej 2,5 bln USD wobec 2,24 bln USD na koniec III kwartału tego roku¹³⁶. Stanowiło to więc wzrost aktywów powyższych funduszy o ok. 12%, czyli około 2-krotnie wyższy, aniżeli wzrost aktywów globalnego rynku funduszy inwestycyjnych w ostatnim kwartale 2022 roku. Należy jednak zauważyć, że wzrost ten w zdecydowanie dominującym stopniu dotyczył rynku europejskiego, który obejmuje ok. 78% ogółu tego typu aktywów. Udział drugiego co do wielkości rynku, którym jest rynek w USA, jest zdecydowanie niższy (zaś pozostałe rynki światowe są dużo mniejsze niż rynek europejski oraz rynek USA). Co ważniejsze jednak, w Stanach Zjednoczonych przepływy netto do tego typu funduszy spadły w roku 2022 o 76% w stosunku do roku 2021¹³⁷ (w ostatnim kwartale 2022 zmniejszenie wartości aktywów tej grupy funduszy wynosiło 6,2 mld USD). Znaczący spadek popularności ESG w Stanach Zjednoczonych wynika w dużej części z narastającej krytyki tego podejścia, którą rozpoczął m.in. Elon Musk, a do której w trakcie roku 2022 przyłączyła się znacząca część najważniejszych polityków Partii Republikańskiej. Trend ten jest

kontynuowany w roku 2023, w którym ponad jedna trzecia stanów przyjęła przepisy anti-ESG, złożono nowe pozwy kwestionujące prawa spółek do działań i decyzji związanych z ESG, a niektóre firmy wydają się dystansować nawet od samego terminu „ESG”¹³⁸.

Z kolei zgodnie z wynikami badań opublikowanych przez Capital Group, w Europie 31% inwestorów traktuje ESG jako główne podejście do inwestowania, natomiast w USA proporcja ta wynosi znacznie mniej, gdyż 13%, przy czym w skali globalnej również 13% inwestorów uznaje ESG jako „chwilową modę”, która w końcu przeminie.¹³⁹ Reasumując, niezwykle pozytywne nastawienie do inwestycji w fundusze ESG i wzrastająca znacząco wartość aktywów tych funduszy jest aktualnie zjawiskiem charakterystycznym przede wszystkim dla Europy (niewystępującym w takiej postaci i skali na innych rynkach). W świetle jednak istniejącego sentymentu inwestorów oraz przewidywanych zmian w regulacjach wydaje się, że trend ten w warunkach europejskich będzie kontynuowany w przyszłości niezależnie od tego, jakie skutki ESG wywoływać będzie w wynikach finansowych spółek oraz stopach zwrotu z inwestycji giełdowych. Wydaje się przy tym, że w odniesieniu do stanowiących przedmiot badania w prezentowanym raporcie polskich spółek bankowych notowanych na GPW obecnie **trudno doszukać się wynikających z zaangażowania w działalność związaną w ESG jednoznacznych korzyści finansowych ani dla spółek, ani też dla uczestników rynku kapitałowego inwestujących w ich akcje. Nie wyklucza to jednak korzyści o innym charakterze wynikających z zaangażowania w ten rodzaj działalności.**

¹³⁶ ESG Investing Statistics 2023, <https://www.bankrate.com/investing/esg-investing-statistics/>

¹³⁷ K.Prasal (2023), Poprzeczka dla projektów zrównoważonych środowiskowo coraz wyżej, w: L.Kotecki (red), Zielone finanse w Polsce Zielone-finanse-w-PL-2023 I.pdf

¹³⁸ ESG in Mid-2023: Making Sense of the Moment, Harvard Law School Forum on Corporate Governance <https://corpgov.law.harvard.edu/2023/08/31/esg-in-mid-2023-making-sense-of-the-moment/#:~:text=More%20than%20one%2Dthird%20of,the%20term%20%E2%80%9CESG%E2%80%9D%20itself.>

¹³⁹ ESG Investing Statistics 2023, op.cit

Perspektywy rozwoju zrównoważonej bankowości – wyzwania i szanse

Wiele banków na świecie już od kilkudziesięciu lat podejmuje szereg działań dostosowujących swoje modele biznesowe do modeli zrównoważonych¹⁴⁰. Najistotniejsze zmiany i znaczny wzrost oczekiwań interesariuszy w tym zakresie nastąpiły w wyniku globalnego kryzysu finansowego lat 2007–2009, a po ogłoszeniu Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) oraz podpisaniu Porozumienia Klimatycznego w Paryżu w 2015 roku rozpoczęto działania w kierunku unormowania i koordynacji zrównoważonych działań banków, w tym włączenia ryzyka ESG w procesy inwestycyjne i zarządzania ryzykiem. W UE prace znacznie przyspieszono po ogłoszeniu planu działania na rzecz zrównoważonej gospodarki UE (*European Green Deal*), oraz ogłoszonej w jego ramach w lipcu 2021 roku Strategii dotyczącej finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej (*Strategy for Financing the Transition to a Sustainable Economy*). Podjęto szereg zinstytucjonalizowanych i skoordynowanych działań, stworzono regulacje prawne dla sektora finansowego, wprowadzono bardziej szczegółowe wymogi raportowania wpływu przedsiębiorstw na środowisko, prawa człowieka i standardy społeczne (oparte na wspólnych kryteriach zgodnych z celami klimatycznymi UE) oraz znacznie rozszerzono obowiązki ujawniania informacji, także na MSP notowane na giełdach. Wszystkie te działania, a przy tym coraz większa presja interesariuszy na spełnianie przez podmioty gospodarcze rosnących oczekiwań środowiskowych i społecznych, a także odpowiedzialne zarządzanie, przyczyniają się w znacznym stopniu do nieodwracalności zrównoważonego kierunku rozwoju.

I chociaż krajowe banki zdają sobie z tego sprawę, a zrównoważony rozwój jest wskazywany jako jeden z najważniejszych priorytetów w zarządzaniu, to w znacznej części bardzo pragmatycznie podchodzą do wprowadzania zmian. Skupiają się na spełnieniu wymogów regulacyjnych, rozpoznanych oczekiwaniach interesariuszy, czy wywiązaniu z dobrowolnych zobowiązań. Przejmują praktyki swoich właścicieli – instytucji globalnych, pomijając nierzadko ich dostosowanie do specyfiki i potrzeb krajowej gospodarki. W przypadku kwestii środowiskowych i społecznych (pomijając dobroczynność i sponsoring), tylko nieliczne banki przyjmują proaktywną postawę i podejmują inicjatywy wykraczające poza zgodność z regulacjami. Nie zawsze też dostrzegają stwarzane przez

zrównoważony rozwój możliwości i obszary rozwoju biznesu w długim okresie, są skoncentrowane na efektach krótkoterminowych. Do czynników, które mają wpływ na takie postawy banków i stwarzają istotne problemy we wdrażaniu zrównoważonych zasad, można zaliczyć:

- brak przekonania kadry kierowniczej do wizji zrównoważonego rozwoju, koncentracja na celach krótkookresowych,
- złożoność i ogrom pracy wymagany do zmiany modelu biznesowego na zrównoważony, co wiąże się z wysokimi kosztami,
- ograniczona dostępność specjalistów w zakresie zrównoważonej bankowości o odpowiednim poziomie wiedzy dotyczącej czynników ESG, w szczególności zmian klimatu i ich wpływu na prowadzoną działalność,
- wielość regulacji i wytycznych dotyczących kwestii ESG wydawanych w bardzo krótkim czasie i konieczność ich szybkiego wdrożenia do procedur bankowych, a także brak szacunków dotyczących skutków wdrażanych regulacji dla banków (zarówno finansowych, jak i pozafinansowych),
- brak wystandaryzowanych regulacji w szczególności uwzględniających specyfikę rynku krajowego oraz narzędzi dotyczących pomiaru i raportowania ryzyka ESG,
- brak koordynacji między ujawnieniami publicznymi w zakresie ESG oraz sprawozdawczością nadzorczą (konieczność ujawniania informacji według kilku jednocześnie funkcjonujących standardów),
- ograniczone możliwości korzystania z wiedzy i doświadczenia wypracowanych standardów banków zrównoważonych,
- brak dostępu do danych dotyczących czynników ESG do oceny ryzyka, przygotowania finansowania i zarządzania portfelem kredytowym, np. dotyczących klientów i kontrahentów banku, emisji CO₂,
- dość niską presję ze strony krajowych interesariuszy (inwestorów, klientów, pracowników), względnie owe grupy interesów zadowolają się relatywnie niższym poziomem zaangażowania w aspekty ESG.

Nie bez znaczenia jest także fakt innych istotnych wyzwań stojących przed krajowymi bankami – muszą

¹⁴⁰ Kwestie ESG i ryzyko z nimi związane nie są zagadnieniami nowymi dla podmiotów sektora bankowego, nawet w przypadku ryzyka klimatycznego. W 2007 roku 23 banki podpisały deklarację sektora usług finansowych dotyczącą zmian klimatu: *UNEP FI. Declaration on Climate Change by the Financial Services Sector*, <https://www.unepfi.org/publications/climate-change-publications/declaration-on-climate-change-by-the-financial-services-sector/>

się one skoncentrować na wypełnieniu aktualnych wymogów regulacyjnych i generowaniu możliwie wysokich wyników, by zapewnić inwestorom zadowalającą stopę zwrotu, a przy tym sprostać istotnym obciążeniom fiskalnym i paropodatkowym oraz ryzyku finansowemu i prawnemu. W tych warunkach często aspekty ESG schodzą na dalszy plan.

Przy braku jednolitych zasad interpretacji wymogów regulacyjnych, wystandaryzowanych narzędzi, w szczególności dotyczących pomiaru i raportowania ryzyka ESG, pracowników o odpowiedniej wiedzy i kompetencjach, a także przy niskiej świadomości klientów i kontrahentów banków dotyczącej zrównoważonej działalności, istnieje poważne ryzyko niewłaściwej interpretacji przepisów i stworzenia niewłaściwych procedur czy oparcia decyzji na niewiarygodnych informacjach. Wymienione czynniki stają się wyzwaniami w procesie budowy zrównoważonej bankowości zarówno dla banków, organów regulacyjnych, jak i dla polityki gospodarczej. Zapewnienie finansowania transformacji w kierunku zrównoważonej gospodarki wymaga pozyskania przez banki długoterminowych źródeł refinansowania. W pasywach krajowych banków udział ten jest niewielki, a kredyty długoterminowe standardowo finansowane są przez banki krótkoterminowymi i bieżącymi depozytami. Ani rynek, ani prowadzone przez wiele lat dyskusje na ten temat nie doprowadziły do rozwiązania problemu. Podjęcie działań w tym zakresie na poziomie nadzorczym wydaje się koniecznością.

Zobowiązanie się Polski do osiągnięcia celów klimatycznych i redukcji emisji gazów cieplarnianych może skutkować tworzeniem korzystnego środowiska dla budowy zrównoważonego sektora bankowego (polityki i ram regulacyjnych, promowania najlepszych praktyk, zachęt podatkowych itp.). Realizacja celów związanych z ograniczeniem emisji CO₂ oznacza dla banków konieczność współpracy z wieloma podmiotami, w szczególności z przemysłem, w celu zrozumienia rozwoju technologicznego, zaawansowanych technologii produkcyjnych i odpowiedniego dostosowania do nich finansowania. Na szczególną uwagę zasługują projekty energetyczne, gdyż aspekt transformacji energetycznej (głębokich zmian w miksie energetycznym kraju) jest kluczowy dla konkurencyjności wszystkich podmiotów (w kontekście ich emisyjności).

Należy w tym miejscu zaznaczyć, że dokonane w raporcie oceny bazują na analizie informacji udostępnianych przez same banki – o ich strategiach i działaniach w obszarze ESG oraz efektach tych działań. Jak podkreślano, często ujawnienia te nie dostarczają pełnego obrazu. W konsekwencji oceny mogą odbiegać od rzeczywistości, gdyż banki nie komunikują

należycie wszystkich adekwatnych informacji. Prowadzi to do wniosku, że poprawy wymaga nie zawsze postawa i działania, ale samo raportowanie o nich.

Jak wskazano, sprawozdawczość banków na temat zrównoważonego rozwoju jest odległa od ideału (choć i tak banki giełdowe przodują w krajowych rankingach i konkursach). Problemem jest zwłaszcza zapewnienie porównywalności danych. Brak precyzji w obecnych wymogach oraz duża liczba istniejących dobrowolnych standardów i ram sprawiają trudności w rozpoznaniu informacji i danych, które powinny być przekazywane, a to powoduje ich zróżnicowanie w publikowanych sprawozdaniach i brak porównywalności. Można sądzić, że wraz z rozwojem regulacji i standardów (w tym wdrożeniem CSRD i ESRS), a nade wszystko, wraz z dostępem do lepszych danych o klientach banków, jakość sprawozdawczości będzie rosła. Warto przy tym, by banki mające zagranicznych inwestorów strategicznych skorzystały z ich bogatego doświadczenia i przeniosły na polski rynek ich dobre wzorce. Pozwoli to na poprawę jakości ujawnień także przez konkurentów, a przy tym – podniesienie świadomości interesariuszy.

Wyzwaniem dla organów nadzorczych jest zróżnicowanie poziomu zaangażowania banków w realizację celów zrównoważonego rozwoju. Konieczne jest zapewnienie odpowiedniej stymulacji, regulacji i precyzyjnych wytycznych uwzględniających specyfikę działalności, dobrych wzorców, przykładów najlepszych praktyk czy studiów przypadku. Nie można zapominać, że transformacja gospodarki w kierunku modelu zrównoważonego wytycza nowy kierunek rozwoju całego sektora bankowego, w tym także banków spółdzielczych. Lokalne społeczności czy obszary oddalone od dużych miast, wolniej rozwijają się gospodarczo, społecznie, a także kulturowo, dlatego obszary zaangażowanie banków spółdzielczych będą znacznie się różniły. Nie mniej prezentacja dobrych praktyk branżowych to najlepszy punkt odniesienia przy ocenie postępów we wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju, odpowiedź co do możliwości i korzyści z zastosowanych rozwiązań. Wyzwaniem dla władz państwowych mogą być aktywa sieroce (*stranded assets*). Potencjalne pozbawienie „brązowych” sektorów (np. górnictwa i kopalnictwa) finansowania bankowego musi być uwzględnione w krajowej strategii transformacji. Te banki, które mają w swych portfelach aktywa, które potencjalnie będą osieroczone, muszą się liczyć z wyższym ryzykiem ESG.

Wyniki badań dotyczących ryzyka oraz stóp zwrotu z akcji banków notowanych na GPW nie wskazują, aby inwestorzy w sposób uprzywilejowany traktowali spółki uzyskujące w sposób systematyczny wysokie oceny w obszarze ESG. Całościowe oceny

efektywności inwestycyjnej dokonane przy pomocy wskaźników uwzględniających zarówno stopy zwrotu, jak i ryzyko (np. wskaźnik Sharpe'a) wskazują wręcz, że z tego punktu widzenia lepsze są spółki, które nie zawsze uzyskiwały wysokie oceny z punktu widzenia ESG, chociaż nie można jednoznacznie stwierdzić, w jakim stopniu czynniki związane ze zrównoważonym rozwojem wpływają na taki rezultat badań.

Wyniki przeprowadzonych tu analiz należy traktować z ostrożnością – nie mogą one być podstawą do formułowania daleko idących wniosków uogólniających. Po pierwsze, trzeba mieć świadomość, że zagadnienia ESG w obecnym ich rozumieniu regulacyjno-nadzorczym są dość nowe, toteż banki stopniowo się do nich wdrażają. Po drugie, regulacje i rekomendacje nadzorcze są wciąż tworzone (a te uchwalone mają rozłożone w czasie daty obowiązywania). Po trzecie, obecne ujawnienia ESG są jeszcze na dość niskim poziomie (a przy tym mało porównywalne), toteż interesariusze mogą mieć trudność w obiektywnej ocenie banków pod kątem czynników ESG. Niewiele banków ma ratingi ESG, a przy tym w dostępnych bazach prowadzonych m.in. przez podmioty nadające ratingi, występuje wiele braków (a nawet błędów). Nadto trzeba zwrócić uwagę na fakt, iż ratingi ESG nadawane przez różne agencje czasem znacząco się różnią (brak korelacji między nimi), co wynika z bardzo odmiennych metodyk stosowanych przez agencje. Sprawia to, że oceny zewnętrzne także nie są miarodajne, co pogłębia chaos informacyjny. Na marginesie można też wskazać, że krajowi interesariusze (w tym inwestorzy) wydają się być mniej zainteresowani aspektami zrównoważonego rozwoju. Częściowo zapewne wynika to z faktu lekceważenia (lub choćby umniejszania znaczenia) tych zagadnień przez władze – tak państwowe¹⁴¹, jak i nadzorcze¹⁴². Właściwy "ton na górze" pomógłby nadać odpowiedni priorytet zagadnieniom ESG i uczuliłby tak instytucje finansowe, jak i ich interesariuszy, na ich znaczenie.

Z uwagi na to, że banki są największymi kredytodawcami w wielu gospodarkach, zarządzanie przez nie ryzykiem ESG jest ważną kwestią z punktu widzenia stabilności finansowej – warunku koniecznego dla zrównoważonego rozwoju. W tym zakresie

dominującą rolę odgrywają banki centralne i organy nadzorcze. Ich zadaniem jest, aby regulacje, rekomendacje czy wytyczne uwzględniały aspekty ESG i sprzyjały podporządkowaniu funkcjonowania podmiotów sektora finansowego interesom gospodarki realnej i interesom społecznym. Dokonywane przez bank centralny analizy stabilności sektora finansowego powinny obejmować zmiany natężenia zrównoważonego ryzyka, wskazywać na kanały transmisji i zagrożenie dla podmiotów sektora oraz na konsekwencje i koszty dla systemu finansowego oraz gospodarki. W interesie banków centralnych jest gromadzenie i analiza danych dotyczących ryzyka środowiskowego i społecznego w systemie oraz mobilizowanie podmiotów do podejmowania działań w celu identyfikowania, monitorowania, a także ujawniania ryzyka ESG w działalności.

Dla banków kluczowe zagadnienie w obszarze ESG odgrywa ryzyko związane z tymi czynnikami. W tym aspekcie wiedza rozwija się bardzo szybko, jednak kwestie analiz ilościowych (w tym tworzenie modeli ryzyka) wymaga bogatych szeregów czasowych danych. Te zaś – jak wielokrotnie powtarzano – są dziś szczególnie ułomne. Wraz z rozwojem wiedzy w zakresie analiz ryzyka ESG oraz rozpowszechnieniem danych na jego temat, można spodziewać się wzmocnienia systemu zarządzania tym ryzykiem w instytucjach finansowych oraz upowszechniania dobrych praktyk w tym zakresie. Niezależnie bowiem od samego nastawienia banków (czy ich interesariuszy, w tym nadzorców, inwestorów i klientów) do zagadnień zrównoważonego rozwoju rozumianych na poziomie strategicznym (w tym wartości korporacyjnych i modelu biznesowego), ryzyko ESG będzie rosło. Analizy wielu instytucji bezspornie wykazują istotny wzrost ryzyka klimatycznego. Gdy będzie ono adekwatnie wycenione (m.in. uwzględnione w ocenach ratingowych klientów i kontrahentów instytucji finansowych), a tym bardziej, gdy będzie się ono materializować na szerszą skalę, banki będą zmuszone do podjęcia bardziej drastycznych działań w celu ograniczenia swojej ekspozycji (względnie będą musiały zapewnić większy kapitał na pokrycie zwiększonego ryzyka). Ryzyko ESG ma z reguły długi horyzont czasowy, toteż te drastyczne zmiany będą dostrzegalne dopiero za jakiś czas. Warto jednak, by ten czas wykorzystać i dostosować swą działalność, by ryzyko owo odpowiednio zmiętygować. To w szczególności jest podstawowym celem inicjatyw zrównoważonych finansów. To bowiem zmiana wymogów stawianych przez podmioty finansujące gospodarkę ma pomóc osiągnąć ambitne cele zrównoważonego rozwoju (a cele klimatyczne zdają się być szczególnie naglące). Jak wskazano, regulacje nie wprowadzają nakazów ani zakazów w zakresie finansowania, a jedynie wymagają zarządzania ryzykiem ESG i ujawniania

¹⁴¹ Świadczą o tym zarówno trudności w wyegzekwowaniu formalnego zadeklarowania celu np. w zakresie ograniczania emisji gazów cieplarnianych, jak i sabotowanie wielu inicjatyw wspierających cele zrównoważonego rozwoju (w szczególności w obszarze ochrony środowiska).

¹⁴² Patrz np. wypowiedź Wiceprzewodniczącego KNF na temat standardów ESG: www.pb.pl/knf-nie-musimy-byc-liderem-esg-1190274, a także wiele wypowiedzi Prezesa NBP (odpowiadającego za politykę monetarną i makroostrożnościową) – patrz <https://wyborcza.pl/7,177851,29380583,adam-glapiński-kontra-zmiany-klimatu-0-1.html>.

informacji. Decyzja zatem o uwzględnieniu (lub nie) zagadnień zrównoważonego rozwoju w strategii banku wynika: (a) z jego misji i systemu wartości, (b) oczekiwań interesariuszy (klientów, pracowników, inwestorów, kooperantów), (c) oceny dotkliwości ryzyka ESG (z uwzględnieniem ew. konsekwencji związanych z decyzjami nadzorczymi). Banki, które decydują się na podążanie nurtem ESG, godzą się na wyższe koszty (w krótkim okresie) i ryzyko biznesowe, jednak mogą oczekiwać korzyści biznesowych i ekonomicznych (w dłuższym okresie) i niższego ryzyka ESG. Banki, które zignorują cele zrównoważonego rozwoju i nie włączą ich do swych strategii, muszą się liczyć z wyższym ryzykiem ESG (i potencjalnymi działaniami nadzorczymi, np. niższą oceną BION), wyższymi wymogami kapitałowymi oraz potencjalnie wyższym ryzykiem biznesowym (w zależności od kształtowania się nastrojów interesariuszy).

Na podstawie wniosków z dokonanych w poszczególnych rozdziałach analiz, a także określonych perspektyw rozwoju zrównoważonej bankowości, podjęcie przez krajowe banki wyzwań i pokonanie trudności z nimi związanych ułatwią skoordynowane na poziomie sektora bankowego działania w tym zakresie. W związku z tym rekomenduje się:

1. Zapewnienie zgodności krajowych regulacji, rekomendacji i wytycznych dotyczących funkcjonowania banków z zasadami zrównoważonego rozwoju.
2. Opracowanie zasad i wytycznych zrównoważonej bankowości dla krajowych banków z uwzględnieniem zróżnicowania sektora, a także specyfiki oraz potrzeb otoczenia społeczno-kulturowego, zbieżnych ze standardami światowymi.
3. Prowadzenie spójnej polityki państwa w zakresie zachęt do wdrażania inicjatyw wspierających realizację Celów Zrównoważonego Rozwoju, w tym zaangażowanie i współpraca instytucji sieci bezpieczeństwa finansowego¹⁴³. Pożądane jest aktywne i skoordynowane zaangażowanie NBP oraz instytucji okołobankowych w transformację krajowego
- sektora bankowego w kierunku zrównoważonym (także w obszarze edukacyjnym, szkoleniowym czy promocyjnym).
4. Stworzenie platformy wymiany wiedzy i doświadczeń dotyczących wszystkich obszarów ESG między bankami, a także prezentującej najlepsze praktyki zrównoważonych banków – światowych liderów (np. koordynowanej przez ZBP).
5. Stworzenie bazy danych dotyczących informacji o wystąpieniu i materializacji ryzyka ESG w sektorze finansowym, w tym ryzyka ESG o charakterze międzynarodowym czy globalnym (np. zarządzanej przez NBP). Jako minimum rekomendowane jest stworzenie platformy dobrowolnej wymiany danych na temat ryzyka ESG (np. zarządzanej przez ZBP), co ułatwi rozwój narzędzi modelowania tego ryzyka.
6. Podjęcie na poziomie centralnym działań mających na celu zapewnienie długoterminowych źródeł finansowania działalności kredytowej i inwestycyjnej banków, np. preferencje (podatkowe, regulacyjne) dla długoterminowych depozytów.
7. Przy angażowaniu się w działania związane z przedsięwzięciami z obszaru ESG należy pamiętać, iż często trudno w krótkim terminie spodziewać się po nich jednoznacznych korzyści o charakterze finansowym, w związku z czym zaleca się ostrożność oraz szczegółową analizę przy wprowadzaniu inicjatyw ESG, co jednak nie wyklucza, że inicjatywy te mogą mieć długookresowe pozytywne efekty o charakterze zarówno finansowym, jak i pozafinansowym.
8. Należy unikać działań o charakterze greenwashingu oraz wprowadzić regulacje zapobiegające i penalizujące tego typu zachowania, gdyż mogą one spowodować utratę społecznego zaufania i poparcia dla ogółu aktywności związanych z ESG oraz utratę zaufania do banków angażujących się w przedsięwzięcia z tego obszaru.

¹⁴³ Przykładowo można wykorzystać narzędzia polityki fiskalnej (np. podatek bankowy), pieniężnej, mikroostrożnościowej (analiza BION, ew. dodatkowe wymogi kapitałowe) i makroostrożnościowej.

Literatura

- AFI, *Environmental and Social Risk Management Guidelines*, Guideline Note No. 53, May 2023, www.afi-global.org/publications/environmental-and-social-risk-management-guidelines
- Alogoskoufis S., Dunz N., Emambakhsh T., Hennig T., Kaijser M., Kouratzoglou C., Muñoz M.A., Parisi L., Salles C., *ECB economy-wide climate stress test. Methodology and results*, Occasional Paper Series No. 281, September 2021, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op281~05a7735b1c.en.pdf
- Azmi W, Hassan M.K., Houston R, Karim M.S.(2021), ESG activities and banking performance: International evidence from emerging economies. *Journal of International Financial Markets Institutions and Money*, vol. 70, 101277
- Bain&Company, *Global Private Equity Report 2021*, www.bain.com/link/cdd835eadeb143b9898f99c87b-829cb6.aspx
- Bank Ochrony Środowiska, *Raport ekologiczny 2010*, https://www.bosbank.pl/_data/assets/pdf_file/0016/13471/raport_ekologiczny_2010.pdf, (dostęp 27.05.2023)
- BIS, *Climate-related risk drivers and their transmission channels*, 14.04.2021, www.bis.org/bcbs/publ/d517.htm
- Blom P., *The Upside of the Downturn: How Sustainable Banking Can Deliver a Better Future*, Innovations Special Edition for the World Economic Forum Annual Meeting 2009, *Social Innovation in a Post-Crisis World*, Davos-Klosters 2009, s. 30-31
- Borys G. (2000), *Ryzyko ekologiczne w działalności banku*, Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa
- Chong J., Pfeiffer S., Phillips G.M. (2011), "Can Dual Beta Filtering Improve Investor Performance?", *Journal of Personal Finance*, vol. 10, pp. 63–86
- Coleton A., Brucart M.F., Gutierrez P., Le Tennier F., Moor C., *Sustainable Finance: Market Practices*, EBA Staff Paper Series, No. 6, January 2020, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Sustainable%20finance%20Market%20practices.pdf
- Cube Global, *The evolution of ESG regulation*, 3.2023, www.cube.global/wp-content/uploads/2023/03/CUBE-Data-Report_The-Evolution-of-ESG.pdf
- Cube Global, *The evolution of ESG regulation*, 3.2023, www.cube.global/wp-content/uploads/2023/03/CUBE-Data-Report_The-Evolution-of-ESG.pdf
- Dyrektywa delegowana Komisji (UE) 2021/1269 z dnia 21 kwietnia 2021 r. zmieniająca dyrektywę delegowaną (UE) 2017/593 w odniesieniu do uwzględniania czynników zrównoważonego rozwoju w zobowiązaniach w zakresie zarządzania produktami, *OJ L 277*, 2.8.2021
- Dyrektywa delegowana Komisji (UE) 2021/1270 z dnia 21 kwietnia 2021 r. zmieniająca dyrektywę 2010/43/UE w odniesieniu do ryzyk dla zrównoważonego rozwoju i czynników zrównoważonego rozwoju, które należy uwzględnić w przypadku przedsiębiorstw zbiorowego inwestowania w zbywalne papiery wartościowe (UCITS), *OJ L 277*, 2.8.2021
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, *OJ L 322*, 16.12.2022
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy, *OJ L 330*, 15.11.2014,
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE oraz 2006/49/WE, *OJ L 176*, 27.6.2013,
- Dziawgo L. (2010), *Zielony rynek finansowy*, PWE, Warszawa

- EBA, *EBA response to the European Commission Public Consultation on Non-Financial Reporting Directive (NFRD)*, 11.06.2020, <https://www.eba.europa.eu/eba-proposes-enhanced-standardisation-disclosure-requirements-laid-down-non-financial-reporting>
- EBA, *Report on management and supervision of ESG risks for credit institutions and investment firms*, EBA/REP/2021/18, 23.06.2021, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA%20Report%20on%20ESG%20risks%20management%20and%20supervision.pdf
- EBA, *Report on the role of environmental and social risks in the prudential framework*, EBA/REP/2023/34, October 2023, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2023/1062711/Report%20on%20the%20role%20of%20environmental%20and%20social%20risks%20in%20the%20prudential%20framework.pdf
- EBA, *Risk Assessment Questionnaire – Summary of Results*, Autumn 2021, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Risk%20Analysis%20and%20Data/Risk%20dashboard/Q3%202021/1025832/RAQ%20Booklet%20Autumn%202021_for%20publication.pdf
- EBA, *Summary of ESG disclosures – Pillar 3*, www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Consultations/2021/Consultation%20on%20draft%20ITS%20on%20Pillar%20disclosures%20on%20ESG%20risk/963625/Infographic%20-%20Summary%20of%20ESG%20disclosures%20Pillar%203.png
- EIU, *The road to action. Financial regulation addressing climate change*, 2017, <https://impact.economist.com/perspectives/financial-services/road-action-financial-regulation-addressing-climate-change>
- ESG in Mid-2023: Making Sense of the Moment, Harvard Law School Forum on Corporate Governance <https://corpgov.law.harvard.edu/2023/08/31/esg-in-mid2023-making-sense-of-themoment/#:~:text=More%20than%20one%2Dthird%20of,the%20term%20%E2%80%9CESG%E2%80%9D%20itself.>
- ESG Investing Statistics 2023, <https://www.bankrate.com/investing/esg-investing-statistics/>
- ESMA, *Guidelines on Disclosure Requirements Applicable to Credit Ratings*, 18.07.2019, www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma33-9-320_final_report_guidelines_on_disclosure_requirements_applicable_to_credit_rating_agencies.pdf
- ESMA, *Sustainable Finance – implementation timeline*, ESMA34-45-1580, www.esma.europa.eu/document/sustainable-finance-implementation-timeline
- ESMA, *Sustainable finance: The European sustainable debt market – do issuers benefit from an ESG pricing effect?* (2024), ESMA file:///C:/Users/user/Downloads/ESMA50-524821-2938_The_European_sustainable_debt_market_-_do_issuers_benefit_from_an_ESG_pricing_effect_0.pdf
- European Central Bank, *Good practices for climate-related and environmental risk management. Observations from the 2022 thematic review*, November 2021, www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.thematicreviewcercompendiumgoodpractices112022~b474fb8ed0.en.pdf
- European Commission, *Banking Package 2021: new EU rules to strengthen banks' resilience and better prepare for the future*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_5401
- European Commission, *Development of Tools and Mechanisms for the Integration of ESG Factors into the EU Banking Prudential Framework and into Banks' Business Strategies and Investment Policies*, May 2021, https://finance.ec.europa.eu/publications/final-study-development-tools-and-mechanisms-integration-esg-factors-eu-banking-prudential-framework_en
- European Commission, *Financing Sustainable Growth. Sustainable Finance Factsheet*, 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/business_economy_euro/accounting_and_taxes/documents/190618-sustainable-finance-factsheet_en.pdf
- Fatica, S., Panzica, R., Rancan, M. (2021), *The pricing of green bonds: Are financial institutions special?*, Journal of Financial Stability, Vol. 54(C), 100873.
- GPW, *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021*, https://www.gpw.pl/pub/GPW/files/PDF/dobre_praktyki/DPSN21_BROSZURA.pdf (dostęp: 10.05.2023)
- GRI, *ESG standards, frameworks and everything in between*, "The GRI Perspective" Issue 4. 10.03.2022, www.globalreporting.org/media/jxkgrrgd/gri-perspective-esg-standards-frameworks.pdf
- Grishunin, S., Bukreeva, A., Suloeva, S. and Burova, E. (2023), *Analysis of yields and determinants in the corporate green bond market*, Risks, Vol. 1, No 1, 10.3390/risks11010014.
- <https://2degrees-investing.org/wp-content/uploads/2020/09/Katowice-Banks-2020-Credit-Portfolio-Alignment.pdf>

<https://efrag.org/lab6>

<https://equator-principles.com>

<https://infostrefa.com/infostrefa/pl/wiadomosci/45705877,pko-bp-sa-18-2023-odpowiedzi-na-pytania-akcjonariusza-zadane-podczas-zwyczajnego-walnego-zgromadzenia-21-czerwca-2023-r>

https://pihrb.org/wp-content/uploads/2014/10/Wytyczne-ONZ-UNGPs-BHR-PL_web_PiHRB.pdf

<https://www.unepfi.org/publications/climate-change-publications/declaration-on-climate-change-by-the-financial-services-sector/>, (dostęp 10.09.2023)

International Monetary Fund, *Global Financial Stability Report: Lower for Longer*, October 2019, www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2019/10/01/global-financial-stability-report-october-2019

Israelsen C.L. (2005), "A Refinement to the Sharpe Ratio and Information Ratio." *Journal of Asset Management*, vol. 5(6), pp. 423-427

Jeucken M., (2004), *Sustainability in Finance. Banking on the Planet*, Eburon, Delf

Kearney, *European Banking Radar*, June 2021, www.kearney.com/industry/financial-services/european-retail-banking-radar/2021

Komisja Europejska, *Komunikat Komisji. Plan działania: finansowanie zrównoważonego wzrostu gospodarczego*, COM(2018) 97 final, 8.03.2018, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0097>

Komisja Europejska, *Komunikat Komisji. Strategia dotycząca finansowania transformacji w stronę gospodarki zrównoważonej*, COM(2021) 390 final, 6.07.2021, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0390>

Komunikat UKNF z 4 marca 2022 r. w sprawie oferty produktowej dla uchodźców z terenów objętych działaniami wojennymi w Ukrainie, https://www.knf.gov.pl/komunikacja/komunikaty?articleId=77364&p_id=18 (dostęp 10.09.2023)

Korenik D. (2009), *Odpowiedzialności banku komercyjnego*, Difin

Kotecki L., *Climate change as a source of risk in the financial sector*, "Bezpieczny Bank", Nr 4(77), 2019, s. 63-80

Kulińska-Sadłocha E. (2009), *Banki a zmiany klimatyczne*,

„Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług”, nr 38, s. 175-182

Kulińska-Sadłocha E. (2010), *Koncepcja zrównoważonego rozwoju w działalności banków*, w: Ku nowemu paradygmatowi nauk o finansach, red. nauk. W. Frąckowiak, J. Szambelańczyk, UE w Poznaniu

Kulińska-Sadłocha E. (2014), *Spółeczna odpowiedzialność banków komercyjnych w Polsce*, w: Spółeczna odpowiedzialność biznesu a Spółeczna gospodarka rynkowa – ustrojowy i etyczny wymiar relacji, red. M. Dzień, L. Hejny, J. Winiarski, ATH, Bielsko-Biała

Kulińska-Sadłocha E., (2022), *W jaki sposób banki mogą wspierać transformację gospodarki w kierunku modelu zrównoważonego?* [w:] M. Burchard-Dziubińska (red.), *W poszukiwaniu zielonego ładu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 311– 332

Liu S., Jin J., Nainar K., Does ESG performance reduce banks' nonperforming loans? *Finance Research Letters*, vol. 55, Part A, 103859

Marcinkowska M. (2007), *Produkty bankowe zawierające korzyści społeczne i ekologiczne*, [w:] P. Kapuś, J. Węclawski (red.), *Problemy rozwoju rynku finansowego w aspekcie wzrostu gospodarczego*, Wydawnictwo UMCS, Lublin; s. 326-332

Marcinkowska M. (2022), *Próby włączenia ryzyka ESG do unijnych regulacji ostrożnościowych dla banków*, „Bezpieczny Bank”, nr 3 (88), 2022, s. 35-65

Marcinkowska M. (2004), *Roczny raport z działań i wyników przedsiębiorstwa. Nowe tendencje w sprawozdawczości biznesowej*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków

Meyer, S. and Henide, K. (2021), Searching for Greenium: Evidence of a green pricing premium in the secondary Euro denominated investment grade corporate bond market, IHS Markit. <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Sustainable-finance/Public-research/Greenium-whitepaper-110521.pdf>

Mobiquity, *A Benchmark for Sustainable Banking – Research Report*, May 2021, www.mobiquity.com/insights/benchmark-for-sustainable-banking-research-report

Mobiquity, *A Global Benchmark for Sustainable Banking 2023*, June 2023, www.mobiquity.com/insights/global-benchmark-for-sustainable-banking-2023

Nartowski A., (2011) *Perspektywa samoregulacji polskiego rynku. Umowa społeczna czy interwencja państwa?*, [w:] D. Dobija, I. Koładkiewicz (red.), *Ład korporacyjny*, Oficyna, Warszawa

- NGFS, INSPIRE, *Biodiversity and financial stability: building the case for action*, Study Group interim report, October 2021, www.ngfs.net/sites/default/files/medias/documents/biodiversity_and_financial_stablity_building_the_case_for_action.pdf
- Platform on Sustainable Finance, Final Report on Social Taxonomy, February 2022, https://finance.ec.europa.eu/document/download/494fa7fe-5dea-4c57-bda5-59c1e3a0db49_en?filename=220228-sustainable-finance-platform-finance-report-social-taxonomy_en.pdf
- Prasal K. (2023), Poprzeczka dla projektów zrównoważonych środowiskowo coraz wyżej, w: L.Kotecki (red), *Zielone finanse w Polsce* Zielone-finance-w-PL-2023 I.pdf
- PwC Nachhaltigkeit – Sustainable Finance, <https://www.pwc.de/en/sustainability/sustainable-finance.html> (dostęp 10.06.2023)
- PWC, *Green finance in Poland*, 2022, www.pwc.pl/en/publikacje/green-finance-in-poland-how-will-esg-change-the-banking-sector-and-corporate-financing.html
- Raport (2012), *Wizja zrównoważonego rozwoju dla polskiego biznesu 2050*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2014/03/Wizja-2050.pdf> (dostęp 15.05.2023)
- Rozporządzenie 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE), OJ L 198, 25.7.2019
- Rozporządzenie delegowane 2021/1253 zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) 2017/565 w odniesieniu do uwzględniania czynników, ryzyk i preferencji w zakresie zrównoważonego rozwoju w niektórych wymogach organizacyjnych i warunkach prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne, OJ L 277, 2.8.2021
- Rozporządzenie delegowane 2021/1255 uzupełniające dyrektywę AIFMD, OJ L 277, 2.8.2021
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) z dnia 31 lipca 2023 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/34/UE w odniesieniu do standardów sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju, C/2023/5303, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=PL_COM:C\(2023\)5303](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=PL_COM:C(2023)5303)
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/1256 z dnia 21 kwietnia 2021 r. zmieniające rozporządzenie delegowane (UE) 2015/35 w odniesieniu do uwzględniania ryzyk dla zrównoważonego rozwoju w zarządzaniu zakładami ubezpieczeń i zakładami reasekuracji, OJ L 277, 2.8.2021
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2178 z dnia 6 lipca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 przez sprecyzowanie treści i prezentacji informacji dotyczących zrównoważonej środowiskowo działalności gospodarczej, które mają być ujawniane przez przedsiębiorstwa podlegające art. 19a lub 29a dyrektywy 2013/34/UE, oraz określenie metody spełnienia tego obowiązku ujawniania informacji, OJ L 443, 10.12.2021
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2088 z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem w sektorze usług finansowych, OJ L 317, 9.12.2019
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/2089 z dnia 27 listopada 2019 r. zmieniające rozporządzenie (UE) 2016/1011 w odniesieniu do unijnych wskaźników referencyjnych transformacji klimatycznej oraz unijnych wskaźników referencyjnych dostosowanych do porozumienia paryskiego, a także ujawniania informacji dotyczących wskaźników referencyjnych w związku z kwestiami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju, OJ L 317, 9.12.2019
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088, OJ L 198, 22.6.2020, p. 13–43
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012, OJ L 176, 27.6.2013
- Sharpe W. (1966), "Mutual Fund Performance." *Journal of Business*, vol. 39(1), pp. 119-138
- Sharpe W. (1994), "The Sharpe Ratio", *Journal of Portfolio Management*, vol. 21(1), pp. 49-58
- Sustainalytics, <https://www.sustainalytics.com/esg-ratings> (dostęp 8.06.2023)
- TCFD, *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*, 2017, www.fsb-tcfd.org/recommendations/#core-recommendations
- The road to action. Financial regulation addressing climate change*, 2017, <https://impact.economist.com/perspectives/financial-services/road-action-financial-regulation-addressing-climate-change>
- The top 10 most sustainable banks in the world in 2023, <https://fintechmagazine.com/banking/>

the-top-10-most-sustainable-banks-in-the-world-in-2023

UNEP FI. *Declaration on Climate Change by the Financial Services Sector*,

UNEP FI., *30 years of UNEP FI*, https://www.unepfi.org/about/background__trashed/30-years-of-unep-fi/, (dostęp 27.05.2023)

United Nations, *Paris Agreement*, 2015, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

United Nations, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015, <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Weber O. (2012). *Sustainable Banking – History and Current Developments*, <https://ssrn.com/abstract=2159947>, (dostęp 27.05.2023)

Whelan T. , Atz U., Van Holt T., Clark C (2021), *ESG and Financial Performance: Uncovering the Relationship by Aggregating Evidence from 1,000 Plus Studies Published between 2015 – 2020*, NYU Stern Center for Sustainable Business https://www.stern.nyu.edu/sites/default/files/assets/documents/NYU-RAM_ESG-Paper_2021%20Rev_0.pdf

World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development. <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/WCS-004.pdf>, (dostęp 27.05.2023)

www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2023/html/ssm.pr230421~213bf10fbe.en.html

www.fsb-tcfd.org/recommendations/

www.globalreporting.org/standards

www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator

www.oecd.org/corporate/mne/38111315.pdf

www.un.org.pl/files/170/Agenda2030PL_pl-5.pdf

www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/

www.unpri.org/

www.wbcsd.org/

Zioło M., Spoz A., Kulińska-Sadłocha E. (2021), *Zrównoważone rynki finansowe. Perspektywa krajowa i międzynarodowa*, PWE, Warszawa

Raport przygotowany na zlecenie Fundacji
Warszawski Instytut Bankowości

PROGRAM
ANALITYCZNO
BADAWCZY